

TRENT UNIVERSITY

LIBRARY
OF RELIGION

CORPVS
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS
ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE
VINDOBONENSIS

VOL. XXIII.

CYPRIANI HEPTATEVCHOS

EX RECENSIONE

RVDOLFI PEIPER.

PRAGAE VINDOBONAE LIPSIAE
F. TEMPSKY. F. TEMPSKY G. FREYTAG.

BIBLIOPOLA ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE VINDOBONENSIS.

MDCCLXXXI.

CYPRIANI
GALLI POETAE
HEPTATEVCHOS

Accedunt incertorum de Sodoma et Iona et ad senatorem carmina
et Hilarii quae feruntur in Genesin, de Maccabaeis atque de
Euangelio,

recensuit et commentario critico instruxit

RVDOLFUS PEIPER.

PRAGAE VINDOBONAE LIPSIAE
F. TEMPSKY. F. TEMPSKY G. FREYTAG.

BIBLIOPOLA ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE VINDOBONENSIS.

MDCCCLXXXI.

CYPRIANI

WELL-FOR-TA

DEPARTMENT

Department of the Interior, Bureau of Land Management, Washington, D.C.

LR

BR 60. C 6 V. 23

PROOEMIUM.

Cypriani Galli hominis carmina, quibus Veteris Testamenti historiarum tota series enarratur, ad posteros non seorsum edita uenerunt, sed ab exeunte septimo saeculo in unum corpus coniuncta cum aliis poetis, qui mundi creationem ceteraque gesta ueteris testamenti persecuti sunt; in quibus summum locum obtinet Alcimus Auitus Viennensium in Gallia episcopus. eius collectionis uetustissimam memoriam exhibent catalogi ueteres Laurissensis Cluniacensis Bobiensis coenobii.

Catalogus codicum S. Nazarii Laurissensis scriptus s. X nunc adfert titulum (G. Becker, Catalogi ueteres p. 111 n. 463 sqq.)¹⁾:

Metrum Cypriani super Heptateuchum et Regum et Hester Iudith et Machabaeorum. Metrum Alcimi ad Apollinarium episcopum libri VI : I de initio mundi II de originali peccato III de sententia dei IIII de diluuiō mundi V de transitu maris rubri [de decem plagis Aegypti]²⁾ VI de uirginitate. metrum Dracontii de fabrica mundi. metrum Columbani. alii uersus quam plurimi. in uno codice.

Inter Cluniacenses libros catalogus intra annos 1158 et 1161 compositus (L. Delisle, Le Cabinet des manuscrits II 459 sqq.) recenset hunc codicem :

537 Volumen in quo continetur Alchimus episcopus in Heptateuchum uersificae, et in libros Regum Paralipomenon Hester Iudith Machabeorum. et opusculum de ueteri Testamento, natiuitate ac passione domini excerptum de Virgiliano.

¹⁾ distinxit hunc titulum in prooemio Auitiano p. LIII.

²⁾ his uerbis, quae uncinis inclusi, significatur notissimum illud Eugenii carmen uigesimum ed. Sirmondi, quod non suo loco recensetur. sed aut legebatur post Dracontium inter Eugeniā carmina, aut subiectum erat quinto Alcimi libro propter argumenti similitudinem.

de sententia dei, de diluuiio mundi, de originali peccato, de transitu maris rubri, et de enigmatibus uariarum rerum.

Bobiensium autem librorum recensio s. X. conscriptus (Becker p. 69 n. 409) breuius haec sic complectitur:

librum I in ueteri testamento conscriptum metricè ¹⁾, in quo continentur libri Alchimi et Catonis.

Itaque in Nazariano habes Cyprianum cum adseclis, Alcimum Auitum integrum, Dracontii Eugenianam editionem, Columbanum, alios uersus quam plurimos; in Cluniacensi Cyprianea ad Alcimum transcripta ²⁾, inter adseclas praeter Paralipomenon adparet Probae cento plenus, sequuntur Alcimi Auiti libri haud scio an librarii errore turbato ordine primoque et ultimo omissis: non recensetur neque Dracontius neque Columbanus, sed ex incertis uersibus, quos Nazarianus adfert ³⁾, ponuntur aenigmata uariarum rerum (ut puta Symphosii, Aldhelmi, quae cum Probae opusculo olim coniuncta erant ⁴⁾, aliorum), tertius denique Bobiensis priora omnia nomine Alcimi complexus aenigmatibus adiungit Catonem ⁵⁾, num quis dubitabit quin hi tres libri eadem prorsus carmina habuerint atque etiam plura quam catalogi exhibent ⁶⁾, quos qui composuerunt, singula recensere supersederunt; nisi forte in extrema parte librorum alia in alio libro carmina aut absumpta sunt mala fortuna aut aliunde addita.

Aeuo autem Carolino Wigbodo uel Wicbodus presbyter, Sti Nazarii ut uidetur familiaris, quaestiones sacras composuit de heptateucho ⁷⁾, quos Carolo regi inscripsit; eas catalogus Laurisensis his uerbis indicat:

¹⁾ de Dracontio uel Amoeno cogitabat J. Huemer, Wiener Studien 1885 p. 331.

²⁾ nempe in titulo codicis; nam in subscriptionibus, quod libri nostri probant, ubique sine dubio Cypriani nomen legebatur, ut legitur in *LC*.

³⁾ in eodem catalogo ex cod. 453 notantur „eiusdem (sc. Paulini Petric.) uersus quam plurimi id est LXX.“

⁴⁾ cf. Schenkelius Proba p. 523.

⁵⁾ sic in codice Tullensi n. 176 (Becker p. 152) erat „Sedulius cum Catone et pluribus aenigmatibus,“ in Augiensi n. 320 (Becker p. 10) „metrum Porci Catonis et aenigmata Ciceronis.“

⁶⁾ e. g. carmina de Sodoma et Iona, de quibus infra agetur.

⁷⁾ uel octateucho, qua de re uid. ad Auitum p. LVI n. 4.

Collecta quae collexit Wicbodo ex opusculis Sancti Augustini Ambrosii Hieronymi et ceterorum patrum in quinque libros Moysi in uno codice.

plenior est titulus quem Martenius ex codice Treuirensi dedit: ¹⁾

Liber questionum super librum Genesis ex dictis sanctorum patrum Augustini Gregorii Hieronimi Ambrosii Hilarii Hisdori Eucherii et Iunilii.

Mox siue ipse auctor quaestionum uel collectorum, siue alius nescio quis, quo eis quaestionibus egregium praesidium atque ornamentum pararet, praemisit singulis libris carmina Hilarii Probae Alcimi Dracontii Cypriani ceterorum ad hepta-teuchum pertinentia, ²⁾ recisis quae aliena erant ³⁾, quae si non omnia, at pleraque in uno codice Nazariano coniuncta inuenisset. ⁴⁾

talis fuit codex quem monasterium Centulense a. 831 possidere Hariulfus ait in Gestis ecclesiae Centulensis siue S. Richarii (ed. D'achery, Spicileg. t. III p. 419, ed. nou. t. II p. 310. G. Becker Catalogi p. 26 n. 81):

Hilarii autem de fide sanctae Trinitatis. quaestiones Hilarii.

¹⁾ de recentioribus codicibus uid. prooemium Auitian. p. LV et LVII n. 77; ex Treuirensis Maximini codice priora aliquot capita edidit Martenius collectionis suae tomo VIII p. 295—298; inscriptionem cum laude Caroli regis et adlocutione ad librum ex Martenio repetiuit E. Duemmler PLC I p. 95—97.

²⁾ nam cum Marii Victoris carmen tum Sedulii prior pars (I 1—274) et Amoeni enchiridion prorsus aliena erant a proposito auctoris quaestionum; Helpidii tristicha dubito an non cognita habuerit Gallus homo.

³⁾ recisis quae aliena erant: nam Probae centonis alteram partem quae est de nouo testamento resecurit atque etiam de Iona carmen, neque minus ex Alcimi poematis librum de uirginitate; Eugenii porro praefationes et monosticha et satisfactionem Dracontii. quae pleraque eum habuisse testis est Wigbodus in uersibus ad Carolum scriptis, quos magna ex parte mutuatur ab Alcimo Eugenio.

⁴⁾ equidem putauerim numerum carminum ab Nazariano traditorum non auxisse hominem istum, sed minuisse. sane Hilarii Genesis unde adsciuerit et carmen de Sodoma, non liquet, nam in catalogi titulis non leguntur; Probam quin ex Nazariano sumpserit, uix est dubium et indicatur Cluniacensi titulo; nec defuisse de Sodoma carmen in Nazariano cum Iona ab ipso poeta coniunctum ex Sicchardi uerbis facile conicias.

Cypriani, Alcimi Auiti, Hieronymi, Augustini super Pentateuchum in I uol.

atque nescio an hunc in ordinem referendus sit liber quem recenset catalogus monasterii Augiensis (Sindleotes Awa) scr. a. 823—838 (Becker p. 17 n. 29):

Alcuini magistri quaestiones super genesim et metrum
Alcimi Auiti episcopi uol. I.

nam quod Alcuinus nominatur, qui sane eius generis quaestionum auctor fuit, id hoc loco temere factum esse Alcimi carmina addita demonstrare uidentur. quod autem alius bibliothecae Centulensis codex (Becker p. 28 n. 187) post Aldhelmum „metrum cuiusdam de ueteri et nouo testamento cum uita Cosmae et Damiani metrica in I uol.“ habere dicitur, non ad Cyprianum, sed ad Probam pertinere persuasum habeo.

L tales denique sunt libri, quibus nos seruata Cypriani carmina debemus, Laudunenses duo, quas cum in prooemio Auitiano accuratius descriperim, quam potero breuissime quae opus sunt de eis persequar.

A Laudunensis 279 fol. max. s. VIII in., truncatus est initio et fine, nam interierunt primi quaternionis folia 1 et 2; mutilus est liber inde a f. 159^r col. 2, multas lacunas habet in Iudicum libro a u. 249 putredine ortas, abrumpitur f. 163ⁿ col. 2. inter quaterniones D et E tria folia (32—34) interposita sunt. quae tamen pr. m. scripsit, f. 34^r uacuum est. ¹⁾

¹⁾ Propria quaedam libri *A* subscribam: monosyllaba *e o se ne* saepe numero in *A* (atque etiam in *C*) accentu firmantur: *é ó sé né*. notae criticae passim inueniuntur, plerumque *tria puncta* in sinistro margine praefixa, rarius dextrorsum adiecta, aut superposita lectionibus dubiis, aut subscripta litteris quae delerentur (*quae* N 331, *nos* N 923, *quid* N 500); frequenter *crux nuda* × aut *crux puncto ornata* ∨, semel × J (antigraphus? N 436), etiam † (E 497 IN 204, 206), rarius R aut *obeliscus* (—) ut G 165, aut denique **a** littera (G 1277). raro in prioribus libris, accuratius in Iudicum uersibus laceris puncta ista commemorauī. praeterea commemoratu dignum est, quod in *A* adscriptus est alia manu ante ultimum Genesis uersum numerus XXIII, ante primum Exodi uersum legitur *dim̄* .i. (= *dimidium*, *est*) ante primum Deuteronomii .i. *minus* (= *est minus*).

Sectiones, quas faciunt libri, atque inprimis *A*, non indicaui in adnotatione, quia lubrica erat res; sed exempli gratia hoc loco referam, quae in

Laudunensis 273 (olim sign. n. 360, uaria opera) forma *B* quaternaria max. s. VIII ex. „Hunc librum dederunt Bernardus et Adelelmus deo et S. Mariae Laudunensis ecclesiae. Si quis abstulerit offensionem dei et sanctae Mariae incurrat.“ de hac inscriptione uid. F. Ravaisson in catalogo Laudunensi (Catalogue général des mss. des bibl. publ. des dép. t. I) et E. Miller in Notices et Extraits XXIX 2 p. 6 sqq. integer est liber ab initio et in fine; itaque Hilarii carmen, quod est mancum in *A*, totum habet et in fine nouem capitula libri Iudicum explanantur, quorum ultimum est de Ruth Moabitide: „Explicit expositum libri Ruth.“

Vterque codex eadem habuit ab initio, praeterquam quod librario alterius *B* non praesto erant carmina in Genesin et Exodum maiorque pars carminis in Leuiticum. ecce tabulam, qua quae carmina in utroque libro legantur atque quo ordine demonstrantur:

<i>A</i>	<i>B</i>	
1 ^r	1 ^r	metrum sancti Hilarii Pictauiensis episcopi in Genesi.
1 ^a	2 ⁿ , 1	Proba de aeptatico.
3 ^a	5 ^r , 1	Cipriani de Sodoma.
5 ^r	6 ^r , 2	Alcimi Auiti carminum libri I—III.
18 ^r — 22 ^a	21 ^r , 1 — 25 ^a , 1	Dracontii liber I.
22 ^a — 33 ^a	<i>deest</i> .	liber Geneseos metricus Cipriani.
100 ^a — 105 ^a	111 ^r , 2 — 116 ^a	Alcimi liber V.
105 ^a , 1 — 114 ^a , 1	<i>deest</i> .	metrum de Exodo.
125 ^a , 1 — 127 ^a , 2	129 ^r , 2 — 130 ^r , 1	liber Leuiticus (in <i>B deest</i> maior pars, adsunt uu. 273—309).
132 ^r , 2 — 137 ^a , 1	135 ^a , 1 — 140 ^r ,	metrum super Numerum.
144 ^a , 1 — 146 ^a , 1	147 ^a , 2 — 150 ^r ,	metrum Deuteronomii.
151 ^r , 1 — 155 ^r , 1	154 ^a , 1 — 159 ^r ,	metrum Iesu Naue.
157 ^a , 2 — 162 ^a , 2	162 ^a , 2 — 169 ^r , 1	metrum super librum Iudicum.

Exodo sunt. multae igitur in *A*, raras adparent in *B* eaeque congruae cum *A* (*L*); non consentit *C*, cuius sectiones uncis inclusi.

E 22, 43, 57, 94, 117, 126, 164, 177, 188, 218, 243, 257, 265, 286, 338, 351, 366 (*L*), 406, 420 (*L*), 441, 457, 467 (*L*), [484], [488], 496, 501, 507, 543 (*L*), [560], 572, 598, 611 (*L*), 644, 695 (*L*), 707 (*L*), 712 (*L*), 730, 741], 754, [762], [772], 836, 855, [861], 870, 883, [894], [910], [918], 923 (*L*), 931 (*L*), [946], 948, 963, 979, 983 (*L*), 1000, 1021, 1034 (*L*), 1056, [1072], [1082], 1110 (*L*), 1134 (*L*), 1152, 1169, 1196 (*L*), 1218, 1226 (*L*), 1249 (*L*), 1256 (*L*), 1275 (*L*), [1283], 1290, 1311, 1323, 1330 (*L*).

Quae subiectae sunt Cyprianeis carminibus anonymae quaestiones (uel explanationes uel exposita) de singulis libris uel metris. Wigbodi sunt quaestiones istae in heptateuchum, de quibus supra dictum est.

Cognatus est cum Laudunensibus nec tamen ex ipsis deriuatus (nam non habet lacunas aliquot quae in *L* sunt, ut Centulensis libri prolem esse suspiceris) codex Parisinus lat. 14758 olim Sti Victoris 380 s. XIII. continet is priorem partem operum libris Laudunensibus traditorum conglutinatum cum alio codice qualis erat Cluniacensis 524 aut 526°). Prudentius atque Sedulius, qui in fronte fuerunt, nunc sunt abrepti praeter Sedulianum IIII 172 sqq., quod excipit Arator, Prosperi epigrammata. Iuuenius, sequuntur Hilarius in Genesin, Proba de eptatico, Cypriani Sodoma, Alcimi libri I—III. Dracontius de opere sex dierum (Prima dies etc.), liber Geneseos metricus Cypriani 1—165. ex hoc libro G. Morelius a. 1560¹⁾ iterumque a. 1564²⁾ Hilarii Genesin, Cypriani fragmentum, de Sodoma carmen. Dracontium edidit; ante Morelium Hilarii carmen ex eodem Victorino descripserat Ludouicus Miraeus³⁾. Cyprianea contulit G Hartel⁴⁾, ipse paucos uersus contuli, ex Harteliana tamen conlatione atque contextu Moreliano nec non ex censura Schenkeli⁵⁾ nullius esse pretii librum satis constat.

- o) Clun. 524. Volumen in quo continetur Arator, idem Fortunatus ut supra, Porphyrius, Iuuenius, Sedulius, Fortunatus, Auiti episcopus. — de cod. 526 uid. infra.
- 1) Cl. Marii Victoris oratoris Massiliensis ΑΑΗΘΕΙΑΣ, seu commentationum in Genesin lib. III. Epigrammata uaria . . . Hilarii Pictauiensis episc. Genesin. Cypriani. Genesin et Sodoma. Dracontii, de opere sex dierum . . . Parisiis. M. D. LX. Apud Guil. Morelium. — huius editionis exemplar, quod est in bibl. Bodleiana, adscriptas habet duabus s. XVI manibus lectiones aliquot ad Genesin et Sodoma, quae cum Cauchii Fabriciique inuentis, aliquotiens cum manuscriptis libris consentiunt.
- 2) Cypriani opera [ed. Guil. Morelius] Parisiis apud Guil. Desbois 1564. — in appendice est Genesin, de Sodoma carmen, de cruce domini, ad quendam senatorem.
- 3) Hilarii Pictauiensis opera a. 1544.
- 4) S. Thasci Caecili Cypriani opera omnia rec. . . Guilelmus Hartel. pars III Vindobonae 1871 p. 283—305.
- 5) Probae Cento rec. C. Schenkl (Poetae christiani minores pars I, Vindobonae 1888 prooem. p. 519.

Colbertinum aliquem librum Victorino non praestantiorem in Hilarii Genesi edenda praeter ipsum Victorinum atque Laudunensem alterum (*B*) adhibuit Coustantius¹⁾. erat is haud dubie Paris. 8321 olim Colbert. chart. et membr. s. XV: insunt Arator, Iuuenicus, Hilarii Genesis, Cypriani Sodoma. Alcimi Auiti carmina, Dracontius de opere sex dierum, Physiologus, alia.

Cod. Parisinus lat. 13047 s. VIII. olim Corbeiensis, G
inde ab a. 1638 Sti Germani de Pratis n. 841 (uid. L. Delisle. Inuentaire des mss. de Saint-Germain. Paris 1868 p. 86: G. Hartel, praef. ad Cypriani opp. III p. XXII: H. Omont. Revue de philologie. n. s. IV. 1880 p. 67 sq.; R. Peiper. Alcimi Auiti opp. p. LX adn. 85; I. Huemer. Sedulii opp. p. XLIII).

Ex hoc libro Martenius primus totum Geneseos librum (exceptis uu. 325—378) edidit ampliss. collectionis tomo IX Parisiis 1733 p. 14—56, Martenii textum repetiuit Arealus in appendice I Iuueni Romae 1792: utrum Martenii an Areali exemplar recusum sit in libro „Cypriani Genesis. Cambrai. Hurez 1825“ quem indicat Quicherat Thes. poet. p. XII, nescio; ego non uidi.

Auctoris nomen is qui contextum scripsit non uidetur posuisse; qui tabulam scripsit, Iuueni. recentior quidam Sti Cypriani carmen esse putauit. neque cetera quae insunt carmina (ad Felicem de resurrectione mortuorum. quod Sto Cypriano adscripsit Martenius, centoque ille de uerbi incarnatione, qui iam tertio editus est post Martenium) auctorum nominibus insignita sunt a librario. quidquid autem in codice conscriptum est, sine dubio fluxerunt ex multis antiquioribus libris uel potius librorum fragmentis. qua in re memoria dignum est illud quod in fine Genesis non solum legitur: *Finit Genesis*, sed teste Martenio additur etiam libri qui in archetypo sequebatur inscriptio: *Incipit Exodus*.

Desideratur ut dictum est Genesis c. VIII uu. 325—378: contextus mendis scatet turpissimis, non semel uersuum ordo turbatus est; habet tamen uersus aliquot. qui desiderantur in *A*

¹⁾ Hilarii Pictauiensis opera (ed. Maurinorum) Paris. 1663 Fol. p. 1370 sqq.

(734—736, 1418—1420). librum in huius editionis utilitatem contulit E Hauler.¹⁾

Itaque cum multos codices Cyprianeorum carminum nono et decimo saeculo fuisse in Gallia Galliaeque confinibus locis uideamus, atque etiam post medium saeculum XII in Cluniacensium monasterio, quidni in Anglicanis quoque bibliothecis fuisse credamus ex Romanis itineribus adlatos? Romae fuit Aldhelmus c. a. 690, qui monasterium Malmesburiense litterarum sedem celeberrimam reddidit, Bedae monasterium ex huius uiri scriptis conicere licet quam fuerit locuples librorum, quos Benedictus et Ceolfridus abbates adportauerant (etiam ex Gallia Benedictus innumerabilem librorum omnis generis copiam attulerat²⁾). porro utrumque Cyprianea carmina habuisse in patria et pleniora quidem quam nos, ex eorum scriptis apparet³⁾. non dubium igitur. quin Alcuinus in ipsa Eboracensium libraria, quam quidquid scripserunt Aldhelmus et Beda possidere ait u. 1546 quamque ut auget ipse Aelberti abbatis comes Roman profectus est (Ebert II 15), heptateuchum Cypriani, cuius uersus aliquot laudat⁴⁾. legere potuerit, cum inter Christianos poetas, quorum codices

¹⁾ eius de uariis manibus, quibus contextus scriptus est, uerba sunt haec: „m 1 macht zwischen *ec* und *et* fast gar keinen Unterschied, *æ* erscheint sowohl für *ae* wie für *et* gesetzt, *ij* nicht allein für *is*, sondern häufig für *us*. Diese Hand bedient sich einer ziemlich schwarzen, m 2 einer etwas lichterem Dinte. Die letztere, welche außer der Seite 2^b auch den falsch eingebetteten quaternio Fol. 18—25 neu geschrieben hat, zeigt zwar eine zierlichere Schrift als m 1, aber dieser möglichst treu nachgeahmte Züge und Zeichen. Es corrigiert den Text neben m 2 auch m 1 und überdies eine von mir als man. antiq. bezeichnete ältere Hand — älter als m 2 — welche zwar im Schreibstoffe keinen nennenswerten, aber in der Form der Zeichen hin und wieder einen kleinen Unterschied aufweist. Doch scheint es mir nicht unmöglich, daß m 1 und man. antiq. vielfach zusammenfallen.“

²⁾ Beda l. III p 366, 364. ed. Stev. „er kaufte auch solche in Gallien auf der Durchreise, namentlich in Vienne.“ Ebert I p. 601.

³⁾ de Aldhelmo uid. ad N 503, 1 18, 679. 681. Regum fr. 4 et 8, Job fr. 11, de Beda ad E 286. 507—521.

⁴⁾ E 129 sq.

Ebroicensis libraria possideat. etiam Alcimum commemoret¹⁾. neque mirum Aethelwulfum quoque s. VIII in. in suo monasterio Cyprianum legisse. cuius Exodum imitatur²⁾. sed horum librorum praeter paucos uersus, quos Angli illi inde laudant, nulla ad nos uenit memoria.³⁾ nam ex Anglicanis libris qui unus seruatus est, non uidetur a Gallicanis nostris diuersae esse originis. Cantabrigiensem dico qui unum Cyprianum continet. summam is cognationem cum Laudunensibus prodit, quamquam Wigbodianos commentarios prorsus abiecit cum ceteris eius confectionis carminibus.

Cantabrigiensis collegii S. Trinitatis B. 1. 42⁴⁾ membr. C s. XI foliorum 110 formae octauae; altus 18 centim., latus 8,70 centim., uicenorū uersuum in una quaque pagella. priores XIII quaterniones (fol. 0—103, nam primum primi quaternionis folium uacuum est ideoque numero caret) insigniti sunt litteris A—N: secuntur septem folia 104—110, quorum nullum, ne f. 109^u quidem quaternionis notam habet⁵⁾. initiales sectionum uel capitulorum carminis litterae maiores sunt pictaeque aut rubro aut uiridi aut bruno colore. in praefixo folio legitur: *Aldermus Ian: 30 1631*. adiecta est in calce aliena membrana uel saltem lineis inscriptis carens, ubi legitur possessoris ni fallor nomen *Thomas* (Sheffield?): in scorteo integumento arma possessoris impressa sunt: quadratum scutum, a laeua parte superius alba crux decussata in rubeo campo, infra aureus leo ad laeuam

¹⁾ u. 1550: quid quoque Sedulius uel quid canit ipse Iuuenus, Alcimus et Clemens, Prosper, Paulinus, Arator, quid Fortunatus uel quid Lactantius edunt.

²⁾ sc. E 1034, 1082 sq. (qui codicem nostro *A* similem habuisse eum probant) 1103, 1304—1325. uid Karolingische Dichtungen unter- suchung von Ludwig Traube, Berlin 1888 p. 17 not 2 p. 22 sqq. p. 32 not. 1 et 2.

³⁾ uid. tamen quod adnotauī infra p. XIV.

⁴⁾ Catalogi Angliae et Hiberniae, Oxon. 1697 I 3 p. 99 n. 448.

⁵⁾ f. 110 (Iud. 244—283) cum ipse librum describebam, non suum eum obtinebat: nam cum olim esset primum quaternionis folium (110, 104, 105, 106—107, 108, 109, *x*), post reuulso folio *x* (quod erat uacuum) per errorem ultimum in locum est delatum, nunc librum denuo ligatum eorumque ordinem restitutum esse Iohn B. Mayor scribit.

partem progrediens in rubeo campo; dextrorsum supra rubeae et aureae rutae, infra campus albus.

Cypriani heptateuchos sublatus est sine dubio ex Wigbodiano opere: omissi sunt in Genesis et Exodi confiniis 608 uersiculi (G 1184—1498. E 1—293) sic tamen ut et subscriptio Genesis et Exodi inscriptio adpareat: porro inter Deuteronomium et Iesu Naue uersiculi 150 desunt (D 285—288 IN 1—146), ubi continuatur carmen ut nulla fenestra adsit. porro IN 364—547 i. 184 uersus omittuntur nulla fenestra. has iacturas non est quod inpuetes librario; fuerunt in codice unde is carmen descripsit multis foliis truncato. sed abrumpitur carmen medio in folio 109 Iudicum uersu 506 sic ut plena sit pagina 109^r uiginti uersuum. 109^a nullam litteram contineat, ut ne *finit* quidem uerbo concludatur liber. cuius rei multae excogitari possunt causae: nam aut membranae defecerunt scriptorem, aut aliud in monasterium transiit, aut aegritudo uel ipsa mors ad rem persequendam impediuit — aut. quod est uerisimillimum, nihil amplius in exemplari suo inuenit et tamen finem adesse dubitauit subscribere.

Non praetereundus est hoc loco Mico monachus Centulensis, qui a. 825 ex multis auctoribus, quos commodabat armarium monasterii, atque ex ipsis Cypriani libris, quorum unum exemplar ex catalogo Sti Richarii a. 831 composito supra recensuimus, exempla prosodiaca congegit*), quorum optimus liber est Bruxellensis 10470—73 (olim Gemblacensis) s. X. deterior Bruxellensis 10077 s. XII. ex his exemplis quae Cypriani sunt aut uidentur esse, mecum communicauit Ludouicus Traube, qui Miconis opuscula edenda suscepit in tertio Poetarum Carolinorum tomo.

Verum Mico iste etiam ex simili conlectione non multo uetustiore uersiculos hausit, cui nomen erat Exempla diuersorum auctorum: ea ex Vaticano libro Reg. 215 s. VIII VIII — quo meliorem habuit fontem Mico — H. Keil edidit Halis Sax. a. 1872, iterumque E. Chatelain. Gradus ad Parnassum, Revue de philologie 1883 p. 65 sqq. idem sine dubio est liber, qui in catalogo Blaubornensi inter a. 1085 et 1101 confectio

*) uid. E Duemmler N A IV 515—521. Hist. litt. de la France V 319.

inscribitur exemplare super uersus auctorum (G. Becker p. 176 n. 115). quae exempla cum septimi nuper saeculi esse censuissem in prooem. Auitiano p. LXVIII. ex Pauli Diaconi Walafridique Strabonis uersiculis, quos inde Mico mutuatus est. L. Traube non multo ante a. 825 conlecta uidit (Rhein. Mus. 1889 p. 479), qui quod conlecta suspicatur in Germanico quodam monasterio. fortasse Augiensi. nescio an rectius Gallicam originem eis adscribamus, quam etiam Vaticanus liber prodit. nam S. Mariae Forcalqueriensis olim fuit. inter codices. quibus auctor est usus. unus uidetur Persium et luuenalem cum Prisciani periegesi coniunctos habuisse; ex Cypriano quattuor habet uersus (190. 191. 195. 196) ex Exodo Numero Iesu Naue sumptos: interpositi sunt tres uersiculi. quorum unus est incerti auctoris (192 surgentes acinos uarios et praesecat uas). alter (193) Eugenii ex hexaemero 210. tertius (194) Paulini: unde facile est suspicari Cypriani codicem similem nostrorum adhibuisse collectorem, in quo et Eugenii et aliorum carmina multa essent coniuncta.

Redeamus ad Miconem, qui ex quattuor Cypriani locis quos Exemplata praebant, tres recepit. ex ipsis Cypriani carminibus, quos quidem nouerimus tredecim selegit; atque ita facit, ut in Genesi non Cypriani sed Binancii Ouidii Prosperi nomen adponat. in ceteris Alchimi (excidit hoc nomen E 29); unum praeterea uersum selegit ex Sodomorum carmine quem Vīr. (i. Virgiliano) adscribit, unum ex Hilario. quem tribuit Alchimo. haesitabat igitur in prioribus codicis sui libris, cui adscriberet. mox Alcimi esse. qui fama superabat ceteros. sibi persuasit cum multis suae aetatis et posteriorum hominibus. quamquam in subscriptionibus singulorum librorum Cypriani nomen non desiderabatur.

Sed praeter hos locos alii dantur Alcimo. qui in ueri Alcimi carminibus non inueniuntur. acceduntque alii auctoris nomine carentes. quos. cum dubium non sit quin ad ueteris testamenti libros pertineant eundemque auctorem et sermone prodant et prosodiacis rationibus. facile tibi persuadeas Cypriani esse ex deperditis libris illis, quos et Laurissensis et Cluniacensis libri titulus nominat. unde cum pleniorum fuisse etiam Miconis librum quam Laudunenses nostros cum Cantabrigiensi appareat. praeter

Centulensem illum Wigbodianae conlectionis, quem catalogus a. 831 confectus indicat, alium quoque uel alios Cypriani codices in Sti Richarii cella tum fuisse suspicari licet.

Aliorum librorum, qui intercidissee uidentur, exigua extat memoria.

Corbeiensis quidam a Montefalconio p. 1408 *d* describitur in catalogo quem illi miserat ipsius monasterii Prior: „Carmina Iuuenci in uetus testamentum, quibus succedunt categoriae Aristotelis: cod. membr. s. X.“ Iuuencum pro Cypriano positum puto ab eodem, qui in Corbeiensi Genesis libro Iuuenci nomen intrusit.

Phil. Labbeus Noua bibliotheca mss. Paris. 1653 p. 57: „Alcimi, ait, opera poetica nondum edita in Leuiticum. Numeros, Deuteronomium et libros Iosue ac Iudicum proferemus in lucem. Ex Apographis mss. eo praesertim quod Theodori Pulmanni [† 1590] manu descriptum sibi que ab Abrahamo Ortelio donatum miserat huc alias R. P. Andreas Schottus Soc. nostrae Presbyter.“ Non indicantur primi libri Genesis et Exodus; unde olim diuersum ab nostris libris *ABC* fuisse librum, quo utebatur Pulmannus, conieci: sed tamen, cum Genesis et prior pars Exodi in Laudunensi altero (*B*) desiderentur, nescio an ex hoc ille depromperit.

Neque alios praeter Laudunenses libros habuisse Sirmondum (in notis ad Auitum, S. Auiti operum ed. 1643 p. 63 sq.) crediderim, qui Genesin quidem non nominat, sed in ceterorum librorum numeris ad Laudunenses propius accedit, quam ad Cantabrigiensem. nam Numeros quidem ille 689 uersus continere dicit, cum sint 778, Iesu Naue 452 pro 586: sed in Exodo (1327, nos 1332), in Leuitico (308, nos 309), in Deuteronomio (287, nos 288), in Iudicum (695, cum *B* habeat 698, *A* 700, *C* 760) Sirmondiani numeri satis respondent Laudunensibus. accedit quod procliue erat errare in describendis Romanis numeris, ut ne eos quidem numeros, qui a nostra computatione abhorrent, in Sirmondianis chartis tantopere fuisse diuersos ab initio crediderim.

Iam liceat in conspectu ponere, quas Cyprianeorum carminum partes singuli codices habeant, quas praetermittant.

Genesis	1— 324	A G C	Deuteronomius	1—284	A B C
	325— 378	A — C		285—288	A B —
	376—1183	A G C	Iesu Naue	1—146	A B —
	1184—1498	A G —		147—363	A B C
Exodus	1— 293	A — —		364—547	A B —
	294—1333	A — C		548—586	A B C
Leuiticus	1— 262	A — C	Iudicum	1— 9	A B C
	263— 309	A B C		10— 69	— — C
Numeri	1— 62	A B C		70—506	A B C
	63— 172	A — C		507—770	A B —
	173— 228	A B C		771 sqq.	— — —
	229— 284	A — C			
	285— 778	A B C			

Ex his tribus libris parum diligenter enotatis J. B. Pitra, proditor potius quam editor Cypriani dicendus (nam quod in Rigaltii licentiam et negligentiam iactauit uerbum, in ipsum auctorem recidit) Genesis cap. VIII Exodum Iosua selecta ex Leuitico Numeris Deuteronomio fragmenta edidit in Spicilegii Solesmensis tomo I¹) p. 171—258 add. p. 569 sq., libri Iudicum laceras tantum paginas cum imaginibus codicum parum scite factis ad quattuor Iudicum uersus exhibuit prooem. p. XXXVII sq. et tabula. multo post totum librum Iudicum cum partibus Leuitici, Numeri, Deuteronomii antea omissis in Spicilegio non maiore cum diligentia typis exscribi iussit in Anecdotorum sacrorum tomo V²) p. 181 sqq. praemissis libri Laudunensis 279 (A) lectionibus ad Genesin, quae omnia scatent erroribus turpissimis.

Omnium librorum nostrorum unus est idemque archetypus, id quod communes lacunae et uitia produunt, maxime initia multorum uersuum in Iudicum libro absumpta, et quod carent eis, quae post Iudicum u. 760 olim sequebantur.

¹) Spicilegium Solesmense complectens Sanctorum Patrum Scriptorumque ecclesiasticorum anecdota hactenus opera . . . cur. domno I. B. Pitra. Tomus I Parisiis 1852.

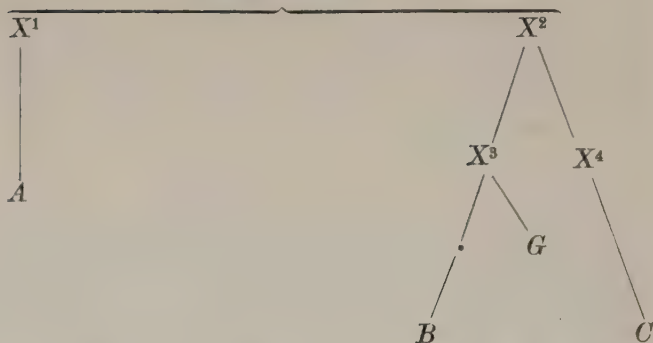
²) Anecdota sacra tom. V = Analecta sacra et classica. Romae 1888.

X

Nazarianus liber

X

Wigbodianus

Liber *C* neque ex *A* neque ex *B* deductus est, nam habet genuinos uersus qui in illis desiderantur. e. g. G 734—736 (*CG*), N 51/52, 250—253, 339. E 763 sq., 908, 968, IN 257 in *A* omissos, N 306 omissum in *B*.

Liber *B* non descriptus est ex ipso *A*. sed ex detruncato libro *X*³, in quo Genesis et Exodus et Leuitici maior pars deerant, item N 63—172 et 229—284 nulla fenestra omissi; ipse autem seruauit IN 257 et N 339, qui non leguntur in *A*.

Vterque liber *A* et *B* artissime inter se coniuncti sunt, quod sexcenties lectiones *L* littera significatae testantur; nec tamen minus saepe *B* cum *C* consentit contra librum *A*. quae res facilem explicationem habet; nam quis non uideat libri *C* contextum originem traxisse ex exemplari non pleniore quidem (nam quod Iudicum uu. 10—69 habet, qui in *L* desiderantur, alia¹) est causa, sed iam corrupto eodem, unde etiam *B*

¹) qui fieri potuerit, ut *C* solus seruaret hos uersus, si deriuatus est ex atquo libri *B*, qui eodem archetypo usus est cum *A*, certo quidem nequeo dicere; sed, ut saepe, folium nexu suo solutum in causa fuisse uidetur: sunt enim sexaginta uersus, qui sine dubio duabus pagellis perscripti fuerunt, et nescio an interpolator Anglus inter fragmenta uetustioris

deriuatus est: sed a uiro docto p̄multis locis non sine ingenio emendatum erat et interpolatum Cypriani carmen, cum in hunc codicem transcribatur, optimaque huius libri lectiones non pro ueris ipsius poetae uerbis habendae sunt sed pro meris coniecturis.

In Genesi, quam alter et deterior Laudunensis liber *B* non habet, eius uicem gerere uidebis codicem *G*, ita ut mox cum *A* contra *C*, mox cum *C* contra *A* faciat.¹⁾ hunc autem codicem ita cognatum esse cum *B* censeo, ut unum habeant ambo patrem *X*³, cuius ex priore parte abscissa et deminuta (nam Exodi et Leuitici particulae, quas cum Genesi sine dubio illa prior pars complectebatur, interierunt, quas tamen ab exemplari non prorsus afuisse subscripta in *G* uerba *Finit Genesis, Incipit Exodus* testantur) *G* sit transcriptus cum multis sane librarii et erroribus et inmutationibus, posterior autem pars in librum *B* defluserit.

Maior tamen aliquanto libri *G* auctoritas est in Genesi, quam libri *B* in ceteris libris; nam cum librarius *A* saepius ibi quam postea a uero uideatur declinasse, *G* non raro egregiam medellam adfert²⁾; *B* tamen, ubi recedit ab *A*, plerumque errat, ut in toto quidem Iudicum libro uix nouem locis leuiuscula, quae librarius *A* deliquit, in *B* correcta habeantur.³⁾ atque ex multitudine uitiorum, quae *B* admisit, concluderim etiam plura membra intercedere inter *X*³ et *B*, quam inter *X*³ et *G*.

Liber *A* ut est omnium plenissimus, ita lectiones eius maiorem in uniuersum fidem merentur quam ceterorum.

et plenioris cuiusdam libri, quae bibliotheca monasterii possidebat, illud folium integrum inuenerit et transcripserit. Aldhelmus certe pleniore codice usus erat a Wigbodianis libris alieno et cum Laurissensi potius cognato; nam ex Regibus uersus aliquot profert, atque ex Numero uersum 503, quo agitur de aqua contradictionis, ab omnibus libris omissum solus seruauit. — eandem rationem in paucos istos uersus Iudicum ἀεφάλους adhiberi nolin. quorum paulo pleniora initia in *C* apparent, neque in meliores aliquot lectiones: unus est Genesis u. 495¹, qui similem rationem admittere uidetur.

¹⁾ G 482, 557, 568, 632, 650, 662, 722, 771, 800, 826, 847, 851, 935, 936, 970, 1029, 1040, 1174, 1183.

²⁾ G 138, 202, 261, 385, 477, 576, 786, 901?, 917, 952?, 977, 1443, 1451.

³⁾ I 73, 77, 132, 154, 392, 491, 583, 659, 747.

X littera nuda significauit exemplar illud ex quo deducti sunt duo librorum omnium quos habemus ordines. non Cypriani illud ipsius, ut dictum est, neque etiam Nazarianus iste celeberrimus, sed Wigbodianae traditionis exemplar, si licet hoc nomen usurpare. atque haec recensio ab antiquiore traditione multotiens detorta fuit, quod ut menda innumera¹⁾ ita lacunae frequentes demonstrant, quarum partem tantum exiguam indicauimus, maior pars conlato graeco exemplari ipsisque saepe capitum uersuumque numeris cernitur. turbati ordinis rariora indicia adsunt: nam quod I 721 sq. ex Regum libris translati sunt, id ad exemplar plenius quoddam pertinet. ac dubito uehementer, num qui sequebantur post Iudices libri, eos etiam Wigbodus seu quisquis carmina Cypriani Wigbodianis quaestionibus interposuit, integros inuenerit; nam quas ipse Iudicum liber iacturas expertus est, tantus earum est numerus, ut uix post Wigbodum natae esse possint.

Paginae libri X uersibus 30—32 perscriptas fuisse patet ex Iudicum libri omissis in *L* uersibus 10 ad 69 et abreptis uersuum 317—346, 407—436, 499—530, 595—624, 683—712 initiis, totus igitur Iudicum liber XIV foliis absolutus fuit, quorum singula hos uersus continebant:

f. I ^r		f. I ^a	1— 9
f. II ^r	10—39	f. II ^a	40— 69 (30+30)
f. III—VI	70—316 (8×30+7)	f. VII ^a	347—376 (30+30)
f. VII ^r	317—346	f. VIII ^a	407—436 (30+30)
f. VIII ^r	377—406	f. VIII ^a	467—498 (30+32)
f. VIII ^r	437—466	f. X ^a	531—562 (32+32)
f. X ^r	499—530	f. XI ^a	595—624 (32+30)
f. XI ^r	563—594	f. XII ^a	655—682 (30+28!)
f. XII ^r	625—654	f. XIII ^a	713—742 (30+30).
f. XIII ^r	683—712		
f. XIII ^r	743—760 (interierunt qui sequebantur).		

¹⁾ eorum, quibus nomina sacra corrupta sunt, partem tantum huc refero, maiorem partem antiquae interpretationis exemplari uindico, quo Cyprianus utebatur. sane in talibus, quale est *Habea* pro *Manoca* I 287 incusandus erit librarius *X*.

Aduertendae sunt prae ceteris duplices lectiones, quae in X fuerunt. uelut

G 261 *giptans* A, *girptans* C, *gestans* G: *giptans* (s litterae r similis ss.) X

G 482 *inhians gaudens* A, *imhiagaudens* GC: *inhians* X^{gaude}

G. 1029 *humili* A, *ilico* CG: *humili* X^{sicco}?

E 583 *magis plus* C, *plus* A

E 698 *discitat* A, *dehoscitat* C: *discitat* X^{no}

E 1032 *perliquidus* A, *praelucidus* C (leg. *perhucidus*)

N 551 *perliquilucidus* A, *perhucidus* BC

N 48 *seruus serus* A, *serus* BC

N 235 *profatur praecatur* A, *profatur* C

N 434 *distinguit dstringit* A, *dstringit* B, *distinguit* C

N 536 *uiroso loetali* ω

N 672 *monuet* A, *mouet* B, *donet* C^m

D 93 *iuge & reteneri* A, *iuge ret.* B, *ire ten.* C: *iugeteneri* X^{ret}

D 160 *vidente gramina* B, *ridenter gramina: rident*^{er}
gramina X cf. G 13

D 251 *protinus placidus sedabit* L, *protinus sedauit placidus* C

D 263 *ius est mihi* ω: *ius* mihi X^e

I 657 *nocuent* L: *uocent* X^{n n}

IN 182 *confestim dat turba* AC, *dat* om. B

IN 310 *iussi* A, *iussis* BC: *iussi* Xⁿ

diuersas has lectiones¹⁾ non censuerim Wigbodianum librarium ex suo ingenio scripsisse. sed diligenter descripsisse quae inuenerat: propria erant Nazariani libri, uel eius ex quo Nazarianus descriptus erat. ex hoc autem anti-

¹⁾ non raro in A, quod falso scriptum erat, statim rectius ponitur altero non deleto, ut N 291 *uer me fero* N 298 *absoluit uere* N 745 *uirens iam germine uir molli*, et uideri potest librarius haec quoque in exemplari inuenisse, cum E 1222 scribat *diufortia*, pro quo si suum errorem correxisset, *difuortia* scripsisset. ceterum non raro *f* pro *u* positum est in A, ut G 1353 *adfectaque farra* al.

quissimo libro Cluniacensem, forsan et Bobiensem librum deductum esse suspicor, qui magno cum damno harum artium interierunt.

Iam igitur reuoluti ad exemplaria illa priora quae fuerunt in celeberrimis illis monasteriis Laurissensi, Bobiensi, Cluniacensi, quid de fontibus carminum, quae Cypriano adiecimus, statuendum sit uideamus.

Codices qui sola carmina minora a me adiecta Cyprianeis seruarunt, ex collectione, quae ante Wigbodum instituta erat, fluxerunt. eorum et plenissimus et optimus est

- P Parisinus lat. 2772 (Colbertinus) s. X.
 f. 1 Prosper f. 28ⁿ Q. Serenus f. 50^r Anthol. lat. 495 R. (*Sperne lucrum* —) 50ⁿ Senecae et Pauli epistulae 53ⁿ uer(sus) Platonis ad quodam Tiberiano . . . translati (Anthol. lat. 490 R.) 54^r uer(sus) s̄ci Cypriani (ad senatorem) 55ⁿ Iudicii signum 56ⁿ uersus XII sapientum (Anthol. lat. 567 R. sqq.) 58ⁿ argumenta Vergiliana (Anth. lat. 1 et 2 R.) 61ⁿ carmen Octauiani Caesaris de Virgilio (Anth. lat. 672 R.) 62 *Qui latus uario* etc. (Anth. lat. Ries. II p. X. 62ⁿ de communibus syllabis („*Vir humilis mesto* —“) 63 Hylarii de martyrio Machabaeorum 71^r opusculum Tertuliani de excidio Sodomae et Ninive 76 Ausoniani Technopaeagni particulae aliquot 76^r de quaestiunculis nominum (disputatio inter M et Δ) 79^r Paulini Nolani aliquot carmina: de Niceta (c. XVII), de psalmo CXXXVI (c. VIII), „*Beatus ille* —“ (c. VII), 87ⁿ „*Bis duo nam niuei* —“ (cf. ad Anthol. lat. Riesii c. 727) cum aliquot uersibus Martiani Capellae. 88ⁿ interpretationes de nominibus. 89ⁿ Cato. 103^r sententiae philosophorum. 107ⁿ de signis et mensibus XII (Ausonianum, Anthol. lat. 640 R.), descriptio ponderum. 108ⁿ Boetii phil. cons. II. c. 5: f. 3ⁿ „*Iste liber est de conuentu paradisi*“ s. XIII uel XIII adscriptum. librum ante me descripsit Riesius Anth. II p. X sq. in Sodomorum carmine Steph. Baluzius adhibuit (Cypriani opera Paris. 1717 repet. 1726 appendic. p. CLVII). ipse contuli.

ex Nazariano (Laurissensi) codice Io. Sicchardum editurum esse carmen de Sodoma dicit Beatus Rhenanus in praef. ad Tertulliani opera ed. 1528: poterat dicere de excidio Sodomae

t Niniue. nam utrumque carmen in codice fuisse atque Tertuliani nomine inscriptum luculentus testis est codex P, qui nescio an ex ipsis laciniis ueteris Nazariani libri descriptus sit.

Codex Pithoei, ex quo Iuretus ad Paulin. Petric. 1585 prius carmen de Iona et Niniue edidit Tertulliani nomine inscriptum. Colbertini apographum mendosum fuisse uidetur.

Interpolatus textus duorum carminum. TERTULLIANI quae perierunt, quem tamen uerum putauit L. Mueller Mus. Rhen. XXII p. 332 sqq., post Muellerum Hartelius¹⁾, ex Cluniacensium bibliotheca manauit; scilicet inter Cluniacenses libros in uetere catalogo codex 526 sic describitur:

Volumen in quo continentur Inuencus, Sedulius, Arator. Prosper, quoddam metrum Tertuliani, Cato, Auianus, quedam diuerse collectiones uersuum dinersorum actorum. libri Archini [leg. Alchimi] episcopi, ars Isidori de grammatica et de disciplinis aliarum artium.

Hic liber ad nostra tempora uenit; est enim nobilissimus Vber Alcimi Lugduno-Batauus Voss. lat. Q 86 membr. s. III, quem accuratius descripsi in prooemio Auitiano p. LXVI. f. 81^a ad 85^a: in christi nomine incipit dictatus tertuliani metrica arte constrictus in primis de incendio Sodomorum. — de Sodomis explicitum. de Iona. — de Iona explicitum. finit. contulit codicem L. Mueller Mus. Rhen. XXII (1867) p. 328 sqq. dubios aliquot locos meum in usum denuo inspexit d. de Vries.

alterum huius generis exemplar est Vindobonensis 16 s. III, post Oehlerum (Tertulliani opera II 769) ab G. Hartelio translatus, qui solum de Iona propheta carmen habet Tertulliano scriptum.

codicem Paris. 8321 (Colbertinum) s. XV. in quo Cypriani carmina, non uidi.

AD SENATOREM carmen praeter P hi libri habent:

¹⁾ quod minores in VT numerus elisionum sublataque in eis sunt monstra aedam et metrica et grammatica, inde non recte concluderetur ad auctoris uerba propius accedere hos libros, que tamen priorum editorum non minus meriti, quorum sollertia factum est, ut nos rectius iudicare possemus.

- F* Parisinus 2832 s. VIII f. 29^a in quo legitur inter Eugenii et Prosperi Florique diaconi carmina. uid. E. Duemmler NA IV 297 sq. Colbertini libri est consors; in utroque desunt uu. 61—85; ipse contuli. plenum habet carmen
- R* Vaticanus Reginae 116 s. VIII—X f. 114^r post S. Cypriani martyris opera. contulit L. Sternbach. ex hoc libro primus edidit Morelius in Cypriani operibus Paris. 1564. Baluzius Paris. 1726.

Optimus nostrorum est *L* in quem de Sodoma carmen, quod solum habet, ex Nazariano fluxit; Nazarianus enim, quamquam neutrum carmen catalogus commemorat, haut dubie utrumque habuit.

Ad eum proximus auctoritate accedit *P* (Sodoma, Iona). qui ex ipso Nazariano descriptus esse uidetur; aliquot tamen locis iam passus est correctoris manum (ut S 166 *caelestia* pro *caelo*).

Spernendi sunt libri *V T*, quorum alter utrumque carmen, alter solum de Iona carmen habet; nam textum praebent Carolinorum aevo retractatum ab homine non mediocris ingenii. Cluniacensis ni fallor monasterii sodali, siue ei uerba tradita antiquitus minus placebant, siue quod mutila et corrupta situ (ut Maccabaeorum carmen in codice Corbeiensi) interpretem flagitabant. sed tamen in his quoque uestigia exigua uerae lectionis latitant, quia exemplar ab origine eximiae bonitatis erat. idem nimirum ex quo Alcimi Auiti carmina in librum *V* manarunt, cuius conparem ex Cluniacensi catalogo supra (p. I) commemorauimus.

In MACCABAEIS praeter *P* nominandus est uenerandae uetustatis codex, ex quo primum innotuit illud carmen:

- C* Corbeiensis. post Sangermanensis 598, nunc Petropolitanus F. XIV, 1, membr. s. VIII, in quo post Bonifatii aenigmata et selecta Fortunati carmina f. 104ⁿ carmen illud extat. sequuntur a f. 110ⁿ Aldhelmi de uirginitate et de Eliae historia carmina, deinde series sacrorum epigrammatum, postremo Aldhelmi et Symphosii aenigmata. quorum omnium accuratum recensum dedit F. Leo in prooemio operum poeticorum Fortunati p. VIII—XII. ipse contuli anno 1883 habuique conlationem a Carolo Schenkl accurate institutam in usum G. Brandesii.

Ex huius libri apographo Ioannes Sichardus primus de Maccabaeorum martyrio carmen edidit in libro „Antidotum contra iuersas omnium fere saeculorum haereses . . . Basileae excudebat Henricus Petrus, mense Augusto anno MDXXVIII“ fol., f. 79^r—3^r¹⁾. Sichardi exemplar iterum typis describendum curauit, sed mendis inquinatum, Iohannes Herold in Haeresiologia, quam Basileae Henrici petri praelis expressit a. 1556 fol.; tertioque Georgius Fabricius in Poetarum ueterum ecclesiasticorum operibus christianis, Basileae per Oporinum (M. D. LXIII) 4° p. 443—453, qui non paucos locos coniectura mutauit²⁾. qui postea ediderunt ex deterioribus codicibus aliquantum Corbeiensem textum emendare studuerunt. qui tamen, quamquam ab origine nonnihil bonae rugis inhaesit, tam corruptus est, ut ne in adnotationem quidem eius lectiones debuerint recipi nisi paucissimae, et praestare visum sit Sichardiano textui subscribere.

Deteriores Maccabaeorum codices quam *P* et interpolati:³⁾

Parisinus 8093 s. VIII, ex parte s. X. continet Sedulium, *B* Catonem, Eugenii Isidori Martini Dumiensis Damasi carmina. Theodulfi quaedam (E. Duemmler *NA* IV 245), Hilarii de Maccabaeis carmen, Vergiliana (uid. Naeke ad Valerium Catonem p. 344), Luueni fabulas alia. breui Riesius descripsit *AL* II p. XXI sq.

1) Gregorius Gyraldus in dialogo de poetis ubi Marium Victorium frum uersu heroico septem Maccabaeorum fratrum necem descripsisse dixit. arguit: „quod non multo ante poema legi, parum licet castigatum. praeter nim fenestras quae in eo patentes pleraeque existunt, uacillantes quoque syllabas et pedes offendimus.“ Sichardi non dubium quin exemplar ante oculos habuerit, non scriptum aliquem librum.

2) Sichardianum exemplar Fabricii manu correctum possidet bibliotheca regia Dresdensis.

3) „P. Labbeus in dissertatione historica de Victorino quosdam codices Hilarium praeferentes commemorat. Oudinus etiam tom. V. de scriptt. eccles. 1230 quatuor Mss. exemplaria Hilario idem carmen adiudicantia recenset, scilicet nimirum tria Colbertina 1512, 3892 et 4734 ac unum inter suos . . . quorum codicum praesidio ita se carmen hoc emendasse Oudinus monuit, ut nouum omnino opus uideri possit“. sic Ballerinii fratres in nota quam editioni suae praemiserunt (Leonis Magni opera tom. II p. 343). unde patet non Corbeiensem contextum in Oudinianis codicibus fuisse, sed qualem libri *PBL* praebent.

— folio 51^a subscriptum est „*Nic. Fabri est*“. Maccabaeorum carmen ex hoc codice edidit G. F. H. Beck in calce dissertationis de Orosii fontibus, Marburgi Hass. 1832 p. 37—60 (cf. Hallesche LZ 1836 n. 91).

Floriacensis liber, unde Ioannes a Bosco *carmen de Maccabaeis* edidit in libro „Floriacensis uetus bibliotheca . . . opera Ioannis a Bosco Parisiensis. Lugd. 1605. 8 uol. II p. 196 sqq. qui ait p. 197 „Cuiusnam Hilarii sint hi uersus Pictauiensis an Arelatensis, non ausim est (*sic*) affirmare, propius tamen ad stylum Hilarii Pictauiensis accedere uidentur: ut uersus de Creatione mundi in fine operum suorum ipsi adscripti indicant. Caeterum eos ut in ueteri exemplari legebamus, descripsimus: asteriscis tantum corrupti ubinam sint scriptorum errore, indicantes. et in margine aliquantisper restituentes.“ Haec tamen non prorsus uera; nam aliquotiens sine dubio Sichardi lectiones recepit, aliis locis quae in scripto libro erant, non recte legit. Tanta autem est inter *B* et *f* similitudo, non ut duo sed ut unum eundemque librum esse facile tibi persuadeas, non digni tamen sunt in quibus diligentius examinandis et conferendis opera collocetur. Nec minus interpolatis est accensendus neque ullius pretii:

L Vossianus Leidensis lat. O 15 s. XI (sic Baehrens PLM V 31) uel VIII—X (sic L. Mueller Neue Jahrb. LXVI p. 266. 563). inest a f. 4^a Romulus thiberino filio . . . ibidem laudes S. Benedicti „Ordinar unde tuos.“ (Pauli Diaconi est carmen). Simposii enigmata. f. 5^a Auianus f. 8 monosticha de aerumnis Herculis. Hilarii de martirio Maccabaeorum. f. 10^a Remi Fauini epistola de ponderibus. f. 10^a Prisciani periegesis. contulit G. Brandes.

HILARIANO de creatione mundi carmini, cuius praeter egregium exemplar Laudunense pessimum Victorinum cum Colbertino, quibus solis editores a Ludouico Miraeo (Hilarii Pict. opp. Paris: 1544) ad Constantium (Hilarii Pict. opp. ed. . . Sti. Mauri Paris. 1693) usi sunt, alios codices non inueni; adiunxi eiusdem carmen DE EVANGELIO e cod. Sangallensi 48 s. IX (uid. Scherrer Verz. d. Handschriften der Stiftsbibl. v. St. Gallen 1875 p. 20) editum ab H. C. M. Rettigio (Prolegom. ad IV Euangeliorum Cod. Sangal-

lensis graeco lat. Turici 1836) iterumque a Pitra Spicil. Soles-
 mensis I p. 166—170. codicis nouam conlationem nostrum in
 usum instituit d. u. Dierauer professor Sangallensis. leguntur in
 pag. 1 uu. 1—26, pag. 2 uu. 27—60, in pag. 8 uu. 61—99.
 denique in p. 18 uu. 100—114: cetera interierunt.

Non est quod insulsam eorum sententiam refellam. qui
 Iuuenicum historiae euangelicae auctorem Heptateuchum
 quoque nostrum condidisse censuerunt:¹⁾ cum quo nulla prorsus
 neque in ratione narrandi neque in sermone neque denique in
 re metrica appareat similitudo. uix quod horum carminum
 auctorem cognitum quidem habuisse ueterem Iuuenicum eiusque
 aliquotiens uerba usurpasse demonstrauerunt.²⁾

Noluit Cyprianus, quod ille uolebat, celeberrimarum et
 grauissimarum rerum sacrarum conspectum proponere ingenio et
 arte exornatum: simplicissima ratione sic egit, ut totum ordinem
 rerum qui erat in uetusta sua ueteris testamenti uersione, dili-
 genter ac seure sequeretur, in eligendis rebus non poeticae
 artis legibus parens sed necessitati, ut tamen, ne iusto maius
 uolumen existeret, recideret quae nullo negotio omitti poterant,
 passimque, ne legentium animi ariditate rerum fatigarentur,
 elatiore stilo floridioribusque uerbis communes quosdam locos
 exornaret (ut N 105—113, 205 sqq.). sermone autem eo usus
 est, qui medius quodammodo esset inter Vergilianum, quo pueri
 olim atque etiam post eum imbuebantur, et uulgarem sacrorum lib-
 rorum, cuius neque deterrentur alumni barbaria et adsuescerent
 in dies magis sacris litteris. similiter in re metrica se gessit;
 nam cum suauiissimos uersus conderet atque elegantissimos, non
 hexametros solum sed etiam hendecasyllabos (neque enim metrum
 poetae erat uinculum molestissimum, quod ait Becker³⁾), qui

¹⁾ rectum de hac re Areali iudicum ad Gen. 266 M. et 499 M.

²⁾ cf. quae Pitra conlegit p. XL sq.; inprimis notanda sunt quae
 adscriptimus ad G 713, 873, E 375, N 695, IN 40.

³⁾ Carolus Becker, de metris in Heptateuchum diss. phil. Bonnæ
 1889 p. 12. Rectius C. Schenkl Z. f. österr. G. 1873 p. 37: Auch nicht
 Gewandtheit im Versbau (ist dem Dichter abzusprechen), obwohl er meisten-
 theils in eintöniger Weise die Penthemimeris gebraucht und sich auch große
 metrische Freiheiten gestattet.

natum eum ad poetica studio ostendunt, tamen ab usu classico, quem bene norat, ad sui temporis usum declinavit, qui quid inter longas et breves syllabas esset discriminis parum curabat; quod autem in multis uersibus, qui horrerent barbaris nominibus, hexametri leges parum severe obseruauit, festinantiae tribuerim neque dubito quin, si ei licuisset retractare carmina sua, multo limatiores illi ad nos uenissent.

Galliam patriam esse Heptateuchi auctoris, quae erat L. Muelleri sententia, cum propter codices in ea terra scriptos. tum propter sermonem tenendum erit, quem alienum prorsus ab Africanis ad uulgarem usum Gallorum accedere C. Becker p. 18—26 probauit. quaeritur nomen num recte traditum sit atque qua ille scripserit aetate.

Cyprianus autem nomen quod libri praebent, non uideo cur in dubitationem uocetur: nam id ut aliis in gentibus sic apud Gallos erat frequens; cuius rei exemplum ut afferrem, in prooemio Auitiano p. LXIII Cypriani Tolonensis episcopi mentionem feci eumque etiam esse posse Cyprianeorum quae feruntur carminum auctorem dixi. hoc tamen multae sunt causae quae dissuadeant; itaque ego dudum eam suspicionem abieci nec praeter nomen quidquam de poetae Galli persona scire me confiteor. ne illud quidem, utrum fuerit clericus an profanus. rhetorem fuisse atque iuris peritum. quod uult Becker p. 45.¹⁾ ex sermone diiudicari posse negauerim. praesertim cum ab eis disciplinis ne clericos quidem eorum temporum alienos fuisse sciamus.

Non mediocriter tamen litteris latinis institutum eum produnt innumerati loci. quibus principum poetarum a Lucretio ad suam prope aetatem uersus imitatur. Vergilium prae ceteris; sed et Horatium cum Ouidio, Persium et Iuuenalem, Lucanum quoque ni fallor cum Statio et Silio in deliciis habuit. quibus ex pedestribus auctoribus Sallustium. Liuium.

¹⁾ in arte geographica satis rudem fuisse poetam Becker p. 45 coniecit inde quod Iordanem in oceanum fluere narrat IN 103, D 5 eam autem insipientiam magis saeculo quam poetae opprobrio esse dicit coll. eis quae Schenkelius de M. Victore p. 352 ait; sed illud sacram paginam secutus narrat, quam relinquere non opus erat.

Tacitum adiungas; eorumque poetarum non uerba solum sed totos uersus usurpat. accedit Hispanorum poetarum Iuueni, Prudentii, Paulini Nolani studium. maximi autem haec res momenti est ad aetatem qua uixerit definiendam; nam cum Ausonii¹⁾ quoque locos exscripserit atque Claudiani non adeo multos quam graues, post hos scripsisse eum constat, uel ut accuratius tempus significemus post a 398; nam Claudianus panegyricum de tertio consulatu Honorii, ex cuius uu. 97—99 Exodi uu. 474 sqq. IN 131 fluxerunt²⁾, a. 395 ex. composuit, a. 397 ex. de quarto eiusdem consulatu, unde Cyprianus hausit E 152 (*magnarum largitor opum, largitor honorum* Claudianus ait u. 118).

Vt autem tempus, quo poeta uixerit, aliquanto accuratius definiamus terminumque ante quem scripserit ponamus, uidendum erit, num Christiani poetae quinti uel sexti saeculi eum ante oculos habuerint, quorum principes sunt Cl. Marius Victor atque Alcimus Ecdicius Auitus, et ipsi Gallia oriundi; quorum alter paucis tantum innotuit, alter eximia laude potitus et aequalium et posteritatis ipsius Cypriani quasi patrocinium suscepisse uidetur, unde factum est ut utriusque carmina coniuncta propagarentur. Et Victor quidem, cum in uniuersum magnum intercedat discrimen inter eius atque Cypriani carmen, quod luculenter exposuit Schenkelius p. 352 sq., non dubitare licet quin Cypriani Genesin legerit multisque locis paene ad uerbum secutus sit, qua de re uid. Schenkeli uerba. Victorem autem cum mortuum esse dicat Gennadius Theodosio et Valentiniano regnantibus (quorum alter Valentinianus III imperator ab a. 425 ad a. 455 regnauit, alter Theodosius II obiit a.

¹⁾ Ausonii principalis locus est Mos. 47 quem imitatus est Cyprianus IN 89.

²⁾ primus Manitius mihi hos locos indicauit, quos etiam Iohn E. B. Mayor inuenit The latin Heptateuch p. XLII et 92. non recte Mayor p. 92, 10 suspicatur non ex ipso Claudiano sed ex Augustino de c. d. V 26 hos uersus desumptos esse uel ex Orosio VII 35, 21; nam et omisit Augustinus totum uersum, quem Cyprianus usurpauit (*cui fundit ab antris Aeolus armatas hiemes*, unde noster *celsis cui misit ab astris munimenta deus*), et *cui militat*, quod Cyprianus ex ipso Claudiano scripsit, detorsit in *tibi militat*. praeterea accedunt alia ex eodem aliisque Claudianis carminibus hausta; ex eodem G 357, 998, atque inprimis E 152 ex aliis minus certa ex bello Gildonico D 89, ex c. in Rufinum G 935, ex raptu Proserpinae E 861 et 1100.

450), medio saeculo quinto ipsum et scripsisse et obiisse suspiceris¹⁾, Cyprianum autem post eius saeculi initium poematum condidisse. eodemque quo Victor tempore etiam Hilarius Genesis ad Leonem papam (consecratus is erat a. 440, obiit a. 461) conditor Cypriani Genesis legisse uidetur cf. G 13 conl. cum H 101)²⁾.

Atque in hanc aetatis definitionem (quam olim suadebat L. Mueller Rh. Mus. 1866 p. 127) etiam illud conuenit, quod auctor uetustam uersionem latinam, qua ante Hieronymi tempora utebantur, strictim sequitur (quod idem L. Mueller primus uidit), nam sexto saeculo ex usu catholicae ecclesiae disparuit illa solorumque paene Arrianorum in manibus erat, quod. ut alia taceam, ex Auito satis elucet³⁾.

Atque ab hac ipsa parte maximi momenti sunt Cyprianea carmina, quod qualis fuerit illa uersio per totos octo libros continua oratrone deducta melius ostendat quam codicum breuia fragmenta⁴⁾ aut singuli loci quos Christiani auctores inde selegerunt⁵⁾. atque olim quidem consilium erat in commentariis

¹⁾ non multo post a. 425 obiisse Victorem putat Schenkelius p. 348 sq., quem sequitur Becker p. 39 sq. Nescio quid difficultatis Iohn E. B. Mayor inuenit, qui p. XLII dicit Schenkelius, si Claudiani imitatore esse Cyprianum nouisset, Victorem Heptateuchi debitorem facturum non fuisse.

²⁾ multa ex Sedulio mutuatum esse dicit L. Mueller: sed si quid simile inter C. et S. est, uterque uidetur a prioribus hausisse. non alter ex altero. an Cypr, E 1144 — Sedul. I 205 aliter explicandus sit? ego Sedulium post Cyprianum fuisse putauerim; post Cyprianum Sedulium Manitius quoque ponit Philol. N F. I (XLVII) p. 713.

³⁾ cf. prooem. ad Auit. p. XXXII n. 40; non obstat meae sententiae, quod L. Ziegler apud Beckerum p. 38 in conciliis synodisque sexti quoque saeculi uetustam interpretationem adhibitam esse dicit.

⁴⁾ Pentateuchi uersio antiquissima latina e eod. Lugdunensi . . . per Vlyse Robert. Paris 1881. 4° (Gen. 16, 9—17, 18. 19, 5—29. 26, 33—33, 15. 37, 7—38, 22. 42, 36—50, 26. Ex. 1. 1—7, 19. 21, 9—36. 25, 25—26, 13. 27, 6—40, 36. Lev. 1. 1—27, 34. Num. 1, 1—36, 13. Deut. 1, 1— 11. 4).

Par Palimpsestorum Wirceburgensium . . . eruit . . . E. Ranke. Vindob. 1871. 4°.

Variae lectiones uulgatae latinae bibliorum ed. Vercellone. Roma 1860. 4°: Ottoboniani libri pauca t. I p. 182 sqq. et 307 sqq.

⁵⁾ Sabatarii Bibliorum sacr. latinae uersiones antiquae seu uetus italica. Paris 1751 4 tomi.

subscribere cum locos, ex quibus consensus Cypriani cum LXX et Itala quam dicunt uersione appareret, tum ubi auctor ab Graecis Latinisque fontibus notis declinaret; sed cum alterum extra dubitationem esset¹⁾, alterum anceps et lubricum, dum nondum edita multa in bibliothecis latent, satis duxi in nominibus propriis quid intercederet inter Cyprianea et Hieronymianum sacrae paginae contextum significare. caueant tamen, quicumque legent Heptateuchum, quidquid Cyprianus tradit, Italae adscribant omnia; nam in multis locis auctor aut deprauatum textum Italae secutus est aut ipse errauit²⁾. sed de his aliisque rebus, quae huc pertinent, diligentissime quantum potuit per editores priores Carolus Becker egit: ad hunc igitur et Johannem E. B. Mayor lecturos reicio³⁾.

Quae adiunximus carmina de Sodoma atque Iona postquam diu haesitavi, num eiusdem Cypriani essent, nunc non esse eumque titulum Wigbodianaе familiae auctori deberi pro

¹⁾ uid. etiam exempla quibus Mayor p. XLIII sqq. C. Becker p. 28 consensum Cypriani cum Itala probarunt. maxima similitudine poeta utitur cum Wirceburgensi codice, quem Ranke non esse Africanæ originis contendit, contra Ottobonianum et Lugdunensem, neque consentit cum Tertulliano et Augustino magis quam cum Ambrosio et Hieronymo, unde uix dubium est quin carmen indole sua Gallicam originem prodat (Becker p. 36).

²⁾ sic ex male intellecto Graeco textu in latinam uersionem uenerunt E 418 Paulaeum (τῆς ἐπαύλωνος), E 27 Etionum. ex corruptis Italae libris non raro numeri deprauati, ut IN 585 N 129; inde alios permultos errores fluxisse suspicor, ut si I 74 (1, 33) Bethsamitae et Bethanitae immunes dicuntur, cum tributarios dicant LXX et Vulgata. cf. etiam I 676 (uluam non amplius unam). nescio an ipse Cyprianus errauisse credendus sit, cum Sethum Noe filium narret pro Semo G 225. multa nomina sine dubio uersui adcommodauit poeta ut Donibezelum, Thali (Esthaol) I 537, Thamnam (Thamnata), Ernadurum (Phenaeddor); alia Cyprianeis libris sunt tribuenda, ut si nomina in initiis uersuum posita prima littera spoliantur; sic Aredina pro Zaredina, Occodum pro Soccodum, aut mutatis initialibus: Iazera pro Sazera, Tabulon pro Zabulon, Iasuris pro et Asuris, Habali pro Nabali. utrum Cypriano an libris dandum sit, ubi C et G, J et D, T et TH, N et M conmutantur. non certe constat; multa tamen id genus quae intacta reliqui, maxime dubia uidentur. aliquotiens Cyprianeorum librorum corrupta lectio emendari potest ex Itala, ut G 833 hordea (ubi conferatur Martenius).

³⁾ C. Becker diss. p. 27—36, Mayor the latin Heptateuch p. XLIII sqq.

certo adfirmaverim: namque a Cypriani et sermone et arte uersuum condendorum plane abhorrent: in utroque longe superior est Cyprianus, qui ubi liberius tractandi uenia data est, nullam admittit obscuritatem nullisque difficultatibus impeditos uersiculos decurrere iubet. Sodomae contra et Ionae auctor minus est elegans minusque dilucidus, neque quae sunt obscura apud eum, a narrationis sacrae difficultatibus ueniam habent, sed distorto ingenio auctoris omnia debentur. sed si non Cypriani, eiusdem tamen aetatis et patriae fuisse auctorem eorum arbitror.¹⁾

De carmine quod ad Senatorem nescio quem scriptum perhibetur, ne tantum quidem me scire confiteor; prioris tamen aliquanto aetatis neque Gallicae originis esse crediderim.

Vt Cypriani, ita Hilarii multi fuerunt in Gallia etiam quinto saeculo. itaque cum Pictauiensi episcopo, cui in codicibus aperto errore adscribitur, indigna sit censenda Genesis, propterea sane non est cur Arelatensi episcopo (429—449) tribuamus cum Sixto Senensi et aliis, praesertim cum ne uitae quidem Hilarianae auctor praeter uersus fontis ardentis quidquam eum poetici generis scripsisse perhibeat.²⁾ ceterum eiusdem auctoris.

¹⁾ post Hegesippum i. Ambrosium is scripsit, antiquam uersionem bibliorum secutus, in re metrica saeculi quinti alumnus. Cyprianus tamen etiam Vergiliana imitatione eum longe superat. — Tertulliani nomen quod est in optimis libris (praeter Laudunenses) unde inreperit, non habeo dicere: sermonis similitudo quaedam non potuit in causa esse; nam solutae orationis et uinctae, quae ad Vergilianam imitationem conformata erat, rationes ita diuersas esse, ut comparari inter se et conferri non possent, ne illorum quidem temporum maxime in Gallia homines ignorabant, et clamant Alcimi opera.

²⁾ Leonis Magni opera ed. Ballerini. Venet. 1756 II 327 cap. XI. — Pitra quidem in Analectis sacris et classicis p. 138 sqq. ex Mellicensibus libris edidit Orationem ad indiuiduam trinitatem tribus distichis compositam, quam tamen Arelatensis episcopi esse uix probari possit (ceterum in Mellicensi codice CLIX, ex quo Pitro eam se dicit descripsisse, non inuenitur) hymnumque notissimum qui incipit *Ad caeli clara non sum dignus sidera*, quem alii libri Pictauiensi episcopo tribuunt; inter Paulini Aquilegiensis carmina edidit E. Duemmler PAC I 147 cf. 125. Propter sermonis quandam similitudinem cum Maccabaeorum carmine C. Oudinus (Comm. de script. eccles. antiquiss. Lips. 1722 I 1230) Hilario tribuebat poema de prouidentia dei, quod legitur inter Prosperii carmina (Mign LXI 617).

qui Genesin scripsit, de Euangelio carmen est, cuius Sangallensis liber particulam seruauit. eidem auctori adscribi posse de Maccabaeis carmen, quod eiusdem sane aetatis est, non tam certo adfirmare audeam, cum praesertim dubitari possit, num Hilarii nomen ex Genesis inscriptione per errorem huc sit translatum.

ADDENDA ET CORRIGENDA

maximam partem lectiones libri Cantabrigiensis, quas a me neglectas u. d.
Mayor roganti subpeditauit*).

GENESIS.

50	<i>add.</i> paradysus C	464	<i>dele uerba</i> „an qua ^a etc. (coll. Exod. 1004 quas)
52	<i>add.</i> laetabilis A. Oxé, cf. Vulg. et LXXII	481	<i>l.</i> Arioeh. Adachar
56	<i>l.</i> undante (undanti GC)	482	<i>l.</i> adque GC
68	<i>l.</i> solliciti: ti ex te pr. C (non A)	488	<i>l.</i> retractans AC retractant. G
74	<i>add.</i> spirus C	526	<i>l.</i> atmonitus C
101	<i>euam</i> A (non L)	540	<i>l.</i> aegypti AC
103	<i>l.</i> loquellis	550	<i>l.</i> Euphrates
135	<i>l.</i> genitricis GC	583	<i>add.</i> exit C
179	<i>l.</i> perculit C (non AC)	594	<i>l.</i> quicquid AC
186	<i>add.</i> subiit C	605	<i>l.</i> ipsa (sic A, ipse GC)
202	<i>l.</i> deputat	614	<i>l.</i> ceptas A (non B)
212	<i>l.</i> fas (ius GC)	620	<i>l.</i> timit GC
214	<i>add.</i> uatum] iratum ut uid. C	644	<i>l.</i> delitigat (dil. ω)
234	<i>add.</i> lectat C	655	<i>l.</i> genitricē C
261	<i>add.</i> dispexit C	696	<i>l.</i> mille C
264	<i>dele</i> cymbam A?	706	<i>add.</i> tempore C
272	<i>l.</i> adscr.	708	<i>add.</i> mandat C
274	<i>l.</i> defundere (sic A, diffundere GC).	723	<i>l.</i> iurato AC
280	<i>l.</i> perpetuo A (non AC)	758	<i>l.</i> efremao AC
288	<i>nescio an</i> atque ante abyssus delendum sit	761	<i>ej</i> ē G
316	<i>add.</i> adq. GC	776	<i>itere</i> A (non G)
340	<i>add.</i> mutis Mayor	788	<i>dele uerba</i> „infoecunda C?*
343	<i>add.</i> dent Mayor	807	<i>add.</i> patris C
369	<i>l.</i> Amorreus (amorris C)	838	<i>l.</i> irriguos A
370	<i>l.</i> Gergeseus	839	<i>add.</i> syll. sor al. ss.
382	<i>l.</i> Acalam	840	<i>add.</i> timide C
391	<i>l.</i> coquantur GC	842	<i>l.</i> demitteret (dim. ω)
397	<i>add.</i> ciuia C	843	<i>add.</i> scatebro C
398	<i>l.</i> descendit AG (non CG)	851	<i>l.</i> habundanti GC (sed ab. G)
415	<i>limena</i> G (non lemina)	857	<i>l.</i> inuicto AC inuincto G
445	<i>l.</i> actu cum libris ut u. 825	859	<i>l.</i> dominum A (non dominem)
445	<i>add.</i> inluseret C	877	<i>add.</i> corpori C
		886	<i>add.</i> successit C
		917	<i>l.</i> puro GC pure A
		938	<i>l.</i> calente A calenti GC

*) maioribus litteris, quae in ipsis uersibus, minoribus, quae in adnotatione mutata uelim, expressi.

- 964 *l. atuolat C*
 967 *crearit G*
 972 *l. largitus GC*
 973 *l. iosephum A*
 989 *l. que C (non quem)*
 990 *l. prestaret A prestarent C*
 991 *tolle interrogandi notam post o*
 1016 *distingue tribuat pacemque petenti.*
 1003 *l. .VI.*
 1040 *nunc legerim praestitit ac missum*
 1046 *add. contegerat C*
 1079 *l. illicit ω (non CG)*
- 1096 *l. neptalimus A neptalinus C*
nepthalimus G
 1115 *an auctus?*
 1128 *l. teneros C*
 1131 *l. destringunt (distr. ω)*
 1163 *l. camellos (sic A, camelos G)*
 1174 *add. strepitū C*
ibid. l. colinae GC
 1311 *nequeat] an queat ne f. l. uel nequeat ceu f. l.*
 1300 *ut tum rep. A (non G)*
 1410 *relinquunt G*
 1464 *l. expletæ G explætæ A*
 1477 *l. uates (uatis A)*

Subscriptio] *add. Incipit Exodus G teste Martenio, om. A.*

EXODVS.

- 1 *marg. sin. diñ. A (cf. Deut. 1)*
 100 *l. hae*
 108 *l. prumptim A*
 191 *„faraon A“ pertinet ad u. 291*
 287 *l. nubibus π A?*
 344 *l. ipsi (ipsi A ipsis C)*
 390 *l. necquisquam C*
 407 *adde pubis A*
 410 *l. dexteranique C (dextreamque A del.)*
 412 *l. thothum AC*
 419 *l. bellis efoni AC*
 433 *adde uaris C*
 439 *l. cernit et] cerneret C*
 477 *l. hinc] huc C*
 508 *l. cui (sit) gloria infra p. 348 scripsi. et sic I. T. Hatfield (American Journal of Philology XI No. 1). idem dum honore proposuit.*
 564 *l. quaeque] quae C*
 621 *praefig. „cf. 16, 31“*
 629 *l. parasceua (ex A, parasceue C)*
 687 *l. gesta, deo mandante propheta*
 690 *l. conpellans] A*
 703 *l. legiones C legionis A*
 704 *hae (non hac) C t. Mayor.*
 711 *add. monit'q. C*
- 732 *add. linquentibus C*
 747 *add. terribilis C*
 757 *ingas G. Schepss (Berliner phil. Wochenschrift 1890 p. 602), at cf. E 1087.*
 765 *imo] an uno? C*
 812 *add. nœc C*
 829 *l. saxoque] saxoue A*
 848 *add. œdax C*
 871 *l. claudet (sic A, claudat C)*
 874 *l. carnes] crines A*
 876 *l. prætiumq. C*
 929 *l. daemonium*
 922 *add. prætio C*
 953 *add. edat C*
 957 *deleas uerba „inter 957— in C“*
 973 *add. modo C*
 987 *add. sola] pone C*
 997 *l. loquelis C*
 1009 *l. saeculum C*
 1010 *add. adclinis C*
 1014 *l. tremescunt*
 1035 *l. Aaronem*
 1035 *add. Aronem moysenque C*
 1044 *l. diffudit (diffundit π)*
 1086 *an lacuna post h. u.?*
 1098 *f. topaza adiuncta, smaragdus;*
 1100 *l. uiret (sic Mayor, uiget AC)*
 1126 *f. ad maxima (ad C et A)*
 1129 *l. clarigenus ortus (origo AC)*

1139 *add. hac C*
 1217 *l. exsortem C*
 1248 *add. socio om. C*
 1267 *l. quaeque] q.que C*

1309 *l. eluderet*
 1306 *l. post bella populus C*
 1311 *l. iam] nam C*
 1328 *l. limine uallum C*

LEVITICVS.

5 *l. daret quae] quae om. A*
 33 *l. ore miluus unco*
 34 *add. mætato C*
 41 *l. pelliculam (sic C, pelliculum A, non C)*
 51 *f. quoque <et> effigies*
 67 *l. miscet*
 78 *fas] l. ius (sic AC)*
 80 *l. deducere*
 83 *add. ope C*
 110 *mutorum Mayor (ef. G 340)*
 96 *l. Aronis (sic AC)*
 97 *l. diuisa (dimissa AC)*
 117 *l. acōmoda C*

122 *inspecta] l. suscepta (sic AC)*
 124 *l. iuntior*
 128 *l. carorum (sic AC)*
 163 *l. i. rebus et c. C*
 191 *tolle lineolam post aeuo*
 210 *l. haut (aut C)*
 211 *add. haud] aut C*
 218 *add. sin C*
 224 *l. flammiam A (non C)*
 260 *add. optuto C*
 277 *l. ambiit L*
 285 *add. promet p Mayor*
 308 *add. pendet C*

post 309] FINIT LIBER LEVITICVS (f. 127^a col. 2) INCIPIT M. S. N.
 (f. 132^r col. 2) A

NVMERVS.

1 *securibus Sirmondus in notis ad Auitum; an solitis de curibus ut Exod. 1284?*
 7 *add. certe C*
 43 *l. ex] e C (non B)*
 66 *l. exprobrat*
 104 *l. puca C (non A)*
 134 *l. siligine C (non A)*
 164 *l. occultim C (non π)*
 192 *add. cōmorant C*
 196 *add. at C*
 197 *l. Raguhele (ragueļe B, raguele C)*
 211 *add. arenis A*
 264 *l. proceris sic A, proceres C*
 275 *add. inclytæ A*
 301 *l. percutit (sic A, perculit C)*
 330 *add. uitæ C*
 332 *l. diue A (non BC)*
 360 *l. som,o (ex samo) C (non A)*
 362 *l. nolo C (non A)*
 364 *l. nostra π (del. "C?")*
 365 *l. sequutus L (non BC)*

375—379 *haec male turbata praelis:*
 375 *l. praecantur B*
 378 *calebus L („tante B^a del.)*
 379 *commitante B (non commitantur)*
 409 *l. fidentes (sic L, uidentes C)*
 447 *add. ignā C*
 448 *add. temtant A*
 490 *l. iudæa A iudæa B iudea C*
 534 *deleasuerba „Canopum Mayor^a*
 537 *add. qquā C*
 549 *l. cultura moenae B*
 555 *add. penitus C*
 557 *l. domini B*
 568 *add. pauidas C*
 570 *l. semen ut uid. B*
 588 *l. aut B (non ut)*
 591 *add. responso C*
 605 *add. et effodiat A*
 638 *add. uerbera L?*
 646 *add. horsis B*
 647 *l. moaba*

664 <i>l. et uatem] ut uatem B</i>	751 <i>l. cepto B</i>
683 <i>add. captet A</i>	755 <i>l. finaens B</i>
749 <i>l. beatus BC¹ (beatas AC²)</i>	

DEVTERONOMIVM.

29 <i>add. brachia ω</i>	141 <i>add. Læuitis C</i>
93 <i>l. ire tenebunt C, deleas iuge ante ire).</i>	172 <i>l. „ante meritis“</i>
106 <i>l. inhibete</i>	198 <i>add. plebis C</i>
116 <i>add. nec C</i>	212 <i>add. molestec C</i>

IESVS NAVE.

64 <i>add. solus A</i>	301 <i>l. uēres C</i>
125 <i>micantem (coll. N 713)</i>	311 <i>l. amice BC amicis A</i>
130 <i>l. delapsus (dilapsus L)</i>	329 <i>l. tæla C</i>
152 <i>add. sequuntur C</i>	333 <i>add. militę B</i>
182 <i>l. merentum AC</i>	355 <i>l. tellis B</i>
192 <i>l. seruitum BC</i>	362 <i>l. negat B (non C)</i>
189 <i>l. numen (nomen ω)</i>	385 <i>add. ferezeus L</i>
251 <i>add. exosa B?</i>	393 <i>l. proptereaquas B</i>
256 <i>add. equum C</i>	412 <i>add. faggam L</i>
267 <i>l. simul-Eueusque om. B</i>	475 <i>l. inoffenisa</i>
273 <i>add. que om. C</i>	512 <i>add. perpetua B</i>
279 <i>l. discripsit C</i>	547 <i>l. f. 96^a</i>
299 <i>l. depreñsos C (non B)</i>	

IVDICVM.

368 <i>l. momenta (monumenta ω)</i>	430 <i>l. Sed prius p^{re} alloquio (sic BC) paratus del. A</i>
425 <i>turbata haec et sequentia praelis: l. Imperium ω</i>	611 <i>iuuenis (iuuenes L)</i>

SODOMA.

81 *conscindere M. Haupt Herm. V 316 Opusc. III 539*

HILARII GENESIS.

30 *f. promsti uel prompti | 187 l. castorum (sic libri)*

HILARII DE MART. MACCAB.

277 *del. uerba: heu h. l. di-syllabon.“ | 344 an sic q. tamen p.?*

HILARII DE EVANGELIO.

35 *lineola post, non ante potenter ponenda.*

p. 54 *ante u. 1436 reponas capitis numerum 46*

MAYORIANA

Emendationes quas proposuit Iohn E. B. Mayor professor Cantabrigiensis in libro inscripto *The latin Heptateuch*, Londini et Cantabrigiae edito a. 1889.*)

GENESIS.

27 nostri f. in oris Vultus adsi-	607 tosto c. torquere
mitem <i>cf. C</i>	613 gerat
33 metitus . . curas. Ilicet	655 sequente
85 mollitus <i>cf. 79</i> mellitos uictus	686 *non tamen
89 ergo nudatum . . . Quaeque	710 promere] ponere
<i>ante 98 excidisse suspicatur uersum</i>	744 uacantem
<i>ut uultu confuso trepidans</i>	981 monumenta] fomenta
respondit Adamus)	989 esse socer multis quae merces
147 gelidu] rigida <i>uel</i> rabida	creuerat (<i>uel</i> cesserat) annis
240 longam] lentam (<i>Ouid. her.</i>	990 alitas
3, 22. 16, 249)	1075 maius] grauius <i>uel</i> mage iam
241 dolens	1084 nullos] uanos
260 gestans] gyrans <i>cf. C</i>	1089 perfundit
340 multis] mutis (<i>cf. Leuit. 110</i>)	<i>post</i> 1092 excidisse <i>putat uersum</i>
342 faxint	(<i>ut quam coniunx lugens titulo</i>
423 suscitāt] excitat <i>ex Vergilio</i>	decoratque sepulcro), <i>deinde</i>
435 turba z. noxamue	<i>sic ordinat uersus</i> 1098—1101)
450 illuc (<i>sed uid. Roensch p. 409</i>)	1093, 1094, 1097
464 utrimque (<i>sed uid. Exod. 1004</i>)	1120 sq. quos g. progenuit] ex g.
466 tanto e genitore	quos genuit
<i>post</i> 463 <i>uersum excidisse putat</i>	1169 <i>inter</i> 1166 et 1167 <i>ponendum</i>
(accipit hanc longum domino	<i>censet</i> (Iudas-Discindit-Celatur-
donante per aeuum)	Perspicuens-)
468* dicet	1171 <i>ante</i> 1170 <i>cum Arealo sic:</i>
482 inhians] gaudens	Adfictus l. g. circumdat amictus
<i>post</i> 496 excidisse <i>uersum suspicatur</i>	Nigrantes cilicum sibi, tum
<i>qualis est</i> tum Sodomae rector	perquirat amissum.
<i>uatem</i> submissus adorat)	1221 1227 fundos] truncos
582 placitas	1239 loquendo] locutus
594 credes] ridens	1240 diro
602 <i>ante</i> 601 <i>sic:</i> utque pedes g.	1278 tonante] tenore
f. p. u.	1298 exegit uates
603 dignetur] contingere	1331 trina] triduo

*) Inter plagulas corrigendas pauca tantum uiri doctissimi et honestissimi emendationes easque certissimas inferre in textum aut saltem subscribere licebat. hoc igitur loco quae restant recensebo, omissis plurimis. quas non nisi prosodiacarum rationum gratia ille excogitauit, stellula * praefixa ubi cum eis quae ipse inueni consentiunt.

1367 consertus] conpertus	et tota cum prole nouas sibi
1398 apponere	quaerere sedes
1410 quaesitumque poclum <i>uel</i> quae-	1459 *quo
situm et poclum	1490 in nocuus
<i>post</i> 1420 <i>uersiculum supplet:</i>	1493 uenturis

EXODVS.

6 *dilecta (<i>sic etiam Becker</i>)	698 <i>excidisse quaedam ratus sic legit: urgentisque ducem turbae numeroque carentis Excitat ergo aras hospes magnumque precatus</i>
7 *numerosa	736 *monte
15 capessat	737 agetue
29 *feriata	755 duroque labore
31 *uouet	764 grandia] gaudia
79 praesente] pressante	773 acerbus] agendus
97 Madium	797 *locetur
141 se rex (<i>sic etiam Becker</i>)	806 *ipsam
144 toto quoque lumine	807 iustam
161 coepto referare <i>uel</i> retrahare	808 promissa sibi et quis m.
168 super aethram	810 fit nota
172 *hoc fare	819 grassatur
176 dicetis	820 requirit
180 *pestem	848 expiet
197 at olli	849 sedentur
203 quid c. s. uelint	862 dudum—excors] uitulum dominus non uinxerit excors
213 *sibi <i>add.</i>	906 *qui dempsit
219 seque	916 *enormi
244 *ue deo	964 cura] causa
281 olido s. aceruo	972 perpetuo
283 *simul <i>add.</i>	990 p. noctem et
288 *haut	1047 *docillis
336 haec tum deinde (<i>cf.</i> 418)	1058 *Hurum
350 *censum	1098 *prima
355 *a solio	— topazae
389 festinos	1100 uiret
390 *nec quicquam	1157 despuit
418 P. tum deinde (<i>cf.</i> 336)	1162 suae] fore
467 prouentus dicta secutus	1200 a tergo
477 *uirgam	1238 *felicia
483 pauefactis aequore	1271 quolibet
533 *suis parauit	1316 *fulgenti a lumine
555 *fontem	1318 fulsisse] nituisse.
560 sedet	
580 *quaene	
614 suco	
670 male ductri quamo concipit ira	
680 *duci <i>add.</i>	

LEVITICUS.

22 incerto	110 mutorum
45 concepta . . puella (<i>abl.</i>)	124 *in Venerem
— *laxarit	185 membris] punctis <i>uel</i> inurens
51 quoque et eff.	210 (officia hic) haud d. e. qui sancta c.
55 quia] quae	

217 *sub iura
218 sin
238 reddet

281 *confundet
285 *promet
309 *indunt

NVMERI.

8 grandius aeuum
22 aucta
23 *sed milibus
27 se] sed
29 *at qua
57 *illam
86 *obita
129 *quingenta
132 fuluo] puro
138 leuet
139 iuuent
143 a munere
155 manu
158 domino
161 *et acuti
173 detractet
181 sinum: *coll. corp. gloss. II*
261, 47 γὰρ ὁλοσ πομμενκὸν
ἀγγισιον, hoc si[g]num
189 *quae
190 *post quas uasa

211 *dimissam mediis
212 *mouit
277 ira
278 *abolere
299 *ediderat
395 per quam praeditibus
495 tosta
550 *et opimo
568 dixerunt
573 furebat uel fremebat
676 *Iazera
578 *uel tradidit uel dedit
597 emissus
615 *uector
646 *euoluens
653 hoc igitur
656 genti
668 *demitte
672 subnixum
675 repellat
714 facesset

DEVTERTONOMIVS.

24 ille etiam
27 rubranti a litore
70 *aeratas educunt
149 iram . . ponit
173 factis

214 *qui caelum
242 *ferent
263 ius mihi est ferire
286 *fracta

IESV NAVE.

12 conferta in proelia
26 percepto in rure
34 mediae
107 tepore] uapore
139 *atque
140 uidit
153 turesue
188 *sqg. sic ordinauit: 188, 191,*
192, (seruitio) 189, 190.
208 dixit] luxit
210 sepelita
211 quae cito] quaesita
216 adiuuit] adulatur
261 dirempta] erepta
281 quam] quae

282 alma] alta
327 ualidasue
335 Apaphum] Gabaon
340 *conferta
343 et 344 post 356 transposuit
393 *Maronis cf. Pitra
436 Enachim
439 adlega] adsigna
493 *Fagorus
501 patens
525 *tardentur
545 *deo
547 *deuicta
551 *noceant neuana

IVDICVM.

- 27 *quoque . . casu
 32 Cenezae
 67 *natas
 68 nec Ieblaam
 73 quem Idfa (= Xεβδά)
 86 Idume
 110 *lectae
 121 nec] haud
 130 *respondet
 169 *sub ueste recinctus
 187 *Aotus
 post 195 *sequi iussit uu. 721 sq.*
 (Semada ex uoce Semegras =
 Samgar corruptum ratus
 210 metibile] in limite
 215 *profetin
 219 *delectas
 223 motat
 228 *casuram
 239 *parenti
 284 *tendens
 332 medii
 339 ollas] *tela tubas
 341 *solu]entes uel pro]mentes
 342 carp]ere
 364 *Soccotum
 379 uictum
 380 nocentum
 389 *proderet
 394 *dare te
 397 Iairus
 415 *moderarier
 421 mox abi]it
 422 instit]uit
 — *rpto
 428 at iuuenis]
 456 que] ne
 — sed parua
 475 Zabulonius
 478 *mascula
 483 iamque
 489 titulo
 494 et 495 inter 491 et 492 conlocat
 501 haec uxor] confessa uiro est
 506 si uates] fuerit
 516 *expon]at
 517 legib]us
 — paribus] grauibus
 519 neu] ne
 520 *ulla]
 524 poscunt]
 525 scitari]
 537 fuit] agit
 544 *optatori
 572 *uenere
 581 septenae (septena *Peiper*)
 595 *colloc]at
 597 dat laeso si] forte uelit
 599 scrutatus]que
 602 ad caudas] caudis binas ex o.
 (que *del.*)
 603 nectit] perque
 605 sil]uis
 610 *tam]
 613 fit cum]ulus
 623 t]ollitur
 627 ministrat
 650 stridente *a cardine
 652 atque] fitque
 654 *adiere
 681 *reicit
 682 toties
 684 discere quae]siuit *qua sit felici-
 or arte
 685 rursus con]fictos
 688 *sq.* omnis uis] in crine m. e.
 n. lamna c.
 689 ulla meos] mucrone secat
 694 eradit]que
 706 *coiere
 710 longi
 719 *cuncta
 723 praegrande
 727 *teraphim
 741 *iussos
 752 *dedita cessit
 754 *auolat
 755 *reuocare
 758 *blandeque

Conspectus notarum.

Cypriani Heptateuchos:

A Laudunensis I (n. 279)

B Laudunensis II. (n. 273)

C Cantabrigiensis

G Corbeiensis s. Germanensis (in Genesi)

R S.Victorianus (in Genesi 1—174)

L consensus librorum *AB*

ω consensus librorum *ABC* uel *ACG* (in Genesi)

m Morelii exemplar in Genesi 1—165

π Pitrae emendationes π^1 in Specilegio, Solesmensi, π^2 in Analectis exhibitae

p R.Peiperi emendationes

$p\pi$ posui, ubi Pitrae emendationes in Analectis propositae cum eis. quas ipse dudum inueneram, consentire uidi.

de Sodoma et Iona:

L R m ut supra

P Parisinus 2772

V Leidensis Voss. lat. Q 86

p, p^1 Pithoeanus Iureti (editoris nomen plene scriptum est)

T Vindobonensis 16

ad senatorem:

R Vaticanus Reginae 116

P ut supra

F Parisinus 2832

ω = *RPF* consentientes

υ uulgata lectio

Hilarii Genesis:

A B m p idem quod in Heptateucho

b Basiliense exemplar a. 1570

f G.Fabricii exemplar.

Hilarii de Maccabaeis:

P Parisinus 2772 ut supra

B Parisinus 8093

L Leidensis Voss. O 15

f Floriacensis liber Iohannis de Bosco

C Corbeiensis nunc Petropolitanus

ω consensus librorum

p R.Peiperi.

Hilarii de Euangelio:

G Sangallensis 48

r Rettigii

π Pitrae

p R.Peiperi

} lectiones

}

Quantum praesidii ab aliis mihi praesto fuerit, cum ex prioribus appareat, tum praecipua laude efferendi sunt Guilelmus de Hartel, qui mihi quoque poetae edendi patrocinium suscepit, M. Manitius, qui similitudinum locorum ex auctoribus a se conquisitorum mihi copiam fecit, G. Brandes, cui Maccabaeorum carmen quod ipse susceperat mihi concessit edendum cum toto apparatu in corrigendis plagulis ut C. Beckeri et Iohannis Mayor ita Alberti Winter collegae carissimi sollertia me comiter adiuvit. quibus omnibus officii sui sinceramque benevolentiae gratias ago ebeoque plurimas.

LIBER GENESEOS.

- 1 1 Principio dominus caelum terramque locauit:
 2 namque erat informis fluctuque abscondita tellus
 immensusque deus super aequora uasta meabat,
 dum chaos et nigrae fuscabant cuncta tenebrae;
 5 4 has dum disiungi iussit, a cardine fatur:
 3 „Lux fiat!“ et clare nituerunt omnia mundo.
 5 cum dominus primi compleret facta diei,
 7 condidit albam nebula nascentibus axem.
 accipit immensus errantia litora pontus,
 10 multiplices raptens ualidis cum tractibus amnes.
 9 tertia lux faciem terrarum fulua retextit.
 10 arida mox posito narratur nomine terra.
 11 florea uentosis consurgunt germina campis
 pomiferique simul procuruant brachia rami.
 15 14 quarta die generat solis cum lampade lunam,
 17 et stellas tremulo radiantibus lumine figit.
 18 haec elementa dedit subiecto insignia mundo,
 tempora quae doceant uarios mutanda per ortus.

INCIPIT LIBER GENESEOS | METRICUS CIPRIANI A INCIPIT 1—324 ACG
 LIBER GENE | SIS FELICITER C S. Cyprian | Genesis rec. m. G
 (in tabula fol. 1b: liber Iuenci man. antiq., historia Genesis m. rec. G)
 Cypriani Genesis m (= Morelius)

1 locauit] creauit m 2 iamque *Riuinus* 3 immensus] AC 4 tum *Mayor*
 5 has] est C a) de m Has dum sidereo disiungit // (a *eras.*) cardine
 fatur G 6 et *del. Iunius ap. Riuinum* clare et m clare] laeto G claro
Fabricius 7 cumque deus G primo G 8 nascentibus axem nebula
 (pr. corr.) G 9 ante u. 8 positus A immensus] AC uerrentia m
 13 flarea (m² corr.) G 14 brachia G 15 dies m lunana G 16 figit p
 (posuit *Vulg.*) fingit AC pingit G 18 doctant (m² corr.) G ortos
 (al. c.) A

- 21 quinta die accipiunt liquentia flumina pisces
 20 et uolucres uarias suspendunt aere pinnas.
 25 sexta pater gelidos in spiras lubricat angues
 quadrupedumque greges totos diffundit in agros
 cunctaque multiplici mandauit crescere passim
 germine et immensis errare et pascere terris.
 25 26 Haec ubi constituit diuina potentia iussu,
 rectorem inspiciens mundanis defore rebus,
 haec memorat: „Hominem nostris faciamus in unguem
 uultibus adsimilem. toto qui regnet in orbe.“
 et licet hunc solo posset componere uerbo,
 30 ipse tamen sancta dignatus ducere dextra
 2 7 inspirat brutum diuino a pectore pectus.
 21 quem postquam effigie formatum ceu sua uidit,
 metitur solum mordaces uoluere curas.
 ilicet inriguo perfundit lumina somno,
 35 mollius ut uulsa formetur femina costa
 atque artus mixta geminos substantia firmet,
 23 inditur et nomen, uitae quod dicitur, Aeuua.
 24 (3 20) quapropter nati linquunt de more parentes
 coniugibusque suis positis cum sedibus haerent.
 40 2 2 septima luce deus factorum fine quieuit,
 sacratam statuens uenturi ad gaudia saeculi.
 19 ilicet exhibitis animantum ex ordine turbis,

19 quinta die| at quinta (die om.) m linquentia C 20 uarias s. cor-
 pore pennas ACm (pinnas A) uaria s. corpora pinna (penna m² corr.)
 G (cf. u. 290) uariae s. aere pennae Gronouius (aere cum Cauchio)
 21 sexta praegelidos m in spiras m in spira A inspirat CG lu-
 bricat Am lubricas CG 22 quadrup. A quadrip. C quatrip. G de-
 fundit A 24 immensis] AC 26 diffore C 27 memoras G nostris
 hominem m in unguem] in oris C ad unguem Fabricius 28 assi-
 milem G² 29 hunc] uno AC hunc uno solo m componere] complere A
 33 metitur] non patitur Baluz. solum bis scriptum G¹ (eras. G¹)
 34 illic et C irriguo G² sompno C 36 mixtu m gemino (A?) m
 37 aeua AC euua (u post e expunxit m²) G 38 quapopter G¹ lin-
 quant C mor-e (t eras.) A 40 luce] quando m 41 sacratam G sa-
 cratas A sacrata Cm ad om. m 42 illic et C /exhibitis G

- 20 uiritim cunctis nomen, quod permanet, indit
 Adamus, donata sibi prudentia sollers.
- 45 quem deus adloquio, iunctam dignatur et Aeuuam:
- 1 28 „Crescite multimodo uentura in tempora partu,
 ut polus et plenae uestro sint germine terrae,
 heredesque mei uarios decerpite fructus,
 quos nemora et pingui reddunt de caespite campi.“
- 50 2 8 Haec ubi disseruit, laeta paradus in aula
 instruitur primique adspectat lumina solis.
 9 gignitur haec inter pomis letalibus arbor
 coniunctum generans uitae mortisque saporem.
- 10 aedibus in mediis puro fluit agmine flumen,
 55 quod rigat insignes liquidis de fluctibus hortos
 11 quadrifidosque secat undanti ex fonte meatus.
 Phisonus auriferis praediues fluctuat undis
 12 conspicuasque terit rauco de gurgite gemmas —
 prasinus huic nomen, illi est carbunculus ardens —
- 60 11 perspicuisque uadis terram praelambit Euilam.
 13 post hunc Aethiopus Geon adlapsus opimat,
 14 tertius est Tigris, Euphrati adiunctus amoeno,
 Assyriam celeri discretim flumine sulcans.
- 15 hic positus custos Adamus cum coniuge fida
 65 atque opifex tali formatur uoce tonantis:
- 16 „Ne trepidate simul licitos praecerpere fructus,
 quos nemus intonsum ramo frondente creauit,
 17 solliciti, ne forte malum noxale legatis,

43 uiritim] uirtutem *Riuinus* 44 Adami a domino donata pr. s. *m*
 sollers *C* sibilers: *litt* bi *in ras.* *m*² *G* 45 adloquio *C* aeuam *AC*
 euuam *G* 46 uenturi *C* partū *G* 47 germinę *C* 49 cespite *AC* 52
 laet. *C* loet. *A* arbor *C* 54 sedibus *Mayor* 55 quod] quo *Marten.* fluen-
 tibus *C* hortus *A* ortus *UGm corr.* *Riuinus* (*cf. u. 72*) 56 quadrifidas *C*
 undante *A* 57 fisonus *CG* fissonis *A* Phison *m* 58 gurgitę *G* 59 pras-
 sinus *C* 60 perspicuis *C* perspecuis *G* perspicuus *A* terram: am *ex corr.*
pr. m. *G* aeuilam *C* euilam *A* euillam *G* Euilat *m* 61 hęthyopas *C*
 62 est] et *A* euphrati *ω* 63 assiriam *A* 64 hic] huc *C* Adam *Iunius* (*ut u.*
192) 65 adque *CG* 66 dimul *G* pcerpere *C* 67 nemōs *G* 68 solli-
 citi: ti *ex te corr. pr. A* ne fors malum *Barthius coll. u. 97* legatur *G*

- quod uiret ex gemino discreta ad munia suco.“
- 70 25 nec minus interea caecos nox alta tenebat,
ac modo formatos uestis non texerat artus.
- 3 1 Has inter sedes et baxis mitibus hortos
spumeus astuto uincens animalia sensu
serpebat tacite spiris frigentibus anguis;
75 liuida mordaci uoluens mendacia sensu
femineo temptat sub pectore mollia corda:
„Dic mihi, cur metuas felicia germina mali?
numquid poma deus non omnia nata sacrauit?
atqui si studeas mellitos carpere uictus,
80 aureus astrigero ridebit cardine mundus.“
- 2 illa negat uetitosque timet contingere ramos;
3 sed tamen infirmo uincuntur pectora sensu.
4 ilicet ut niueo iam mitia dente momordit,
adfulsit nulla maculatum nube serenum.
- 85 tum sapor inlecebram mellitis faucibus indens
perpulit insueto munus deferre marito.
quod simul ac sumpsit, deteresa nocte nitentes
emicuere oculi mundo splendente sereni.
- 7 ergo ubi nudatum prospexit corpus uterque
90 quae pudenda uident, ficulnis frondibus umbrant.
- 8 Forte sub occiduo domini iam lumine solis
agnoscunt sonitum trepidique ad deuia tendunt.
9 tum dominus caeli maestum compellat Adamum:
„Dic, ubi nunc degas?“ respondit talia supplex:
- 95 10 „O domine, adfatus pauido sub corde tremesco,
magne, tuos, nudusque metu frigente fatigor.“

69 e* C 70 interea] .ē.ea C 71 non] ne// al. ex non corr. A
nec m 72 hortos G hortus A ortus Cm (cf. u. 55) 74 tacite C
angues A 76 tentat G? 78 nata CG nota A sacrauit G 79 adqui
CG (adquis G. t. Martenio) equis A e queis m uictōs G 80 redibit R
unde remeabit m mundū C 83 illic& C neuero G lam C 84 at-
fulsit C 85 in faucibus G 86 compulit m insuetum Cauchius
87 sumpsit G deter// (ra uel sa eras.) G nitenitentes G 90 quae]
cumque m quaeque (i. quaecumque) Arealus 93 compellat] A ad-
hamum C 95 o doē ex o duē ut uid. C ut fatus C 96 rigente G

- 11 tum dominus: „Quis poma dedit noxalia uobis?“
 12 „Tradidit haec mulier, dum dicit lumina promptim
 candenti perfusa die liquidumque serenum
 100 adfulsisse sibi solemque et sidera caeli.“
 13 protinus ira dei turbatam territat Aeuuam,
 auctorem uetiti dum quaerit maximus acti.
 illa sub haec pandit: „Serpentis suasa loquella
 accepi, fallente dolo blandoque rogatu.
 105 nam sua uipereis intexens uerba uenenis
 14 haec mihi prae cunctis narrauit dulcia pomis.“
 Illicet omnipotens condemnat gesta draconis
 praecipiens cunctis inuisum uiuere monstrum,
 pectore mox fuso prorepere, tum sola morsu
 110 15 mandere, mansuro quaecumque in tempora bello
 humanos inter sensus ipsumque labentem,
 uertice ut abiecto pronus post crura uirorum
 serperet et calces, dum labens comminus instat.
 16 femina fraudigeris misere decepta suadellis
 115 praecipitur duro discrimine ponere partum
 seruitiumque sui studio perferre mariti.
 17 „Tu uero, cui uisa fuit sententia uerax
 coniugis, inmiti cessit quae uicta draconi,
 deflebis miserum per tempora longa laborem.
 120 18 nam tibi triticeae surget pro germine messis
 carduus et spinis multum paliurus acutis,
 19 ut cum uisceribus lassis et pectore maesto
 plurima sollicitos praestent suspiria uictus,
 donec in occiduo uenientis tempore mortis,
 125 unde geris corpus, terrae reddare iacenti.“

98 promptim *G* 99 cadeñti *G* 101 protenus *G* aeuum *C* euam *L*
 euuam *G* 103 serpentis *om.* *A* loq.ia *C* loquellis *G* loquentis *A* 104 efal-
 lente *A* falente *G* 107 illicet *C* condemnat *C* dragonis *G* 108 uisere *m*
 109 pro//reperere (*duabus litteris erasis*) *G* 110 mandare *G* pandere *m*.
 tempore *C* 111 labentem *m* 113 et] ut *A* calcet *m* calcet *Oehler*
 114 suadellis *C* loquellis *m* 118 inmiti| *AC* quae| *q.* *GC* 121 pinis *G*
 123 plurima: a *ex i pr. corr.* *G* sollicitus praestet *Rivinus*

- 23 His actis dominus trepidis dat taedia uitae
deiectosque procul sacratis dimouet hortis
24 obuersosque locat medioque eliminat igni,
in quo perceleri Cherubin euoluitur aestu,
130 dum calidus deferuet apex flammasque uolutat.
21 quis dominus, pigro ne frigore membra rigerent,
consuit euulsas pecudum de uiscere pelles,
operiens nudos calidis de uestibus artus.
- 4 1 Ergo ubi coniugio sese iam fidus Adamus
135 (3 20) esse uirum sensit, nomen genetricis amatae
2 exhibet uxori: binos e germine fetus
continuo genitor diuersis nuncupat orsis:
Cainis hic nomen habet, cui iunctus Abelus
innocuas multa seruabat cura bidentes:
140 ast alius curuo terram uertebat aratro.
4 hi cum perpetuo ferrent sua dona tonanti,
dissimiles fructus sensu suadente dedere.
nam prior uberibus fuerant quae prosata glaebis.
obtulit, ast alius miti se deuouet agno,
145 exta gerens sincera manu adipemque niuaem,
confestimque placet domino pia uota tuenti.
5 quod propter gelida Cain incanduit ira.
6 quem deus adloquio dignatus talibus infit:
7 „Dic mihi, si rectum uiuas et noxia cernas,
150 degere non possis contracto a crimine purus?

127 disiectos *nescio quis* di///uet *duabus litteris, mo ut uid., erasis G*
128 obuersus *G* aeliminat *C* 129 euoluitur *C* euolabitur *G* 130 calidus *A* 131 frigerent *A* 132 pecudum *A* 133 opperiens *A* 134 fidus *G*
135 genetricis *GC* 136 bino seu germine *A* binos egermine *C* binos e germine *G* bino qui *m* foetus *Martenius* factus *ω* 138 Cainis hic *G* Cainis huic *C* Cainus cui *A* atque Cain hic *m* 139 multa] huius *m* 141 hii *C* 143 ueribus *G* quae] q. *CG* glaebis *G* glaebis *AC* 144 optulit *G* deuouit *C* 145 manu sincera gerens *m* 146 domino *om. C* 147 gelida] rapida aut granida *Iunius* calida *Ricinius* incanduit] *litt. canduit al. m. in ras. A* 148 deus] dñs *C* adloquio *C* 150 non *AC* num *G* contracta a cr. *C*

- desine mordaci fratrem disperdere sensu,
 qui tibi ceu domino subiectus colla praebebit.
- 8 nec tamen his fractus fratrem deducit ad arua
 atque, ubi deprensus deserto in gramine uidit,
 155 elidit geminis frendens pia guttura palmis.
- 9 quod factum dominus caelo speculatus ab alto
 disquirit, quonam terrarum degat Abelus?
 ille negat positum custodem se fore fratris.
- 10 cui deus effatur: „Nonne uox sanguinis eius
 160 ad me missa sonat celsumque ascendit ac axem?
 11 nosce igitur mansura tibi pro crimine tanto;
 nam modo quae maduit germani sanguine terra,
 12 inuiso maledicta tibi commissa negabit
 semina et absumptis fructum non proferet herbis,
 165 torpidus ut multo collidens membra tremore
 funere ceu iuncto semper suspiria ducas.
- 14 territus ille gemit mortemque a numine poscit:
 15 quae tamen infenso non est concessa tonante;
 nam mala promeritus signo fit notus inusto,
 170 sternere ne ferro liceat cuicumque nocentem,
 ne maius septena parent discrimina funus.
- 16 illicet a facie domini ceu perditus exit,
 aedibus obuersis Naidae in caespite terrae,
 17 nec minus ex natis, genetrix quos fida creauit,
 175 nomine primaevi sublimem condidit urbem.
- 18 Enochus Gaidada creat, hic deinde Malelum
 quo Mathusalamus sensim genitore sub auras
 exiit et longae produxit tempora uitae.

151 mortali *Martenius* desperdere *G* 152 pr/ebebit (a *eras.*) *G* pre-
 bebit *AC* daturus *m* 154 ubi *C* ibi *AG* deserti *Martenius* 155 fren-
 dens] fraudens *A* fraudans *m* frangens *Pamelius* 159 affatur *C* nonne]
 numnam *Fabricius* 163 commissa] *A* 164 semina et: *litt.* ac *ex*
corr. *G* absumtis *G* adsumptis *m* erbis *C* 165 turbidus *Rivinus*
 collidens] *AG* collidens *C* et *m.* collides *Iunius* 169 malo *G* 171 sep-
 tena *C* septina *AG* 172 illicita facie *C* 173 naide *C* cespite *AC*
 176 naida *AG* naidā *C* (Gaidada *p* hic *p* ac ω malechum *AG* mele-
 chum *C* Malelum *p* 177 matusalamus *AG* genitore *G* 178 longe *G*

- 23 ast Lamech, dirum qui perculit ense Cainem,
 180 perpetitur caeso multum grauiora nocente;
 24 crimina nam meritum decies septena cohercent.
 23 coniugibus hic facta gemens sese increpat ultro,
 quarum prima fuit Ada atque altera Sella.
 20 Iabelum sed prima creat. qui pastor in aruis
 185 gramineis laeta pecudes pascebat in herba.
 21 Iobalus quem deinde subit, qui musica plectra
 repperit et uario concordēs murmurē chordas.
 22 Tobelum mox Sella parit, cui fundere riuos
 aeris erat moris ferrumque incude subactum
 190 diuersis formare modis stridente camino:
 quem Noemma sequens uno genitore creata est.
 25 Haec inter uegetis Adam non languidus annis,
 Sethum progenerat post mortem mitis Abelis.
 26 Enochum is deinde creat, cui candida corda
 195 largitus dominus, hoc se poscente rogari
 adnuit et placidae suscepit munera mentis.
5 5 nongentos igitur postquam conplerat Adamus
 ter denosque annos, sopitus morte quieuit.
 11 longaeuusque dehinc nongentos quinque per annos
 200 Enochus uixit, quem Cainanus adaequans
 14 quinque fuit tantum protentis longior annis.
 17 iunior hoc iterum ter quinis decubat annis
 Malaleela senex: ter denis deinde Iaretus
 20 atque tribus uixit longo constrictior aeuo.

179 Lamech *p* Amalech *CA* amalec *G* perculit *AC* percutit *Marten*.
 180 caeso] cesso *C* caeso (*al. ss.*) *A* notante *A* 181 septina *G* coercent *G*
 183 adque *C* 184 Iabelum *p* Aelum ω 185 herbas *A* 187 uario]
 neruo *A* cordas *C* 188 tobellum *G* 191 genitore *G* creata
 est] creatae *G* 193 sedum *A* *f.* Abeli 196 annuit *C* suscipit *C*
 197 cō (*uel* com)plerat *C* *G* conpleret *A* 199 longaeuus *A* longaeus *C*
 dehinc *G* .v. *C* 200 cainnanus *A* 201 potentis *C* 202 iōnior *G*
 ter denis *Marten*.^h decubat *G* deputat *C* deducat *A* 203 malaleela *AG*
 maleleela *C* se//^{uix} *al. c.* *A* iaretus *C* 204 adque (*d ex t pr. c*) *G*
 onstructor *A*

- 205 23 Enochus, cui cura fuit seruire potenti
et mentem sociare deo, sat iunior istis,
ter centum explicitis si quinque adiungere cures
sexies et denos, subita caligine tectus
- 24 abditur et domino multum miserante remotus
210 felicem placido uiuit cum tempore uitam.
- 27 at Mathusalamus nongentos porrigit orbes
septies et denos, unum quis iungere ius est.
- 25 Lamechus, hoc patre satus. Noele creato
29 talia disseruit, dum uatum more futura
215 praeuidet et sensus uenturum mittit in aeuum:
„Hic secreta dabit nobis commercia uitae
et durum remouebit onus pacemque reducet,
quae factis est pulsa malis nostroque reatu
tristibus et dextris, quarum sulcata labore
220 terra negat fructum, domino maledicta loquente.“
- 31 septies hic centum uixit septemque per annos,
septuaginta super positis, ut summula poscit.
hoc generante probis Noelus nobilis actis
editur, innocuo daturus semina saeclo,
- 225 (6 10) tresque creat natos, Sethum Chamumque Iaphetumque,
in numerum solitos mollitum tundere ferrum
et scintillantes promptim procudere massas.
- (7 6) sexies hic uates centum iam uixerat annis,
6 5-7 cum dominus, diri pertaesus crimina mundi
230 multimodosque hominum longa sub luce reatus,
constringit miserans proluxae incommoda uitae,

205 cura: c in ras. al. A 206 saunior G sed i. Marten. 207 .v. C
211 matusalamus AG 212 unū ex unus pr. c. G quis] an si ? (demere
pro iungere *Arcualus*, stringere *Mayor*) ius] fas A 213 lamachus A
hac C 214 talia: i ex e G desseruit G 216 commercia] A 220 lo-
uente] dicente A 221 centum] .c. C 222 septugenta G 223 probis
Noelus] pro nobis noelius G 224 iacturus *Mayor* 225 canūq. laf&hq. C
iafetumque AG 226 in numerum *Arcualus* innumerum ω tundere G
tondere AC 227 promptim G 228 uatis ω 229 pertaessus A 230 raetus G

- 3 inposuitque modum bis sexaginta per annos,
uincere quem nullus posita sub lege ualeret.
- 2 Haec inter sanctos lactat terrena uoluptas
- 235 4 captiuosque tenet caelesti ex arce meantes;
dum facies pulchro ridentes corpore cernunt
femineas placitisque nimis complexibus haerent,
progenere sibi torua cum mole gigantes:
- 6 quorum criminibus domini patientia tandem
- 240 cogitur offendi; longam dum concipit iram
atque dolet hominem dextra formante creatum
siderea, sancto permotus pectore fatur:
- 7 „Ius delere mihi mundi peccata nocentis
fluctibus aequoreis totamque inuoluere terram
- 245 humanumque genus uastis mersare fluentis
omnigenasque simul pecudes, quae laeta per agros
gramina detondent, celsis dum collibus errant.
serpentes nex una premat uolucresque ferasque,
ut mea deletis mitescat fraudibus ira.“
- 250 14 accipit ergo dei mandata ingentia Noe.
duplicibus cameris arcam conpangere iussus,
quae teneat uolucrum mansura ad germina nidos.
ac, ne fissilibus dissultent robora rimis,
unguine praepingui linit bituminis arcam.
- 255 15 ipsa fuit plenas ter centum longa per ulnas,
quinquaginta patens transuersam lata per aluum.
at qua sublimi surgunt fastigia tecto,
edita ter denis in caelum tollitur ulnis,
- 14 assere quadrato, nullis cessura fluentis,
- 260 16 ad medium gestans facili cum cardine postes.
- 7 1 haec perfecta deus postquam despexit ab astris,

232 inposuit] *AC* sexaginta *G* 234 scos *C* 237 animis *A* con-
plexibus] *G* 238 turua ω gigantes *G* 241 adque *G* 242 sancta *A*
246 q. *C* 247 detondent *A* detundent *C* 248 serpente *G*
praemat *G* premat *C* 250 mandata dei *C* 251 conpangere] ω 253 fisi-
libus *C* robur arenis *C* 254 linit bitumine *A* 257 at qua *G*
atque *AC* 259 censura *G* 260 gestans *G* giptans *A* giptans *C*

- talibus adfatur mittendum in aequora uatem:
- (6 18) „Scande citus, natiq̄ue tui nataeque, fluentem
 fluctibus in tumidis cumbam, quia pectora uidi
 265 iusta tibi dudumque mihi tua nota uoluntas
 emeruit maiora praesentibus; atque coactas
 2 claude simul pecudes omni de germine mites
 septenis paribus; inmundo de grege bina
 (6 21) esse sines tecum, escamque his omnibus infers
 270 atque tibi suetam, ne, cum per uasta fluenta
 cultio destiterit, pariter patiare molestam
 prouis non ante cibus per glauca uehendus
 4 salsa famem; nam clara polo cum lumina solis
 septima prodierint, totos diffundere nimbos
 275 cardine ab aethereo cunctosque euoluere fontes
 adlapsu maiore paro, quo grandior undis
 aestuet oceanus spumosos largius amnes
 accipiens fusoque oblimans omnia tractu.
 namque quater denis iuncta cum nocte diebus
 280 grandine perpetua nubes complebo madentes,
 ut, quidquid uiuit, tumidis mergatur in undis.
 5 haec ubi dicta, fiunt domini mandata uolente
 festinoque sene, longo qui nobilis aeuo,
 6 sescentos agitans annos, se credidit undis
 285 7 coniunctosque simul natos natasque recepit,
 confisus tenui quamuis foret abditus antro.
 11 interea totos laxarunt nubila nimbos,

262 affatur *C* aequore uatum *C* 263 nat̄q̄; tui *G* 264 cymbam *A?*
 266 presentibus *A* 267 ex omni de g. *A* mites | mundo *Arealus*
 268 inmundo] ω 271 desteterit *C* molesta ω *corr. Mayor* 272 uehen-
 dis: i eras. u *supra adser. antiq. m. G* uehendus *C* *deest uox A*
u. 273 *om. sed marg. superiori add. pr. m. G* lumine *C* 274 pro-
 dierunt *C* prodierin *G* totos: os *cr* us *ut uid. G* deffundere *A*
 275 aethereo *A?* cunctosque *G* cunctos (que *om.*) *AC* 276 adlapsū *C*
 adlapsu *G* undis *om. A¹ (al. add.)* 277 aestuat *C* spumosis ω *corr.*
Arealus āpnēs *C* anis *A* 278 que | quae *G* 279 note *G* 280 per-
 petuo *AC* 281 quiequid *AC* 284 sexcentos *C* 285 recipit *G* 286 con-
 fixus *Martenius* 287 nymbos *C*

- atque abyssus riuos dimisit in aequora fontes.
 12 iamque quater denis stagnantur cuncta diebus.
 290 21-23 non uolucres leuibus suspendunt corpora pinnis,
 nec fera celsiugo deuitat marmora colle,
 omnia conduntur pelago, mors omnibus una est.
 18 nec minus interea tumidum suspensa per aequor
 arca fluens clausum munibat pendula uatem
 295 uenturisque parens seruabat semina saeculis
 8 2 naufragio securo suo. mox rarior aether
 nubibus in piceis coepit constringere nimbos.
 3 iamque relabenti decrescit in aequore pontus
 ac, postquam modico fluitabat flumine cumba,
 300 6 emittit senior nigramentem pectora coruum,
 qui leuibus pinnis uoluceri dum flamine fertur,
 7 non rediit, iusti suspendens uota prophetae.
 8 post hunc albatem mittit per stagna columbam,
 9 quae super aequoreum campum defessa uolatu,
 305 nusquam nacta solum, uati se reddidit almo.
 10 cumque recurrentis fulgerent septima solis
 lumina, dimittit pinna plaudente uolucrum,
 11 quae nemore inuento ramis praepinguis oliuae
 ora referta tulit, cum iam per sidera uesper
 310 surgeret ac tremulo noctem praecurreret igni.
 12 inde iterum septem transcursis rite diebus
 mittitur in pelagus ales, quae lapsa meatu
 perceleri numquam sociae se reddidit aulae.
 13 sescentos igitur iam tum transgressus et unum
 315 orbis erat uates, primo iam mense secuto
 atque die mensis primo, cum libera tellus
 290 pinnis *G* pennis *AC* 291 diuitat *AG* marmore *A* 298 inte-
 reat *G* 294 minabat *A* 295 saeculis *G* 296 s^o *C* rarior aether *C* 297
 confringere *A* nimbos *C* 298 aequora *A* 299 flumine *AC* flamine *G*
 300 nigrante *G* pectore *C* 301 pinnis *AG* pennis *C* 302 redit et
 iusti suspendunt *A* prophetae *G* 305 nacta (n. *eras.*) *G* 307 pinna]
 penna *A* 309 tolit *G* 310 ac] & *A* ignis *A* 311 .vii. *C* 312 pel-
 lagus *G* q. *C* lapsa *G* 313 reddidit *G* 314 sescentus *G* 315 uatis ω
 316 die *C*

- uisa aperire procul montes ac uoluere fumum,
 (7 20) quos super undarat ter quinas pontus in ulnas:
 14 decurso iam mense dehinc cum trina secundo
 320 lumina restarent, toto iam libera fluctu
 terra fuit propriumque ostendit laeta uirorem.
 4 ergo ubi nudatis consedit montibus arca,
 Araratum qui nomen habent sermone uetusto,
 laxat claustra senex reddens noua semina terrae
 325 20 extruxitque libens sacraria festa tonanti
 atque memor uoti adolet dum altaria flammis, 324
 21 hostia digna fuit, mites dum gignit odores, Exod. 1—54
 qui dominum coram laetis cum flatibus halant. Pitr.
 tum, ne consimili pereat discrimine terra, 5
 330 diluuium dominus uentura in tempora tollit,
 festinos menses et tempora mobilis anni
 22 inrequieta iubens consuetos uoluere cursus;
 9 13 sed croceum tantum curuandum in nubibus arcum,
 14 candida cum sudo praerorant sidera nimbo. 10
 335 prosequitur uatem domini benedictio mitem,
 9 1 scilicet ut cunctis, quae tellus et mare gignit,
 imperitet fidus, cum sint subiecta regenti;
 admonitus pecudum carnes secernere mensis,
 4 quae non laxato uitam liquere cruore: 15
 340 idcirco quoniam multis haec indita mens est.
 5 „Ast homo si ferro fuerit uel dente ferino
 perditus, inquiram,“ dixit, „qui talia faxunt;
 6 similibus dant colla modis fusura cruorem.“
 19 diuidit hinc dominus placiti mox pignora uatis 20
 345 fecundasque iubet discretim sumere terras,
 ut uacuum denso complerent germine mundum.

319 decursu iam mens edehinc *A* secundo *C* secañdo *A* secceindo *G*
 320 restaurent *C* §22 nudatis] undatis *G* 323 araracum ω *corr. p*
 324 reddens *om. G* *uu. 325—378 desunt G* 325 extruxit *A* 326 ad- 325—378 *AC*
 que *C* 328 alant *AC corr. π* 329 consimile *A* terrae *A* 337 im-
 peret et *A* 338 pecodum carnem *A* 342 dicit *A* faxunt] *AC* 344
 placidi *A* 346 complerent *A*

- 20 accipit hoc meritum domino donante propheta,
vitis ut inuentor delibet candida uina.
- 21 quem propere expletum cyathis somnoque grauatum
350 22 derisit Chamus. de quo Channana iuuentus
nascitur et proceris dixit de nomine gentem,
fratribus ostentans nudatum membra parentem.
- 23 qui pariles pietate tegunt uelantque iacentem:
tergoribus studio iunctis dum lumina uertunt,
355 sopitum gessere senem, nec turpia dictu
membra uident, tenero flectentes colla pudore.
- 24 id pietatis opus postquam iam mente serena
25 cognouit uates. grassatum damnat in aeuum,
germanis faciens ut sit postremus et acro
360 subditus imperio fortesque exterritus oret.
- 29 inde senex functus nongentos transit in annos,
quinq̄ies et denos, ut legis formula cauit,
cuius progenies. properat dum ducere muros,
condidit eximias uastis suspectibus urbes.
- 365 dumque operi instantes certatim moenia condunt,
10 4 nominibus signant Tharsum Citiūque Rodūque,
exstantes portis, fluctu quas adluit aequor.
- 15 Channanus hinc nomen habet, hinc Sidona surgit,
16 inde Iebusaeus, Cethaeo adiunctus Amorrus,
- 370 17 Gergessus ueget, Euaeus. Arucus, Asennus,
18 Samarus, Aradius Orusque, et moenia quisquis
19 Gaza colit, Gomorra quibus Sodomaque iugantur
atque Adama et Sebona, quis iunctim Lasa cohaeret.

349 cyatis *C* cratis *A* sompne *C* 350 channana *A* canana *C* iuen-
tus *C* 351 proceris *C* dicit *A* 354 studia *C* 358 uatis *AC* gra-
satum dampnat *U* 359 et acro *A* et acri π aetati *C* 360 fortes|
forti *A* 361 in annos| in *om.* *C* 364 uastis| latis *A* 367 abluit
AC *corr. p* 368 cannanus *C* hic *utrobique* *C* sidonia *A* 369 iebu-
seus *A* lebussus *C* cetheo *C* cetheo *A* amorreus *A* 370 gergessus *C*
gergeseus *A* eueus *AC* amennus *AC* *corr. p* 371 samarus *A* sā-
marus *C* 372 iugantur *C* 373 adque *U* iuncti malasa *A* cohaeret *C*
coercet *A*

- 375 30 quin etiam et Massam faciunt similemque Sopheram 50
 celsiugum et collem, nimbosas qui leuat arces,
 qua primum albentis prorumpit flamma diei.
- 8 corpore de quorum Nembrodis nascitur, acro
 9 venatu adsuetus et membris grandibus exstans 54
 atque deum gaudens contra se ad tollere sanctum,
 380 heroum de more ferox, quos ardua ceruix 325
 immensumque caput sublimes tollit in auras.
- 10 hic Babylona locat Orichamque Archata et Acallam
 11 Sinnacheros inter saltus; Assura deinde 330
 condit et eximiam tectis Nineua locauit
- 385 12 et Robotham, Calchamque dehinc, Dasemata quarum
 distinguit saltus medioque in limite surgit.
- 11 Dumque alacres certant et nomina moenibus induunt,
 1 in campum ueniunt Sennarum nomine dictum,
 4 molitique cauas ad sidera tollere turres 335
- 390 3 non calcem faciunt, qua saxa inserta ligantur,
 sed lateres testa lutei fornace coquuntur,
 4 ut prius immensis fulgerent moenia tectis,
 quam noua discretas faceret migratio gentes.
- 3 bitumen pro calce fuit, quod uellere molli 340
 395 ducitur et lento constringit corpore cautes.
- 1.6 namque penes cunctos sermonis conscia lingua
 per similes fatus et ciuica uerba locuta est.

374 et Massam π et sam CA, post sam spatium uacuum trium uel
 quattuor litterarum A soferam AC 375 leuit A 377 nēbrodis C ne-
 brodis A acro A acri C 379 adque G gaudens deum C attollere G 379—1183
 380 ferox] foret G 381 immensum G capud G tollit p tollet AG ACG
 tollat C 382 babilona locat AC babylon colocat (co ex cu uel ca) G
 oricham G orycam C origam A et archata (arcata C) acalam (acalla CG) ω
 et transpos. p 383 sinnacherus AC synnacheros G 384 condidit et C
 niuneua C nineueua G nineua A 385 robotam G robtham A robtam C
 calcam C dehinc] dein hinc G 387 nomina] nōa C menibus C 388 sena-
 rum G 389 molliti A .ad siderato tollere C 391 testa C luteis A
 coquuntur G 393 quas G noua cum spatio trium uel quattuor lit-
 terarum uacuo A nouas CG faceret] trans A 396 sermones consona G
 397 factus C

- 7 denique descendit dominus et moenia uidit,
 praeciens uarias raptim prorumpere uoces
 400 diuersosque sonos. quis gentes quaeque locuntur.
 8 ilicet impletur positis cultoribus orbis
 9 diuiduusque locus mox est Confusio dictus.
 31 Hos sequitur, domino multum qui credidit. Abram.
 quem genuit prisco de nomine Thara uocatus.
 405 iungitur et Lothus iuncto de sanguine frater.
 29 hi cum iam ualidi fierent pubentibus annis,
 coniugium iunxere sibi: Lod foedere Melchae
 gaudet, et Abramo ditescit coniuge Sarra,
 30 quae tamen ad senium duxit sine pignore uitam.
 410 31 hos Thara sollicite Chaldaeo de grege dempsit,
 dum Channana placent frondosis collibus arua.
 12 sed deus, electi qui sensum nosceret Abrae,
 1 imperat, ut sedes alia regione capessat:
 „Heia age, festinans patriis te dimoue terris
 415 cognatasque domus et limina sueta relinque;
 2 nam procerem immensae faciam te iam fore gentis.
 3 insuper his addam, ut, te quicumque malignis
 uulnerat eloquiis, domini maledictus ab ore
 tristia quaeque ferat; at qui sermone benigno
 420 commoda denarrat, sit laeto grandior actu.“
 6 mutantur sedes, Sychemis castra locantur,
 7 quae dominus uati longum despondit in aeuum.
 illic deproperans sacratas suscitatur aras:

398 descendit *CG* 399 praecepit *A* 400 diuersusque sonus (sonos *ut uid.*
corr. m. pr.) *G* post quis spatium uacuum trium litt. *A* 401 Illicet *AC*
 403 qui multum *A* 404 tharra *A* 405 lotus *C* 406 hii *C* 407 lodh *A*
 melche *AC* melciae *G* 408 abram odescit *G* 409 ducit *A* uita *G*
 410 caldeo *A* dempsit *AG* dep̄sit *C* 411 channana *C* chananna *A* cha-
 nana *G* 414 heia *A* heiet *C* hei *G* demoue *AC* 415 domus ω domos
Marten. lemina *G* relinque] linque *G* 416 procerem *C* immensae] *AC*
 telam fore *C* 417 malignus *A* 418 eloquis *G*¹ 419 tristitia *C*¹*G* at qui]
 ad qui *G* adq: *C* 420 sit *C* fit *A* poscit *G* laeto *p* laetus et *AC*
 laetos et *G* actu *C* astu *AG* 421 sychimis *C* sychemis *G* sichemis *A*
 casta locuntur *A* 422 dispondet *C* despondet *Mayor*

- 8 conscendens montem. fractas qui respuit undas 370
 425 et rubicunda tumens prospectat lumina solis, ...
 hic etiam positus fundatur molibus altar
 9 oraturque deus, sola cum deinde per arua
 uates agit, qua terra iacet disiuncta colonis;
 10 quae dum perpetuo uenis sitientibus aret, 375
 430 incussit ieiuna famem, cui cura cohaeret.
 hoc fecunda metu Nilotica rura petuntur.
 11 et quia conspicuo canderet corpore Sarra,
 12 mandatur nullo nuptam se dicere uinelo,
 13 sed fore germanam, ne fors inmanibus ausis 380
 435 effrenis turbae zelum noxale marito
 gigneret atque aemulum tristis riualis haberet.
 14 hunc mirata quidem uenientem turba Canopi,
 omnimodis Sarram cupido de lumine lustrat.
 15 atque ubi per proceres laudata et tradita regi est, 385
 440 16 dulcibus accipitur uotis uerbisque propheta.
 17 non tamen inpositum uoluit rex aetheris illi;
 nam multis magnisque simul terroribus actum
 proturbat regem, noxalis qui reus ausi
 18 19 obiurgat procerem, germanam cur magis esse 390
 445 dixerit uxorem falsoque inluserit astu.
 20 inde iubet laetum nuptam deducere secum,
 armenti et quidquid patriis adduxerat oris.
 16 namque deus seruo semper concordia fanti
 ingentes census et maxima quaeque dicarat. 395
 450 13 1.5 accipit et Lodus, quaecumque aduexerat illic,
 et reduces patrias tandem sistuntur ad oras.

424 respicit (*sed marg. al. respuit*) *A* 425 sumens *A* *excidit uersus*
 426 huc *C* positus *A* possititis *G* 427 oratus *A* 428 uatis *CG* uastis *A* **qua**]
 quae *G* iacit *A* 429 sentientibus *G* aret *Arcualus* ardet ω 433 uinelo]
 cunclo *C* 434 germanum *A* inmanibus] *A* 436 adque *C* 437 mirat *C*
 438 sarram *A* sarra *CG* 440 profeta *G* 441 non tã enī posita
 inluluit *C* ille *A* 443 noxialis *G* 445 falsu *G* astu *Martenius*
 actu ω 446 loetum *C* secum] sarram *A* 447 armenta ω *corr. p* quic-
 quid *AC* horis *G* 448 fanti] facti *A* 450 adduxerat *A* 451 horas *CG*

- atque ibi dum gregibus intercurrentibus errant,
 7 pastores pecorum sese certamine pulsant.
 6 pascua quod fetus artarent parua duorum.
 455 8 sed pater, indomitas cupiens componere rixas,
 9 optulit, ut frater, quae uellet, sumeret arua.
 10 ille libens paret, Iordanis litora poscens,
 qui fluuius dudum, Nili uice dum tumet undis,
 amne superfuso campos ditabat opimos.
 460 12 Channanaea senex uenienti iugera sorte
 accipit et uirides sistit armenta per agros.
 14 sed non perpetuas licitum componere sedes;
 namque pater iussus terram lustrare tuendo.
 flammeus e celsis quam sol utrumque recurrens
 465 aspicit aut gemini despectant usque triones,
 15 promissam generi tanto genitore creando,
 16 cuius qui numerum gestit comprehendere fatu,
 stellarum citius turbas uel dicet harenae,
 quas pelagus dubio nonnumquam litore nudat.
 470 18 tendit et ad quercum prisco de nomine Mambram
 perpetuoque deo praecelsum dedicat altar.
 14 nec mora, diuiduos postquam concordia fratres
 fecerat optatos componere regna per agros.
 1 consurgunt reges numerosa ex gente quaterni
 475 et Sodomam multo pugnaes milite uastant,
 quaternaeque acies bino bis principe fultae
 3 ualle tenus Salsa ferrum per nubila torquent.

455 componere] *AG* 456 obtulit *A* 457 iordannis *G* littora *C*
 458 tunit *G* 459 ditat *G* (unde perditat *Martenius*) opimus *C*
 460 channanaea *C* channanea *AG* finitur *f. 9°* (.Q. I), sequuntur in
folio 10° uu. 895 sqq. (Inde irae et lacrimae et *q.s.*), sed ante *f. 10*
extant reliquiae folii cuiusdam excissi. uu. 461 sqq leguntur in f 18°
(imo in marg. signato .Q. III) manu secunda scripti. G 462 con-
 ponere] *A* 463 iusus *G* 464 an qua ex *Vergilio?* 466 genitore *G*
 467 nomerum *G* comprehendere (cò *C*) *AC* comprehendere *G* fatu *AC*
 factu *G* 468 dicet *p* dicit ω arenae *G* *f. harenas* (*cf. 513*) 470 prisco *G*
 473 Facerat obtatos *G* componere] *A* 474 numerosa *G* numero sexa-
 ginta *C* quaterni] terniqua *G* 476 quaternae *G* 477 salsa *G* falsa *AC*

	8 quinque fugam capiunt linquentes bella tyranni	
	10 praecipitique fuga frondosis montibus abdunt,	425
480	quod potuit superesse neci; qui nomine uero	
	1.9 dicuntur Ariocha, Dachar, Godolla Gomurus	
	atque etiam pulchris inhians Amarphalus armis.	
	haec inter, quae multa fiunt discrimine belli,	
	12 Lod etiam capitur tota cum stirpe domoque.	430
485	13 quod ubi tristifico narrauit nuntius ore,	
	14 consurgit uates, seruorum de grege multo	
	ter centum famulos, nouies bis auctius addens,	
	ad bellum dux ipse ciet ferrumque retractat.	
	15 nocte super media nil iam metuentibus instat	435
490	uictoresque fugat multosque interficit hostes.	
	16 quin etiam fratrem tanto discrimine demptum	
	accipit et praedam lato trahit agmine secum.	
	17 excipitur laeta Sodomorum laude procorum	
	18 pontificisque dei, sancto qui nobilis actu, —	440
495	Melchisedechus erat, princeps rectorque Salemae —	441
495 ¹	<et benedixit ei> panem uinumque praesentans	—
	20 et decimos fructus Abrami ex munere sumpsit.	—
	21 is petit, ut captos dignetur reddere uictor,	442
	cetera pro meritis belli sub lege laturus.	
	22 23 sed contenta suo uictrix moderamine uirtus	
500	accipit optatum toto pro munere fratrem.	445
	15 1 mox sopita deus inlustrans corda prophetae	

478 quique *A* tyranni *G* 479 fugā *C* 481 arioc hadachar godulla *G*
gomurus *G* gomurrus *A* gomerus *C* 482 adque *G* puleris *G* inhians
gaudens *A* inhiagaudens *CG* amarfalus ω 483 discrimina *A*
486 uatis *AC* 487 famulus *G* autcius *C* 488 retractant *AG* retrac-
tans *G* corr. *p* 490 interfecit *C* 491 fratrem *C* demtum *AG* 493 praecor-
orum *C* 495 Melchisedechus erat panem uinumque praesentans
(tant *G*) *AG* Melchisedecus erat panem uinumque praesentans Princeps
rector quae salemae *C*: excidit prius hemistichium secundi uersus, posterius
autem, quod restiterat, expulsi in libris *AG* alterum prioris uersus hemisti-
chium: corr. *p* et benedixit ei *suppl. Mayor* praesentans *C* presentans *in*
ras. *A* praesentant *G* u. 496 deest *G* decimas *A* Abram ω Abram *p* ex]lex *C*
497 His *C* captus *G*¹ 498 bellis *A* 499 moderamine *G* 501 profetae *G*

- praecipit. ut cuncta uacuet formidine pectus,
 quandoquidem inuictae tutus sit tegmine dextrae.
 2 ille alacer concessa sibi licentia fatur:
 505 „Quid mihi pro tanta praestant tua dona loquella?
 3 nam coniuncta quatit fessum longaeua senectus,
 nec datur emeritum post mortem linquere natum.
 et quia nobilibus thalamis mihi germina non sunt,
 degener heres erit nobis, quem serua creauit.“
 510 4 confirmat uatem dominus, dum talia fatur:
 „Ne time confidens; seruus tibi non erit heres.
 5 nam si nosse ualet numero carentia quisquam
 sidera uel totas pelagi percurre harenas,
 is poterit prolem solus numerare putando,
 515 quae praestanda tibi est, totus qua tenditur orbis,
 nasceturque tuo de semine, qui tua cernat
 filius atque etiam natus sit regis aeterni:
 7 namque ego sum dominus caelorum conditor, et te
 auxilio tutum Chaldaea ex gente reduxi.“
 520 6 credit ista senex nec quidquam defore uerbis
 metitur domini sincero acumine cordis
 8 subnixusque rogat, placidis dum supplicat orsis,
 signa dei quae mente gerat, quae corde sequatur,
 munere pro tanto, quo natum gignat inert
 525 corpore, iam gelidis decursa ob tempora membris.
 9 admonitus uitulam trimi iam temporis aptat,
 coniungens alacrem torua cum fronte iuuenicum,
 uerbecem caprumque dehinc hirtamque capellam,
 columbas pariles, simili cum turture iunctas.
 530 10 corpora mox pecudum gemina in diortia findit,
 inlaesas tota dimittens carne uolucres;

503 totus *G* 505 loquela *C* 507 meritum *A* 508 thalamis *G*
 509 degener] deger *G* 510 dum] cum *C* 511 nec *A* 512 numero *G*
 514 numerare potando *G* 515 tutus *G* 516 hinc *f. 19^a m. secunda*
scriptum G 517 adque *G* utque *A* 519 chaldaea *AC* 520 quicquam *ω*
 521 sincro *G* 523 q. corde *C* 524 mune pro *C* 525 tempera *G*
 526 atmonibus *C* iam trimi *C* 527 coniungens *A* turua *A* 528 uer-
 bæcem *G* berbecem *A* capram *A* 530 pecodum *A* 531 illaesas *G*

omnia disponit sacrisque altaribus aptat,

11 seque locat propter, sensu uersutus et aure.

12 ecce autem prima sub tempora noctis opacae

535 candida sanctifici terrentur pectora uatis 480
nigrantesque ruunt confusa luce tenebrae.

13 his super attonitus domini solacia sumit,

dum noua uenturae praenoscit semina gentis,

per uarios casus duro sub rege locandae

540 Aegypti, cui nomen erit Pharaonis acerbi. 485

„Namque quater centum dominis subiecta per annos
seruiet, ad terras rursus reuocanda feraces;

14 ac uice mutata, quae quondam serua tremebat,

sceptra reget, ualida gentes uirtute coeruens.

545 15 at tu, cum fuerit metati terminus aevi, 490
sedibus in patriis functus mandabere busto.

16 nam populus infensa sibi de sede reulsus

huc ueniet, domibus ueterum donandus auorum.

18 nam qua Niliacis gaudet nunc incola terris

550 et celer Euphratis Syrorum praenatat orbis, 495

19 Cenaeos populos Cenezaeosque tenebunt,

20 Chedmoneos, Chettos iuncta cum gente Phereza

et Raphana, cui manus est Iebusa cohaerens,

21 dilectaque sibi pellentur sede Chananni.

555 22 quin et Amorraeus, Gergesso extrusus amico, 500
semianimis possessa dabit uenientibus arua.“

532 disposuit (l' nit *pr.ss.*) C 535 pectura G 536 Nigantes (Ni ex n
al. c., r om.) G querunt] quae runt A 537 attunitus G solatia G
538 semine C 539 casus] cursus A 540 aegypti A erit] erat *Are-*
ualus faraonis AG acerui A 541 domini G 544 coeruens AG
546 sedibi G mandauere C mandere A 547 infessa C tibi *Areualus*
reuulsos C 549 niliaces G 550 euphratis ω sirorum AC urbes AC
orbis G¹ orbis G² 551 geneos ω *corr. p* populus G genezeos AG
geneos C *corr. p* tenebant C 552 Chedmoneos p Chalmoneos ω
chetos C cethosi A chettosque G (que om. AC) fereza AG ferezea C
553 raffana AG rafana C iebosaco haerens G iebosa coeruens AC
554 pellantur A channani C 555 amorreus AC 556 simianimis CG
possessa] posse (*in marg. pr. m. a*) A.

- quae cum sancta dei prompsissent uerba prophetae,
 17 sole sub occiduo clarum dat fulmine signum.
 nam uelut undanti ferueret flamma camino,
 560 caesarum pecudum uisa est delambere carnes.
 16 Interea steriles iam pridem fessa per annos
 2 perdidit etiam uotum iam Sarra parentis.
 et quia praegelida partum non poneret aluo,
 ad secunda suum coepit lactare maritum
 565 gaudia et inflexum cogit consortia seruae
 noscere, quo saltem genitor sit pignore uili.
 3 illicet in thalamos Aegyptia ducitur Agar.
 Ismahelumque nothum fecunda gignit ab aluo.
 4 quae cum seruili dominam contemneret astu.
 570 6 uerberibus duris adflicta et saucia fugit.
 7 ac dum uicino tegeret se deuia fonte,
 nuntius aethereo descendit culmine caeli
 9 consultamque prius dominorum mittit ad aedes,
 quin etiam multo gaudentem munere donat.
 575 14 quae quia conspicuo fulgentem lumine sanctum
 uiderat, a simili narrauit nomine fontem.
 17 1 iamque nouem denos nouiesque exegerat annos
 Abramus uates, cum se iam iamque parentem
 agnoscit nati magno de munere dandi.
 580 2 testamenta dei cui sunt concordia summi,
 4 gentibus innumeris genitor ductorque futurus,
 8 percipiens placidas per grandia tempora sedes.
 5 quin etiam solito de nomine grandior exit,

557 dei *A* deus *CG* promississent *A* promississet *G* promississet *C*
 promisit uel prompsisset *Areualus* profectę *C* 558 signo *G* 559 uelud *C*
 561 steriles *G* sterilis *C* sterelis *A* 562 etiam *om.* *C* 563 non] prae *A*
 564 at *C* fecunda *LMueller* lactare] latere *A* 567 illicet *AC* (a)egip-
 tia *AC* adducitur *G* 568 Ismaelum *G* aluo *A* aluc (*sic*) *CG* 569 con-
 temperet *AC* 570 afflicta *C* 571 hac *C* se] per *A* 572 aethereo *C*
 descendit *A* aculmine *C* 576 uiderit *A* a simili *G* a *om.* *AC*
 577 nouiesque *p* nouemque *ω* 578 uatis *ω* se lam *C* 580 sunt] sint *G*
 581 innumeris *G* 582 tempora . . . edes *spatio trium uel quattuor litt.*
relicto *A* sedes *Martenius* edes *AG* aedes *C* 583 solito *C* solita *A* solido *G*

		dum decus adiectum uocalis littera ducit,	
585	15	et Sara quae fuerat, mandatur Sarra uocari.	530
	20	quin etiam patris Ismahelus pro prece diues, bis senos princeps populos generatque regitque.	
	12.23	post haec gesta senex. cum sol octauus adesset, maribus exhibitis adimit praepudia ferro.	
590		adiungens pariter quoscumque ex plebe seorsa..	535
	17	inde ubi iam tempus promissi muneris instat, soluitur in tremulos uultu crispante cachinnos, dum tacitus secum promissa ingentia uoluit: „Posse deum credes, quidquid non extitit umquam, condere et infractos robur generare per artus?“	540
595	18 1	Scandebat medium iam sol flagrantior axem, magnificusque senex frigus captabat in umbra,	
	2	cum subito iuuenes pariter tris adfore cernit.	
	3	sedulus in cunctos unum plus ambit et orat.	
600		ne puerum celeri linquat, dum praeterit, actu	545
	4	pacificusque suae dignetur tegmina quercus atque pedes geminos frigenti ut perluat unda	
	5	ac positos panes mensae dignetur amicae. adnuitur iussaue citus ueneranda facessit.	
605	6	ipse etiam properans sese dat Sarra uideri mensurasque libens ternas ex polline profert, quas dederat tosto cinerum torrere uapore.	550
	7	tum uitulus tumida procuruans cornua fronte deligitur, nullo fuscatus tergora naeuo,	
610	8	et modo constricti ponuntur fercula lactis.	555
	9	dumque deum trina positum sub imagine pascit,	

584 adiectus *G* 585 sara *G* sera *C* sacra *A* 586 patris *A* patri *C*
 patria *G* smaelus *G* praece *G* 587 principes *A* 589 matribus *A*
 exhibitis *G* praepudia *G* praepudium *C* 590 adiungens *C* 591 inde iam
 (ubi *om.*) *G* promisi *A* 593 tacitos *G* 594 credes *p* credens *ω* quic-
 quid *AC* extitit *C* 595 rubor *A* 598 subito *G* tres *C* cernit: *e* *e* *i* *G*
 599 ambet *G* 600 celiri *G* praeterit *AC* 602 frigenti *C* 604 annuitur *C*
 facesset *G* 605 ipsa *A* 606 libans *Martenius* 607 torrere *C* 608 tu-
 muida *G* fonte *G* 609 delegitur *C* 611 dumque deum (*G*) dum dñm *A*

- dulcia sanctificis delibat gaudia dictis :
 „Quid rerum nunc Sarra gerit?“ (namque abdita tectis
 tunc erat) et coeptas iterat lux uera loquellas :
- 615 10 „Euge memor uates, pleno non setius anno
 mater erit;“ cum laeta procul sub talia risit
 11 12 femina et annoso desperat corpore partum.
 13 quaeritur haec inter, fuerit quae causa cachinni?
 15 illa negat facili concussam se fore risu,
 620 dum timet et tacito uoluit sub pectore culpam.
 16 consurgunt iuuenes parili fulgore decentes
 et Sodomam toto subiectam lumine uisunt.
 17 tum dominus uati nil promptum non fore passus,
 eloquitur, quae causa graues se ducat ad urbes :
- 625 20 „Clamore immodico Sodomae iunctaeque Gomorrae
 21 excitus ueni uerumque inuisere curo,
 ut, quod turba nocens, quod uox horrenda laborat,
 oppida bina simul caelesti ex fulmine flagrent“.
 24 hic trepidus uates famulo sermone poposcit.
 630 noxia qui numerus sanctorum moenia seruet?
 quinquies ex denis capiens primordia summae,
 32 a bis quinque uiris cognoscit tegmine forti
 oppressum uitiiis populum uitare ruinam.
- 19 1 illicet ad Sodomam ueniunt duo. Natus et Altor,
 635 hesperus umenti cum iam prorumperet igni.
 illic pro foribus Lodus de more sedebat.
 cumque uiros simili lustrasset corpore claros,

626] Mico: Excitus-curo. binancius (i. Venantius) Alchimus

614 ceptas *B* iterat] ita dat *A* loquellas (615 uatis ω setius *CG*
 sentius *A* serius *Martenius* post *h. u. spatium trium uel quattuor litt.*
uacuum *A* 617 annosum *A* disperat *AC* deperat *G* 619 concussam
 se] concussa in se *G* risum *G* 620 timit *G* 621 pari *C* 622 lu///, mine *G*
 623 promptum *AG* 624 eloquitur passus causa (passus *in rasura scrip-*
tum, quae *om.*) *G* grauis *G*¹ 625 inmodico] *A* ommodico *G* iuctae (*G*
 iuncta *A* 626 que] que *C* 628 opida *G* 629 uatis ω 630 sanc-
 torum] sacratū *C* 632 a bis *A* ab his *CG* 634 illicet *C* sodam *A*¹
 humentis *C* umeti *G* ingenti *A* 637 clarus *G*

2 pronus adoratos consueta ad limina duxit,
optantes media potius habitare platea.

640 3 azyma quos tenui de polline candida pascit. 585

4 sopitaque dehinc componunt membra cubili.
ecce furens tota procurrit turba Gomorrae,
seditione truci circumdans atria Lotis,

5 atque uiros poscens tumido dilitigat ore.

645 7 ille memor pacis temptat mollire frementes 590

8 atque etiam natas cupide dementibus offert,
ut licito potius luxu peruersa uoluptas
aestuet, a simili disiungens turpia sexu.

9 sed nil dicta mouent. franguntur limina ferro.

650 ac dum se glomerant, dum fortia claustra reuellunt, 595

11 lumina saepta sibi piceis gemuere tenebris.

12 his actis, auferre procul sua pignora iussus,

14 inuitat generos sensu torpente negantes.

quod tamen adsiduo potuit mens blanda rogare.

655 16 eduxit natas coram genetrice sequentes. 600

30 ac dum progreditur, dum scandit culmina collis
oppositi secumque putat, quid deinde sequatur,

26 femina postergum positas dum respicit arces,
diriguit speciemque salis pro corpore sumpsit.

660 23 ille subit celsae securus tecta Segorae. 605

24 mox fragor horrisono de sidere fulmina torquet

sulpuraeque ruunt olido cum turbine flammae,

quae pariter muros atque ardua culmina lambunt.

28 omnibus in cinerem celeri cum labe reuulsis

665 27 cernebat rutilo surgentes uertice flammas 610

638 adoratus *G*¹ 640 azyma *AC* azym *G* 641 sopit *G* con-
ponunt] *AG* 642 gomorrae *A* 643 lotis *C* lutis *in ras.* *m*² *G* lothis *A*

644 tum,do *C* post tumido spatium quinque litt. uacuum *A* 647 lusu
Arcualus (*coll. u.* 829) 648 Estuet *CG* aestuat *A* as simili *C* flā-
gruntur (*~ al. ss.*) *A* 650 refellunt *A* reuellant *G* reuelant *C*

651 septa *ω* 655 coram *A* carā *C* cara *G* genetricē *C* 656 scandet

culmine *G* 657 Ippositi *G* oppositis *C* potat *G* putet *A* 658 post

tergum *G* posita *C* 660 segorrae *A* 661 flumina *G* torquor *G*¹

662 sulphurae *G* sulphurae *C* sulfurae *A* 665 surgente *G*

- 29 *eminus Abramus, memori cum pectore tractans
in uerbis domini numquam se adiungere mendum.*
- 30 *nec minus et Lodus tuta conpostus in aula
solamen tenero natis praestabat amore,*
- 670 31 *quae sine coniugibus nequibant edere prolem.
hae, cum perspicerent sublatum germinis usum
maternumque decus solo genitore relicto,*
- 32 *conponunt epulas ac promunt uina parenti,
nescius ut uetitum natarum nosceret usum.*
- 675 33 *nec mora, femineis concrescit sarcina fibris
37 et parili ambarum uitalia fomite turgent.
prima creat puerum patrio sermone Moabum,*
- 38 *altera disparibus Ammanum nuncupat orsis.
hic pater Ammorum, genitor Moabitibus ille est.*
- 680 20 1 *Interea excedit positus de sedibus Abram
et Gerarum ad terras socia cum coniuge transit.*
- 2 *hic Abimelechus cupiens consortia Sarrae
principis arbitrio (germanam nam fore uates
dixerat eximius, fraudem ne formâ pararet
coniugis innocuo, riuales dum cauet iras)*
- 685 3 *nec tamen eualuit ualidis terroribus actus,
qui mentem adficiunt, quotiens peruersa libido est:
nam deus inmisso torsit lictore tyrannum,
qui cum terrifico rupisset somnia uisu,*
- 690 9 *prosequitur trepidus uatem uix mente reuersa,
cui Sarra sit dicta soror, ceu nulla mariti
uincla ligent nuptam, quae sit coniuncta prophetae.*
- 12 *ille docet causas seseque a crimine purgat,*

667 mendum] *indaciū C* 668 conpostus *A* compostus *G* cōpositus *C*
670 ædere *C* 673 promunt *G* 676 fomite] sumite *G* 678 ammo-
num *A* 679 ammonum *G* 680 sidibus *G* 681 gerarum *C* generum *G*
generarum *A* 683 principes *CG* arbitrii *G*¹ uatis *ω* 685 innocui
Areualus 686 *an* non tamen? eualuit *AC* ualuit *G* 687 quoties *C*
688 inmisso *AC* *u.* 689 *post* 700 *positus G, hoc loco AC* sumnia *G*
691 cui] *cur Martenius* sacra *G* mariti] maritu *G*¹ marito *Martenius*
692 quae] *cum Martenius* sint *G* cōiunctâ *C* profetae *G* 693 seseque]
que *om. G*

	mentitus nihilum; patris nam germine creta	
695	Sarra fuit, iuncta deducens linea sanguem.	
16	haec ubi constiterant, rector dat mille talenta	640
14	et famulos; his molle pecus armentaque iungit.	
15	iugera quin etiam latos diffusa per agros, dummodo promeritum lenirent dona reatum.	
700	18 namque domus regis admissa piacula pendens,	644
	agmine morborum pariter grassante per omnes,	646
	germina femineis dudum decusserat aluis.	
	17 uerum ubi pacificus uates pro rege poposcit procubus ante deum, promptim se laeta per omnes	
705	reddidit ubertas aluosque impleuit opimas.	650
21	ipse etiam insuetis postrema in tempora uotis	
	2 fit pater, et laeti reputans solacia risus,	
	3 nuncupat Isacum, mandata et numinis alti	
	4 efficit, octauo decerpens lumine tegmen	
710	8 e ueretro, stabilesque uidens iam promere gressus	655
	coniunctos inter socia de stirpe propinquos uescitur et mensis genitor gratatur opimis;	
	7 nam desperatis maior fit gratia uotis.	
	9 iamque puer puero iunctus dum ludit alumno,	
715	compulit ignito matrem turgescere felle,	660
	ut famulam inuisam pariter cum pignore pellat,	—
	11 et tamen inuitus senior, dum maxima iussa	661
	12 obseruat domini, pariter detrusit utrumque. at mulier postquam domini de sede remota est,	
720	14 auia dimoto lustrat secreta recessu.	
	15 iamque panes cunctos uinumque insumpserat omne,	665

694 patris *p* fratris ω 695 deducens *A* diducens *CG* sanguem *Areualus* 696 mille *C* 698 defusa *A* 701 grasante *C* 703 uatis ω 704 promptim *CG* se laeta] saeta *C* 705 redidit *G* 706 insuetis: is ex us statim corr. pr. *A* 707 solacia] ω 708 nominis *C* 710 gressos *CG* 711 coniunctus *G* socia] propria *Martenius* 712 gratator *G* gratatur *C* 713 desperatis *A* 714 puero] pero *G* alumpno *C* 715 turgiscere *G* u. 716 deest *G* 719 ad *G* 720 dimutu *G* recessu *AC* regressu *G* 721 iamque] iam *Areualus* uinum] unum *A* undam . . omnem *Areualus* insumserat *AG*

- exanimum lasso suspirans pectore natum ;
 19 31 deuenit ad puteum, cui tum Iuratio nomen
 indiderat, maestoque inpleuit deuia questu :
 725 cum deus adflictae lacrimis trans aethera motus
 confirmat trepidam natoque ingentia dicit
 18 regna parata suo, cuius tum clade gemescat.
 19 ilicet inriguo scatebras de gurgite libans
 erigitur natoque simul gaudente laetatur.
 730 20 procedunt pia iussa dei; iam paruulus arcum
 tendere et aligeras coepit torquere sagittas.
 22-32 interea uates, ne quid clam forte pararet
 ductor Abimelechus, conecit foedera pacis.
 25 ut, quia de puteis fuerant certamina mota,
 735 reddita securam firmarent otia uitam.
 27 iuratur placitaeque manent concordia pacis.
 33 inde senex curuo terram dum sulcat aratro,
 ingentem laetis compleuit messibus aulam
 sublimemque deum supplex per uota precatus
 740 34 Philistinorum placidus consedit in aruis.
 22 1 in quibus aetherii temptatur numinis orsis.
 2 unicus ut natus gladio decumbat ad aram.
 3 nec mora, cum tumidi conscendit culmina collis,
 cornipedem ducens famulis natoque uadentem.
 745 4 tertia iamque die, cum sol candentior axe
 fulgeret medio, totas dum contrahit umbras.
 5 dimittit pueros senior natumque capessit,

722 exanimum *CG* 723 iuratis *AC* miratio *G* 724 que] quae *Mar-*
tenius impleuit *AC* inpleuit *G* quaestu *AG* 727 gemiscat *G*¹ 728 il-
 licet *G* (*non C*) inriguâs catebras *C* 730 iam] nam *C* 632 uatis ω
 nequit *CG* 733 abimelus *G* 734—736 *hi tres uersus desunt A*
 735 securam *C* 736 manet *Mayor* 737 solcat *G* post *h. u. rasura sex litte-*
rarum pro uoce aratro quae est in AC, apparentque uestigia litterarum
. . . ram (terram ?) G 738 mesibus aulam *C* 739 supplex *G* praecatus *G*
 740 Filistinorum *G* Philist. *C* 741 aetheri *A* ? temptatur *G* nominis *G*
 742 unicus] Vicinus *C* 744 cornipedem *G* *f. uadente* 745 tertia *G*
 iamque] iam *C* dies *G* 746 dum] cum *G*¹ (*recentior manus corr.*)
 747 capessit *G*

- 6 ut sarmenta gerens, flammaram pabula, collo
scanderet oppositi pariter fastigia collis.
- 750 9 iamque adeo flammis surgentibus altar ad ipsum
sistitur, euinctus manibus posterga retortis. 695
- 10 dumque pater natum properat diffindere cultro,
13 eminus albentem prospectat sedulus agnum,
qui melius fuso completeret sacra cruore.
- 755 23 2 His actis uetulo decedit corpore Sarra.
5 cumque locum busto praestarent pignora Cetus, 700
13 dissensit uates, pretio taxare paratus.
- 15sq. quadringenta dedit sestertia diues Ephrono,
17 dum sociam duplici gaudet mandare sepulchro.
- 760 nomen Mambra loco ueterum narrauerat aetas.
- 24 ilicet e famulis quendam, quem uita fidesque 705
2 fecerat insignem, conceptis dicere uerbis
et iurare iubet, dextram dum subdit amicam
3 conecitque femur, nullam de gente Chananna
765 iungendam nato, quoniam de stirpe parentum
4 sit ducenda magis; quae si fortasse resistat, 710
7 mittendum caelo, facile qui molliat iram.
- 10 ille alacris tumidis inponit dona camelis
Assyriamque petit, iam cernens tecta Nachorae.
- 770 12 dumque silens secum domini mandata reuoluit,
15 conspicit eximiam uenientem fonte Rebeccam, 715
18 quae non tarda uiro frigentes porrigit undas
23 inuitatque domum, cuius sit filia, fatur;
22 iungitur hospitio iuuenis, mox munera promit.
- 775 61 omnibus explicitis uadit nuptura marito.

748 pabula] paula *G* collos *G*² ex colli uel collis *G*¹ 750 ipsum
ad altar *C* 751 euinctus *G* euinctis *A* uox deest *C* post terga *CG*
754 cruorem *G* 756 coetis *A* 757 uatis ω pretio *C* 758 qua-
tringenta *G* quadraginta *C* sestercia *G* ephreno (no in mo corr. al.?) *G*
effremo *AC* corr. *p* 759 socia *CG* 761 illicet *C* 764 femor *A*
chanana *C* 766 si om. *G* 767 caelu *G* facilem ω corr. *p* 768 tu-
midissimponit *G* inponit] *AC* camilis *G* camellis *A* 769 assyriam *A*
770 sil/ens (i eras.) *G* 771 fronte *CG* 774 hospicio *G* 775 explectis *G*

- 62 iamque iter emensos prospectat comminus Isac,
 64 quem Rebecca uidens dorso defluxit ab alto
 65 obstipumque caput tenui uelamine condit.
 67 iunguntur taciti dominoque auctore laetantur.
- 780 25 7 sed postquam senior centum transcenderat annos.
 septies et denos, largitus munera cunctis
 8 decessit, gemini donatus sede sepulchri.
- 9.11 interea patrias indeptus filius aedes
 ad puteum degit. fuerat cui Visio nomen.
- 785 20 iamque quater denos illic transegerat annos;
 coniuge cum dicta patriam ditauerat aulam:
 21 quae cum praecipuo canderet sidere formae,
 infecunda diu nesciuit gaudia matris.
 sed cum sanctifico dominum deposceret ore,
 790 heredem ut iustum coniunx grauidata crearet,
 22 auditur; geminis turgescit feta Rebecca.
 quae mirata diu crescentis pondera uentris,
 23 consultit aetherii supplex responsa tonantis
 agnoscitque suo populos in pectore binos
- 795 24 disparibus meritis ad lumina surgere uitae.
 nam qui prima tenet merita primordia lucis.
 subditus imperiis agitur seruire minoris.
 24 ergo ubi iam facili gignuntur pignora partu.
 25 corpore puniceo senior se promit ad auras,
 800 nigrantes toto consertus corpore saetas.
 quem pater Esau placito de nomine dixit.
 post. fraterna tenens manibus calcaria pressis,
 nascitur insigni praediues mente Iacobus.
 27 lustrabat senior uacuos uenatibus agros,

776 iamque *G* iam *AC* itere *G* prospecta *G* 777 refluxit *G*
 778 capud *C* 779 taci// *A* 781 cunctus (*m² corr.*) *G* 782 se-
 pulchro *A* 785 Hāq *C* 786 conducta *AC* cum dicta *G* 787 sidere *C*
 forinae] pomae *G* 788 infoecunda *C?* 789 deposcerat *C* 790 con-
 iux *AG* 791 foeta *C* 793 subplex *G* 800 consertus *A* con-
 sertas *CG* corporis a&as *C* setas *A* 801 placido *A* 802 praessis *G*
 803 iacobus *G*

805	bucina raucisono dum complet saxa tremore. ast alius, blandi conseruans pectoris acta,	750
	gaudebat patriis inlaesus uiuere tectis.	
	28 maiorem genitor tenero palpabat amore, ast alium toto mulcebat pectore mater.	
810	29 qui cum Niliacam lentem soluisset in unda, compositos fratrem nitentem sumere pastus	755
	30 perpulit, ut primos sibimet deferret honores.	
26	1 haec inter malesuada fames et prima malorum compulit a patriis uatem discedere terris.	
815	Philistina petit rura, mox Gargara transit, Abimelecha suo quae tum sub iure tenebat.	760
	2 incedens claro dominum cum lumine uidit urgentem dictis, adeat ne regna Canopi, sed teneat solum, dominus quod praestitit. aruum.	
820	3 „Nam licet ignotos inter uideare morari, attamen inmensum genitor mansurus in orbem	765
	4 semine multiplici gaudebis crescere gentes, testamenta mei sument quae maxima uerbi.“	
	6 ilicet in Geraris socia cum coniuge degens,	
825	7 germanam potius paterno edisserit actu, ne commota leui cupidine turba Philistim	770
	coniugium uatis correptis tolleret armis.	
	8 at rex, dum patula lustrat secreta fenestra, ludentem niuea cernit cum coniuge uatem,	
830	10 conubiumque uidens cunctos sub lege coerchet, 11 ne sociam quisquam temptet raptare prophetae.	775
	12 iamque famem dudum patriis qui fugerat oris,	

805 complet] AC 807 inlesus AC tectus G¹ 809 toto] tot C
 810 niliacam] nihil iam G 811 compositos] AC nidentem G 812 pri-
 mus G 813 malasuada A famis ω 814 compulit] G¹.A a] e C
 uates G descende// A 815 filistina CG Gargara] immo Gerara cf. 824
 816 amimelechau suo G 818 nē A 821 adtamen G 822 mul-
 tiplic C 823 quae] q. C 824 illicet C 825 fraterno A 826 nē A
 filistim A filisti CG 828 ad rex G 830 coerchet G 831 profetae G
 832 horis CG

- hordea mollitae dum spargit credita terrae,
 centenos laeto carpsit de caespite fructus.
 835 13 nec minus interea placido ditescit in actu
 14 multimodas inter pecudes terramque feracem.
 continuo infelix torquet dum pectora, liuor
 15 irriguos turbat puteos atque aggere conplet,
 ut procul abscedens possessos linqueret agros.
 840 17 euitans igitur tumidae discrimina rixae,
 discessit mansitque diu conualle Gerarum,
 18 et cum sollicito puteos dimitteret actu,
 19 inuenit gelidas scatebroso e fomite lymphas.
 20 exceptusque dolo pastorum deserit iras
 845 inuisosque locos Litis de nomine signat.
 21 promouet inde gradum rursusque egesta profundo
 terra cauo gelidos in lucem protulit amnes.
 et quia mordaci fuerat certamine trusus,
 conpellat meritis liuentia pectora dictis
 850 22 ac, postquam tetricas fregit pax aurea lites,
 nomen Habundantis studuit transcribere terrae.
 dumque sagax mutat celeri noua gramina passu,
 23 deuenit ad colles, quibus est Iuratio nomen.
 24 illic perspicuo dominum cum lumine cernit,
 855 tempore quo medios euoluunt sidera cursus,
 admonitus tristes e pectore trudere motus,
 inuicto tutante deo per bella, per hostes.
 excitus gelidos post somnum colligit artus
 25 et uenerans structa dominum mox supplicat ara.

833 hordea *Martenius* horrea ω molliate C 834 cerpsit A ce-
 spite AC cepide G 836 multimodos C 838 irriguos L conplet] A
 839 possessos CG pos ses A liquerat A 841 gerarum] gesarae G
 842 puteus G 843 e ex i G om. A uomite A lymphas C lymfas AG
 844 exceptas dolo A 845 inuisos ω inausos *Martenii* ed. 846 aegesta A
 profundū C 847 lucem A luce CG amnes C 849 conpellat] AC
 850 tetricas] trificas C litis G 851 habundanti G transscribere A
 855 medio uoluut (ē al. ss.) G sydera C 856 ē G 857 inuicto C
 inuincto AG 858 exitus G sompnum C 859 domino] d,ō C dominem A

- 860 26 interea reges ueniunt Abimelus et Ozas,
Phicolo comitante simul ferrumque gerente, 805
28 ut, quia pacifico uellet se adiungere uati,
neceteret insertis concordia foedera dextris.
30 excipitur placide mensaque expletus eadem
- 865 31 optatam reuehit posito discrimine pacem.
27 hinc inter medios surgit discordia fratres; 810
namque pater longo iamdudum grandior aeuo,
amissum cum sole diem oculosque sepultos
mente ferens placida mortemque instare recordans,
- 870 maiorem natum, pietas quem sola uidebat,
3 inpellit, sumat pharetram celeresque sagittas, 815
exhibeatque sibi carnes de more ferinas,
4 sumpturus patriae confestim munera linguae.
- 5-8 id Rebecca uidens carum dat scire Iacobum,
875 9 compellens, geminos ut promptim deferat haedos 820
ac pro fratre uago studeat mactare parenti.
11 et, ne forte dolos nudaret corpore leui,
16 pellibus obtegatur, hirsutum quae fore praesent,
15 fraternaue toga praeuelans pectus et artus,
- 880 19 optulit indeptas uelut in uenatibus escas.
21 nec tamen occuluit penitus praenuntia corda. 825
22 namque senex, iuuenem totum dum dextera lustrat,
noscitat Esaum saetis, sed uoce Iacobum.
25 ac postquam compressa fames dimotaque mensa est,
- 885 26 admonet, ut propius sese sistatque locetque.
27 ille ubi demisso successit uertice dextrae, 830

860 abimelus *A* abemilus *G* amelius *C* et Ozas] Ochozas *p* 861 ficolo ω
863 neceterit *A* fœdera *C* 864 que *om.* *C* 866 hinc *p* hic *Mayor* haec ω
868 die *G* 869 placidã *G* 871 inpellit] *AC* faretram ω 873 sumturus *A*
874 arum *G* iacob *A* 875 prumptim *A* promptim *CG* hedos *AG*
876 studiat *G* mutare *A* parente *G*¹ 878 quae] *q.* *C* 880 uelut in *AC*
ueluti (in *om.*) *G* aescas *C* 881 paenitus *G* 882 senex *AC* senes *G*
senis *Martenius* 883 noscit at *G* nosciat *A* æsaum *C* setis *A* 884 con-
pressa] *A* compraessa *G* famis ω 885 atmonit *C* post propius *spatium*
duarum litt. uacuum A sésé *AC* 886 illi *G*¹ dimisso *ACG*² de-
misso *G*¹ demissa *Martenius*

- candida sanctiloqui percepit dicta parentis.
 oscula dum pressis delibat dulcia labris.
 nam post optata longae commercia uitae
- 890 29 anterior frater minimo seruire iubetur.
 30 interea Esaus, longis discursibus actus,
 uiscera iam saturo portabat capta parenti.
 37 et licet officio multum placuisset et actu.
 intercepta tamen non quiuit sumere dona.
- 895 41 inde irae et lacrimae et fraus quaesita nocendi:
 42 quam Rebecca uidens fraterno in pectore prodit
 43 Iacobumque monet cognatas uisere Carras
 Labanumque suae germanum quaerere matris,
 44 donec longa dies conceptas mitiget iras.
- 900 28 1 iungitur et matris monitis sententia uatis,
 dum tranquilla docens natum communiter ornat:
 „Ne pete conubium, iuuenis, de gente Chananna,
 sed memor eloquiis cari genitoris adhaere.
 2 est locus Assyriis, gemino qui cingitur amne.
- 905 (10) hic pater est matris nobis Bathuelus amicus
 Labanusque gener, totis qui praedia Carris
 laeta tenet natasque fouet pubentibus annis.
 illa tibi coniunx, moneo, de stirpe petatur,
 quae genus egregium nostro de sanguine ducit.“
- 910 5 10 at iuuenis, monitis gaudens seruire paternis,
 egreditur linquens patriam multoque labore
 11 defessus dulci declinat lumina somno.

892] Mico : Viscera—parent. Ouidius

887 percipit *C* 888 praessis *G* p̄ses *C* delibans *A* 891 intere ^{*}*C*
 Esaus] saus *G* 892 uiscer& *C* satoro *G* parent *Mico* 895 indie *A*
 inde et *C* irae *AC* ira *G* fraus est *Areualus* q.sita *C* 897 carras]
 terras *A* 899 conceptas *C* mitiget] mitteret *G* 901 communit et *A*
 cōmonet et *C* communiter *G* 902 p te *al. corr.* *G* conouium *G*¹
 (ou *in* ub *al. corr.*) 903 cari] sacri *C* adhere *AC* 904 assiriis *C*
 ampne *C* 905 bathuelus *C* batuelus *AG* 908 coniux *AG* de stirpe
 moneo *C* styrpep̄aetatur *G* 910 ad *G* 912 defusus *G* sompno *C*

- et dum praegelido consternit saxa cubili,
 praeduram fesso subponit uertice caudem.
- 915 12 ac dum securo refouentur membra sopore,
 aspicit intrepidus toto de lumine mentis 860
 haerentem scalam puro trans nubila caelo,
 e gradibus cuius sublimis turba ruebat;
 ast alia e terris superas scandebat ad arces.
- 920 13 ac dum praecipiti uoluuntur corpora casu,
 omnipotens prona spectabat fronte ruentes, 865
 haec super adiungens: „Ego sum rex magnus olympi,
 iampridem dominusque tuus dominusque parentis:
 pelle metus tristes; tellus, cui membra dedisti,
 certa tibi sedes et cunctis te duce natis.
- 925 15 tu nunc perge memor coeptumque haut desere munus. 870
 me duce dimissas iterum remeabis ad urbes.“
 16 illi somnum ingens rumpit pauor ossaque tota
 concutit umentis perfundens membra fluore.
- 930 17 et super haec memorat: „Domus est hic magna
 tonantis
 portaque, quae gemino reserat de cardine caelum. 875
 18 mox lapidem, capiti fuerat qui subditus, unguis
 19 atque Domum domini conpellans indice saxo
 22 promittit decimos daturum se fore fructus.
- 935 29 iamque iter inceptum celerans, qua semita duxit,
 2 peruenit ad puteum, qui uasta per auia solus 880
 molle pecus riguis semper palpauerat undis.
 hic gregibus trinis pastores sole calente
 libabant tenues latices aestumque leuabant;

914 supponit *A* 915 securo *C* 917 puro *G* pure *AC* 922 ma^s nus
 (*g m. rec. add.*) *G* olimpi *G* olympi *C* olymfi *A* 924 tristes] praestes *G*
 925 sedes *G*¹*C* sedis *AG*² te] et *G* 926 ceptum *AG* ceptum *C* haud
Arcuulus aut *G* a *AC* desere] dissere *A* 927 duce/// (*m eras.*) *G*
 929 concutit] Cutit *C* Concuti tumentis *A* 930 hic] haec *A* 931 que *om.* *C*
 932 unguet *A* 933 domini] di *C* conpellans] *AC* 935 iamque] Atque *C*
 qua *A* quo *CG* 936 poteum *G* per auia *A* in deuia *CG* 938 hic regibus *G*
 calenti *A* 939 astum *O*

- 940 5 hisque salutatis disquirat singula uates,
6 incolumesque uidet cunctos, quos mente quaerebat.
9 haec inter niuea gradiens Rachel a figura
urgebat patrias ad pocula nota bidentes.
10 quam promptim iuuenis fraterno e limine uisam,
945 11 castus in amplexus cognata ad pectora iungit.
12 deoluens lapidem, putei qui texerat ora,
13 seque simul iuncto germanum sanguine pandit.
14 quem procul intuitus sensu gaudente Labanus
aduolat et sueta iuuenem componit in aula.
950 15 nec patitur gratis uatem seruire propinquum
16 proque labore uiri natam despondet amanti.
17 ergo ubi mercedem septenis traxerat annis,
18 desponsam thalami deposcit foedere iungi.
19 nec mora, mentito donatur munere Lia,
955 20 luminibus grauidis, primo sed prosata partu.
21 sed fraudis commenta dolens concepta Iacobus
22 uerba canit soceris, frustratus uirgine pacta.
23 rursus in alterius pretium mercede seorsa
perpetitur longae Iacobus munia uitae.
960 24 percipiens meritam pulsa iam fraude Rachelam.
25 sed deus aetheriae regnator maximus aulae
26 pignore multiplici dempsit dispendia formae.
27 Rubenum nam Lia creat, tum deinde Simonem;
28 34 tertius egregio Leuitis pectore natus
965 29 possedit domini sacrata altaria nostri.
30 hunc sequitur Iuda, tribui mox inditus auctor.

940 uatis ω 941 incolomes AC q.rebat C 943 bibentes G
944 promptim G prumptim A e] tollendum putabat Arcualus limine p
lumine ω 945 castus p castos CG castos A in amplexus (ds al. c. G) CG
complexus (in om.) A 946 desoluens G ore C 949 atuoat C con-
ponit] AG 950 gratias G propinquum A 951 labore/// (m eraso) G
dispondet A dispondit C 952 mercedem AC iam mercem G septenis G
953 dispansam AC thalami G federe C 954 munera G 957 uirgini G
958 praetium G seorsu C 959 Perpetur (et post h. u. duarum litt. spatium
uacuum) A longe CG longaeua A 962 demsit AG 964 le///uitis G
natus: us ex is al. c. G 965 possedet A possidet CG corr. p

- 30 1-8 ast alios partus, utero quos Balla creauit,
 scire licet; claros nunc ius est dicere natos.
 18 post hos Issacharus paritur iam germine quino.
 970 20 sexta subit proles nomen Zabulonis adepta,
 21 nascitur et uirgo germanis congrua Dina. 915
 22 tandem sera deus largitur dona Rachelae:
 24 aetherias tenerum Iosepum gignit ad auras.
 25 ergo ubi iam proles utraque ex coniuge parta est,
 975 discessum a soceris et, quae quaesiuerat, orat:
 28 qui cum pro meritis mercedem soluere uellent, 920
 deponunt animos genero poscente rogati:
 31 qui nihil externum cupiens, ditescere sese
 muneribus domini solis testatus, abiuit,
 980 coniuge percepta tantum contentus utraque,
 enitens, ut longa sibi monumenta pararet. 925
 37 decerpit uirgas rupto de corpore matrum.
 myrtea prima fuit, storaci mox altera dempta est.
 tertia uulsa nuci, quo sensim lana colores
 985 diuiduos raperet uirgarum perlita suco.
 38 nam per stagna pecus properans mersare balantum 930
 signauit uario tinctum discrimine fuci,
 31 8 inuidiam propter, uariam quia dixerat eius
 esse socer mercem, multis quam dempserat annis.
 990 1 hic cum diuitiis alitus praestaret inemptis,
 inuidiam laeuo mouit liuore dolentum. 935

967 Cassalios *C* alias *Areualus* partus] nōthos *A* crearet *C* 968 claros
 nuntius .ē. (est *G*) dicere natos *CG* non claros nunti edicere natos *A*
 969 issacharus *A* issaccharus *G* isacharus *C* quino *AC* quinto *G*
 970 prolis *CG* nomine *CG* 972 largitus *G* 973 iosephum *A*
 974 prolis *CG* 975 a] o *C* et quae *Martenius* et *om.* ω quēsi
 erat *C* 976 mercede *C* 977 animos *G* animo *AC* 980 perceptæ *C*
 981 monumenta *AC* momenta *G* 983 myrtea] mistea *G*¹ mystea *G*²
 demta *G* 984 sinsim *AG* coloris *G*¹ 985 reparet *C* 986 pecus *C*
 987 *an* uarii? suci *G* 989 quem *C* dempserat *A* tempserat *C* tem-
 serat *G* 990. sic *Mayor* diuitis (*post h. u. spatium sex litt. uacuum*) *A*
 alitos ω *corr. p* praestaret *AC* inemtis *AG* 991 leuo ω uōmuit, *in marg.*
 mouit *A* liuore: i ex o? *C*

- 19 dumque socer dirus lanarum uellera tondit,
libertas permissa uiro, qua commoda ferret
omnia et incoctos tosta fornace penates,
995 quos Syrus in patriis credebat numina Carris.
30-34 haec tamen inuolucris cohibebat cauta Rachela,
ne pater inuenta puniret crimina noxa.
21 digressus uicto conscendit flumine collem,
quem Galatum indigenae patrio sermone loquuntur.
1000 22 tertia iamque die soceri peruenit ad aures
discensus generi pariter pariterque natarum.
23 ilicet auxilium fraterno ex agmine poscit
quaesitumque diu sexto iam lumine nactus,
24 ne noceat, sancto domini terrore uetatur,
1005 30 mitificusque suis, quae credit numina, poscit,
33 et cunctis quaesita locis non cognita maeret.
44 postquam depositis rediit pax certa querellis,
46 congeries struitur saxis crescentibus alta,
52 ut locus exstructo maneat munimine testis
1010 ac positus limes litem discerneret agris.
32 2 ecce uiae medio uates uidet ardua castra,
quae deus astrigero ductat moderamine rector,
indidit et nomen testatus: „Haec deus implet.“
8 interea electos iuuenes praecurrere iussit
1015 5 muneribusque graues, germanum quae iubet uti,
ut reditum placidus tribuat; pacemque petenti
6 adnuit ille libens; sociis atque agmine multo
stipatus fratrem contra nil turbidus exit,
cumque quater centum terreret turba uirorum,

u. 992 *deest A* 993 *Vbertas C* que cōmode *C* 994 *paenates CG*
995 *carris] terris A* 996 *cauta] cantu A* 997 *noxa CG noxae A*
998 *degressus A* 999 *galatum G galatā C galactuen A indigenae G*
locuntur A 1000 *auras in aures pr. corr. G* 1002 *illicet AC*
1003 *die A .vi. C nactus A nactōs C nangus G* 1005 *suis] suo is G*
sua is Martenius nomina G 1006 *cognitā aeret C* 1007 *quaerellis A*
q.relis C 1009 *extracto G* 1010 *litem] limen G* 1011 *uatis ω*
uidet G uidit AC 1012 *ducat A* 1015 *quae] q. G q; A q. C uti]*
ut is G 1017 *annuit C* 1019 *terreret] terret G*

- 1020 plus species, quam tela nocent famulantibus armis.
 discretis igitur gregibus haec prima locauit, 965
 quae donata sibi dignetur sumere frater,
 9 atque simul flexa dominum ceruice poposcit:
 „O deus, inmensi spes et substantia regni,
 1025 qui deus es semper genitoris solus auique,
 cuius ab exilio faciunt me iussa reuerti, 970
 grandia ditato largitus commoda seruo
 10 iussisti lenta fluuium transmittere uirga
 Iordanemque tuum humili transmittere gressu.
 1030 et nunc diuiduis cernis me degere castris,
 ut uarios casus gemino munimine uitem. 975
 11 eripe me his, inuicte, malis et spicula fratris
 infracto placidus quam primum decute ferro,
 ne rapidus duro feriat mea pectora telo.“
- 1035 13-23 ergo ubi composuit socios somnosque petiuit,
 24 luctantem superare deum sub nocte laborat; 980
 25 femine nam presso stupuit pars corporis illa.
 cumque diu uellet membrorum soluere nexus
 is, qui pulsarat ualido certamine uatem,
- 1040 26 praestita dimissum dominus post dona remisit.
 28 nomine mutato Iacobus desinit esse, 985
 ac „Dominum cernens“ cunctorum dicitur ore,
 29 ausus quin etiam domini condiscere nomen,
 non potuit, soli quod ius est nosse tonanti.
- 1045 30 ipse locum Domini conpellat nomine uisi,
 contigerat cuius sublimes cernere uultus. 990
 31 atque ubi se dominus pulsa iam nocte remouit,
 egreditur longa sustentans cuspede gressus.

1023 dominum flexa *C* 1024 inmensi] *C* 1025 es semper] esse per *C*
 auique] aequiuae *C* auque *G* 1029 humili *A* ilico *CG* gressū (*leuis*
uirgula super u) *C* 1031 uitem] casus *G* (*unde Aereualus*: ut uarios
 caueam *g. m. casus*) 1034 pectora] pignora (*sc. matrem cum filiis*)

Aereualus 1035 composuit] *A* somno *G* sompnos *C* 1037 praesso *AG*
 p̄sso *C* 1040 praestita dimissum *CG* praestitit admissum *A* 1045 con-
 pellant] *A* 1047 se dominus] sed nom̄ *C*

- 32 hinc Iudaea memor deuitat mandere neruum,
 1050 qui femur adstrictum rigido munimine fulcit.
- 33** 1 iamque uidens fratrem uallatum congrege turma,
 3 procuruus prona dominum ceruice salutat:
 4 congressi multo coniungunt pectora fletu. . .
 5 et iam iamque magis uario sermone requirit,
 1055 qui ueniant comitante manu, quae turba sequatur.
 ille docet, nuptae quo sint genitore creatae,
 diuersisque greges qua sint mercede parati.
 6 confestimque nurus curuo cum poplite fusae
 admorunt teneros cognata ad basia natos.
- 1060 8 9 at senior praelata pie dum munera uitat,
 mitificus mulcet concordis pignora uatis
 12 atque libens fratre pariter comitante recurrit,
 ut uice sermonum sensim sua gesta referrent.
 13 sed quia lentigrado serpebant agmine fetae,
 1065 subsedit uates gregibus famulisque regendis
 17 paruaque frondoso posuit mapalia tecto,
 nomine quae fixo placuit uocitare Tabernas.
 18 deuenit ad Sicimas, quae sunt regione Chananna,
 mercatus pretio confinis praedia terrae.
- 1070 20 atque deum exstructis properans altaribus orat.
- 34** 2 illic improbius Dinam Correus amatam
 polluit et tenerae praecerpsit uirginis usum
 19 coniungique uolens soceris praepudia dempsit,
 grandia dona ferens rapta pro coniuge uati.

1049 iudea *CG* 1051 ãgrege *C* cum grege *AG* corr. *p* post 1053 ex-
 cidit uersus 1056 genitore *G* 1057 gregis *G*¹ 1058 fussae *C*
 1059 atmorunt *C* teneris *G*¹ ad basia] a basi *G* 1060 ad *G* prae-
 lata *AC* prolata *G* pię *ex* pie *al.* *C* 1061 mulcit *C* 1062 fratri *A*
 1063 sinsim *G* 1064 lentigradu *AC* serpeba t *G* foetae *C* 1065 uatis *ω*
 1066 que *om.* *C* fondoso *G* frondosa *C* mappalia *A* 1068 sichimas *C*
 q. *C* chann_ana *C* 1069 precio *G* confisus *A* 1070 exstructis *G*
 1071 improbius] *G* improbus *A* cur reus *A* 1072 pulluit *A* pre-
 cepssit *C* 1073 coniungi] coniugium *A* praepudia *G* dempsit *AG*

1075	25	tertia luce dehinc, maius qua uulnera feruent,	1037
	26	eppressus tota pariter cum pube necatur.	1019
	30	natorum ferro doluit haec gesta Iacobus, infractum foedus socia cum gente locutus.	1020
35		ilicet omnipotens monuit discedere uatem	
1080	1	atque domum fidam Betheli in sede locare.	
	2	festinat paretque deo natosque precatur, ut delubra deum rigido formata metallo	1025
		conminuant niueoque togas sub tegmine sumant.	
	4	ipse deos nullos Terebinthi abscondit in antro	
1085	9	ingentemque uidet dominum depromere sueta uerba sibi uatemque fore se numinis alti	
	12	ditibus in terris, dominus quas uouerat Abrae.	1030
	14	ipse loco nomen posuit saxumque sacrauit, quod uenerans liquido totum perfundit oliuo,	
1090	21	erexitque domum turris sub tecta Gaderae.	
	18	haec inter Rachela, graui confecta dolore, funere facta parens Beniaminum fudit ab aluo.	1035
		namque praeter natos iustis de matribus ortos	1036
		pignora subposita uates genetrice creauit	1038
1095	25	agnouitque libens socio de germine Ballae conspicuum Danem, quem Neptalimus adurget.	1040
	26	ast alios mox Zelpha creat, Gadumque Aserumque.	
	27	optinet hoc etiam, meritis quod defore norat, ut patrios uultus tanta cum prole uideret;	

u. 1075 hoc loco deest in *G* (legitur post 1093) 1076 oppraessus *G* pube] plebe *A* negatur *G*¹ 1078 infructum *C* locatus *A* 1079 illicet *CG* discedere] descere *G* 1080 fidem *C* fida *Areualus* locaret *A* 1081 festinet *C* praecatur *C* praecator *G* 1082 firmata *G*¹ firmata *G*² 1083 conminuant] *A* sumant *AG*² in marg., (in contextu post tegmine rasura, in qua uestigia litt. sum/n/ apparent) humi *C* 1084 deos . . nollo (cum spatio uacuo duarum litt.) *A* ter/ebinti (altero r eraso) *G* anthro *C* 1090 caderae ω (cader/e, a eraso *G*) corr. p 1092 Benjamin *Areualus* 1093 preter *AC* notos *Martenius* ortos *Areualus* ortus ω inter 1093 et 1094 legitur *u.* 1075 in *G* 1094 subposita ω uatis ω genetrice *C* 1095 balae *C* 1096 neptalimus *AC* nepthalimus *G* 1097 zelfa ω /serum (a eraso) *G* 1098 optinet ω 1099 uederet *G*

- 1100 ut. qui iam uetula fuerat genetrice creatus,
bis seno insignis posset gaudere nepote.
- 28 ergo ubi iam tandem bis nonaginta per annos
uita fuit proceris et longum ducta per aeuum,
29 soluitur et lasso de corpore candidus exit,
- 1105 uisurus sanctas, quas dat prudentia, sedes,
in quibus astrigero recubans per saecula fulchro
inuitat niueos securo ad gaudia iustos.
- 36 iamque iuuat fratres metatas didere sedes;
7 nam quia non poterant angusto in limite terrae
1110 crescentes gregibus multis cohibere colonos,
8 anterior Sirum montem post arua Chananna
accipit et laeta praediues pascua sumpsit.
- 37 1 Chanannaea sequens non linquit regna Iacobus,
ut patrio semper gauderet mens pia ritu.
- 1115 2 illic conspicuos Iosepus suscipit actus.
effulgens inter tanto discrimine fratres,
quanto luna nitet parua inter sidera caeli.
qui cum iam septem decemque adtingeret annos,
seruabat patrias herboso in gramine fetas,
- 1120 3 omnibus incedens natu minor, quos generosis
progenuit thalamis genitor uel paelice serua.
4 et quia conspicuus germana in classe uirebat,
fraternos sensus liuoris frigore mouit.
- 3 hunc pater ex toto conplectens stirpe natorum
1125 mulcebat tenerum ualida inter corpora fratrum,
quoque magis cunctos inter conspectior esset,
uelabat uario uestis circumflua fuco.
is cum iam teneris domino inseruiret ab annis,

1100 fuerit *A* 1101 bis sino *G* 1106 saecula] *G* fulcro *C* fulchro *A*
pulchro *G* 1107 saecura *C* 1108 dedere *A* 1110 multis *A* multi *C*
multos *G* colones *C* 1111 syrum *C* post arū achannana *C* 1112 sump-
sit *AC* sumit *G* 1113 chanannea ω 1115 illico conspicuos *A* iosepus *CG*
iosephus *A* suscepit *G* 1118 iam cum *A* attingeret *C* 1119 foetas *C*
1120 natum *G* 1121 pellice *C* paellice *G* pellice *A* 1124 tota *CG*
conplectens] *A* naturum *G* 1128 tenero *C* seruiret *A*

- 1130 5 forte uidet placido sopitus lumina somno
7 fratribus admixtum sese uincire maniplos,
dum medias inter distringunt farra nouales, 1075
atque suum recto sublimem surgere cono,
quem iuxta prona fratrum ceruice ruebant.
- 1135 8 id postquam iuuenis placido sermone retexit,
commouit trepido pauitantia corda tumultu:
murmure terrifico regem dominumque loquentes, 1080
prodebant sceleri secretum defore solum.
- 1140 9 quoque magis gemina tristes disrumperet ira,
10 somnia doctiloquo pandit perspecta parenti,
omnibus admotis, quos linea sanguinis artat.
9 namque uidebatur roseum sibi cernere solem 1085
coniunctamque simul tremulo cum lumine lunam
hisque decem stellas unamque adsurgere iunctas
et sibi ceu domino procurua inflectere colla.
- 1145 10 haec postquam obliquo genitor cognouerat ore,
fassus adorandum trepidis mox fratribus esse. 1090
12 ilicet excedunt iuuenes, gregibusque paternis
disquirunt laetas per florea gramina ualles;
- 1150 14 ad quos missus abit dumisque silentibus errat,
15 edoctus quodam iuuenum monstrante recessus,
gramine mutato fratrum quos legerat agmen; 1095
18 quem procul ut uaria licuit praenosceret ueste,
20 consilium infaustum linguis discordibus aptant.
omnibus inuisum constat sententia fratrem
- 1155 perdere et extinctum morsu narrare ferarum,
dum rapidi secum uentoso murmure mussant: 1100
„Somnia, cernamus, poterunt si pellere letum.“
21 respuit hoc placidis Rubenus mitior orsis

1129 uidit AC 1130 uincere C 1132 sublimem AC sublimen G
1134 id om. G 1135 tumultum G 1136 loquentes A loquentē C
loquentum G 1138 tristes om., spatio uacuo relicto A 1143 unam]
una G 1145 ore] orat C 1147 illicet AC 1149 ad] at C 1154 fra-
trum: sed um in em corr. pr. G 1155 frarum G 1156 musant C
1157 loetum C

- 1160 22 frendentesque monet praedurum condere ferrum,
 stagnanti memorans melius mersare palude.
 24 ilicet exuitur nudusque inuoluitur ulua.
 25 haec inter solitus merces mutare Sabaeas
 Ismahelita graui trudebat mole camelos,
 dum properat Arabum messes deferre Canopo.
 1165 26 ergo ubi germani spes est adflicta minoris,
 27 Iudas ait melius Iosepum uendere nummis.
 31 celatur genitor uestemque in sanguine tinctam
 33 perspicuens nulla metitur fraude necatum.
 30.34 discindit manibus uestem Rubenus aduncis
 1170 nigrantesque sibi cilicum circumdat amictus.
 adflictus luctu genitor perquirat amissum,
 36 quem dudum acceptum semiuir Pharaonis habebat,
 auratas solitus mensas onerare tyranni
 lancibus et strepitu magnae gaudere culinae.
 1175 38 27 haec inter Thamara parit, dum gaudia culpae
 laeta placent, geminoque impletur pignore uenter,
 quorum prima puer meruit qui lumina uitae,
 exeruit prompsitque manum, quam femina sollers
 punicea de reste ligat; mox conditur aluo
 1180 29 et uice mutata confestim nascitur alter,
 anteriora tenens, fuerat qui sorte secundus.
 30 hic quoniam fuerat discretus limite quondam,
 Zarae nomen habet, alium dixere Pharetem.

1160 stagnanti] siccata *Areualus* 1161 illicet *AC* exsuir *A* in-
 duitur *A* aula *C* 1162 solitus] silitus *G* (*unde Syricus Martenius*)
 sabeas *CG* 1163 ismaelida *G* 1165 germano *A* 1166 melius] mu-
 lius *C* iosephum *A* uindere *G* 1168 perpiciens *G* nullam *G*
 1169 descendit *AG*¹ descendit *C* corr. rec. m. *G* Rubenus] *immo Ia-*
cobus (Rubenus scissis uestibus ad fratres perrexisse antea u. 30
narratum est). 1170 amictum *G* „uidetur sequens uersus huic prae-
 ponendus esse.“ *Areualus* 1171 afflictus *C* amisum *C* 1172 si-
 miuir *G* faraonis ω 1173 mensus *A* 1174 colinae *G* 1175 inter \cdot *G*
 1176 laeta] quieta *C* 1178 exseruit *G* prompsit *G* promisit *A* promp-
 sit *C* 1180 motata *A* confestim \cdot *G* 1181 interiora *C* 1182 limite]
 lumine *A* 1183 Zare *CG* Zares *A* duxere *G*¹ faretem ω

- 39** 2 Seruabat domini custodia fida Iosepum,
 1185 non passus durae subiectum uiuere legi.
 anterius nam dictus erus dat cuncta ministro, 1130
 3 nec spe cassa quidem; dominus nam mitis ab alto
 5 omnia, quae iuuenis seruabat, largius auxit.
 nec tamen optinuit Petaphretae inmitis amorem;
 1190 7 nam quia conspicuo fulgerent lumina uultu,
 exorat coitum domina male saucia serui. 1135
 8 sed uitat iam foeda puer seseque recusat
 sacratum culpa immodica pressare cubile.
 femina sed uetitis nequiquam perdita flammis
 1195 explorat molles aditus et tempora captat.
 11 forte domum uacuam solumque ut repperit, instat 1140
 consertumque manu cogit decumbere secum.
 12 exilit ille alacer uestemque a corpore demit
 atque inter dominae geminas dilabitur ulnas.
 1200 14 femina proclamat uiresque a crimine sumit,
 uociferans praedulce decus temerasse pudoris 1145
 fidentem forma iuuenem, dum lubricus aeuo
 feruet et erilem molitur scandere lectum.
 16 quin etiam tristi compellat uoce maritum
 1205 innocuumque reum placitae uult subdere poenae
 19 20 quae ceu uera putans Iosepum carcere claudit, 1150
 in quo iam regis cohibebat poena ministros.
 21 carceris hunc custos blando mox pectore mulcet
 22 innocuumque uidens conmissa ergastula legat.
 1210 **40** 2 illic forte duo, celsa quos toruus in aula
 condiderat nigro permotus felle tyrannus, 1155
 inclusi poenam trepido sub corde pauebant,

1184—1498 *desunt C* 1187 spes *Arcualus* 1188 quae iuuenis] 1184—1498

i post quae ex q. corr. G 1189 petafretam mitis *AG corr. p* amorem *A* *AG*

amore *G* 1190 uultu *G* 1192 foeda: d *ex t G* 1194 né quiquam *A*

nequiquam *G* 1195 moles *A* 1201 podoris *G* 1203 aerilem *G*

herilem *A* 1204 compellat] *A* 1205 poenae *G* 1206 potans *G* clausit *A*

claudit *G* 1209 conmissa] *A* egastula *G* 1210 quus *G* turuus *AG*

1212 poena *G*

- 4 ac dum sollicitis furantur lumina curis,
 5 somnia uenturis uiderunt nuntia rebus.
 1215 6 hos cum perspicuo lustrasset lumine maestos,
 perquirit causas cogitque occulta fateri.
 9 continuo, qui uina dabat consueta tyranno,
 eloquitur, quae uisa forent sub nocte sopora:
 1220 10 „Cernebam uiridi frondentem palmite uitem,
 dum serpit nexaque suo de uerbere pendet,
 pampineos inter flexus tris adfore fundos,
 uuaque nectareo pendebat flaua racemo.
 11 inde calix regis, quo mitia pocula libat,
 spumabat tenero, quod pressit dextera, musto.
 1225 12 quem dominus prompta susceptum palma tenebat.“
 13 omnia tum iuuenis signanter clausa reuelat
 13 tris fundos tris esse dies, quibus ille secutis
 amissum rursus relegat repetatque fauorem,
 mixturus placido, quae uidit, pocula regi.
 1230 14 „Hoc tantum meritis pro talibus effice,“ dicit,
 „ut, cum sumpta tibi fuerit fiducia fandi,
 dimoueas nostram nullo de crimine poenam.
 15 Hebraea gens dicta mihi. nam uenditus exul
 crimine fraterno seruitum nobilis iui.“
 1235 16 post haec uisa sibi pistorum maximus infit:
 „Vertice trina meo uisus gestare canistra
 regificis dapibus lautoque inpleta paratu,
 17 unguibus innumerae uolucres quae rapta ferebant.“
 18 his dictis sat uera quidem, sed dura loquendo
 1240 19 mactandum duro testatur mox fore ferro
 auulsumque caput figendum in stipite celso,
 quod uolucres toruo discerpant profinus ore.

1216 ocula *G* 1220 nexu *Arcualus* pendit *A* 1221 tres *G*
 1222 racemu *G* 1223 pucula *G* bibat *A* 1224 praessit *G* 1225 prompta *A*
 1226 tum] tantum *G* 1229 pucula *G* 1230 dicit *A* dixit *G* 1231 sumta *A*
 1233 aebraea *G* ebraea *A* uinditus *G* 1237 laudo *G* inpleta] *G*
 1239 loquentem *A* loquente *G* corr. *p* 1241 in stipite] in *om.* *G*
 1242 turuo *A* curuo *G*

- 20 complentur cuncta, iuuenis quae dixerat, et mox
 21 22 redditus ille loco, caesus hic corpore trunco est. 1187
- 1245 41 1 interea geminos iam tempora lapsa per annos
 rursus ad eos torquebant sidera cursus,
 somnia cum ductor uidit Niloticus ista: 1190
 namque uidebatur, fluuium dum spectat amoenum,
 2 corporibus nitidis septem spectare iuuenas,
 1250 tondentes uiridis pubentia gramina ripis;
 3 his alias turpes macie subiungere gressus
 dumque suis pigrae (mirum!) uix ossibus haerent, 1195
 4 eximias patulo sorbebant ore iuuenas.
 5 somnia iunguntur paribus non dissona causis;
 1255 ecce uidet spicas fecundo e germine septem,
 6 atque alias tenues et farris semine cassas
 (horrendum dictu!) grauidas ceu mandere fruges. 1200
 8 id uisum maestus nequaquam mente coeret,
 sed trepidus cunctos, qui callent, adfore iussit
 1260 disquirens, clausis quae sit sententia rebus.
 atque ubi consultus tacuit Memphiticus augur,
 9 carcere qui dudum laxatus uina praebebat, 1205
 eloquitur iuuenis sese pandente Iosepo
 13 amisso rediisse loco sociumque necatum.
- 1265 14 mittuntur propere, uatem qui crimine toto
 exutum turpi celeres de fornice tollant
 informesque genas et crines carcere pastos 1210
 tondentes prisca facerent reuirescere forma.
 25 ergo probus dictis consultus talia reddit
- 1270 26 atque docet uaccas annorum nuntias esse,
 27 atque leues spicas septenos disserit orbes.
 namque ita digestis uentura insignia formis, 1215

u. 1243 *adest AG, neglexit Martenius* 1245 iam] in *A* 1247 uidit *om.*
spatio uacuo relicto A nilioticus *A* 1250 tondentes: *o ex u corr. G* uiridis *A*
 uiridi *G* pupentia *G* ripis *A* ripa *G* 1251 macies *G* 1257 grauides *A*
 1258 coeret *G*¹ coeret *G*² 1261 memfiticus *G* 1262 praebebat *G*¹
 1265 toto *G* tanto *A* 1266 celeris *G* 1267 genes *A* carpere pastus *A*
 1268 reuiriscere *G* 1272 de gestis *AG corr. Areualus* insinsignia *G*

- 29 ut septem fecunda satis sit terra per annos,
 30 atque famem diram parili cum tempore signat,
 1275 quis penitus tellus sitientibus arida uenis
 pallida puluereo consumat gramina sulco.
 32 nam quae duplicibus iunguntur somnia uisis,
 certa deus iuncto mandat constare tonante.
 33 „Quin potius dum tempus adest, dum cura medendi est,
 1280 elige de cunctis procerem, qui praescius horum
 34 iudicibus positis totam sublimis Aegyptum
 temperet et quintas quacumque ex messe reposcat,
 35 ut quae prima datur fecundis copia terris,
 36 sustineat steriles consumptis frugibus annos.“
 1285 37 accipitur plausu procerum sententia uatis.
 39 ipse etiam tandem sedato pectore rector
 uera renarrantem celso sublimat honore
 41 praefectumque iubet totas se ferre per urbes.
 42 inde anulo digitum uatis fulgente coronat,
 1290 byssina mox croceo circumdat pallia peplo,
 flexilis induitur per collum circulus auri
 43 atque nouus rector curru sublimior extat
 clamosusque praeco terrorem iudicis auget.
 45 quin etiam legitur coniunx, cui nomen Asennes,
 1295 quam genuit claro Petaphras <de> stemmate uates,
 50 ex qua confestim genitor fit pignore bino.
 51 52 dicitur anterior Manasses, iunior Ephrem.
 47 exigit <hinc> uates suggestu nobilis alto,

1290] Mico : Bissina—peplo. Prosper.

1274 signat *A* gignat *G* 1275 paenitus *G* setientibus *G* 1276 gramine *G* 1277 namquae *A* namque *G* 1278 iuncto *G* cuncto *A*
 1280 elege *A* 1281 egiptum *A* 1282 quintos *A* 1283 utque *A*
 datus *A* 1284 sustineat *A* ius teneat *G* steriles *G* consumtis *A*
 1290 bissina *AG* Mico 1292 exstat *A* 1293 preco *A* 1294 legitur
om. nulla lacuna A coniunx *AG* 1295 petafra *AG* de *add. p om. AG*
 uatis *G* fratris *A* 1297 manases *G* effrem *A* 1298 exigit *cum spatio*
duarum litt. uacuo A exigit *G* hinc *add. p om. AG* uatis *AG*

- 1300 quidquid uix potuit ieiunum adsumere tempus,
horrea plena tenens, ut cum res posceret uti,
proferret cunctis poscentibus abdita farra.
- 54 post ubi dira fames totum diffusa per orbem 1245
cogebat trepidos, poterat quod mandier, esse,
55 conclamat populus regemque efflagitat escas.
- 1305 ille iubet procerem maestis dare farra Iosepum
56 57 parentem monitis: cunctos qui expleuit ouantes.
- 42 Interea Iacobus, fletu iam funere nati, 1250
3 bis quinos iuuenes numero e germine mittit,
qui longinqua <sibi> pretio frumenta pararent:
- 1310 4 ac minimum cunctis Beniaminum non sinit ire,
inualidus durum nequeat ne ferre laborem.
5 atque ubi iam Phariae peruentum ad moenia
terrae est, 1255
6 submissi petiere solum fratremque salutant,
mirantes celsa sublimem sede sedentem,
- 1315 8 nec tamen agnoscunt longo post tempore uisum.
7 quos ubi perspexit memori cum mente propheta,
increpat et multa proterret uoce pauentes, 1260
9 scitatum uenisse ferens, quae copia frugum
quique uiri pingues teneant moderamine terras.
- 1320 11 adlegant nescire dolos seseque fatentur
13 bis senos quondam fratres genitore sub uno
conspicuum tenuisse domum; his omnibus unum 1265
postremum natu patrios seruare labores,
ast alium celebri iam pridem defore leto.
- 1325 10 se diram uitare famem terramque Chanannam

1299 quicquid *A*, adsumere *AG* „forte absumere, sed uidetur deesse aliquis uersus ad sententiam exprimendam“. *Arcualus* 1300 ut tum reposceret *AG* corr. *Martenius* 1302 famis *AG* 1306 qui *Mayor* que *AG* 1307 iacob *A* fletu *G* 1309 sibi *Martenius*, om. spatio trium uel quattuor litt. uacuo relicto *A* nulla lacuna *G* praetio *G* 1310 ac] at *Martenius* benaminum *G* 1312 fariae *AG* 1314 sublimem *A* sublimen *G* 1316 profeta *G* 1319 quieue *G* modoramine *G* 1321 genitore *G* 1322 his] ex his *susp.* *Arcualus* 1324 celebri *G* celeri *A* laeto *A* 1325 se] sed *A* channanam *G*

- exosos, tenui damnantem semina fetu,
 poscere uenales species licitataque farra.
- 16 eloquitur uates, rectoris nomine iurans
 15 claudendos dura iuuenes custodia, donec
 1330 germanum exhibeant, genitor quem mitis habebat.
 17 nectuntur trina pariter sub cura tuentum
 18 19 laxatique dehinc unum liquere tenendum.
 21 nec minus occulto rumpentes corda dolore
 commemorant, quam iusta sibi discrimina surgant,
 1335 quod fratrem inmeritum uetito transcribere pacto
 conisi sero poenas sub iudice pendant.
 22 ingrauat haec dictis Rubenus uera renarrans,
 ac scelus immensum sese nolente peractum.
 24 flectitur his uates germana et iurgia noscens
 1340 luminibus tacitis conuersus flebile plangit.
 25 haec inter media fratrum Symeona corona
 accipitur, fidus cunctis obeuntibus obses.
 26 tum petita sibi iuuenes frumenta capessunt
 inuentoque graues urgentur pondere muli,
 1345 27 iamque uiae medio, dum soluit uincula sacci,
 fratribus inuentos quidam dat uisere nummos.
 id cuncti faciunt, pretio mox deinde reperto
 mirantes summo procerem certamine laudant.
 29 iamque adeo patriae subeuntes limina sedis
 1350 gratatur reduces genitor unumque requirit.
 omnia cognoscens nummosque et dona capessit,

1326 exosus *A* post *h. u. spatium trium uel quattuor litt. uacuum A*
 fetu *p* fotu *G* fatu *A* 1328 uatis *G* 1329 duro *A* 1330 genitor *G*
 1332 tenendum] tuendum *A* 1334 surgunt *G* 1335 inmeritum] *A*
 uetito] uendito *A* transcribere *A* pacto *A* pace *G* 1336 post conisi
spatium uacuum sex litt. A 1337 ingrabat *A* 1338 ac *A* a *G* nol-
 lente *G* 1339 uatis *AG* 1340 fleuile planget *G* 1341 symeona
 (e *ex i corr.*) *G* simoena *A* 1342 obeuntibus *A* rediuntibus *G* 1343 ca-
 pissunt *AG* 1344 inuento *A* imento *G* immenso *Martenius* 1347 precio *G*
 praetio *A* 1348 summo *A* suumó *G* procerem *A* procere *G* 1349 limina]
 lumina *A* 1350 requirit *G* 1351 capissit *A* capisset *G*

- 36 conquestus grauitur alium iam defore natum. 1295
- (43 2) accisi cum deinde cibi aduetaque farra
 1355 cogebant rursus pretiis alimenta parare;
 sed reuocare gradum Memphis mens non erat ulli,
 ni minimum fratrem secum pater ire iuberet.
- 37 quem cum plura gemens nollet dimittere quoquam, 1300
 Rubenus fido germanum postulat ore,
 securus gemina committens pignora patri.
- 1360 43 35 prosequitur Iudas sese nec posse reuerti
 proclamat, rigidi testatus uerba Iosepi.
- 11 haec ubi grandaeuus genitor iam mitior hausit, 1305
 13 14 dat iuuenem, largo perfundens flumine uultum.
- 15 11 illi abeunt secumque uehant leue olentia tura,
 1365 incensum et guttam iungentes cum terebintho,
 inter odoratos portantes mella uapores,
- 12 et geminum pretium, consertus ne foret error, 1310
 condita quod clausis fuerant nomismata saccis.
- 16 quos ubi conspicua uidit Iosepus in aula,
 1370 imperat, ut laeta celebrent conuiuia secum.
- 18 mussantes uenere tamen trepidoque reatu
 coniciunt sese structa cum fraude uocatos, 1315
- 19-22 quod numerata prius sestertia dataque uati
 sarcinulis inposta suis non reddere quissent,
 se tamen exsortes furtorum cuncta referre,
 nec consuesse prius subpressa uiuere gaza.
- 1375 23 talia dicentes cohibet sermone minister 1320
 seque docet nullis fraudatum noscere nummis:
 uerum siqua uiris donarint commoda lucrum,

1352 conquaestus *G* 1353 accissi *A* adfecta *A* 1354 praeciis
 (t al. ss.) *G* 1355 memfis *AG* an Memphim? illi *G* 1360 sese
 nec *G*.se nec non *A* 1361 taestatus *G* testatur *A* iosepi *AG* 1362 Haec
 ubi *A* Vbi (Haec om.) *G* grandaeuus *AG* 1364 leue] bene *Arcualus*
 1365 terebinto *A* terrebinto *G* 1367 praetium *G* horror *G* 1368 no-
 mismata *G* nummismata *A* 1370 laeti *Mayor* 1371 uenire *A* 1372 co-
 nitiunt *G* 1373 nomerata *G* sistertia *AG* 1374 inposita *AG* 1375 fur-
 torum *A* futurum *G* 1376 consuuisse *A* suppraessa *G* 1379 donarent *G*

- 1380 nec sua, nec uatis, nec regis dicere quemquam.
occurrit cunctis Symeon seseque praesentat.
- 24 dumque uiris lymphas, dum praebet pabula mulis,
25 ingreditur multo stipatus milite uates,
26 cuius ad aspectum promunt pia munera fratres.
- 1385 27 ille ubi per cunctos placido sermone eucurrit,
perquirat, si firma pater uirtute ualeret.
28 quem postquam incolumem dixere et uiuere recte,
confirmat cohaerere deo pro munere uitae
Iosepus uatem semperque insistere rectis.
- 1390 29 et ueluti notus Beniaminus non foret ipsi,
consultat iuuenes et promptim noscitat; inde
commoda quaeque deum pueri pro laude precatur.
30 nec gemitus cohibere ualet nec sistere fletus,
sed tenero adfectu sese conclaibus addit
- 1395 31 anxius et nimio quaerit fomenta dolori.
32 post ubi discubuit, uictum posuere ministri.
uescitur et facili prolectat pectora fatu
34 diuiduasque dapes uiritim exponere gaudens
porrigit et fratri maiorem dedicat uni.
- 1400 44 atque ubi iam saturis amor est compressus edendi,
1 ut prius inposito presserunt pondere mulos,
occulitur datum sueto iam more talentum
2 Iosepi imperio scyphusque absconditur ardens
in rebus, Beniamine, tuis pretiosior arte.
- 1405 4 iamque iter ingressi non multis milibus absunt,
cum subito incautos circumdat regia turma
5 comprehensosque tenet fulgentia pocula poscens :

1381 symeon *AG* 1382 lymphas *AG* 1383 multos *G* uatis *G* iosep *A*
1387 incolomem *A* incolumem *G?* 1388 confirma *A* coherere *AG*
1390 uelut in *G* 1391 prumptim *A* promptim *G* 1392 praecatur *G*
1394 affectu *A* 1397 uestitur *G* fatu *A* fato *G* suco *Martenius coni.*
1398 gaudens *A* gaudit *G* 1399 maiorem *A* maiori *G* maiores *Mayor*
1400 est *om. A* compressus] *A* compraessos *G* 1401 praesserunt *G*
1402 occuletur *G*¹ batum *G* 1403 iosepi *A* iosipi *G* scyphus *G* scifus *A*
1404 beniamin & uis *A* beniamine tuis *G* praetiosior *G* árite (*margin. ánte*) *A*
1406 sobito *G* turba *Areualus* 1407 comprehensos *A* compraehensos *G*

- educens iuvenes patrio modoramine quinque
 27 septies et denos, Genesis ut formula cauit.
 28 ac dum festino properant conamine turbae,
 procurrit Iudas et fratrum praeuolat agmen
 1440 Iosepumque docet haut longe abstare parentem.
 29 ille alacris scandit currus atque obuius exit,
 optatam excipiens uiso genitore phalangem.
 47 1 regrediturque citus regisque excurrit ad aulam,
 pastores properare ferens, ut turba carorum
 1445 discretis degat fecundo in gramine terris.
 6 ipse etiam uati rector Memphiticus instat
 11 et iubet uberibus fratres componere in aruis.
 7 longaeuus post ista senex poscente tyranno
 9 eloquitur sensim, quantis sit praeditus annis,
 1450 (4) quae domus et quae sit ueniendi causa Canopum.
 10 eximiumque ducem multa cum laude decorat.
 12 nec minus interea Iosepus munera mittit
 digna suis magnumque duci dat ferre talentum,
 14 quo ditata fuit distractis frugibus aula.
 1455 15 atque ubi iam populis derant mercantibus aera,
 16 certatim exhibitis gregibus Memphitica turba
 emit inops fruges, pretium taxante Iosepo.
 19 his quoque nudati seque et sua praedia tradunt,
 semine percepto. messes quo deinde uirerent.
 1460 22 sola sacerdotum non est possessio dempta,
 quis gratuita duci placuit, non uendere farra.
 24 inditur hinc populo quintarum pensio frugum,

1436 patria *Martenius* modoramine *G* 1438 festino properant]
 festinant *A* 1440 haut *AG* adstare *Martenius* 1441 exiit *G*
 1442 obtatum *A* falangem *G* 1443 Ingreditur *A* Regreditur *G* regis-
 que] que *om. A* 1444 propera ferens *G* 1446 memfiticus *AG*
 1447 componere in *A* conponeret (in *om.*) *G* 1448 longaeuus *AG* senes *G*
 1449 elonquitur *A* 1451 ducem *Martenius* docem *G* docet *A* 1455 ubi *A*
 ibi *G* derant *G* deerant *A* 1456 memfítica *AG* 1457 praetium *G*
 1458 nudatis aequae *A* 1459 pcepto *A* praecepto *G* quo *p* quod *AG*
 1461 duci placuit] duplicauit *A* uindere *G*

	quae manet et fixo servatur formula iure.	
	29 interea expletæ perpendens tempora uitæ,	
1465	adiurat natum Iacobus uentura reuoluens,	
	30 ut sua maiorum componat membra sepulchris.	
	31 adnuit oranti subpostaque dextera coxæ	1410
	contingit lentæ spondens cacumina uirgæ.	
48	13 compositosque senex alterna in parte nepotes	
1470	10 permulcet dictis, dum sensim basia libat.	
	14 sed mirum! palma sacratur dextra Manasses,	
	anterior natu laeua contingitur Ephrem.	1415
	19 praescia mente senis senior seruire minori	
	cogitur atque loco cedit spes prima secundo.	
1475	18 quamlibet obliquas cupiens diducere palmas	
	non potuit reuocare tamen pia dicta Iosepus.	
	20 ac postquam pueris uatis rata commoda sanxit,	1420
	21 dat Sicimam, gladiumque suo, dat spicula, nato,	
	clarior ut cunctis sublimem scandat honorem.	
1480	49 1 inde uocat natos et cunctis praemia didit	1428
	pignoribus mansura diu proliques natorum	1426
	inconcessa prius longoque adiudicat aeuo.	1427
	28 bis senasque tribus ipsorum ex nomine condit.	1424
	omnibus explicitis, oculo iam captus utroque,	1425
1485	32 decessit solo terreno corpore	1428
	* * * * *	
	uates	
50	3 maestitiaequæ dedit decies septena dierum	
	lumina, dum functi ueneratur turba sepulchrum.	1430
	quin etiam nati septem luxere diebus	
	15 sqq. uberibus lacrimis, pacem reddente Iosepo	

1463 et om. G 1464 expletæ A explætæ G expleta Martenius
 1465 iacob G 1467 subpostaque A subposita (que om.) G 1468 con-
 tigit G cacumine G 1470 sinsim G 1471 dextera A manases G
 1472 effrem A efrem G 1475 obliquus Martenius diducere A de-
 ducere G 1477 Ac] At Martenius uatis ex uata G 1478 nato]
 noto A 1479 scandit A 1480 didit] dedit A 1481 et 1482 post
 1484 habet G 1483 senosque A tribus om. A 1485 terrenis G
 uatis AG post 1485 excidisse uersus indicauit p

- 1490 fratribus innocuis, ueterem dum negligit iram.
 25 ipse etiam postquam iam centum triuerat annos
 atque decem, iuncti metitus tempora leti
 23 fratribus effatur, uenturus quis foret ordo,
 quo reuocare gradum ualeant et linquere Nilum:
 1495 24 dummodo conpositos cineres atque ossa reportent
 et reuehant secum ueterum condenda sepulchris.
 25 sic demum longae post tempora candida uitae
 decessit petiitque deum corpusque reliquit.

1490 negligit *G* 1492 decim *A* mentitus *A* loeti *A* 1493 effatur *A*
 affatur *G* quis *A* qui *G* 1494 liquere *A* 1495 conpositos] *A*
 1496 reuehant] uehant *G* secum ueterum condenda *G* ueterum commenda-
 danda (secum *om.*) *A* (*natum illud sine dubio ex his: ueterum secum*
mandanda) 1497 longe *AG* 1498 reliquid *A* XXIII *in marg. al. m. A*

EXPLICIT METRVM CIPRIANI SVPER LIBRVM ·GENE-
 SIS. | ☉ — ☉ — ☉ — *A*

FINIT GENESIS *G*

EXPLICIT LIBER | GENESIS :— | INCIPIT LIBER EXODUS *C*
 (*post. n. 1183*)

EXODVS.

1	Interea varios agitant dum tempora cursus	Pitra 55
7	et noua succiduo surgit de germine proles, Iosepique obeunt nati prolesque sequentum,	
8	diuersosque nouat tellus Memphitica reges.	
5	notio cuncta perit nec uatum nomina prosunt eximie dilecta prius. sed munere sancti	60
7	tutantis populum domini numerosa creantur corpora et immensa densentur nube phalanges. quae metuenda sibi postquam rex uidit Aegypti,	
10	talibus affatur socios, dum permouet ira:	
9	„En pubes captiua prius contentaque uictu, porrexit quem parca manus, <en> longa cohortes iam legione ciet et solis non tumet armis, pugnaci uirtute prior, uultusque minaces	65
15	10 et subiecta gerit. quid, si nunc tela capessit hostibus aut societ sese, qua mole duelli Aegyptus uastata cadet quantasque ruinas sublimes facient conuulsis moenibus urbes?	70
20	11 quin potius dura frangantur sorte laborum immensasque leuent substructis molibus arces, ne redeat uacuis spes libertatis amissae.“ haec ubi dicta, uiros sollertes praeficit illis, ut muros turresque nouent portasque minaces conisi caelo iungant. quis casibus acti	75

2 prolis A 3 prolis A sequentem A corr. π 4 memphitica A 1—293 A
6 eximiae delicta A corr. p, eximia deleta π 7 innumerosa A corr. p
8 densantur π 10 effatur (in marg. affatur) A 12 manus longa A
en add. p sibi add. π 16 qua π quam A 18 faciunt A corr. π
20 substrictis A corr. π 22 solertes A

- 25 oppida sudato condunt nonnulla labore,
 Ramassum. Pythona dehinc, et nomine Solis
 12 Etonum insignem. sed mirum, quo mage tristi
 laborum sub fasce fuit, hoc cuncta iuuentus
 fortior emicuit, ueluti feriatâ maneret.
- 30 13 terretur magis atque magis rex toruus Aegypti
 exitioque uouet nondum sua iussa timentes,
 16 praecipiens mais, pariant cum germina fetae,
 extinguant perdantque mares, nec poena referre
 ad maritas, si iuratae despecta relinquunt:
- 35 15 quarum Phua fuit socia cum Sefhora dicta.
 17 quae terrore dei timida inter corda locato
 18 ductoris tempere minas atque, adfore iussae,
 19 Hebraeas nullo dicunt solamine fultas
 maturos propere consuesse effundere fetus.
- 40 20 quae propter domini meruerunt dicta fauorem,
 21 consuetis sese gaudentes condere tectis,
 dum dominum toto laudantes corde uerentur.
 22 Vertitur imperium proceris populusque monetur
 progenitos Nili pueros mersare fluento.
- 45 paret turba duci nascentes flumine mergens.
- 2 1 quos inter motus Leuites coniuge ducta
 2 progenerat pulchro candentem corpore natum
 conspicuisque genis, magnaue extinguere uitat
 futurum cum forma uirum, ne forte necetur,
 occultumque fouet iam trinis mensibus actis.
- 50 3 sed metuens poenam, ne fraus admissa pateret,
 expositum mittit tristis, quo rauca fluenta
 in prouum deferre queunt, cum remige carent.

29] Mico : Ferita. Fortior—maneret.

28 fuit] *an* ruit? 29 enituit *Miconis liber deterior*, feriatâ *p* feriatâ *A*
Mico ferrata π 31 fouet *A* *corr.* *p* 32 mais *p* manibus *A* 33 referre *A*
an recurrat? 34 admaritas *A* admeritas π iuratae *p* (*sc.* obstetrices)
 iura *A* iussa π iura ducis *Mayor* 35 Phua *p* fuca *A* sefora *A* 37 *margin.*
sin. \times *A* temsere *A* 38 aebraeas *A* 39 foetus *A* 44 nilo-fluenti *A*
corr. *p* 45 parit *A* *corr.* π 46 leuitis *A* *corr.* *p* 52 inpositum *A* *corr.* *p*

- 55 4 hunc germana procul uisu custodit acuto,
quantum acie possunt oculi seruare sequentes,
ut casum expositi possit narrare parenti. 110
- 5 sed tum, plausibiles dum captat laeta natatus,
pedisequis comitata suis se filia regis
flumine tinguebat placido corpusque lauabat.
- 60 6 adspicit haec modicam tumida super aequora lintrem
cupitamque iubet praedam deferre ministras. 115
- 6 illae alacres, ut laeta subest pubentibus aetas,
inpositum cymbae referunt coramque locantes
materno efficiunt sensu gaudere puellam.
- 65 7 quae cupiens seruare sibi tam dulcia formae
gaudia et eximiae praestantem frontis honorem 120
- 7 Hebraea de plebe palam, quae conforet altrix,
imperat acciri, puerique haec cura sorori
- 8 inditur. illa uocat nulla iam fraude parentem
- 70 9 sollicitam, cui nata ducis sua pignora laetae
redderet, adposito nutricis nomine matri. 125
- adcreuit raptimque puer prorepsit ad annos,
primaeuo qui flore uirent, et deditus aulae
pignore pro uero natae Pharaonis habetur,
- 75 10 accipit et nomen Musseos, quod foret undis
exemptus querulis, modico fluitante faselo. 130
- 11 ille autem ingenii monitus cordisque secutus
cognatam lustrare parat circum oppida gentem,
quae duro praesente iugo se maesta coquebat.
- 80 12 forte uiae medio Pharia de plebe tuetur
clamosa cum uoce uirum multare gementem 135
- Hebraeum quendam, sortemque exosus iniquam.
- 12 omnia conlustrat nullumque hic adfore cernens,
qui testis conperta loco depromere possit.

60 adspicit haec π . . . p aec (cetera interierunt scissura) A
67 aebraea A quae π q: A 70 cui π cum A 73 qui π q: A deditur A
corr. π 74 faraonis A 76 quaerulis A facelo A corr π 77 autem π
aut A 80 faria A 82 aebraeum quem sortem exosus A corr. p
iniquum A corr. π

- 85 calce ferit fusumque ingesta condit harena.
 13 inde alios Iudaea uidet de gente minantes
 iurgantesque uiros ac, dum se sedulus offert
 infirmamque iuuat partem pacemque reducit,
 14 excipit irato missas de pectore uoces:
 90 „Quid celsa ceruice tumes, ceu principis alti
 scepra regas scriptaeque fremant, te praesule, leges?
 aut fortasse paras subito me perdere leto,
 ut Pharium hesternam iuuenem sub luce necasti?“
 15 haec fuerant ut dicta, ducis deportat ad aures
 fama loquax, uatemque fugat rex feruidus ira.
 95 ille solum uertens puteum peruenit ad altum,
 16 Madia quem tellus habet, qua sede sacerdos
 Iothorus degens natarum germina septem
 ediderat densaque domum de stirpe repleat.
 100 haec molles commissa sibi cum cura bidentes
 seruabant lymphasque cauo de fonte trahebant;
 17 infirmam sed forte manum sexumque pauentem
 pastores trusere procul, quas sistere contra
 nequaquam audentes promptasue opponere palmas
 105 uindicat et riguas Moses adiungit ad undas
 expletasque fouet pecudes tectisque remittit.
 18 puellae genitore satis mirante reuersae
 antierius solito promptimque ad iussa locutae
 20 accitum iuuenem paterna ad limina ducunt.
 110 21 qui procera uiri metitus lumine membra
 maioremque animum forma coniungere natae
 gaudet et eximia cernit de stirpe nepotes.
 22 Sephora nam propero Gersamum sedula partu
 progenerat fratremque dehinc Eleazarum edit.
 115 Gersamus externa signat regione creatum
 ereptumque ducis rigidi Eleazarus irae.

85 arena A 90 tumis A 92 laeto A 93 farium A 94 fuerunt π
 96 solus A corr. π 97 media A Madiana π 100 commissas sibi A corr. p
 sibi commissas π 101 lymphas A 103 quas π qua A 108 promptin A
 109 marg. dextr. X A 113 sefora A partum A corr. π

- 23 haec inter dux morte cadit captiuaque pubes
 pressa malis dominum multis plangoribus egit
 intuitus conferre pios plebemque tueri:
- 120 24 dum memor in saeculum secum sua dona reuolui
 iam dudum promissa bonis, quae tempore coept 175
 audierat uentura suis Abramus et una
 Isacus lectusque dehinc ad sancta Iacobus.
- 25 iamque deum mitem tutelam fundere caelo
 125 gens oppressa uidet, dum pacem poscit ab altis.
- 3 1 Ac dum lanigeras soceri per rura bidentes 180
 Moses solus agit, sacrati ad culmina collis
 deuenit, Hebraea quem dicit lingua Chorebum.
- 2 in quo conspicua flammaram lampade cernit
 130 procuruam fulgere rubum neque ignibus uri.
- 3 permotus nouitate rei disquirere gaudet, 185
 fomite quo tandem tam clara incendia surgant.
- 4 dumque pauens tacite se iam iam conminus offert,
 inclita siderei prohibetur uoce tonantis
- 135 5 incessu properare cito; sed sistere gressum
 et tegumenta pedum geminis mox demere plantis 190
 cogitur: et paret sacratae ob culmina terrae.
- 6 mox timor ingreditur sensus lumenque caligat
 lumine de nimio, dominum quia cernere non est
- 140 fas cuiquam, uultumque simul atque ora retorquet.
- 7 tum uox missa sonat, qua se rex inclitus infit 195
 esse deum procerum, dudum quos diximus esse
 credentum uitaeque duces. tum talia subdit:
 „Iam conperta mihi totoque <et> lumine uisa

129 sq.] Alcuini epist. 252 (Monumenta Alcuiniana p. 802): Legitur enim in metro quod in eptatheco conscribitur, huius modi uersus: In quo conspicua — ignibus uri.

117 pubis *A* 121 cepto *A* 124 tutela infundere *A* corr. π (*Mayor*)
 125 uidit *A* corr. π 128 ebraea *A* corebum *A* 130 rubrum *A* rubum
Alcuinus 133 se iamiam *p* se iam *A* sese iam π 135 sed π se *A*
 138 marg. *sinist.* *A* 141 se rex *KBecker* senix *A* 144 et *add. p*
om. A lumina *A* corr. π

- 145 plebis uota meae, uastis quae molibus urbes
extruit et duris operum sudoribus acta
Aegypti sublimat opes et non sua regna;
seruili dum mente pauet, crebroque dolore
angitur, arbitrio dudum subiecta nocentum.
- 150 8 atque ideo huc ueni celso degressus olympo,
ut tuear tollamque meos de sede Canopi,
magnarum largitor opum terraeque feracis,
quam nunc multimodis opimam frugibus audax
Channanaeus habet Cethaeo et iunctus Amorreus,
155 Pherezaea manu Gergessorumque sequente.
quamque simul Iebusa colit Euaeeque pubes.
dulcibus hic scatebris opimo e flumine mella
albenti cum lacte fluunt; haec dona daturus
10 electis te pono ducem, te pergere mando
160 regis ad optutus, ut quae sunt iussa renarres.
12 ac ne, praetrepidus coeptu, infirmere sub actu,
tecum semper ero, qui libertate reuersa
hoc in colle mihi sensu pareatis ouanti.“
13 Haec ubi detonuit dominus, fiducia uatem
165 parua teperet primum, mox nomen quaerit aeternum
quod habeat dominus, ut signum Iudaea noscat
14 principis inpositi. saluator talia iungit:
„Ille ego sum qui sum, sic dices, et super <astra>
15 qui uiget, estque deus uestrorum a stirpe parentum:
170 inmensus ubicumque deus gentesque per omnes,
uiuorum per saecula sator non luce carentum.
16 hoc mihi nomen inest, senibus hoc fare coactis;
18 qui tum pacificas dimittant dicta per aures.
ingressique simul regis Pharaonis in aulam

146 exstruit *A* 150 olimpo *A* 151 tuerer *A* *corr.* π 153 *margin.*
sinist. × *A* 154 *sinist.* × *A* channaneus *A* cethaeo *A* 155 ferezea *A*
156 euea *A* pubis *A* 160 optatus *A* obtutus π 161 coeptu infirmere *p*
cepta referam *A* 166 quod *p* quid *A* 168 astra *p* a... (*abscissa*
cetera) *A* 171 saecula *A* *corr.* π 172 sensibus *A* *corr.* π hoc facere *A*
corr. *p* 173 dimittunt *A* *corr.* π 174 faraonis *A*

175	Israhelitarum dominum iussisse superne dicatis, ut trina die deserta per arua incedat Iudaea phalanx et munera sancto immolet apta deo ritumque obseruet auorum.	220
180	19 namque meam plebem tumidus laxare tyrannus 20 post cladem pestemque uolet, quae crebra profundo mittatur caelo, multis uariata periclis.	235
185	21 quin etiam fuerit cum facta licentia uobis, 22 ut iussum carpatis iter, tum femina poscat uicinam notamue sibi, quae diuite censu Aegyptus nunc mollis habet, petitaque sumat, ut legio informes heremi ducenda per agros nobilibus spoliis uacuatam linquat Aegyptum."	240
4	1 Post haec signa petit uates, quae forte labantes confirmare queant animos, si lumine cerni non credant potuisse deum tam candida fantem.	
190	2 praecipitur lentam propere dimittere uirgam et laxare manu; quam postquam terra recepit, spumeus in spiram tractu se colligit anguis 4 terrorem incutiens proceri; quem prendere cauda iussus in antiquam redigit reuocatque figuram.	245
195	6 inde manum sinibus condens candore niuali 7 protulit, atque iterum tectam deprompsit: et olli in speciem reuoluta suam. tum deinde monetur, 9 haec si parua forent, sumptam de flumine lympham fundere et albatem rubro mutare cruore.	250
200	10 nec minus obniti uates tenuemque loquellam dicere, et obstrictam nodis uix promere uocem, quod cordis secreta uelent; nil denique dignum esse sibi, quod mens hominum subnixa sequatur.	255
205	11 arguitur nullum, domino nisi dante, politis sensibus effari, nec longa silentia mutos	260

176 dictis *A* corr. *p* 178 marg. *sin.* × *A* 180 pestem *p* uastem *A*
 184 diuitiae censum *A* corr. *π* 188 uatis *A* 191 faraon *A* 197 tec-
 tum *A* corr. *π* 199 limfam *A* 201 uatis *A* 202 obstrictum *A* corr. *π*
 203 nelent *p* (*an* leuet?) uellint *A* 205 *dextr.* × *A* 206 mutis *A* corr. *p*

- rumpere, ni dominus laxaret uincula linguae;
tempora qui reserat surdis, qui lumina caecis,
uidentumque aciem qui pura luce serenat.
- 210 12 „Vade, ait, et plena confisus fare loquella,
nobilis eloquio sensuque ad uerba rotundo.“
13 sed dum saepe deum poscit aliumque precatur
14 substitui subdique (sibi), commouit in iram
insignem pietate deum, qui concitus infit:
- 215 „Germanus est ecce tuus limata facundus
ora gerens notusque mihi, Leuita creatus
ille tribu, certo quem dicunt nomine Aronem.“
18 Illicet abscedit uates soceroque fatetur
sese reuersurum fratresque inuisere uelle
- 220 Iudaea de gente satus. hic flectitur ille
et salua pietate iubet discedere laetum.
20 ille alacris secum natis et coniuge sumpta
mandatum praecepit iter; fessusque uiando
24 dum refouet uires, gelida declinis in umbra,
225 angelus ecce uenit domini mortemque minatur.
25 Sephora sed silicem digitis rimatur acutam
praeputiumque secat teneri mox sedula nati;
cumque pedes coram sancti se prona dedisset:
„Sistatur cruor iste, canit, de uulnere parui.“
- 230 26 cuius ad eloquium sanctus discessit ad astra.
27 iamque inopis heremi uates calcabat harenas,
cum subito imperio domini mandantis Aronus
sacratum ad montem fraterno occurrit honori
coniunctique simul gaudentes basia figunt;
- 235 28 alternasque iuuat mentes sermone sequaci
pandere quemque sibi, quae sint facienda uel acta.

208 sordis *A* 209 uidentumque *p* que *om.* *A* aciem qui pura *p*
acio pura (*librarius pro e littera quam legere non posset arculum*
posuit, cetera quae essent obscura spatio uacuo significauit) *A* 213 sibi
add. p, om. A ducem *add. π* 215 *dextr.* × *A* 218 uatis *A*
220 satis *A* *corr. p* 223 fessu *A*¹ fessu *A*² 226 sefora *A* 227 secat
*om. A*¹ *ss. A*² 231 inopes *Mayor* uatis *A* arenas *A*

	ilicet eloquio domini coniungit uterque		
	29	sinceram firmamque fidem, pariterque uadentes accitis dicunt senibus, sententia quae sit	
240	30	mandatumque dei; signisque ex ordine factis	
	31	credidit optatam populus remeasse medellam, et genua inflectens dominum subnixus adorat.	295
	5	1 pergitur ad regem, caeco nil corde uidentem	
		2 credentemue deo, quem notum non fere dixit	
245		esse sibi, populum dura sub lege coercens	
	5	imperioque truci; dum crescit cura laborum et geminatur opus pondusque adiungitur ingens lateribus crudis, quos solis lampada tostata.	300
	7	quin etiam paleas rimosae ad uincula terrae madentisque luti solitas miscerier aufert, ut plebs fessa malis animos deponere mallet exiliumque pati. quae dum confecta maerore	305
250	14	uerberibus agitur duris, effudit in ipsos	
	20	iurgia pontifices, adflictam se fore clamans	
255	21	acre magis, postquam inmodicis sermonibus usi seruitium miserum pro libertate pararint.	310
	22	Haec ut dicta sibi domino suggestit aeterno mitificus uates, haec rursus uerba recepat:	
		* * *	
	7	1 „Ecce deum regis Pharaonis te fore iussi, germanumque tuum studio seruire prophetae	
260		2 et parere tibi. tu dices cognita fratri; ille canet regi, ut plebem emittere curet.“	315
	7	iamque pius uates bis quadraginta per annos pacificam uitam mortali in carne terebat.	
265	10 sqq.	hi dum sanctificis regem mollire loquellis percipiunt et signa nouant, nil lubricus anguis	320

239 *dextr.* > A 244 ue deo p iudeo A fere p fore A 245 esse p
sese A 247 adiungiter A 252 merore A 254 pontificis A 255 acre p
(*an atque?*) et se A ecce π 255 sq. usi-pararint p ausa-pararit A 258
uatis A *post h. u. excidit Exodi cap. VI* 259 faraonis A 262 canit A
corr. π 263 uatis A 265 hi/ (i *eraso*) A 266 percipiunt A *corr.* p

- proiecta factus uirga, nil sanguine rubro
 mutati cogunt amnes, nil mobilis unda.
 piscibus extinctis tristi uitata fetore,
 270 11 22 idecirco quoniam cantu succincta sinistro
 mēns profana uirum paribus callebat in actis.
 8 7 quin etiam similes faciunt prorepere ranas
 qua tellus, qua fluctus erat, paribusque creantur
 magorum canore modis, quas uoce crepanti
 275 cuncta coaxantes studuit depellere uates.
 9 14 fluminibus tantum non passus defore suetas.
 oblatum id regi, si pestem euadere uellet
 orantis per uota senis, ut deinde liqueret
 non alium regnare deum: lux crastina caelo
 280 redditur atque eadem cunctae de morte necantur
 congestaeque simul odio soluuntur acerbo.
 16 gignuntur scinifes propere per corpora cuncta
 quadrupedum hominumque (simul) tellusque repletur.
 18 hoc etiam Chaldaea cohors molita fatetur
 285 19 esse manum domini, curamque omittit inanem.
 24 His actis cynomyia fluit, quae musca canina
 dicitur, et uatis compleuit nubibus omnes
 22 exspatiata locos solique haut cognita Gessae,
 quae tum terra fuit Iudaeae commoda genti,
 290 traxit inexhaustos, quacumque est acta, dolores.
 25 sqq. tum uero uictus Pharaon abscedere mandat,
 et quocumque uelint migrantes promere gressus,
 ac uotis seruire deo; pariterque precatur,

286] *Exempla poetarum* ed. H. Keil u. 196: His—dicitur. *Mico*: His—canina. *Alchimus*. *Beda de orthogr.* p. 6 G.: „Κυνομυια per y scripta caninam muscam significat“ etq.s.

268 motati *A* corr. π 269 extinctis *A* foetore *A* 275 uatis *A*
 282 *sin.* × *A* 283 quadrupedum *A* simul *om.* *A* add. *p* 286 cynomyia *A*
Mico cynomyia *exempla* 287 nubibus π 288 haut *p* aut *A* incog-
 nita π *gerae* *A* corr. π 290 inexhaustus *A* corr. π 292 mirantes *A*
corr. *p* 293 praecatur *A*

	ut praesens nimiumque malum discedat ab aruis Aegypti tandemque deus clementior adsit.	
295		
	31 nec mora: cum subiti mittuntur funera leti	350
	32 coniunctimque necant omnes. sed cornea fibra	
9	quae fuerat in rege, redit: mox mittitur una	
	6 iumentis gregibusque lues mortesque sequentes.	
300	10 Iudaea perdente nihil. tum cassa fauilla	
	forncis deprompta sinu uibratur in astra	355
	arentesque ciet papulas per membra uirorum	
	uesicasque cauas, nulloque exsorte relicto	
	omnimodis gregibus generant tormenta per agros.	
305	sed renouata mali facies instabat inertī	
	16 nequiquam regi, quo laus sublimior esset	360
	23 mutantis tot monstra dei: ecce inter et ignes,	
	fulgura quos iaciunt, et celsi murmura caeli	
	quae domino mandante crepant, decurrit ab astris	
310	grando minax passimque rotat frigentia tela,	
	25 quae densa de caute uolant, hominesque carentes	365
	tegmīne tectorum conliso [et] corpore trudit	
	atque necat cunctumque pecus; et cortice rupto	
	debilitat siluas libroque extinguit arente,	
315	inuisitata prius saeculisque incognita priscis.	
	31 triticeas segetes nondum pubentibus herbis	370
	32 atque alicam modo strauit humi; nam cetera mersit,	
	quae conspersa solo nondum deprompserat occa.	
	33 haec etiam amittit uires poscente propheta,	
320	perspicuo remeante die; quia pectore fracto	

ante 294 EXPLICIT LIBER | GENESIS :~ | INCIPIT LIBER EX-
 ODUS :~ C 294 presens AC 296 loeti AC 297 coniunc-
 tum A 299 luis AC 300 iudaea A iudeos C 301 farnacis C 294—1333
 depmpta C asta C 302 papulas AC corr. π 303 sin. × A 304 ge-
 nuerant A 306 nequiquam C nequaquam A 307 ignis AC 308 ful-
 gora A iaciunt C 310 que om. A 311 dense C uolunt A 312 et AC
 del. p 314 arenti C 315 saeculis C 316 segites A 317 halicam C
 aliquam A modo strauit p monstrauit AC humi nā A huminā (h lit-
 terae b similis) C et quae alicam monstrarunt, uimina cetera transit Mayor
 319 ammittit A

- debilis orarat ductor, dum crimina pandit
 ipse sua iustumque deum denarrat in altis.
- 10 ecce iterum insano rigidantur pectora sensu
 uiuentis ad damna ducis peiora laturi,
- 325 7 nec sociis credit casum pereuntis Aegypti.
 8 sed tamen inflexus modice largitur eundi
 ius, uacuis rerum, uitae quas comparat usus.
 9 non patitur uates censumque expostulat omnem
 quadrupedumque greges; sed iusta oratio non est
- 330 11 auribus inuitis. haec propter pellitur extra,
 13 fratre simul truso. tum uentus flamine multo
 auster adest fuscaturque diem noctisque per umbram
 inmodico glomerat uiridantes terga locustas,
 15 quae, quidquid madidum suco per frondea tecta
 335 reppererant, mandunt herbasque in caespite laetas.
 19 haec deinde metu regis poscente necantur
 congestaeque simul Rubra merguntur in unda.
 24 haec ubi pro paruis toruus rex despuuit ore,
 22 nox omnes delapsa tenet uastaeque procellae
- 340 includunt cohibentque uiros, pariterque diebus
 23 occulti mansere tribus nullusque propinquum
 uidit et ex inopi potuit consurgere lecto,
 cum Iudaea manus mundo frueretur aperto
 nullis tacta malis. quin et cursantibus ipsis
- 345 innocui tacuere canes pressoque latratu
 (11 7) intrepidi lambunt caudae de uerbere crura,
 nonnumquam in dominos posita formidine saeui.
 28 non tamen his damnis regis sententia cedit
 increpitatque fremens uatem mortemque minatur,

323 rigidantur *C* ritantur *A* 324 dampna *C* laturus *C* 325 cassum *C*
 pereuntia *A* 327 comparat] *A* 328 uatis *AC* 329 quadrupedum *A*
 330 extra *A* 333 inmodicos *C* uiridantis *A* 334 quicquid *C*
 335 cespite *AC* 338 dispuit *AC* corr. π 339 dilapsa *C* tenet *A* tegit *C*
 340 cohibent *C* 342 *sin.* × *A* lecto *C* loeto *A* an tecto? 344 ipsi *A*
 346 intrepidus *C* caude *C* cauda *A* 347 saeua *A* 348 dampnis *C*

350	27	quod pecora et totum uellet conuerrere censum.	
12	29	iamque deus piceo noctem fuscarat amictu, occultam meditans densa inter funera plagam, cum subita intereunt morte, quos partibus almae ediderant primis, modico discrimine leti,	405
355		ipsius <a> solio regis, cunctosque deinde quacumque de stirpe uiros pecudesque ferasque.	410
	30	ilicet horrisonas uoces dolor excitat ingens, omnia tecta fremunt, resonant plangoribus urbes.	
	31	tum uero incumbunt omnes detrudere plebem,	
360		Iudaeum quae nomen habet, ceu causa malorum	
	32	illa foret meritis, censusque et cuncta supellex traditur et nullum putatur hinc fore damnum: innumerique greges pecudum comitantur euntes. ergo abeunt ducente deo, qui praeuius ibat, contentisque uehunt umeris commercia uitae.	415
365		40 Iamque quater centum mundus consumpserat annos,	420
		atque quater denos pariter, si summa putetur temporis emensi, quo farris cura parandi Iacobus Pharias uenit mansurus ad urbes;	
370	41	his deus expletis tandem miseratus ab alto, sustulit indomito plebem laudabilis hosti.	425
	14	illa dies primo censetur munere paschae, sacrataeque deo ducuntur gaudia noctis, septenique dies, anno redeunte, beati	
375	16	otia lenta ferunt curaque omittitur omnis; nemo solum uertit curuique immunis aratri	430
	44	sopitur per festa labor seruique laetantur libertate pari omnisque est actio uitae	

350 censu *AC* corr. p 351 deus piceo] despiceo *A* 353 partibus *C*
 354 aediderant *C* leti *C* loeti *A* 355 a solio p a om. *AC* 357 illicet *C*
 358 texta *A* fremunt *C* clangoribus π 360 iudeum *C* iudaeam *A*
 quae] q. *C* 361 suppellex *C* suppellix *A* 362 f. reputatur dampnum *C*
 363 pecodum *A* 365 humeris *AC* cōmercia *C* 369 farias *AC* 373 sa-
 crata *C* 376 innumes *AC*

- 16 iungere corda deo stratisque incumbere lectis
 380 8 et dubios inferre cibos, quos ditibus aruis
 3 felix terra creat. agnusque adsumitur albens,
 5 mensibus explicitis, bissenos quos facit annus,
 integer et toto grege mollior: hoc simul omnes
 mandere lex adigit sanctaeque adponere mensae
 385 7 ossibus intactis, cuiusque e sanguine postes
 tingere mundificum tutamque acquirere uitam.
 44 ius omnes commune tenet atque aere parati
 et locare manus soliti praepudia ponunt
 festuosque cibos agni de uiscere sumunt.
 390 4 nec quidquam superesse licet; si rara corona
 omnia non carpsit, uicinum adiungere fas est.
 15 fermento carent panes mollisque farina
 fontibus admixtis tenues formatur in orbes,
 azyma quos memorant patrio sermone loquentes.
 395 (13) 10 ista haec sacra fiunt cunctis redeuntibus annis.
 14 17 quattuor atque decem postquam decurrere lucas
 mense nouo cernunt homines ratione magistra.
 11 sollicitaque sinus constringunt cura fluentes,
 intenti. ceu signa canant bellumque geratur,
 400 armataeque manus baculorum robora gestant.
 22 insuper arripiunt pallentis gramen hysopi
 deuotaque manu sacratio in sanguine mersant
 excussumque procul foribus conspergere gaudent,
 postibus ut caris concreseat nobilis unda,
 405 quae uetat introitum temptantis sancta maligni.
 13 iamque gradum ad quintum generis descenderat ordo,
 cum, deserta petens, Rubrum ueniebat ad aequor

401] Mico : Insuper—isopi. Alchimus.

379 iunge *C* 381 assumitur *C* absumitur *A* 383 hoc] hunc *C*
 384 adponere *A* exponere *C* 385 e] .ē. *C* 386 mundificum *p* magni-
 ficum *AC* 387 om̄s *C* cōmune *C* 390 nequisquam *C* nequicquam *A*
corr. p 394 azyma *AC* 400 bac. robura *A* bac. bacula *C* 401 gra-
 mina *C* isopi *A* Mico esopȳ *C* inter 401 u. 402 legitur u. 409 ossa—
 ore sed expunctus *A* 406 discenderat *A*

- 19 cara deo pubes bustisque exempta Iosepi
 ossa gerens, uero qui quondam dixerat ore
 410 serenos domini intuitus dextramque benignam 465
 uenturam caelo libertatemque laturam.
- 20 Sochetumque dehinc ueniunt Othumque relinquunt,
 21 ignotas monstrante uias per deuia Christo,
 qui cum mane nouo lucem pandebat ab astris,
 415 ante uolans niuea sulcabat sidera nube 470
 candentemque iubar fuscata per aethera solem
 nocte tegens, claro fulgebat crine cometae.
- 14 2 Pauleum deinde petunt, cui Magdola tellus
 iungitur obuerso confinis Bellisephoni.
- 420 5 hic animum regis dominus formidine priuat, 475
 praetumidos acuens sensus mentemque ferocem;
 ut populum fugitare magis, quem miserat ipse,
 6 diceret atque suas acies in bella moueret
 praecipites, facili credens conamine iungi
- 425 3 posse uiros, quos error agat, quos deuia tardent. 480
 ergo alacris in bella ciet ceu parua phalanges
 7 ferratos agitans currus, quos axe uolante
 trinus miles agit, uolucem dum surgit in hastam,
 nunc humilis, nunc uentosas sublimis in auras,
- 430 terroris fraudisque capax, quia uerbere crebro 485
 pulsati sternunt acies, quae comminus obstant,
 cornipedes pulsumque rotis feruentibus addunt,
 incita quas uariis adsultibus ungula uersat.
- 9 iamque <iter> adcelerans procurua ad litora Rubri
 435 marmoris admorat socias in bella quadrigas. 490
 10 cum Iudaea manus confestum lumine uerso

408 exempta *A* iosephi *C* 410 dextramque *A* 412 Othum *p* tho-
 stum *AC* 417 clari *C* 418 pauleum *AC* 419 obuerso *AC* obuersae π
 belliefoni *AC* 426 falanges *C* 427 uolanti *C* 428 hastā *C* haustum *A*
 431 pulsat iter nunc acies *A* cōminus *C* conminus *A* 434 iter *add. p.*
om. AC accelerans *C* rubro *A* 435 admorat *C* in|in τ *C* 436 iudea *C*
 iudaeo *A*

- respicit immensas acies camposque per omnes
 ferratos lucere uiros, geminique timoris
 mole pari saepta, dum pontum cernit et hostem
 440 oppositum, duris in uatem uocibus usa
 11 haec memorat: „Quae tanta fuit fiducia, ductor,
 roboris insueti eognatam perdere plebem
 ac deserta sequi Rubrumque opponere captis
 oceanum? quid maesta quidem, sed tuta ferentes
 445 pondera ab inuisa nequiquam tollere Aegypto?
 12 nonne fuit satius tristes Pharaonis aerumnas
 funestasque pati leges? non seruitus illa
 libertate fuit melior, quae subdita fraudi
 praeponit tolerata prius et dulcia ducit,
 450 inuisitata sibi quotiens peiora sequuntur?
 diximus hoc dudum, cum nos ad uota uocares
 inmenso reddenda deo: stat tutius illic
 uiuere consuetos seruitutemque molesti
 sustentare iugi, quam nunc decumbere leto
 455 squalentes inter campos terramque relictam.
 dum trepido in casu pelago terremur et hoste.“
 13 at uates nulla rerum formidine uictus
 et potius uentura uidens haec disserit ore:
 „Soluite mordaces curas animosque serenos
 460 induite, o socii, rectoque aduertite uisu,
 quanta salus uobis celsis referatur ab astris,
 sublimi tribuente deo. quos agmine denso
 cernitis instantes, post hanc inuisere lucem
 haud licitum est uobis, quos mortis tempus adurget.
 465 14 namque deus celsa bellator dextera pugnat
 subiectosque regit, tacita dum stringitis ora.“
 haec ubi disseruit prouectum dicta secuntur.

437 immensas] AC 439 septa AC cernit] et cerneret C 442 roboris A
 443 hac C 445 aegypti A 446 satius A melius C faraonis A
 erumnas A 449 tollerata A 450 quoties C sequuntur C 452 stat]
 sedat A 454 lecto AC 457 uatis C 462 sublime A 464 haut A
 adarguet A 465 celsos A 467 prouectum A prouentum C sequuntur A

	19	ante uolans nam castra uirum sese angelus aufert pone locans, fuluaque dehinc posterga columna	
470	20	sistitur et medio discernit limite ualla castrorumque situm, noctemque infundit opacam candenti de sede deus bellumque frementes pax inopina fouet motusque eliminat omnes. o nimium felix, celsis cui misit ab astris munimenta deus, candens cui militat aether et coniuratae ueniunt ad proelia noctes!	525
475	21	16 hinc procerem mandata dei depromere uirgam protenta iussere manu Rubrumque superne despectare fretum. quod postquam rite peractum est, auster uentus adest, totis qui flatibus usus per tacitam noctem feruentes ebibit undas siccauitque fretum, medius ut trames apertus panderet inlaesum patefacto in aequore cursum, cum bibulas refugus nudasset pontus harenas.	530
480	22	ergo ubi festinum pelagus discesserat, illos curuata in montis faciem circumstetit unda accepitque sinu patulo misitque per altum.	535
485	23	quod licitum credens Pharaon, dum cominus instat, 25 ingreditur calcatque salum; sed tarda repente plaustra gemunt totoque in terram pectore proni cornipedes genibus nequiquam pondera trudent, quae penitus uincto nequibant axe moueri. illicet exsanguis inmensaque compede uincti festinam temptare fugam rursumque reuerti	540
490			545

468 uirum] u ex o? C sese] .ēē. C aufert AC offert π 469 que
om. A 470 lumine A 472 de sede ds C desedens. . . . (spatio
5—6 litt. uacuo) A 473 pax C nox A 476 et om. C plia C
477 hinc] huc A uirgam p uirga AC 478 iusere A supernae AC
479 desectare A fretum om. A paratum est A 481 ebibit] biberet A
482 fretum] fluctum A medium ut tramis A 483 cursus A 484 arenas A
485 discenderat A 486 montis] motibus A 487 accipit C • 488 pha-
raon A cōminus C conminus A 489 calcatique solum A 492 penditur A
493 illicet C cōpede C conpede A 494 festinant π temptare A

- 495 nitentes uano stimulant terrore iugales.
 27 his aliud maius miseris multoque tremendum
 ingeritur magis et sensus adfligit inertes.
 namque fretum dubios solitum conlidere fluctus
 discretas coniunxit aquas undasque tumentes
 500 miscuit et totam fundo demersit Aegyptum.
 31 at Iudaea cohors fluitantia corpora cernens
 hostili de parte uirum currusque natantes
 armaque et obliquum quidquid torquetur in hostem,
 suspexit timuitque deum sensuque fideli
 505 credidit imperio domini uatemque sacrauit,
 cantica dum psallit Moysetis dulcia uerbis:
 15 1 „Cantemus domino deoque nostro,
 cui gloria cum honore pollens.
 sese magnificis decorat actis.
 510 dum currus celeres Aegyptiorum
 iunctis equitibus grauique turba
 Rubri marmoris enecat fluentis.
 2 adiutor ualidus meae salutis
 plebem de medio tulit profundo,
 515 custos et genitor salusque uera!
 hic est, hic dominus meus et altor!
 ipsum conspicua sacrauo laude,
 qui est progenitor mei parentis.

507—521] Beda de arte metrica (Gramm. lat. ed. Keil. VII. 254)
 I 17: Est igitur metrum dactylicum falleucium pentametrum quod
 constat ex spondeo et dactylo et tribus trocheis. huius exemplum:
 „Cantemus — uocatur“. 507. 514] Rabanus hymn. in pascha domini
 (Mignii Patrol. 112, 1655) u. 1 sqq. .

495 errore *A* 496 maius *A* magis *C* 497 et sensus *p* sensusque *AC*
 affligit *C* 498 fretum|fluctum *A* 500 totum *A* demersit *A* 501 iudea *C*
 503 quicquid *C* hoste *A* 506 mossetis *A* 507—542 *continua huius*
carminis scriptura in A, magnis litteris capitalibus curatum carmen
in C 507 que *om. sed q pr. ss. C* 508 cuius *Major* 511 aequi-
 titibus *A* 513 ualidae *Beda* meae| mae *C* 514 tulit| tollit *C*
 515 custos *A* 518 est qui *Beda*

		ipsum uocibus arduis fatebor,	575
520		qui bellum tulit obruitque fortes,	
	3	dignus nomine quo deus uocatur.	
	4 5 10	saxis adsimiles grauique plumbo	
		uastis fluctibus abdidit cohortes,	
		quas rex Niliacus in arma cogens	580
525		praedae participes minax canebat:	
		nostris dum iugulis recludit enses	
		et strictum rotat excutitque ferrum,	
	9	dicens: „Corripiam eos fugaces,	
		praedam partiar obruamque uictos	585
530		et cum gloria nobilis duelli	
		quaesitam meritis tenebo palmam.“	
		haec dum commemorat sibi que fedit,	
		cunctis perniciem suis parauit.	
	11	nullus est similis tibi, creator,	590
535		factis maxime, principumque princeps	
		ingens subsidium tuis dedisti,	
	14	gentes quod metuunt Philistinorum.	
	15	Edones etiam Moabitaeeque.	
		quorum perniciem tremunt Chananni,	595
540	17	donec hic populus tibi redemptus	
		montem conspicuum deoque sanctum	
		scandat perpetuis heres tropaeis.“	
	20	Haec paribus iterata modis plaudente corona	
		cantarunt matres, uatis dictante sorore,	600
545		tympana pulsantes digitis, dum consona dicunt.	
	22	ilicet intrepidi postquam Pharaonis iniqui	
		subuersam uidere manum. per deuia tendunt,	

520 tollit *A* tollit *C* 522 ad similes *AC* 524 rex *om. C* 526 iugillis
 (uigillis?) *C* uigilis *A* 528 corripiciens *A* 532 uidit *A* 533 suspi-
 rauit *A* parauit suis *C* 536 sub dium (*pr. corr.*) *A* 537 filistinorum *A*
 538 edones *AC* Edomes π 539 chananni *A* channani *C* 540 redemptus *A*
 542 tropheis *AC* 543 patribus *A* iterata *A* dictata *C* 544 dicante *A*
 546 illicet *C* intrepidus *A* faraonis *A* 547 subuersam *A* submersam *C*

- quae Surum sunt dicta prius, siccumque per aestum
 arentes triuere dies; quos lumine trino
 550 feruidiore coma torreat lampada solis.
 23 defessi Myrram ueniunt tristisque sapore
 undantes cernunt latices, quos pectore fesso
 libantes longe iaciunt; quia praegravis unda
 obsessas fauces sensu torquebat amaro.
 555 quod uitium propter fontem cognomine signant
 24 et fremitu denso uatem liquentia poscunt
 flumina, quae calidos possint mollire uapores.
 25 ille deum poscit; nam qua licentia fluctus
 gigneret, astrigera dominus nisi mitteret aula?
 560 confestimque capit quo sedat tristia lignum
 pocula, et infecto perfundit melle fluores.
 illic iusta deus, librato examine lancis,
 iura dedit, temptans procerem, dum talia dicit:
 26 „Si mea quaeque memor sincero in pectore dicta
 565 sumpseris, ut facias, quae sint accommoda uitae,
 corde gerens mandata dei, nil triste per aeuum
 perpetiere tuum, nec te iactura grauabit
 damnorum morbique trucidis; distabis ab omni
 clade mali, quaecumque feram uastauit Aegyptum.
 570 quandoquidem ego sum dominus, qui pectora curo
 27 et sanos praestare queo.“ post Elima uentum est
 fontibus inriguam, bis sex qui forte meabant
 frondentes inter palmas, quae uertice celso
 motabant septem denos per nubila conos.
 575 16 1 ac postquam ad Sinum positus sunt otia castris
 trita uiris, quintoque dehinc decimoque uiantes

548 Surum] sursum *A* siccum *p* secum *AC* 549 dies] diues *A*
 550 comati *A* torreat *A* terrebat *C* 551 mirram *A* 553 Vibantes *C*
 555 fonte *C* fontes *A* *corr. p* 556 linquentia *C* 557 possent *C* 559 gignerat *C*
 561 infectos π mella *A* 562 deus] dei *A* 564 quaeque] quae *A*
 sincera *A* 565 sumseris *A* quae] *q.* *C* accommoda *C* 568 dampnorum *C*
 570 curis *A* 571 poste lima *A* 573 quae] *q.* *C* 574 .vii. *C* conos *p*
 chunos *C* cunos *A*

	deproperant per opaca die, de mense secundo,	
	2 extremam gemuere famem, dum uocibus altis	
580	3 obiurgant uexantque ducem: „Quae tanta malorum causa fuit? quaeue esse potest? quae tristior esse praeualeat, quam dira fames, quam spiritus ardens arentes inter fauces mortemque praesentem, quae dilata grauat plus quam quae cominus instat? atque utinam nobis letum sors una dedisset	635 640
585	Aegypto positis tum, cum substantia uictus larga fuit cunctis, nullo mussante seorsum, quod desint alimenta sibi? nunc degimus istic, est ubi uita grauis, etiam si tristia non sint. ergo ualet quisquam squalentes inter harenas	645
590	inuisum tolerare diem, solemque calentem siccus ferre potest, nulla quem temperat umbra? quin potius, si nostra mouent discrimina sensus, dux grandaeue, tuos. Nilum Pharumque rogamus redde tuis, cunctosque dehinc iterare labores	650
595	poscentes permitte uiros, quia tristius esse accisis nil posse cibus sententia nostra est,	
	4 et saturos seruire iuuat.“ post talia dicta profatur uates, socio sermonis Arone:	
600	„Quid tantum indomito uoces iactare tumultu et proceres uexare iuuat? quid poscere uictum, quem solus praestare potest, qui sidera fecit?	655
	6 sed tamen occidua cernetis lampade solis esse deum, uobis cuius pro munere panis mittitur e caelo; qui uos, Mareotide fusca	
605	implicitos dudum, laetos nunc mittit ad agros.	660

580 quaeue *p* quae *A* que *C* quae] *q. C* 581 famis *C* 583 plusquam] magis plusquam *C* quae] *q. AC* cōminus *C* 584 loetum *AC*
585 posit' *C* positi *A* corr. π 587 desint: e *ex ē C* desinit *A* 589 arenas *AC*
592 quin] cum *A* 593 grandaeue *AC* tuis *A* farum *AC* 595 quia tristius] qua artius *A* 596 accisis] accessis *C* nihil *A* 597 iubat post *A* illac post *C*
598 uatis *AC* 599 tumultus *A* 600 iubat *A* 603 pro π per *AC*
604 e caelo] aecelo *C* mariotide *A* 605 implicitos *C* implicitis *A* ad agnos *C*

- quare agite et primo redeuntis lumine solis
 insuetas libate dapes mannamque caelestem.
 78 iurgia nam populi, nostris non congrua factis,
 in dominum sunt missa magis, qui pascere suevit,
 610 quidquid alit, longoque educit saecula pastu.“
 10 haec ubi disseruit, dominus de nube superna
 12 emicuit meliore die uictumque caelestem
 despondit cunctis, quem messis nescia fraudis
 progenerat nulloque extinguit semina fuco.
 615 13 inde ubi iam croceo radiauit uesper ab axe,
 crebra niuis ritu caelo delapsa coturnix,
 congerie cumulata graui, camposque iacentes
 castrorumque situm cunctis mirantibus inplet.
 quin etiam primo cum se lux reddidit ortu,
 620 14 niuosos dat manna cibos, quae farre minuto,
 sunt coriandra uelut, totis defluxit ab astris.
 16 quam iussi carpere manu ratione legendi
 certa uiri. ne quis forsā plus condere mallet.
 quam iusti mensura cibi est, quae sufficit uno
 625 18 quoque die, nec uana iuuat sollertia quemquam
 20 plus iusto posuisse domi; nam sole calente
 patria multimodo uitiantur uerme polenta.
 22 hoc solum nequeunt geminae disperdere luces,
 quae festo mandenda die parasceue prompsit.
 630 quem sanctum iubet esse deus nullumque laborem
 sustentare homines, quotiens lux illa recurrit.
 23 sabbata quae memorant lentae concessa quieti.
 25 quin etiam cunctis penitus haec cognita res est,
 septima quaque die nullum descendere uictum,

606 redeuntēs *A* 607 *sinistr.* *RA* 610 quicquid *C* 613 respondit *C*
 missis *A* 615 croceor adiauit *C* 616 celo .ē. *C* est *om.* *A* dilapsa *AC*
corr. p 618 implet *C* 619 cum se lux primo *A* 620 quae *A* q. *C* 622 car-
 pere *C* 623 certauere *C* cedere *C* 624 uno *C* uni *A* 625 solertia *C*
 626 domu *A* calenti *C* 627 patria *C* 628 gemini disperdere *A* ge-
 minandis perdere *C corr. p* 629 mandata *A* parasceua *A* promisit *AC*
corr. p 631 quoties *C* 632 quae π quam *AC* 633 paenitus *A*
 634 descendere *A*

- 635 caelestis quem messis habet; quia cura sagaci
 27 progressi per rura uiri camposque iacentes,
 nil praeter undantes uentorum flatibus herbas
 intuiti, sinibus uacuis referuntur ad aedes. 695
- 640 32 ac ne forte dei tantum monumenta uiderent,
 ad quos missa fuit melliti muneris esca.
 33 clauditur auratae quiddam munimine thecae,
 quod uideat generanda manus olimque futura
 ac uenerata deum uictum miretur auorum. 700
- 17 1 post haec signa mouent longumque educitur agmen
 645 ad Raphidam, quae sole calens atque indiga lymphae
 2 mordaces populum fecit depromere uoces
 in procerem, dum poscit aquam; nec murmure solo,
 4 sed paene est grassata manu; nam saxa sacerdos 705
 in semet iaculanda timens emittit ad altum
- 650 uerba deum siccisque implorat syrtibus amnes.
 5 ilicet instinctus domini sententia magni
 maiores pariter natu praecedere mandat;
 tum uirgam capit adsuetam, qua sistere fluctus 710
 nouerat et medio pontum diducere uallo;
- 655 6 Chorebumque petit montem, qui plurimus extat
 sacratumque caput uicina ad nubila tollit. 713
 illic dura silex conclusas saepserat undas.
 —
 quam super adstabat dominus fontesque ciebat 714
 uirtutum ratione pari, qua flumina toto 715
- 660 distinxit mundo immensa et marmora fudit.
 hanc iussus pulsare ferit rupesque repente
 rumpitur et scatebris undantibus euomit amnes.

638 intuitu C 639 hac C 641 thecae C thecem A 643 hac C
 uenerat A 645 rafidam AC quae|q. C limphae C limfae A 646 fecit C
 om., sed spatium 6—7 litt. relictum A 648 pene AC sace dos C
 649 iaculanda| lactanda (non iactanda) A 650 sirtibus AC 651 illicet C
 instinctu A 653 assuetam C 654 nocuerat A deducere AC corr. p
 655 exstat A 657 sepserat AC 658 astabat C 659 qua C om. spatio
 5—6 litt. relicto A toto| tecta A 660 distinxi A immissa A
 661 hunc A rupis AC 662 euomet A

- curritur ad fluctus certatim congrege turba
 innumeraeque ruunt pecudes aestumque resoluunt
 665 expletisque redit defessa in corpora uirtus.
 7 ilicet ipse locus causae de nomine nomen
 Temptationis habet, populus quod pectoris anceps
 ambigua cum mente fuit, an summus in illo
 degeret omnipotens, et quod plebs aspera dictis
 670 optasset maledicta duci, quae concipit ira.
 8 istic belligeris Amalec instructa cateruis
 Hebraeos fudit cuneos; quod dedecus arcens
 9 Iesus lecta rapit bellantum robora secum;
 quem ferrata manu suscepta in bella uadentem
 675 dux uotis precibusque iuuat collemque Chorebum
 10 conscendit celerante gradu, quem iunctus Aronus
 12 et Hurus uallant medium artusque per aeuum
 laboris refugos nec standi ad munia fortes
 subposito firmant saxo durumque sedile
 680 subiciunt sternuntque <duci>; tum deinde fluentes
 sustentant in prona manus, ut pectoris orsis
 palmarum prex iuncta foret; nam saepe cadentes
 11 pondere grandaeuo dubium certamen agebant.
 13 has ubi subpositae firmarunt undique dextrae,
 685 hostiles cedunt acies campique replentur
 caede uirum nullusque e tantis milibus extat.
 14 haec fuerant ut gesta deo mandante, propheta
 conscripsit docili uentura in tempora libro;
 15 confestimque deo sacratum construit altar.
 690 conpellans per uerba locum fidelia sanctum:

663 cum grege *A* 666 illicet *C* ipse] inspe *A* 669 dictis] dicit *A*
 670 obtasset *A* male dicto que (duci *om.*) *C* ira *A* iram *C* 671 amalech *A*
 672 aebraeos *AC* 673 iecta *A* robura *A* 674 manu π manus *A om.* *C*
 susceptam bella *A* 676 aaron' *C* 677 et horus *A* aturus *C corr.* *p*
 678 standi] studia *A* fortis *A* 679 subposito] *AC* duorum *A* 680 duci
add. p om. *AC* subiciunt uati sternuntque, deinde *f. \pi* 682 prex π
 preces *C* praeces *A* sepe *AC* 683 grandaeuo *AC* dubium] bibiam *A*
 684 suppositae *C* 685 cedunt *C* 686 nullis *C* exstat *A* 690 com-
 pellans *A* fidelias *A*

„Spes mihi certa dei, cuius protectio semper
 16 subsidium mihi sola dedit, qui robore clauso
 absconsaque manu bellantes dispulit hostes
 Amalechas necat <et> tota cum pube cohortes.“ 750

695 18 1 Interea generi Iothorus percipit acta
 festinusque uenit, oculis dinoscere gaudens,
 18 quae fuerant memorata sibi, saeptumque labore
 13 inuenit inmodico. dum causas noscitat omnes
 carentis turbae numero, magnumque precatus 755

700 12 ante deum mactat pecudes; tum deinde monendo
 21 efficit, ut lecta fierent de plebe tribuni
 atque alii aliique gradus, quos ordine miles
 accipit, ut certa legiones lege regantur,
 22 ac modicas pensent lites, quo iurgia magna 760

705 27 Iothorus sua tecta petit generumque reliquit.
 19 1 tertius interea sese per tempora mensis
 festinus uariata dedit, cum sola per arua
 Sinainum ad montem domini perducitur agmen. 765

710 3 quem uates propere conscendit uocibus actus
 aetheriis monitisque dei; mox procubus audit:
 „Haec, <quae> dicta tibi, cunctis narrare memento:
 4 uidistis, quae monstra, uiri, tolerarit Aegyptus,
 dum uestri me cura tenet et congrego cunctos 770

715 atque ueho, tamquam pinnarum tramite ductos,
 quas pandit uolucrum princeps, dum nubila sulcat.
 5 et nunc, si uestras ueniant mea dicta per aures,
 ut, quae sunt mandata, fiant et consona iustae

691 deus *C* 692 robure *A* ū. 694 *deest A* necat et *p* et *om. C*
 que necat π 695 gener *A* iothorus *A* iethorus *C* percipit *A* 996 de-
 noscere *A* 697 septum *AC* laborem *A* 698 imodico *C* noscitat *p*
 dehoscitat *C* discitat *A* 699 numero turbae π praecatus *C* 701 laeta *A*
 703 certe *C* legionis *AC* *corr. Mayor* 704 hac *C* pensent *A* present *C*
 quos *C* 706 Iothorus *A* Lethorus *C* reliquid *A* 707 menses *A* 708 fes-
 tina *A* 709 sinainum *AC* *corr. p* perducitur|ducitur *C* 710 uatis *AC*
 712 quae *add. p. om. AC* 715 ductus *A* 718 ut—fiant|atque mundata
 fiant *A*

- corda haereant legi, plebem uos semper habeo
 720 ditibus insignem rebus cunctisque praepo-
 gentibus, ut toto fortes regnetis in orbe.
 haec omnis nam terra mea est; et quidquid ubique
 gignitur, id iuri subiectum semper aeterno est.
 6 uos eritis regnum, mea fit quod dextera clarum.
 725 et gens sancta mihi, longum quae prorogat aeuum.*
 7 ille memor iussi, fuerant quae dicta reuoluit
 principibus plebis populusque insignibus orsis
 credit et magno submitit corda tonanti.
 facturum sese mandata industria dicens.
 730 9 his aliud maius dominus de sedibus altis
 10 instituturus agit uatemque ad munia mittit
 sueta sibi cunctosque iubet liquentibus undis
 eluere infectas sordes uel ueste uel artu,
 11 abnoctare uiros, ut mente et corpore puris
 735 tertia luce deus celsis uideatur ab astris
 12 monte procul positus, nullus quem comminus adstans
 13 tanget agetque; pecus longa in deserta minare
 praecipitur, ne poena foret coniuncta nocenti,
 quae saxis ferro<ue> uenit, cum missile telum
 740 torquet adacta manus aut caudem uerbera uibrant.
 16 his actis, nullo maculatus corpora naeuo,
 prospectat collem populus, cum prima ruborem
 tertia luce dedit stellis aurora remotis.
 fulmina iamque micant, iam celsis magnus ab astris
 745 auditur fremitus uocum nimbosaque nubes
 librata se mole tenet crepituque uerendo
 19 terribiles sonitus iterat tuba saeptaque uallo
 in castris plebs maesta tremit montisque sacrati

719 uos| qua uos *A* 722 quicquid *AC* 724 sit *A* 725 quae|
 que *A* q. *C* praerogat *C* in aeuum *A* 726 quae *om. C* 727 populos *C*
 733 Fluere *C* 736 monte *p* mente *AC* quē *C* que *A* cōminus *C*
 737 aget π urget *AC* in *om. A* manere *AC corr. p* 739 ue *add. π om. AC*
 cum missile| cōmisi li *C* 744 micant iam π micantia *AC* celsus *A*
 745 nubis *AC* 746 se *om. A* 747 septa *AC* 748 montes *C*

- 18 aduentum testata dei latera ardua fumant. 805
 750 et quicumque fuit electa ex plebe sacerdos,
 20 monte procul degit, solis quem scandere ius est
 Aroni Moysique piis. tum perpete fatu
 20 1 mansura dat iussa deus hoc ordine legis :
 2 „Ille ego sum dominus, qui te discrimine priuans 810
 755 Aegypti de terra tuli durumque laborem.
 seruilis quem cura dabat, desistere iussi.
 3 me tantum tua corda colant, neque idola pangas
 4 ulla tibi fictumque deum subnixus adores ; 815
 760 numina nec credas, quae sunt industria caelo
 sidera, uel quidquam in terris mirere perinde,
 uel quod glauca tegunt fluitantis marmora ponti.
 5 sum dominus zelans, peccatis congrua reddens
 in patres prolemque dehinc quae quarta creatur ;
 6 misericors multum, maiora et grandia reddens 820
 765 quae iusti meruere uiri, qui corde sub imo
 amplexi mea iussa tenent et mente sequuntur.
 7 tu nomen uenerare dei. tu sabbata festa
 8 cum natis seruisque cole totumque laborem
 pone libens, quotiens mundo lux illa recursat. 825
 770 11 bis ternis dominus fecit quaecumque diebus
 in terris caeloque uegent pontoque tumentis :
 10 septima perfecto uirtutum fine quieuit ;
 hinc festus uiget ille dies, hinc semper acerbus.
 semper honoratus domino indulgente sacratur. 830
 775 12 honorem da, nate, tuis genitoribus, ut sis
 perpetuae in terris uitae, quam prorogat ingens
 14 ingenti de sede deus. ne dilige moechas,
 13 16 neue hominem perime, nec sacramenta sinistre

752 aaroni C perpete AC 756 seruiles C 757 pangas C pingas A
 759 nec|ne A 760 quicquam AC mirare A perende C perenne A corr. p
 761 marmore A 763 et 764 desunt A 763 quae|q. C 765 quae π quam AC
 766 sequuntur C 768 cole C tuis A 769 quoties C 771 uigent A post
 uigent spatium sex litt. uacuum A 773 aceruus A 775 donate C 776
 praerogat C 777 ne A nec C mechas A 778 perhime C sinistrę A

- 15 periurans perhibe; furtum ne feceris ullum,
 780 16 neue malus testis iurgantem fraude tuere.
 17 coniuge ab alterius animum uultumque coherce
 et quidquid non esse tuum mens admonet, horre.
 24 aggere de terrae congesta altaria surgant,
 hic ubi deuotas fas sit mactare bidentes.
 785 25 quae si forte sedet saxorum adtollere mole,
 ferrum linque procul, quoniam sordentia fiunt
 artificii leuigata manu; quae scandere gressu
 26 non sineris prompto, ne forte obscena renudes.
 21 2 seruus erit quisquis cognata in gente creatus,
 790 bis ternis seruile iugum patiatur in annis;
 post abeat liber, secum sua praemia portans,
 3 coniuge missa simul, si nondum feta uidetur.
 4 ac si iam natis paterno et nomine gaudet,
 uxorem et prolem domino dimittere debet,
 795 ipse sui compos nodoque exutus erili.
 5 quod si non dubie mauult persistere uerna,
 6 ante fores domino sanctas sistente locetur
 uulnera passurus, tenuis quae subula pungit,
 aure tenus molli, numquam laxandus in aeuum.
 800 7 uendere progenitam discreta in gente parenti
 non licitum sociaque manet cum plebe potestas;
 quam tamen ut seruam nequaquam emittere ius est.
 8 quae si displiceat domino, cui uendita cessit,
 reddentur nummi, fuerat taxatio quorum,
 805 ut reuocare queat paterna ad limina sese.
 9 quae si forte datur nato, sic conuenit ipsum
 10 ut natam tractare suam. qui sumere iuste

781 *deest hoc loco A* 782 quicquid *AC* ammonet *AC* 783 terra *A* et al-
 taria *C* sequitur 781 in *A* 785 quae *AC* an quod? sedit *A* attollere *C*
 mole *AC* molem π 786 linque] linti *A* 787 artificiale uigat manu *A*
 790 terris *C* 791 habeat *A* 792 foeta *C* 793 ac *A* hac *C* at π
 795 nado *A* herili *C* 797 sanctas domino *C* locetur *p* loquetur *AC*
 798 quae] q. *C* 799 auret thus molli *A* 800 progenitum *A* genti *A*
 803 displicuit *C* 806 *an ipsam?* 807 iustae *C*

- si mauult. permissa sibi, quis membra teguntur,
 indumenta palam faciet, nec deinde negabit, 865
 810 11 si coitu sit nota sibi; uel, si rata non sunt
 haec commissa uiro, poterit laxare uadentem,
 12 nec pretium reuocare datum. qui uulnere duro
 affligit sternitque uirum, decumbat eodem,
 13 quo perimet, leto; at si discrimina casu 870
 815 sunt inlata magis, domino tradente nocentem
 ictibus alterius, locus est qui condere possit
 donandum uenia, domino indulgente salutem.
 14 at uero qui membra dolo uiuentia ferro
 disicit et studio gratatur sanguine fuso, 875
 820 crimen habet mortis, nequiquam tecta requirens
 sublimi sacrata deo; nam demitur inde
 seiunctusque procul rigido truncabitur ense.
 15 17 et qui compellat tumide pulsatae parentes,
 in crimen noxale ruit. quod morte piatur. 880
 825 16 nec minus ad poenam petitur, qui forte doloso
 perfidus ingenio paterna in plebe creatum
 cleptat et acceptis gaudet transcribere nummis.
 18 quod si litigium fuerit per uerba paratum
 pulsatusque aliquis pugno saxoque recusso 885
 830 19 reciperet solitas uires, nil fraudis haerebit:
 soluendum tamen est, sumpsit quod cura medentis.
 20 ancillam seruumque suum qui uerbere uirgae
 confestim perimit, poenam non uitat haerentem.
 21 quod si post aliam morietur uernula lucem, 890
 835 nil noxale subest, pretium quia perdidit eius.
 22 at si forte uiris feruebit rixa duobus,

810 cogitus (sit *om.*) *A* 811 cōmissa *C* omissa *A* uadente *A*
 812 pretium *C* 813 affligit *C* 814 loeto *C* lucto *A* ad *A* 817 uenia *C*
 uera *A* 819 dissicit *A* gradatur *C* 823 cōpellat *C* compellet *A* 825
 penam *C* petatur *AC* *corr.* π 827 gaudens transcribere *C* 828 litigium *A*
 829 que] ue *A* recuso *A* 830 herebit *AC* 833 herentem *A*
 834 alium *A* moriatur *A* moritur *C* *corr.* p uernacula *AC* *corr* p
 835 pretium *C*

- commoto dum felle calent, nuptamque tumentem
 germine concepto alius pulsarit eorum,
 in plagam porrecta manu, partumque futurum
 840 fecerit ante diem materno ex pectore trudi,
 restituet pretio partum, taxante marito,
 si nondum perfecta fuit expressaque forma.
 23 si uero explicitis decessit uultibus infans,
 24 morte cadet merita. lumen pro lumine raptò
 845 reddet quisque nocens. dentem pro dente resignans,
 proque manu dabit ille manum pedemque uicissim.
 detruncat quicumque pedem: combustaque flammis
 25 expiat ignis edax; dabitur pro uulnere uulnus;
 liuida liuenti sedantur corpore membra.
 850 26 quod si quis raptò famulum de lumine priuat
 ancillamue suam, missos patiatu'r abire,
 27 libertas quocumque uocat; uel fragmina dentis
 si fuerint decussa manu, solacia sumat
 debilitas, ut dona suo pro uulnere penset.
 855 28 at si praeualida gaudens ceruice iuuenus,
 expers ruris adhuc curuique immunis aratri,
 cornu ferit quemquam. saxorum mole prematur,
 obrutus et. nullo carpendus dente uirorum,
 membra dabit terrae liquidos soluenda per artus.
 860 insonti nulla domino discrimina linquens.
 29 quod si consuetum lunata fronte ferire
 uicinos. dudum <monitus> non cluserit excors,
 decumbat pro caede bouis taurusque necetur.
 30 si uero extincti pretium sententia mitis
 865 exigit, et soluat, quidquid taxatio poscit.

837 cōmoto *C* commoto *A* 838 pulsaret *C* 839 correpta *C*
 841 praetio *A* pretiā *C* taxante] iudicante *C* 847 detruncant *C* cō-
 busta *C* 849 sedantur *AC* cedantur π an soluantur? 851 misso *A*
 854 debilitas] debita *A* 856 expressuris *A* imunis *C* 859 liquidas *C*
 liquidus *A* corr. π 860 discrimine *A* 862 monitus π om. *AC*: spatium.
nouem uel decem litt. uacuum A clausurit π dixerit *AC* 864 extincti *A*
 865 exsoluat π quicquid *AC*

- 31 hoc etiam pro caede sui fas poscere nati
 32 uel natae quemcumque uirum. si seruulus ictu
 decubuit tauri. ter denos pendere nummos
 cura tenet dominum saeuo pereunte iuueno. 925
- 870 33 at si quis multa puteum demittere fossa
 egesto uult usque solo. mox tegmine claudat.
 34 ne. si forte pecus fuerit per prona uolutum,
 damna luat. domino pretium poscente, ruentum
 empturus pecudum tenui solamine carnes. 930
- 875 35 quod si forte bouem bos cornu occiderit unco,
 uendatur; pretium fiat commune duorum
 diuiduaque legant mactati uiscera tauri.
 36. quod si iam uitium fuerat testatius eius,
 pro pecude pecudem dominus redhibebit amissa 935
- 880 22 1 qui uitulum cleptat, cogatur reddere quinque;
 bis binas soluat quicumque auerterit agnam.
 2 nocturnum furem licitum prosternere ferro,
 dum penetrat postes obsaeptaque limina rumpit. 940
- 885 3.4 si uero exorto fuerit iam sole prehensus.
 dupliciter redhibere nocens sublata iubetur.
 quae si non fuerint in censu et uiribus eius,
 uendetur, manuum pensurus furta labore.
 5 cuius forte pecus segetem uitemue uirentem 945
- 890 triuerit aut patulo carptim depauerit ore,
 iugera fecundi mensuret protinus agri
 prouentu spatioque pari: sic damna resoluet,

866 cede AC 867 quemcumque C quicumque A 868 tauri C auri A
 pandere C 870 demittere AC corr. π 871 uultus que A mult'q. C
 degmine claudet A 873 dampna C luet A 874 tenturus C tenuis C
 tenus A corr. π carnes] crines C 876 pretium C comune C 879 re-
 dibebit A redibibit (uel redihibit) C ammissa A 883 licitum om. A
 spatio non relicto 884 obsepta AC 885 exortu A praehensus AC
 886 redibere C redebere A 887 fuerint: i ex a C et| ac A 889 ue|
 que A 890 captim C 891 protinus om. A nullo spatio relicto
 892 dampna C

- 6 quae fuerint inlata prius. haec formula nectit
 hos etiam, qui tota simul noualia uerrunt
 895 pampineasque metunt consumpto palmite uites,
 ut quae magna proprios habuere per agros,
 amittant ratione pari. nam stridulus ignis,
 fomite de modico solitus comprehendere uepres,
 900 arentem stipulam et truncos cortice nudos,
 si segetem alterius uitemue absumpserit aestu,
 crimen ad auctoris merita per damna recurrit.
 ut reddat quidquid noxalis flamma peredit.
 7 depositum redhibere decet: quod perfida furum
 si fuerit populata manus, auctore reperto
 905 8 duplex summa datur; si uero est abditus ille,
 auersas qui dempsit opes, iuratio sola
 exortem culpa faciet, quia fraude carebit.
 9 at si mendoso fallax nudatur in astu,
 depositi reddat geminum sub iudice pondus.
 910 haec etiam in pecudum causis mensura tenenda est:
 12 propterea ut. furto quae sunt direpta sinistro.
 restituat, cuius fuerit custodia segnis.
 13 at si molle pecus rabies uesana luporum
 lancinat, ostensa mitescunt iurgia carne.
 915 14 quod si quis geminos ducenda ad plaustra iuuenos
 commodat, enormi non dicat pondere functos
 idem, si fuerit praesens, stimulator euntum.
 hoc etiam in reliquis. quos pressant pondera iussa.
 15 sed si persegnis accepta animalia perdit,

894 ferrunt *A* 895 consumpta *A* 896 ut *AC* et π [quae] *q. C*
 proprios] propretiis *A* 898 solitus *A* solitos *C* 899 arentem siluam *A*
 arentēq. siluam *C* corr. *p* arentesque spicas π 900 absumerit *A*
 901 dampna *C* recursat *A* 902 quicquid *AC* peraedit *C* peredat *A*
 903 redibere *AC* decet *A* debet *C* 905 duplex *C* 906 qui
 dempsit *p* quidem sit *AC* 907 exortem *A* quia *C* qui *A* 908 deest *A*
 911 praeterea *A* quae] *q. C* direstra *A* 912 signis *A* 913 aut *AC* corr. *p*
 pēcus *C* uessana furore luporum *A* 914 lancinat] lacerat *A* mitescunt *A*
 916 cōmodat *C* oenormi *C* fenorimi *A* 917 simulatus *A* 918 praes-
 sant *AC* iussu *AC* corr. π 919 persignis *AC* corr. π

- 920 quisquis agit, ius est, ut damnum sentiat omne.
 quae si perdiderit posita mercede locatus.
 illa operae in pretio promptim taxanda locabit.
- 16 uirginis haut sponsae si quis sibi sumpserit usum,
 uxorem cum dote sibi sociabit eandem. 980
- 925 17 quod si coniugio mens est non consona raptae,
 munera det, thalamis quae sunt accommoda, patri.
- 18.19 maleficum celare nefas. mors dura necabit
 permixtum pecudi coitus deformis in actu.
- 20 linquat uita uiros demonum sacella uerentes, 985
- 930 21 quandoquidem soli domino fas subdere colla.
 21 nemo peregrinum uiolet uerbouue manuue;
 idcirco quoniam uosmet suscepit Aegyptus
 linquentes genitale solum sedemque priorem.
- 22 femina defuncto ne sit temnenda marito, 990
- 935 23 sed palpanda magis puerique parentibus orbi.
 24 ne paribus poenis subeant peccata nocentes
 destituantque suos celeri cum funere rapti:
 23 afflicta nam corda deus auditque iuuatque.
- 25 credito poscenti nummorum quos rogat usum. 995
- 940 26 seposita mercede procul usuraque turpi;
 nec festinus age trepidantem, ut sumpta reformet.
- 26 ac si forte sui uelamen corporis idem
 committit traditque tibi pro pignore nummi,
 restitue, sol ante caput quam condat olympto. 1000
- 945 27 misericors ego sum dominus: hos audio promptim.
 28 externis cessate deis maledicere cuncti
 praecipisque uiris, populi qui frena tenebunt.
- 29 fructibus e primis domino pia dona referto

920 dampnum C 921 quem si A 922 opere AC promptim C prumptim A 923 aut AC corr. p 926 det| de A patri| priat A 927 celare| clare A 929 demonum C demanu A 930 soli C saeculi A 934 femina C non sit temnenda C 937 suo sceleri A 938 afflicta C 939 credite A usu A 941 ne festina agere A 942 hac C 943 committit C tibi om. A 944 olimpo A olimpho C 945 prumptim A 946 hesternis C hester netis A 947 populis C

- et quemcumque creas primo de germine nuptae.
 950 30 sacrabis domino, sol postquam septimus altum
 31 est permensus iter. ut sitis sancta propago.
 extinctam pecudem raptorum dente luporum
 nullus edat: mensis quae non sunt digna refutet.
 23 1 non credes narrata tibi. quae nulla fidei
 955 firmamenta iuuant. neu falsum dicere testis
 2 iniqua cum mente uelis. nec pluribus unum
 additus in coetum certes superare nocentem.
 3 ut tenuem et modicum quaesito ex crimine damnes.
 4 quin potius si forte pecus errare uidebis,
 960 cum quo corda tibi non sunt coniuncta, reforma.
 5 et si mole graui iumenta obnoxia sidunt,
 erige et alternis conitens subleua palmis.
 7 innocuum ne sterne uirum, nam pectore iusto est.
 8 munera non sumes trepidi pro cura nocentis
 965 sollicitique rei. quoniam mox lumina caecant
 sermonesque uirum cunctaque examina frangunt.
 10 uberibus glebis bis ternos cultor in annos
 11 immineat uegetus, debet quia septimus esse
 otia lenta ferens. quo pauper quisque capessat
 970 quae fuerant generata palam. laetusque relinquat
 quae superant mandenda feris. dum saltibus errant.
 14 circite perpetua uolucris dum uoluitur annus.
 diuisos in trina modos sollemnia uobis
 15 septeno seruanda die, quo mollia ius est
 975 azyma triticeo gaudentes sumere farre,
 ut monui dudum. primo uos mense nouorum,
 libertas cum plena fuit discedere Aegypto.

949 creat π nupta π 952 extinctam *A* 953 que suis non digna *C'*
 954 credis *A* 955 neu] ne *C* 956 cum *om. A* 957 coetū *C*
 coetu *A* nocentem *A* nocentum *C'* inter 957 et 958 leguntur *uu.* 998
 et 999 in *C* 958 et] uel *A* dampnes *C'* 962 erige] egregie *A*
 963 ne sternere *A* 966 frangent *C'* 968 deest .1 uegetos *C* 973 so-
 lemnia *A* 974 septenos *C'* septima *A* corr. π 975 azima *AC'* farrae *A*
 976 mense] mense *C*

ante meos uultus uacuus ne prodeat ullus.

16 primitias operum messisque exordia nosce
980 festa tibi, quotiens sementem sparseris agro.
uel cum decurso requies coniungitur anno,
omnibus explicitis, generat quae cura laborum. 1040

17 omnis homo trinum distinguat tempus in anno.
ante meos possit quo sese ostendere uultus.

985 18 nam cum laeta tibi fuerit possessio terrae
gentibus edomitibus commissa et credita, nosce
azyma sola meis ponenda altaribus esse; 1045

multimodas pecudes et rubram sanguinis undam
nil festis prodesse tuis adipemque niualem,
990 peruigilem et noctem durare in tempora lucis.
quae redeunt, quotiens. sacrorum cura recursat.

19 agnus neuē tener materno in lacte coquatur. 1050

20 ecce ego sidereum caelesti ex arce ministrum
ad curam dimitto tuam, qui robore multo
995 uadentem ad terram foueat, quae pinguibus aruis
laeta uiret dulcesque euoluit nectaris undas.

21 hunc audire parans sacratis crede loquellis. 1055
coniunctus est ille tibi fidusque manebit.
perpetuum retinens caelesti in uertice nomen.

1000 22 heia agite sanctisque auditum iungite dictis.
mandatumque meum sincera adsumite mente;
ut sitis plebs cara mihi populusque beatus 1060
et regnum sublime dei, gens ardua semper,
omnibus in terris, quas sol utrumque recurrens

1005 adspicit et calido mundum complectitur axe.
23 concordēs palpabo tuos cunctisque resistam,

979 mensis AC corr. p nosse AC corr. π 980 quoties C spargeris A 982
quae] q. C 986 comissa C 987 azyma AC 988 multimodos C
990 tempore A 991 quoties C sacrorum] festorum A 994 robore A
995 q. C 997 hunc C hinc A credo A loquellis A 998 sq. uid. ad
957 coniunctus est ille spatio quattuor uel quinque litt. uacuo A
1000 sancti C iungere A 1001 assumite C 1004 utrumque AC
utrumque π 1005 aspicit AC

- qui tecum bellare parant; tibi cedit Amorreus
 Cethaeusque ferox et quos nunc optima tellus
 sustinet, in saeculum te mox uertenda colono.
- 1010 24 prouide, ne uetitis adclines colla sacellis
 hostilesque deos trepide subnixus adores.
 quin potius profana rue atque idola cuncta
 disice cum titulis inscriptaque nomina dele,
 25 ut possis seruire deo, quem cuncta tremiscunt.
- 1015 26 nullus inops nati tota de plebe dolebit
 paternum non esse sibi nomenque decusque.
 longinquos praestabo dies, quis terminus aevi
 laxior optatae producat tempora uitae.
- 1020 27 ante tuas acies tristis formido uolabit,
 28 atque uenenato praecurrent uulnere uespae,
 ut tua belligeris metuantur signa manipulis,
 perque feras gentes facilis uictoria cedat.
- 1025 29 quas tamen edomitas faciam decrescere sensim,
 ne uacua sit terra uiris, atque agmine multo
 increscat nimia rabidarum turba ferarum.
 31 milite diffuso faciam se extendere fines
 telluris sedisque tuae, qua marmore rubro
- 1030 aestuat oceanus uentosis lubricus undis,
 usque Philistinum pelagus terramque carentem
 humano cultore, cluens atque agmine multo
 qua fluit Euphrates uitreis perlucidus undis.*

1007 amorrus AC 1008 cætheus C ceteus A optima AC 1009 sae-
 culum A 1012 rue C sua A 1013 disice AC 1014 tremescunt AC
 1019 longeuos A prestabo AC 1020 optate AC 1022 uulnerē C
 uulnera A uespae] uestrae A 1024 cedit C 1026 atque C quead A
 1027 nimiae C rabitarum A 1028 difuso A se C om. A te π fineis C
 1029 qua] quam A marmore: o ex u A 1031.1032 Hsque et Vmano
 permutatis initialibus litt. C 1031 filistinum A 1032 cluens p diu AC
 agmine] tegmine A 1033 fluit C finit A eufrates C eufratis A
 perliquidus A praelucidus C

24	1	Haec ubi detonuit, dominus conscendere collem	
1035		Aronem Moysenque iubet ac nobilis aevi septuaginta uiros longeque inflectere colla	
	2	aeterno summoque deo; nam comminus ipsum	1095
		permittit properare ducem, qui iussa facessens	
	4	sancta dei celsum confestim construit altar	
1040		monte sub eximio, uacuas qui surgit in auras;	
		bissenos lapides, tribuum quae summa uidetur,	
	5	comminus adiungens. hic nondum fronte iuuenos	1100
		exhibet armata sacrisque hos inmolat aris;	
	6	ſanguine de quorum partem diffundit ad altar,	
1045		creterrae instillans aliam, plebemque frequentem	
	8	spargit rore leui, librumque euoluit aeterni	
	7	seruantem monumenta dei. quae consona postquam	1105
		dixit cara sibi docilis sententia plebis,	
	9	conscendit tumidum lento molimine collem	
1050		grandaeuosque senes fratremque in uertice sistit.	
	10	hi simul adspiciunt rutilantem fulgure gemmam,	
		in qua siderei steterant uestigia regis:	1110
		sapphira nomen habet; caelumque hic uisitur albens	
	11	praetentum per dorsa iugi; quae cuncta uerentes	
1055		sublimi cum laude ferunt uictumque capessunt.	
	14	interea, monitis uates senioribus illic	
	13	sidere, Iesutem secum subiungere gressus	1115
	14	pacato de corde iubet, Hurumque relinquit	
		Aronemque suis, certantum ut iurgia noscant	
1060		aequa lance uirum iurisque ut uerba loquantur.	
	15	ipse ubi sanctifici tenuit iuga plurima collis,	

1035 aaronem mosemque *A* hac *C* 1042 iuuenos *AC* *corr.* π

1043 inmolat *C* immolat *A* 1044 partem d.ad altar] per difudit

altar (ad *om.*) *A* 1046 rore] ore *A* 1047 seruauit *A* quae] quem *C*

1048 dicit *A* docili *AC* *corr.* *p* 1049 tumidis *A* 1050 grandaeuos *AC*

1051 aspiciunt *AC* fulgore *AC* 1053 sapphira *C* saffira *A* 1054 q. *C* 1056

monitus *A* uatis *AC* 1057 siderei esutem *A* sidere hiesutem *C* 1058

iubet] uidet *C* Hurumque *p* utrumque *AC* relinqui *A* 1059 que *om.* *A*

noseat *A* 1061 plurima *A*

- labitur aetherio prope nubs fulgida caelo
 et montem complexa tegit uatemque seorsum
 16 occulit a sociis terno bis lumine solis.
 1065 septima iamque dies niueum patefecerat axem,
 cum dominus media conpellat nube prophetam,
 17 mirificas inter flammas dum fulgidus infit,
 18 atque quater denis uati dat iussa diebus;
 25 8 noscere quis posset, quae sint sacraria summo
 1070 10 digna deo, lignisque iubet haec ardua pangi
 perpetuo ualidis, nulla quae dissipat aetas.
 haec miris conserta modis mensuraque iussa
 11 lammina conspicui praeuelat ductilis auri,
 12 conecens geminos tereti uertigine circlos
 1075 in dextrum laeuumque latus, qua sancta coluntur.
 13 inde leuigatis intexit frondibus arcam,
 16 in qua perpetui maneant mandata tonantis.
 18 quin etiam rutilo Cherubinos perficit auro
 19 diuersosque locat, qua sese altaria pandunt,
 1080 20 alarum splendore pari similique uolatu,
 ceu moueant agiles uentosa in nubila pinnas.
 22 sqq. multaue praeterea rerum commenta nouarum
 mirificis sunt facta modis, quae dicere qui uult,
 expromet citius pelagus quas uoluat harenas.
 1085 sed neque quam multae species nec nomina quae
 sint,
 lex numeris adstricta potest depromere fando,
 29 dum cyathos uates, phialas, mortaria pangit
 caelatasque facit gestanda ad munera lances

1063 conspexa *C* 1066 compellat *C* 1069 quis π quas *AC* 1071 dis-
 sipet π 1072 iussa *AC* iusta π 1073 lamina *A* praeferat *A*
 dactilis *A* 1074 circlos *A* ciclos *C* 1075 sancta] sca *lineola om. C*
 1077 maneat *A* 1082 nouaru *C* novarunt *A* cf. *Aedilwulf* 1083 q. *C*
 qui] quis *A* 1084 exprimat *A* arenas *A* 1085 q. *C* sunt *A* 1086 hu-
 meris *C* depromere *A* dicere *C* 1087 cyatos *C* uatis *AC* crates π
 fialas *A* fyalas *C* pingit *C*

31 et quae noctilucis subduntur fulchra lucernis.

- 1090 **26** 1 iam quaecumque tegunt sacratam desuper arcam
aut uelant postes ardenti e murice tinxit.
- 28** 4 quin etiam uario texuntur pallia peplo, 1150
Aroni uatibusque piis, qui munera libant
in tectis sacrata dei, gemmaeque coruscae
- 1095 17-21 inhaerent sinibus signantes nomina sena
distinctim tribuum, quarum de corpore plebs est,
singula nobilibus signantes nomina gemmis. 1155
- 17 sardia prima loco, topazo adiuncta smaragdus;
18 sapphirus hanc sequitur, cum qua carbunculus ardet,
1100 iaspisque uiget fuluoque intermicat auro:
19 tertia ligurio sedes: hic iunctus ahati
atque amethysto, fulgens quem purpura tingit. 1160
- 20 chrysolithus quartus, berillo adnexus onychnus.
36 additur aetherii signum uenerabile regis,
1105 lammina conspicui formatum quod tenet auri.
39 lintea quin etiam niuoso albentia textu
in laxos cohibere sinus atque indere membris 1165
- 42 praecipitur partemque obscenam condere carnis.
43 ne, dum sacra uehunt, denudent turpia uates.
- 1110 **29** haec inter totus sacrorum euoluitur ordo:
10 sqq. peccatum quae dona leuent, quaeue hostia ferro
icta cadat sanctamque dei determinat iram. 1170
nam quicumque uirum sacrata altaria tangit,
37 sanctior efficitur purgatus pectora naeuo.

1099] *Exempla poetarum* ed. H. Keil u. 191: Saffirus-ardet.

1100] *Mico*: Intermitat: Iaspisque—auro. *Alchimus*

1090 arcam *A* aram *C* 1091 ardentiae *A* 1093 libunt *A* 1094 choruscae *A*
1095 inherent *C* inherent *A* 1096 distinctum *A* 1098 primo *AC* *corr. p*
topaza *AC* *corr. p* 1099 saphyrus *C* saffirus *A* *Exempla* 1100 iaspis
que *C* 1101 tertio *A* sedis *AC* *corr. p* hinc *C* 1102 amethisto *C*
amithisto *A* tingit *C* tinguat *A* 1103 chrysolitus *A* crisolitus *C* birillo *A*
adnexus *C* onichnus *AC* 1104 aetheri *A* 1106 post niuosa spatium
quattuor uel quinque litt. uacuum *A* 1111 q. *C* q. *C* ue] uel *A* 1112
icta *C* iacta *A* 1113 sacra *A*

- 1115 **30** 8 pendeat ut lychnus semper laquearibus altis
incensus noctemque suo de lumine uincat,
edicit censura dei, ne forte tenebrae
horrificam faciant per sancta altaria noctem.
- 25-32 ponitur et liquidi nonnumquam sucus oliui,
1120 sanctificans hominum carnes, dum uertice summo
liquitur et crasso perfundit unguine membra:
34 adice tusque, leuis cuius fit naribus aptus
halitus et dulces inrorat sensibus auras.
- 31** ilicet ut magni splenderet machina templi
1125 ornatuque suo cunctas transcenderet aedes.
3 perdociles tribuit sensus et maxima fabris
ornamenta deus omnesque his indidit artes
- 6 2 Achisamo de Dana tribu iunctoque Beselo,
ex Iuda cui classe fuit clarigena origo.
- 1130 18 utque forent domini populo notissima dicta,
accipit e gemina formatas caute tabellas
propheta tribuente deo, quas pollice sancto
et paribus scripsit digitis manus inclita regis.
- 32** 1 interea populus, metata in castra locatus,
1135 dum uatem deesse suum iam tempore multo
mordaci sub corde gemit nusquamque uideri
murmurat, adsidue deposcit numina demens
2 Aronem peruersa sibi; quos ille frementes
instantesque diu deferre ac tradere iussit
- 1140 ornatus, quos aure gerunt nataeque nurusque,
natiua dum forma parum splendoris habere
ducitur et turpi de uulnere defluit aurum.
3 hoc ubi conguessit populus, coniecit in ignem
4 mollitumque dehinc feruentis flamma camini
- 1145 miscuit et torua formauit fronte iuuenem

1115 lychnus AC 1118 sc̄a A sacra C 1119 liquidis C 1120 summi A
1121 crasso horas supfundit A unguine p lumine AC 1122 aditus
que leues AC corr. p adiectusque leuis cuiusuis n. a. π 1124 illic et C
1128 de dona tribuit A 1129 cui|qui C clarigenus AC 1130 utquae A
1137 assidue C 1145 turua A

- 5 uenturumque diem sollemnem confore dixit.
 6 ilicet albentes cum primum lucifer ignes 1205
 protulit et celso noctem seclisit olympto.
 consurgit Iudaea manus damnosaque festa
 1150 laeta colit multisque infundit pectora poelis,
 atque exultantes ducit furiata choreas.
 7 aspicit haec celsa dominus sublimis in arce 1210
 innocuumque iubet propere descendere uatem,
 dum memorat: „Decurre citus. montemque relinque,
 1155 peruersi ductor populi plebisque magister,
 8 quam profana iuuant; peccauit praesule multum 1215
 te Iudaea suo, dum sanctos despicit actus.
 en quibus indomiti Pharaonis soluere uincla
 principe te licuit furuaque exire Canopo,
 1160 praeuaricatores taurinis multibus adstant
 proque deo celebrant mentiti membra iuueni
 et libertatis memorant id nunc suae numen. 1220
 tu motus ne flecte meos neue obuius ito,
 dum meritos his mitto metus dignamque ruinam.
 1165 nec tu iacturam metuas, ne dempta potestas
 culmen ad alterius confestim missa recurrat.
 10 dabitur in terris multum praestantior armis 1225
 gens ignota tibi, quae sit te principe uictrix.“
 11 Territus his uates dominum subnixus adorat
 1170 talibus effatus: „Cur tantis motibus exit
 in populum nunc ira tuum, quem dura gementem
 imperia nimium metuens laxauit Aegyptus, 1230
 dum te, magne, timet, dum celsae robora dextrae
 terrificant fracta miserum ceruice tyrannum?

1146 sollemnem *A* 1147 illicet *C* 1148 nocte *A* olimpo *A* olimpho *C*
 1149 dampnosa *C* 1150 infudit *A* 1152 ab arce *C* in arcae *A* 1154
 citius π 1156 prophana *C* 1157 despicit *p* deposcit *AC* deposuit π
 1158 En *p* *E* *C* Ea *A* ex π faraonis *AC* 1160 astant *A* 1163 tu|
 tum *C* neu *A* 1168 te *om.* *A* 1169 uatis *AC* 1170 affatus *C*
 1171 nunc π tua *AC* 1172 imperio *C* 1173 temet *C* dum| tua π robura
 dextrae *A* 1174 fractu *A*

- 1175 12 et nunc, o domine, quid dicet turba Canopi.
 captiuis priuata suis infensaque plebi.
 quam cernit nunc esse tuam, nisi te, deus ingens.
 nequiquam consueta tibi pietate fauentem
 produxisse uiros deserta in sede necandos.
- 1180 dum uastos inter saltus sua funera ducunt.
 sublimis indulge tuis uultumque serenum
 exhibe poscenti; nam te quis uiuere moto
 in terris caeloque potest? quem currit ad unum
- 1185 13 quod moritur uiuitque tibi, tandemque recurrat
 ad sensus, uenerande, tuos, quae dona pararis
 Abramo quondam, proceri quae deinde Iacobo
 Isacique pio, felix quos seruitus ornat,
 quod placuere tibi: iuratus per tua, sancte.
 robora dum spondes prognatos his fore curae.
- 1190 rex inuicte, tuae, densandos pube frequenti
 innumeraque acie, ceu magni sidera caeli
 stellantesque micant mundano in cardine gemmae.
 cur promissa labant? cur ditis commoda terrae
 nullus habet uatesque insistit sedibus exul.
- 1195 cui mellis spondes latices et flumina lactis?*
- 14 Flectitur his dominus totamque expectorat iram.
 15 ilicet excelso descendit colle propheta,
 conscriptas referens domini de lege tabellas
 introrsus extraque simul; nam pagina sancta
- 1200 17 et tergo commissa fuit; cumque incitus exit,
 uocibus inmodicis populi defigitur Auses
 clamoremque putat bellantis hunc fore turbae.
 18 sed uates non bella uidet, sed languida uino

1178 fouentem *A* 1183 que]ue *C* curat *A* 1186 proceriq. *C* pro-
 cerioque *A* 1187 isaci *A* isaaci *C* Isaaco π 1188 quod] qua π scae *C*
 1189 robura *A* spondis *AC* curae-tuae] cura-tua π 1192 stellan-
 tesque] stellant et *A* 1193 cur] cum *A* cōmoda *C* 1194 uatis *AC*
 1195 spondis *AC* 1196 totam *C* tetram *A* exspectorat *C* 1197 illie
 &celso *C* 1198 conscriptas/ (post s litt. erasa pr. m.) *A* 1199 exutra *C*
 que om. *A* 1200 ctergo *C* cōmissa *C* dum *A* cum *C* 1201 aures *AC*
 corr. *p* 1202 putant *A* 1203 uatis *AC* uidit *AC*

- pectora multimodas in caelum mittere uoces.
- 1205 19 iamque adeo ingressus castrorum limina ductor
 bacchantis cernit populi feruere choreas
 auratumque uidet tumida ceruice iuuenicum: 1265
 quem uelut aetherium spectabat turba parentem.
 ilicet infensus calidam dum concipit iram,
- 1210 20 confringit tabulas, totum dum surgit in ictum,
 iniectumque focus uitulum dissoluit et exin
 porricit in pelagus sumptisque exinde fluentis 1270
 21 attonitos libare iubet: fratremque deinde
 increpat offensus ualide, quod uana petentes
 audierit iustaque deum uiolauerit ira.
- 1215 22 ille pacem poscens crimen populare fatetur,
 exortem sese faciens culpabilis ausi. 1275
 26 at princeps, punire parans dementia uulgi
 crimina. Leuitas totis discurrere castris
- 1220 27 et ferrum nudare iubet atque obuia passim
 corpora, cognata quamquam de plebe, ferire.
 28 illi alacres per nota sibi diuortia currunt 1280
 oblatosque ruunt cuneos raptimque uirorum.
 ultores domini, circum tria milia caedunt,
 1225 30 quis uicena simul studio quasi milia iungas.
 31 aeternumque rogat populi pro crimine regem, 1285
 talibus effatus: „Peccauit turba tuorum,
 rex inuicte, uirum plus quam mortalia quaerunt
 pectora, mutarum pecudum simulacra colendo.
 1230 his et uota dedit et numen credidit aurum.

1206 bachantis AC 1207 uidit AC 1208 uelud C parentum A
 1209 illicet C callidam C conspicit A 1211 iniectum A intectum C
 infectumque foris π exim C 1212 porrigit AC corr. p 1214 ualde π
 1215 Aaudierit C 1217 exsortem A sese] sere A 1222 diuortia A
 1225 uicena (al. l'i ss.) C quasi milia p similia AC studiosi milia
 iungunt π 1226 exiit C 1228 affatus C 1229 quaerunt] suerunt C
 1230 pectorum A pecodum A colenda A 1231 his deuota π credidit
 aurum A credita uro C

- et nunc, o domine, si dignum me prece ducis,
 quam faciam fundamque tibi, dimitte reatum,
 32 quem solus laxare potes. sin amplior illos
 1235 poena manet cunctosque tenet sententia mortis,
 nomen, sancte, meum caelesti ex pagina dele,
 quam scripsit ueneranda manus, cui subiacet orbis.“
 33 orantem responsa dei felicia palpant:
 „Quisquis me uetito peccator crimine laedit
 1240 me contra ueniens. hunc sancti pagina libri
 nulla tenet nomenque nocens delebitur inde.
 34 at tu depropera captumque hinc explica cursum
 promissosque locos susceptae adscribito turbae.
 ac ne sollicita tangat te cura uadentem,
 1245 nuntius anterior semper gradietur euntem.
 ast illos sua facta grauant, quos crimina fuscant.
 33 3 erecta ceruice uiros sensuque tumentes:
 quapropter socio tecum non ambulo gressu.“
 4 Haec populus maesto suscepit dicta reatu.
 1250 inriquoque gemit ob tanta obprobria fletu,
 pollutas sumens nigranti stamine uestes.
 5 6 quem bonus eloquiis uates deponere tristes
 indutus luctumque iubet multumque precatur,
 ut uideant, ne forte dei sit grandior ira,
 1255 si fortasse pari fuerit de crimine laesus.
 7 His actis conposta sibi tentoria promit
 semotisque locat castris nomenque decenter
 indidit a teste, cuius sententia uera est.
 8 illum facta deo subeuntem limina cuncti.

1234 illis *A* 1235 pena *C* 1236 sanctæ *U* 1237 quam *A* quod *C*
 subieç *A* 1238 felicia *p* facilia *AC* 1239 Quisquis inuictor.
 crimina ledit (*spatio 6—7 litt. uacuo*) *A* 1242 hinc] dehinc *A* 1243 loco *A*
 1244 hac *C* 1245 nuntius *C* eunte *Mayor* eunti π 1246 illos *C*
 alios *A* 1248 tecum] secum π 1251 polluta *A* pulluta *C* *corr.* π
 e stamine *C* 1252 quem] quae π uatis *AC* 1253 præatur *C* præ-
 catur *A* 1255 de crimine *A* discrimine *C* 1256 conposta *A* cõposita *C*
 1257 q. *al. ss. C* loco *A* docenter π 1258 indit *C* in testem π

- 1260 certatim uidere uiri ipsique uicissim
gaudebant inferre gradum uel sistere contra:
9 cum subito, horrendum uisu, nubs fulgida caelo 1320
labitur et summi perfundit culmina templi;
11 dumque pius uates graditur, dum deinde recursat.
- 1265 aedibus in domini semper se condidit Auses
12 nusquam progrediens. at uates dicta reuoluit 1325
cum domino consueta sibi, quaeque antea non sunt
13 mortali concessa uiro, deposcit, ut ora
comminus aspiciat domini ueneranda beati,
- 1270 14 utque deus procerem semper comitetur euntem,
quamlibet aetherius uallaret nuntius illum.
adnuitur dictisque deus sublimibus infit. 1330
20 quae facienda prius, quam tanti gratia doni
obtus pascat mundana inuisere suetos.
- 1275 21 „Heia age, deproperans rupem conscende minacem
22 et gressum defige tuum, ac dum meus alto
sic rediens decurrit honor, sub fornice saxi, 1335
umbratus mea dextra, mane, dum praepete cursu
23 praeteriens refero diuinae umbracula palmae.
- 1280 tum tantum spectare dei postrema meantis
crura potes: uultum non fas est uisere cuiquam
spirantum ex numero, mundana quos fouet aura.“ 1340
- 34 4 haec, fuerant ut iussa, fiunt; mox caute dolata
consimiles tabulas diuina ad iura reformat
consuetamque sibi solitis de cursibus arcem
- 1285 3 incomitatus adit montemque accedere iuxta
non patitur cunctos ipsasque eliminat illinc 1345
lanigeras pecudes, quia sunt contigua noxae

1261 gaudebat *A* gradum *om. A* 1262 uisū *AC corr. π* 1263 per-
fudit *C* 1264 uatis *AC* dum *A* tum *C* 1265 auses *C* auris *A* 1266
ad *C* uatis *AC* 1267 quaeque] *q. C* 1272 annuitur *C* 1274 mun-
daria *C* inuiscere *AC corr. π* 1275 conscendere in arcem *C* 1276
tuam *A* ac *A* hac *C* nam *π* meos *C* 1278 dextera *C* 1279 umbra-
culo *C* 1280 metantis *C* 1282 aura] ira *A* 1285 curribus *C*
1287 elimat *A* 1288 contagia *AC corr. p*

- talia; corruptis nequaquam sancta cohaerent.
 1290 5 illicet optatis domini sermonibus usus
 cognoscit uentura suis seque ingerit ultro:
 6 „O domine, quem larga facit clementia magnum
 in caelo terraque tuis, tu mitis in aula
 aetheria solusque potens, iustissimus idem,
 1295 indulgens pariter populis, quos mundus ubique
 laetus habet tota dominum cum mente fatentes:
 tu cunctos de fraude leuas, tu quidquid iniquum est,
 condonare potes, solus quia crimine cares;
 idem mortiferos solitus damnare reatus
 1300 in prolem natosque patrum natosque natorum:
 nobiscum praecelsa deus uirtute maneto.
 nam plebs ista ferox rigida ceruice superbit;
 crimine si cuius commissa piacula donas,
 10 uiuemus per saecula tui.“ mox sanctus ab aula
 1305 effatur dominus caeli, quae iusserat ante;
 ut, cum uulnifica populus post bella quiesset,
 otia respiciens, tantum consortia nosset
 de populo concessa suo, ne forte uirorum
 incautas mentes fallaci cluderet astu
 1310 16 coniunx sumpta foris profanaque sacra doceret.
 28 iamque quaterdenos celeri cum lumine soles
 triuerat hic uates, nullamque adsumperat escam.
 ieiunum referens ad castra ingentia pectus.
 29 illum conspicuae fulgentem lampade flammae
 1315 30 obtutus timuere uirum fraterque ueretur
 31 mortales reuocans fulgenti a lumine uisus.
 33 nescius at uates subitae uirtutis honorem

1289 corruptus *A* coherent *AC* 1290 illicet *C* obtatis *AC* dñf *C*
 1296 cum *A* om. *C*, te π 1297 quicquid *AC* 1299 item *A* dampnare *C*
 1302 ceruice] uirtute *A* 1303 cōmissa *C* 1304 Viuemus] Quemuis *A*
 saecula] *A* 1306 post bella popullus *C* quiescet π 1307 tantum] toto *A*
 1310 coniunx *A* sumta *A* profanā *C* 1311 nam] iam *C* soles *A* solis *C*
 1312 uatis *AC* adsumserat *A* 1315 obtutu *Traube* 1316 mortalis π
 a om. *A* fulgentia lumina π 1317 uatis *AC* honore *Aedilulf*

sacrato fulsisse sibi, formidine plebis
noscitat inmensi uelandum luminis ictum.

- 1320 ne Iudaea cohors cum uisu auerteret aures.
34 sed cum pacifica domini se ad uerba ferebat. 1380
lutea perspicuo tollebat lintea peplo.
35 5 ilicet exhibitis populo certante metallis
6 et quae Sidonio tinguntur uellera luto,
1325 artibus eximiis sacram perficit aedem.
40 32 quam dominus missa sublimis nube repleuit 1385
in tantum, ut uates non posset scandere postes
33 sanctificos, quamuis toto se limine uelum
panderet et foribus custos non obuius esset.
1330 34 Haec cum mobilibus sese dimouerat auris,
36 castra mouebantur; nox rursum sueta reuerti 1390
fulgebat rubrae nimio de lumine flammae,
dum uolucris deferuet apex numenque praesentat.

1318 fulsisse *p* uisisse *A* uisæ *C* sacrata uisa sibi de π sacram
uisum esse sibi *Traube* 1322 lutea] lintea *A* lintea *AC* 1323 ilicet *C*
1326 replebit *A* 1327 uatis *AC* possit *A* 1328 lumine uelum *A*
imine uallum *C* 1329 foribus] frontibus *A* 1330 dimoueret *A* dimo-
uerit π 1331 nox *A* innox *C* mox π reuertit *A*

FINIT LIBER EXODVS . *CA*

INCIPIIT LIBER LEVITICVS *C* (*f.* 56^a *imo*)

LEVITICVS.

- 1 9** Postquam conspicuo longinqua in deuia templo π²
 extrema est inposta manus. mox cura sacrorum
 uatibus incubuit, quo ritu quaeque litarent:
 hostia peccatum demeret quae. quaeue salutem
5 caesa daret: quae dona potens, quae pauper ad aram
5 7 poneret et geminus quae ferret commoda turtur:
 11 quaeue columba pari sociata et iuncta columbae
8 24 sed mirum, pecudum caesarum uiscera raptim
 ignis edax celso rapiebat sidere missus.
10 10 1 Interea iuuenes uegeti iam fortibus annis.
 esse sibi licitum stolido dum pectore credunt.
 Nabdus et Abiudus, Aronis nota prophetae
 pignora, sacrilegis accendunt ritibus ignem,
 2 haut multum dilata nece: nam fulgur ab axe
15 emicuit supero atque inter uota necauit
 non sincera uiros. multum genitore maerente.
 5 frigentumque dehinc tumulantur membra sepulchro.
 6 mox tamen abstinuit genitor lugere sepultos
 germanique omnes. fletum prohibente propheta.
20 7 qui populo permissus erat: namque igneus ardor.
 caelesti de sede uolans, concusserat omnes
 inserto terrore uiros palamque uidebant

INCIPIT LIBER LEVITICVS AC (A f. 125^{u2}: C f. 57^r)

1 templum C 2 in(im C)posita AC sacrum C 4 quae demeret
 quaeue AC corr. p quae dem. atque π 5 celsa A quae om. A
 6 cōmoda C 7 pari sociata p priscociata (pscociata C) AC pia sociata π
 9 aedax C 12 aronis AC 14 haut A haud C dilati A nece dilata π
 15 inter haec uota π 21 concusserat A concluderat C

temnendum non esse deum. qui non foret absens.

9 Haec inter domini cognoscit uoce sacerdos
25 uina negata sibi mellitaque sicera natis,
ne. quando dominum positas uenerentur ad aras.
halitus offendat uinoso ex pectore missus.

11 2 communis populo distinguit regula uictus:
et quid uel liceat uel fas adsumere non sit.

30 eloquitur. quem nostra etiam conuiuia morem

30

13-15 caelesti sub lege tenent: ne uultur in escis
aut coruus picaue fiant. neu buteo furuus
accipiterue sagax aut miluus ore obunco.
et quae difficile est metato edicere uersu:

35 ne quae munda parum congesta in pectore sidunt.
innocuas tactu faciant sordescere fibras.

36

12 2 femina. quae licito uacuatur uiscera partu.
si puerum generat, septeno in lumine sordet

1

3 corpore cum toto; sed cum se uerterit axis
40 octauus, quo sollemne est truncare pudenda.

4 pelliculum demet ueretri. atque inde sedebit
ter denis tribusque dehinc iam feta diebus.

5

ne. quae sanctificis adolentur cultibus, audax
polluat aut uisu aut foedo altaria tactu.

45 5 quodsi concepta laxarit membra puellae.

obseruans geminum tempus nil fraudis habebit.

10

6 quo deinde expleto confestim dona uouebit

turtures aut geminos. similes aut terga columbas,

23 temnendum C 24 uoce/// (m eraso) A 25 que om. A 28 cõ-
munis C 29 assumere C 31 æscis C 32 pigaque A buteo/ (s eraso
iterumque in marg. Nota buteo//) A 33 ore miluus abunco A obunco
miluus ore C 35 q. C munda om. A congesto in pectore
(septem litt. spatio uacuo) A congesto AC corr. p 36 fybras C 37—94 :
om. π¹ 37 uiscera A uiscere C 38 septimo A 39 reuerterit A
40 .: octauus qui sol nitet A octaua qui sole nitet C corr. π 41 pelli-
culum AC demet A debet C 42 que om. A iam C om. A foeta C
43 neque AC scificus A adulentur C aduletur A corr. Major 44 pol-
luta AC corr. p aut] ut C 45 an conceptae? laxaret AC corr. p
puellam C 47 quod A faebit A

- aut grege de molli candentis uelleris agnum,
 50 7 ut saniem precibus ualeat colibere sacerdos.
- 13 14 Morborum quoque effigies et signa docentur,
 dumtaxat quos lepra creat, quae corpore toto
 lutea pallenti perfundit uiscera tabo
 albertemque cutem maculis feralibus implet,
 55 ut, quia per domini nonnumquam exaestuat iram,
 hoc medicante fugam capiat corpusque relinquat
 orantis pro noxa uiri munusque ferentis,
 paupertas quod praestat, ouans quae uincere dites
 saepe solet; dominus uotum quia simplicis haurit.
 60 nec grandis inpensa tamen praestanda medendi:
- 14 10 nam pullos offerre duos agnosque gemellos,
 ut uitulo coniungat ouem, ius praecipit omne,
 polline cum tenui, quam sparsit riuus oliui.
 21 haec diues offerre potest: sed munera paruum
 65 parua manent; namque aut uitulum mactabit ad aram,
 qui uiget explicito bis senis mensibus anno,
 et quiddam de farre pio, quod miscit oliuo,
 22 turtures aut geminos, similes aut forte columbas.
- 15 2 Quin etiam somnos hominum quia saepe uoluptas
 70 per noctem deludit iners, si forte ueretro
 semina destillant, fit corpus turpe iacentum
 7 inmundumque manet, donec iam uesper ab aethra
 conspicuus laeto praecedat lumine noctem;
 4 sqq. nec solum foedo deturpant corpora naeuo,
 75 sed quicquid contingit agens, quem somnia fuscant:
 13 id propter fluuio fas est perfundere membra,
 puritas ut redeat propere cessante reatu.

49 uelleri signum C 50 V/t (u eraso) C 52 quae] q: C quos A
 53 pallente A pallanti C tabo A peste C 55 dominum A inaestuat C
 57 orantes A ferentes A 58 q. C dites C diues A 59 saepae A
 quia C quae A aurit C 61 gemelles A 62 oues C precepit A omnē C
 64 parum A 67 Et quiddam p aut quiddam AC miscit] AC oliuo A
 oliuum C 68 aut forte A nāque C cf. u. 48 69 etiam per s. C quia] quae A
 saepae A 70 deludit tenero si A deludit ener si C corr. p (an ludit tenero?)
 71 distillant C 75 quicquid AC 77 re/deat ut puritas (d eras.) A

- 12 testea quin etiam fas est perfringere uasa
contactu maculata uiri, at facta metallo
80 diluere ac uitreo sordes diducere riuo.
- 16 Hac etiam liciti coitus sub lege piantur. 45
- 13-15 ilicet exutis membrorum labe molesta
antistes praestabit opem, cum sole reuerso
septima puniceis aurora eluxerit astris,
85 turture si gemino ueniat subnixus ad aram
peccati uotique reus paribusque columbis. 50
- 19 Femina, decurso quae fit iam menstrua mense.
foedatur sanie madida, quae promitur aluo.
et quidquid tangit, maculat, dum septimus exit
- 90 25 lucifero redeunte dies; sin auctius urget
unda nocens certique abscedit temporis ordo. 55
indiscreta mali facies idemque reati
- 29 finis erit. sanctam si promat munus ad aram
ex his, quas domino constat placuisse uolucres. 58
- 95 16 1 Interea extinctis merito sub crimine natis 37
Aaronis proceris dominus haec intimat ingens.
- 2 ut, quia praetentis dimissa umbracula uelis
altar habet sacraque simul praenubitur arca, 40
temporibus certis sese referatque locetque
- 100 sacerdos pia uota ferens, quia sanctus ibidem
consistat dominus albenti in nube uidentus.
- 3 sic tamen ut uitulum proprio pro crimine mactet.
- 5 7 proque synagoga similes mox immolet hircos. 45
- 8 10 sorte sub oblata, unus qua deuius erret,
- 105 peccantum delicta ferens secumque recondens.
- 9 ast alius placidam ut domino mactetur ad aram,
optima siderei laturus commoda doni.

79 metalli A 80 ac] hac C diducere C deducere A 81 hac pπ
haec AC 82 illic et C 87 faemina A fit A sit C mense A
89 quicquid AC maculat om. A 96 aronis A 97 quia] qua A
98 qu/e ex quae A 100 quia] quae A 101 constat A consistit π
102 sic p is AC 103 quae A synagoga C imolet C hircos AC
104 qua] qui π 105 peccatum A 106 placitam A 107 cōmoda C

- 17 14 Bestia uel uolucris, nullo quae sanguine fuso
 functa fuit, nullis prandentum est congrua mensis:
 110 idcirco quoniam multorum in sanguine mens est.
 13 atque etiam si forte pecus mucrone peremptum
 laxarit croceam sectis de faucibus undam.
 debet terra tegi, ne sit non condita fraudi.
- 18 Instruct hinc dominus, quae sint consortia noxae
 115 quaeue iuuent parili concordia pectora nexu,
 quae certis digesta modis hic explicat ordo:
 7 inprimis genetrix cubili accommoda non est. 59
 in quo nupta iacet, nullumque agnouerit usum 60
 .excepta pietate sui mens sedula nati.
 120 ut quae paternis nonnumquam amplexibus haesit.
 9 sqq. hoc germana modo, eadem de matre creata.
 aut neptis inspecta tibi natouae nataeue:
 12 non amita affectu nec sit matertera foedo 65
 15 iunctior inue nurum noxalis luxus oberret,
 125 uel nuptam, quam frater habet; non nouerit usum
 17 filia, quem genetrix. lectouae incumbat eodem,
 uni mixta uiro, coniunctaque nomina turpet.
 si nouerca fiat canorum feta nepotum. 70
 ut quae priuigno coniungitur. et duas uno
 130 18 germanas cohibere sinu res absona iuri est.
 20 uel quam coniuncta uobis de plebe capessit
 21 proximus; haut natus detur seruire potenti,
 ne uetito nomen domini uioletur in actu. 75
 22 masculus obsceno ne sit permixtus amore,

108 uolucres *A* q. *C* 109 prandenda *A* prandentū *C* corr. *p* prandenda π 111 etiam] iterum π 112 laxaret *A* laxare *C* corr. *p* roseam π 116 degesta *A* 117—139 *om.* π¹ 117 genetrix *C* cōmoda (ac *om.*) *C* 120 ut *p* et *AC* 121 de *A* 1' *C* 122 natae] nata *C* 124 iuntior (c *minio* ss.) *C* inuenorum *C* inuenarum' *A* corr. *p* (cf. c. *XVIII* 14) antea in uenerem *p* oberret *C* abhorret *A* 125 usu *A* 126 quem] q̄. *C* quam *A* corr. *p* incubat *A* 127 coniuncta] iuncta *A* que] ue *C* 128 foeta *C* 129 ut *Mayor* et *AC* 131 nobis *C* 132 aut *AC* corr. *p* 133 actu] ictu *A* *ms.* 132 sq. non suo loco lepi uidentur

- 135 23 neu sexum deturpa tuum, nec quadrupes ulla
nouerit informes coitus nuptaeue uiriue:
24 crimina quae propter dominum laesere potentem
25 gentes multimodae, terraque his omnibus iras 80
exhibet et sordes, quibus est infecta, refutat. 81
* * *
- 140 19 9 at cum triticeas tondet iam messor aristas, 59
10 uel cum flauentes resecat uindemitor uuas. 60
nemo legat totum, ut pars linquatur egenti.
11 quae suprema fuit. mendum ne dixerit ullus.
neu furtis seruire uelit nec perdere fratrem
- 145 12 nec super iniustum iurandi inponere iura.
13 laedere ne libeat quemquam uel rapta tenere. 65
neue operi pretium demat mercede locati
14 uel una sub nocte uiri; neu dicere surdo
surde uelis damnumue exprobres corporis ulli.
- 150 15 iudicis arbitrium ne sit propensius umquam
in laeuum dextrumue latus, quia pauperis una 70
eximiique uiri debet persona uideri
illis, qui posita rectum discernere lance
16 mente queunt docili. mox turgida pectora frena,
inuisus ne forte fias, dum despicias omnes,
- 155 17 oderis aut fratrem, tacita si cogaris ira, 75
sed castiga magis coramque euolue locato, 79
ut uitet commissa prius mentemque reformat. 80
18 et cum iura tibi fuerint commissa nocendi,
160 motus pone libens iramque emitiga totam,
pectore quae tacito dudum contracta uigebat;

135 deturpat tuum *C* quadrupis *A* 137 lesere *AC* 138 q. *C*
quae *A* iras *C om.* *A* 140 at] aut *A* tundet *A* 141 uindemiator *C*
142 ægenti *C* 143 suprema *C* 144 fortis *A* pdere *C* prodere *A*
145 iniustum *p* iustum *AC* imponere *C* 147 operi *A* opere *C* 149 sur-
de *AC* surda π dampnum *C* 150 ne] non *A* 151 leuum *AC*
153 rectum] rerum π 154 quaeunt *A* pectora *om.* *A* 155 dispicias *A*
post 156 π nescio quo errore ponebat 163—165 158 cōmissa *C*
159 cōmissa *C* 161 tacito *AC* tacita π

- ne dominus sis ipse tui uindexque doloris.
 utque tuis cupies iucunda et commoda rebus.
 sic fratri deposce tuo. ne dissona mens sit.
- 165 19 hoc seruare iuri sanctoque insistite iuri.
 Sint iumenta tuis subnixa et subdita plaustris
 corpore consimili, nec taurum iunge caballo
 frena regens; uirides inter nec spargito uites
 farra serens; uestisque tibi nec discolor ulla
 diuerso sit texta modo filoue biformi.
- 170 20 diligit ancillam si quis mercede seorsa,
 nondum iure dato, quod seruis missio praestat
 et data libertas, mortali crimine caret,
 [puella] si non iuncta uiro sensum coniunxerit unum,
 si facilis nullo coitus luctamine praestat.
- 175 21 lenitur per uota deus, si de grege molli
 uotiuus aries domini maetetur ad aram.
 23 insita siluestri quotiens sunt germina trunco,
 carpite post ternos nequaquam poma decembres,
- 180 24 sed summo sacrate deo; quia quintus edendi
 25 iura dabit uobis licitis cum uictibus annus.
 26 auguriis seruire nega atque auspiciis orsa
 27 pro ueris audire fuge; rectumque capillum
 crispanti rutilare coma, uel carpere barbam,
- 185 28 aut ferro signare cutem, uel stigmata membris
 indere corporeis haut umquam mitia membris.
 29 filia blandiloquis ne sit te mancipe moechis
 31 aut turpi transcripta toro; cantuque medentes
 32 euitate uiros; dignaque accersite noxa.
- 190 si iuuenis uetulo non adsurrexerit, et si
 barbato cuiquam puer, quia grandior aeuo

163 utque C iudicanda et rebus comoda C 168 reges A 171 ancillas A
 ancillas A corr. Mayor 174 si puella non C puella si non A corr. p
 175 praestet A 176 laenitur C 178 quoties C 180 edendi C
 181 conuictibus A 182 auguris C 184 crispanti C 185 cutem signare C
 186 haut] aut AC 188 transscripta A thoro AC 189 accersite noxa A
 arcersit enoxa C 190 uitulo A 191 cuiquam puero A

postulat officium, paternis quod datur annis.

35 sit modio mensura tuo non debilis umquam:

36 nec trutinam serues, cui sit semuncia fraudis.

195 iustus iusta deus quocumque exquirat in actu. 115

20 6 et qui uentriloquos poscunt responsa, refuta.

21 5 defunctum propter nullus deponere barbam
aut nudare caput studeat frontemue serenam
polluat aut quidquam, quo sit deformior, optet.

200 7 femina, noctiuagus si quam possedit adulter. 120

coniugio est indigna uiri, quem postea sumat.
et quae de sensu, quo sunt diuortia, missa est.

10 nesciat alterius thalamos; purusque sacerdos
omnibus in rebus nitidum praestabit oliuum.

205 quo perfusa prius sacrati uerticis arx est. 125

13 huic coniunx de gente sua conpertaque soli

14 haereat et uiduam uitet luxuue nocentem.

15 ne maculosa fiat uetita de matre propago.

17sq. et si quis uitium quodcumque in corpore gestat,

210 <ille> haud dignus erit, qui <munia> sancta capessat. 130

22 3 corpora pura placent, maculis haut inlita foedis.

4 femineus quae luxus habet, cum uota sacrantur,
quae captu pro quisque suo deuouit ad altar.

21 23 quin et uela simul nequaquam iungere fas est;

215 22 9 nam maculis sordent. purus est rector in altis. 135

12 filia sanctifici fuerit si tradita uatis

externi sub iura uiri, libamina prima

13 nequaquam contingat edens: si coniuge functo
aedibus in patriis coepit consistere, sumat

192 paterni *A* 196 refutat *C* deuita *A* corr. π 197 difunctum *A* 198 ue] que *A* 199 quicquam *AC* optet] obtet *A* aptet π 200 si quam π si *om.* *AC* 205 arx] ara π 206 coniux *A* cōperta *C* 207 ue] que *A* 210 haut (haud *C*) dignus erit qui sancta capessat (capissat *A*) *AC* (nulla neque in fronte neque in medio uersu lacuna), Munia non hic dignus e. q. s. c. π , eum secutus corr. *p* 212 quae] q. *C* quas π fluxus π 217 hesterni (hē *C*) *AC* corr. π iure *AC* corr. *p* libana *A* 218 edens *C*

- 220 quem genitor, secura cibum panemque uicissimi.
 14 quod si sancta manu quicumque admouerit ori
 nescius, ob culpam quintas deportet ad altar.
- 24 2 Pendeat ante tholum lychnus laquearibus altis. 82
 noctibus ut praestet flammatum lumen oliuum.
- 225 ne decursa dies pallentes misceat umbras
 aedibus in domini sanctaque altaria condat. 85
 10 Haec inter calidū iuuenes duo felle mouentur;
 hic Hebraeus erat, alius generatus Aegypto.
 dumque alterna sibi dicunt maledicta frementes.
- 230 11 inmensum domini nomen fuscare querella
 non timuit Iudaeus iners, dum ducitur ira.
 14 quod facinus propter castrorum ex aggere tractus
 et positus campi medio, mandante loquella
 sublimis domini, saxorum concidit ictu.
- 235 percurrit pia iura deus atque omnia pandit.
 * * *
- 25 25 Indigus alterius quotiens uult sumere nummos 86
 pignore deposito, si rus addixerit illi,
 cuius poscit opem, reddat sibi credita promptim,
 cum fuerit ditata manus, atque illa receptet,
- 240 quae fuerant transcripta prius; in perpete uita 90
 28 indigus extiterit, illo fit liber in anno,
 quo cunctis est missa quies et dulce leuamen.
 29 quod si forte domum media quis mancipet urbe,
 restituat hic aera sibi commissa per annum,
- 245 30 ne post emissum dimittat praedia tempus. 95
 35 sic tamen orantum danda est pecunia dextris.

220 genito *A* cum genitore cibum secura π 221 quaecumque *A*
 ore *A* 223 ante tholum] & holium *A* lignus *C* licinus *A* 224—226
 om. π^1 224 flammiatum *AC* 227 duo *p* dum *AC* 228 aebreus *C*
 ebreus *A* 229 quaerella *A* quaerela *C* 231 dicitur: *sed ic nif. ex*
u corr., ut syllaba uc efficeretur C 232 loquella *C* 236—265 om. π^1
 236 quoties *AC* 240 trans scripta *AC* 241 extiterit *A* 244 co-
 missa *C* 245 praesidia *C* 246 tamen] tunc *A* ornantum *AC corr. p π*

36 exigit implicitum ne post usura lucellum.

39 quisquis inops tenuem uitae non sustinet usum
ac duros perferre dies, meliusque putabit

250 subdere se domino iam libertate remota, 100

non ferat ille iugum ueluti de serua creatus,

40 sed uelut adscitus positae mercedis ad actum,

41 donec decurso redeat iam tempore liber,
quo cunctis concessa simul sunt otia rebus.

255 48 ac si ceu domini imperio distractus abibit, 105

proximus hunc redimat, aut, si non adfuit ille,

contribulis quicumque sui commercia fratris

iussus agat iugumque uiro seruile sequestret.

50 nam si legitimo fuerit diuenditus aere,

260 seruiet, optato ueniat dum tempus in anno, 110

quo cuncti sua iura simul dimissa resumunt.

52 aut, si parua fuit annorum summa, labore
conpleat hanc proprio manuum quem praestitit actu.

54 sic abeat, quocumque uolet, secumque reducat

265 libera securos pariter cum coniuge natos. 115

26 3 talia sincero condentem pectore iussa 153

6 pax tranquilla manet, nullo quam bella tumultu

proturbare queunt; longos sed missa per annos 155

5 otia multimodo complebunt horrea fructu.

270 7 quin etiam si tela ferox destrinxerit hostis,

8 exigua bellante manu detrusus abibit,

quam libet inmensas acies in proelia ducat.

14 ast illum, qui iussa dei sublimia uitat, 160

16 mortis terror aget, ceu ferrum torqueat hostis,

247 implicitum C urura C 248 inobs C 250 se nomino A 252 uel

ut A uelud C mercedes C 253 decursu C 254 quo] qd C 257 contribulis]

Tribulis C 258 iussus] uisus A seruire C 259 deuenditus C 260 serui & C

seruiat A 262 annorum p nummorum AC 263 EXPLICIT 263-309 ABC

EXPLANATIO [sc. Wigbodi] LIBRI EXODI; Compleat e. q. s. (continua (ω = ABC,

scriptura) B f. 129^r, 2 med. compleat AC manuum A manum BC quem] L = AB)

quam A abiat ω quoc.] quaec. A 265 securos A securus C securas B

266 pectora C iusa B 268 quaeunt L 269 cōplebunt C 270 ferox L

nelox C distr. ω 272 praelia BC 274 agit ω corr. p hostes ω corr. Mayor

- 275 17 praecipitique fuga trepida condetur in urbe.
 20 hinc postrema fames morbis pallentibus illum
 ambiet et saturus quamuis ieiuna putabit
 ora sibi semperque metu redeunte timebit.
 21 ac si conlbitum portis bipatientibus ire,
 280 quo sensus duxere sui, hunc maesta per agros
 22 undique desertos heremus confundet euntem,
 raptosque lupos et quae sunt dente uel ungui
 terribiles per rura ferae, plus triste timebit:
 26 et quamuis pingui generetur caespite terrae
 285 uerna seges, teneras culmis non promet aristas.
 29 natorum tum membra pater ceu dulcia morsu
 adpetet atque fame genetrix demittet ad aluum,
 quod genuit fecunda prius. tum uincola captis
 33 inponet iam uictor ouans flammaeque micantes
 290 adtolent rutilos per tecta ingentia crines,
 urbibus in cinerem uersis, quae foeda gerentes
 ambierant ualido quondam tutamine muri.
 30 deficient tituli, uanarum insignia laudum;
 et quae pulchra prius fuerant, destructa peribunt,
 295 44 ut deus in celsis semper uenerandus ametur,
 idola quem nequeunt mentito adtingere cultu.
 27 Quae deinde in uotis maneat taxatio dragmae, 116
 femina si fuerit seu mas donatus ad altar,
 perscripsit rubrica dei, seu grandior aeuo,
 300 seu puer aut uirgo nondum pubentibus annis,
 seu domus aut fundus, seu quidquid mente dicatur, 120

275 conditur ω corr. p condatur π 276 hinc p huc U hic L famis ω
 psallentibus C 277 ambiit BC 281 desertos A deserto BC aeremus C
 confundit AC confudit B 282 ungui AC lingui B 284 cespit ω
 285 culmis] culmes B culmus π promit AC promittit B^1 (tit post eras.)
 286 dulcida B 287 appetet C genetrix C dimittet AC dimittit B corr. π
 al/um B 289 impone dam uictor C 290 attolent C per tecta] per te B
 293 deficient C dificiente B uariarum π 294 quae] q. C fuerant prius BC
 295 celsi B coelis π 296 nequaeunt B attingere C 297—309 om. π^1
 297 taxatio A 301 quidquid] B quicquid AC

cum secura deo gaudet mens credere summo,
 seu cum sollicitis agitur permota periclis,
 in quibus implicitus ne sese inuolueret error,
 305 pars expressa manet, pars est concredita uati,
 30 ut decimos etiam taxet sententia fructus. 125
 31 si libitum retinere pecus agrumue domumue,
 donantis sub iure fuit: mox pendat ad altar
 comoda quae pretiis induunt concordia nummi.

302 menso *B* credere *A* reddere *BC* 303 sollitis *B* periculis *B*
 304 implicitus *C* 305 expraessa *B* concredita *B* 306 decimus *B*
 308 alta *B* 309 cōmoda *C* comoda *B* praetiis *B* induunt ω *corr. p*

FINIT LIBER LEVITICVS: INCIPIT METRVM SVPER NVMERVM A

EXPLICIT METRVM SVPER LEVITICVM (*f* 130,^r)

EXPLICIT LEVITICVS INCĪPT METRVM SVPER NVMERVM
 (*f* 135,^v) *B*

EXPLICIT LIBER LEVITICVS INCIPIT LIBER NVMERI *C*

NVMERVS.

- 1** **1** Verterat interea solitis recursibus annus,
 mensibus explicitis sua per uestigia currens.
 postquam lecta deo pubes Nilotica liquit
 litora et e Pharia tandem migrarat harena;
5 **2** cum deus astrigera fulgens de sede locutus
 imperat, ut uates tribuum mandata tribunis
 certa ferat plebemque dehinc percenseat omnem,
 3 sepositis pueris et quos iam grandior aetas
 exhibet immunes trepidi sub cura duelli,
10 **ut, quae summa fiat, bis denis noscat ab annis.**
 18 illi alacres relegunt numero currente per omnes
 turmas quisque suas cursimque inspecta locuntur
 nomina, bisseis tribubus quae condita perstant.
 46 haec sexcenta simul conplerunt et tria iunctim
15 milia, quingentos pariter si iungere cures
 44? quinquies et denos, domuum cum deinde uiritim
 notio perdocuit procerum bis milia sena.
 49 Leuitas uero, domini quos cura sacrorum
 sola manet, uetuit plebis coniungere summae.
20 hinc adlecta deo Getsonum milia septem,
 3 17 28 quingentis pariter positis; Gaada seorsum
 bis quaterna facit sexcentis comminus auctis;
 33 tertia bis ternis sed milibus atque ducentis

3 pubis ω liquid *C* **4** e faria *A* ef faria *BC* migraret *B* **5** lo- 1
 quitus *B* **6** uatis ω **7** feret *B* **8** aetas *p* aeuum ω **10** quae] *q. C* (
11 omnē *A* **12** tōrmas *B* loquuntur *C* **13** quae] *q. BC* pstant *A*
14 sescenta *B* cōplerunt *C* **15** cu/res (*r eras.*) *A* **16** domuum *C* doemum *A*
 domum *B* **21** gaada *C* caada *A* gaad *B* **22** cōminus *C* conminus *B*
23 sed milibus *p* similibus ω

- 34 exhibuit patrio dicta sermone Merara.
- 25 25 31 36 has diuersa manet quoniam custodia summas
sacrorum templique dei, sic castra sequestrant.
- 22 prima legit pelagus; alia se porgit ad austrum; 210
- 29 35 tertia praelidas aquilonis respicit auras.
- 38 at qua prima rubet uenientis flamma diei,
30 maxima conspicui ponunt tentoria uatis.
- 40 hinc genitos primo pueros dinoscere partu
et domino sacrare parat, qui milia complet 215
- 43 bis undena, simul bis centum si superaddas
septies et denos, pro quis adsumere dragmam
- 35 46 47 uatibus est licitum sacrisque addicere templi,
49 emptos cum ueluti diuina eliminat ara.
- 4 48 ilicet adplicitos sacrarum ad munera rerum 220
ex Getsona manu Gadaque et dicta Merara
bis quaterna legunt quingentis milia iunctis,
40 quinquaginta super positis, quos ferre seorsum
49 ornamenta domus domini uel promere iussit.
- 5 sic ibi iam positis sumebant otia castris; 225
2 ex quibus excludi placuit trans limina portae,
morborum quis dira tabes corruerat artus,
- 45 3 ne ualidos inter positi contagia ferrent,
abdita dum calidis errant discrimina uenis.
- 12 ilicet uxori tacito qui pectore zelat, 230
13 nec testem, qui prodat, habet, si serus adulter
polluerit casti quondam cubilia fulchri,
- 50 15 ad uatem festinus eat coramque praesentet.

24 inerara *B* 27 porgit *A* pergit *C* porrigit *B* 29 At qua *p* Et qua π
a qua *A* atq. *C* adquã (*ã al. ex a*) *B* uenientes *C* 32 complet *AC*
33 undena simul bis centum *A* undenas bis simul (simus *C*) centum *BC*
35 scaris *A* 37 illicet (illic et *C*) ω 38 exiget sona *A* mana ω corr. *p*
39 quingentis *B* 42 sic ibi *p* sicubi ω 43 ex] e *B* lumina *AC*
44 tabis *BC* corruerat *C* 45 ualidos *L* ualidus *C* ualidis π
46 uenis] ueniis *B* 47 illicet ω zelat *C* 48 si serus (rerus *B*)
adulter *BC* sir seruus serus adulter *A* 49 pulluerit *C* condam *A*
50 at *C*

- quam credit peccasse sibi, canamque farinam,
 hordea quam faciunt, sacratum promat ad altar,
 quam nec ture linat, nec pingui inroret oliuo.
- 17 praeuidus hic uates undam de fonte capessat
 55 fictilibus labris, modico quam puluere tinguat
 quem capit e media pronus testudine templi.
18. mox illam nudare caput palmisque tenere
 conpellet geminis memoris libamina sacri.
 utque bibat latices secum maledicta tenentes.
- 60 19 conpellet senior. quae fit si criminis exsors.
 inlaesa cum mente manet uultuque sereno.
- 20 at si sub tacitis celantur crimina fibris.
- 21 turgebit subita mulier tentigine morbi,
 obscenumque femur putri cum carne liquescet.
- 65 27 insuper et plebis acuit maledicta iocantis,
 dum facili exprobat commissa piacula risu.
- 6 2 Haec inter casto uitam si ducere ritu
 mente parat quisquam uotique implere reatum
 peruigili exoptat sensu, ne luxus in ipso
 corporeus certo possit sub fine uigere:
- 70 3 uina neget sibi nata libens et cuncta refutet
 pocula, quae calidis in uinum uertere lymphis
 aut melle aut pomis consueuit cura bibentum,
 4 cum liquidos puris renouant de fontibus haustus.
- 75 horreat hic uuas, acinum nec mordeat ullum.
 qui uini uel rore madet, uel solibus aret
 in passum crispo concretus margine rimae;
 quin etiam laticem mordacis uitet aceti.

51 52 coramque farinam (*om.* praesentet-canamque) A 53 ture
 thure C tere A 54 prouidus π uatis ω capisset A 57 illam p illa ω
 capud A 58 conpellet] ω, conpellit π 59 que] quae ω tenentis ω 60 quae] C
 q. C fit] sit π exors C 62—172 *om.* B β3 subito A tertigine A 64 absce-
 num A que C faemur A putri] pariter A liquiscet A 65 iocantis p locantis
 (*sic*) AC loquentis π 66 facile A cōmissa C 67 hic A casta A
 seducere C 69 exobtat, A 70 uigere sub fine A 72 limphis A
 75 modeat A 76 qui AC quod π 77 inpassum C insparsum A magine A

sobria mobilibus delibans pocula riuis;

- 80 5 concretamque gerat toto cum tempore barbam,
qui uoto perscriptus erit; crinemque fluentem
6 intonsus conseruet apex; lustrare sepulchra 265
7 nesciat et patrum tumulos bustumque sororis,
8 ut sanctus persistat honor. si forte sub isdem
85 9 compositus tectis aliquis laxauerit artus,
morte obita, infectum ueluti sordescere coget.
is igitur ueniam curis mordacibus oret, 270
tondeat et crinem squalenti in uertice pastum;
10 et cum clara dies septeno eluxerit ortu,
90 turtures aut simili candentes pluma columbas
11 offerat, ut uitium uatis per uerba leuetur
12 atque precem; iactura tamen sit temporis eius, 275
quo prius abstemius fuerat, rursusque capessat
principia optatis iterum currentia uotis,
95 quaesitam ut meritis ualeat contingere metam.
14 omnibus his gestis, postquam sua praemia compos
certa tenet, similes albentis uelleris agnos 280
offerat, expliciti bidentes cursibus anni;
16 unus ut occumbat quaesitae ad praemia mercis
100 17 peccatumque leuet; nitidi iam corporis alter
atque salutiferos aries decumbat ad actus.
15 ille etiam niueos panes conspargat oliuo, 285
et quidquid sacri ueteris sollempnia poscunt,
20 ut ualeat rursum desueta adsumere pocla.
105 23 ergo agite, et plebem quotiens sacrare precatu
orantem cupitis, hoc Christum poscite fatu:

79 dilibans *A* 81 perscriptus *A* pscriptus *C* praescriptus π 84 ut] et *A* hisdem *AC* 86 obita *p* oblita *A* sopita *C* ueluti] ueluti *A* morte uelut subita infectum π 88 crin& *A* partum *A* 89 septimo *A* 92 Atque] Et *C* praecem *A* lactura (*sic*) *C* sit] si *A* 93 capissat *AC* 94 obtatis *A* 95 metam] *A* m̄tē *C* 96 cōpos *A* campos *C* 98 bidentes *A* uiuentes *C* 101 salutiferus *A* 102 ille] uel *A* niueos] nouos *A* conspargat *AC* 103 quicquid *AC* sollempnia *C* solempnia *A* 104 pucla *A* 105 quoties *AC* praecatu *A*

- „Dextera uerticibus hominum dum prona recumbit,
 24 candidus aetheria uobis benedicat ab aula
 omnipotens, custosque fiat per saecula uester,
 110 25 fulgentemque deus faciem super omnia uestrum
 attollat capita, et sit miserator in aeuum;
 26 eleuet et uultus, ut uos de sede reuisat
 inclita et ingenti dominus det munere pacem.“
 7 1 nec minus interea uates circum omnia promptus
 115 iussa dei primam castris socialibus aedem
 exornat domini pinguique inrorat oliuo.
 et quaecumque nitent argento effecta uel auro
 uasa domus sanctae, simili de flumine lauit.
 2 3 plaustra dehinc, tribuum dederant quae iuncta tribuni,
 120 cornigeris bobus parilem diuisit ad usum
 6 Leuitisque dedit; geminis bis ducta iuuenis
 7 carra duo primae Getsonum tradita turmae;
 8 at Merara cohors quaterno bis boue iuncta
 quattuor accepit rebus carpenta ferendis,
 125 quae sacris sunt facta dei; nam sola Gaada
 9 immunis donis gestauit pondera collo.
 11 Interea tribuum proceres pia dona ferentes 129
 discretos habuere dies; namque agmina plebis 130
 ? sunt quingenta, simul uiginti et milia bina,
 130 bis senis ducenda uiris, quorum ordine primo
 12 uouit Iuda tribus donum Nassone tribuno;
 13 14 in quo uasa dedit argento insignia fuluo,
 quae simul expletis faciunt bis pondera centum 135
 atque decem, niuea prorsum siligine plena,

111 attollet *A* miseratus *A* 112 de sidere uisat (siderae *A*) *AC* corr. *p*
 113 inclyto π 114 uatis *AC* prumtus *A* 118 simile *A* labit *AC*
 119 quae] *q.* *AC* 120 bobus *A* 124 accipit *C* gauada *A* 126 donis *C*
 doni *A* 127—175 *om.* π^1 128 discr& (os uel is *om.*) *C* discretis *A* corr. *p* π
 129 quingenta *p* quinquaginta *AC* XX *C* 130 senis *C* denis *A* du-
 centa *AC* corr. *p* ordini π 131 uouit *A* nassone *A* nasone *C* 133 ¹⁴ .c. *C*
 134 decim *A* siligine (*i.* simile *ss. pr.*) *A* siligenae *A*

- 135 13 sacrorum ex more riuo uiridantis oliui
 15 praemadida uitulumque dehinc agnumque nitentem
 16 arietemque simul, haedus cui iungitur albens,
 17 qui peccata leuat, simili cum fronte iuuenas 140
 una duas, quae sacra iuuant coniuncta saluti,
 140 arietes quinque hircosque agnasque sequentes
 consimili numero: primi sunt muneris ista.
 18 sqq Post haec quaeque tribus discretis laeta diebus
 dona dedit nusquam fraterno in munere discors, 145
 omnibus in uasis pariter si summa locetur.
 145 85 at uero in gabatis caelato ardentibus auro
 uiginti centumque fiunt per pondera librae.
 89 Haec ubi deuouit sacrorum insignia uates,
 effantem dominum sacrata audiuit in aede, 150
 dum super eximia rutilans fastigia candet
 150 atque Cherubinos inter dat dogmata legis.
 8 2 nec minus et positae diuersa in parte lucernae
 bis senas uomuere faces, quas candidus ordo
 distinctim rutilare dedit, dum brachia pandit 155
 aurea ceriforum, discreta et lumina fulcit.
 155 24 Interea Leuita manus donaria tractans
 a bis uicenis et quinque adsumitur annis,
 25 et qui seruitium iam denis quinquies annis
 explerit domini, uacuus sit cura parendi 160
 inque locum uetuli iuuenis succedat et adsit.
 160 7 quorum rore leui redduntur corpora pura
 fluminis aut fontis, et acuti lammina ferri
 caesariem comit, si crinis sorduit ingens.
 indumenta dehinc studio curaque lauantur, 165
 ne quando occultum maculent contagia corpus.

135 oliuo *A* 136 nitente *A* 137 hedus *AC* 139 duos *A* 140 hircos *AC*
 agneas *C* 141 primis *A* 146 que] ue *C* fiant *A* 147 uatis *AC*
 148 effantem *A* affantem *C* aede] *C* 150 cherubin ostendat dogmata *A*
 151 diuerso *A* 154 cereforum *AC* 156 Aabis *C* assumitur *C* 159 ue-
 tili *A* 161 acuti et *AC* corr. *p* lamina *A* 162 caesaream *A* sordi-
 uit *A* 164 ne quando *A* nequa uel *C* occultum π

- 165 Haec inter de plebe uiri, quos criminis atrox
 9 cura sequebatur, animo dum teste fatentur;
 7sq. exorant procerem, si possent pascha sacratum
 consueto celebrare die; quos ille parumper 170
 sustinet ac domini subnixus iussa precatur
 170 mandatumque refert, quod tinctis crimine ius est
 insignem sacrare diem cultumque referre.
 quem nox laeta monet, decurso cum uenit anno.
 13 At uero innocuus populi si festa retractet, 175
 nec procul a templo teneat hunc cura uiandi,
 175 crimen habet mortis: lex est haec omnibus aequa. 177
 10 Postquam cuncta pius perfecit munia uates,
 12 13 quae templo sunt digna dei, mox agmina mouit
 2 terrificasque tubas ualidis clangoribus implet.
 quas prius argento domini per iussa pararat,
 180 lammina dum tenuis teretem sinuatur in orbem.
 3 exiguum[que] signum uentosa ad murmura pandit
 ordinibus positis, ut primo bucina cantu
 sollicitas acies ad sancta oracula sistat.
 * * *
 5 haec properat prima castrorum portio, quae se
 185 porrigit aurorae primaque ad lumina solis.
 6 cumque alios sonitus iteret tuba, prodeat agmen.
 quod leuis obuerso de cardine respicit auster.
 tertius at crepitus litui legionibus illis
 dat signum, quae castra tenent contermina ponto,
 190 post quas uasa legit aquiloni obiecta iuuentus.

168 caelebrare A 169 hac C praecatur A 171 sacrare] seruare A
 referre] ferere A 172 nox] mox A conuenit A 173 innocuus B 173-
 (f 135^v, 2) 176 praeficit B uatis ω 178 clamoribus A 179 quas] (ω
 quam B parat B 180 tenetem B 181 que signum ω que del. p:
 que sonum π 182 ordibus B 182 183 cantu sollicitas acies
 ad sēm moracula sistat B 183 exciderunt aliquot uersiculi 185 f. primi p
 186 prodiat A prodigia agme B 187 lenis π respitur B 188 at C
 ad L ut π craepitus A 189 quae p quem ω 190 post quas uasa p
 postquā suasa C post quam suas L post sua selegit π aquilon C obiec-
 tatio eius (iuuentus om.) B

	7 at cum Leuitae diuina ad munia lecti agmina conmorant, Aronis pignora uatis, iam tum pontifices, lituos inflare manebat cura decens cunctaque deo transcripta ciere.	325
195	12 deueniunt primis longa in deserta uadentes 29 ad Pharana locum castris; hic uates amico exorat generum fatu Raguele creatum Obabum iuuenem, terrae Madanitis alunnum, ut pariter gradiens promissa ad regna ueniret, in quibus ubertim manarent dulcia plenis mella fauis niuei multo cum flumine lactis.	330 335
200	30 sed piger et dubia paulisper mente moratus ad patrias mauult cursum conuertere sedes, 31 nequaquam edomitus soceri sermone rogantis:	
205	32 „Cur, inquit, diuersus abis? huc dirige mentem: quo domini nos regna uocant, quae ditia semper. semper honorata nulla sub labe uacillant. et quae causa tamen tam dura et nescia nobis te mouet, ut fines repetas gentemque paternam?	340
210	quam procul et dudum, sensu meliora petente, dimissam mediis heremus disiungit harenis; in quo nulla tuos mouit sententia sensus. et potuit tum causa fore, quia iustius ista percuperes, cum nulla uagis currentia riuus poela forent calidoque arderent sidere solis, cumque iter ambiguum et spes incerta futuri ignaros quateret. at nunc iam fine sub ipsa	345 350

191 at] aut *B* 192 aronis ω 193 inflare *C* ianflare *A* iam flare *B*
194 transcripta *B* trans scripta *A* 195 primas *B* uadentis *B* 196 farana ω
locum] longa *B* uatis ω 197 raguhele *A* raguele *B* 198 alunnum *BC*
199 Vut *C* 200 manerent *BC* niueo *B* 203 patris *A* mauult
cursum *A* cursum mauult *C* cum summauult *B* 204 soceris *A* 205 in-
quid *BC* abhis *B* 206 nos reuocant *B* 208 et quae] et *om.* *B* 210 quã///
(m *eraso*) *B* 211 dimissa ω *corr. p* medis *B*(*heremus*] heremus *C*
heremus *A* 212 mouet ω *corr. p* 213 tum] cum *A* quia *C* qua *L*
214 uacis *B* 215 siderea *B* 216 iter] inter *A* 217 nuntiam *B*

- laboris modici, cum se felicia regna
 exhibeant iungantque dei, sic mente uacillas,
 220 ceu suadeam peiora tibi, quam sensibus opto.
 quin potius, iuuenis, caro te redde parenti,
 et coeptam percurrere uiam munusque receptum
 perface, ut optatis cum primum sedibus omnes
 condiderit dominus, quae sunt meliora capessas,
 225 et proceres inter positus sis grandior actu.“
- 33 Inde abeunt montemque dei posterga relinquunt:
 nec minus aetherii custodem dogmatis arcam
 castra sequebantur, postquam se tertius alto
 lucifer extulerat caelo, iam nocte relicta,
 230 ut sanctis domini semper praeuentibus esset
 iusta quies populo, multo sub fasce uianti.
 inde prius uates, dum signum sedulus offert
 agminibus primis, haec supplex uerba profatur
- 35 „Sublimis consurge, deus, atque hostica promptim
 235 milia disperge; fugiant bellare parantes
 aduersum tua castra, deus, quique inpete sensu
 oderunt te, summe sator; tu robora contra
 quamuis firma uales uerbo sternenda perenni.“
- 34 dicentem nubs clara tegit agmenque refertum
 240 inmensasque acies obtentu uestis inumbrat.
- 11 1 at populus truculenta ferox dum murmura uoluit,
 misit et in dominum rabiosae obprobria linguae.
 quae propter sublimis apex delabitur ignis
 aethere de supero plebemque et castra peredit
- 245 2 parte tenus certa, sed flammas triste micantes

218 modice *B* 219 iugant *B* 220 tibi peiora tibi *A* obto *A*
 221 raro *B* 222 ceptam *B* 224 condiderit *B* 225 proceris *A*
 positōs *B* sis] si *B* 226 habeunt *C* abiunt *A* posterga *BC* post
 terga *A* relinquunt *C* 227 aetheri *A* aetheriae *B* arcae *B* 228 se
 tertius] stertius *B* 229—284 *om. B* 229 relicto *C* 230 praeuentibus *A* 229-2
 232 uatis *AC* 233 profatur praecatur (*utrumque*) *A* 234 hostia *C*
 promptim *A* 236 quique *A* inpete *C* 237 robura *A* 243 dilabitur *AC*
 244 paedit *C* paedit *A*

- in segetem poenae iucunda oratio sanctis 380
auribus extinxit canoque in puluere soluit;
11 sqq. dum pius obstipa uates ceruice laborat
250 14 atque iterat solum populi tolerare tumultus
adsiduos fesso nequiquam pectore uelle. 385
sed dominus consueta deus solacia uati
16 exhibet atque senes fraterno ex agmine poscit
septuaginta simul, quorum sententia iuncta
255 24 25 et numero facile iurgantum frangeret iras,
cum prophetarum pariter tot consona corda 390
uno uelut sensu diuina oracula ferrent:
hi tamen ut pariles cunctis dixere loquellas,
se remouent suetoque prius sermone loquuntur.
260 26 nec minus et iuuenes, castrorum in parte manentes,
diuina cum mente duo certissima fantur 395
atque prophetali pariter sermone praesagant
27 Modus et Eldadus; quod postquam nuntius aures
28 detulit ad proceres, Iesus instantius urget,
265 ut uelut inlicito narrantes uera relatu
29 frenet et obiurget; sed uates protinus almo 400
arguit adfatu mentemque ex aethere missam
inuidia cohibere docet non esse fidei.
- * * *
- 34 ilicet Aserotum ueniunt atque aggere uasto
270 castra locant, ceu bella forent nocturna timori.
12 1 hic germana pii uatis fraterque tumescunt 405
inuidiaque fremunt: „Cur coniunx iuncta prophetae

246 segetam^e A penę C poena A corr. p paene π iucunda C
248 uatis AC 250—253 desunt A 251 assiduos C nequiquam C
254 quorum petentia A 255 faciles AC corr. p 256 corda] uerba π
258 hii A loquelas C 259 locuntur C 260 in parte C in om. A
264 proceris A urguet A 265 narrante A 266 frenet et C
fremu& & A uatis AC al//mo (duabus litt. erasis) A 267 affatu C
268 inuidiam A 269 illicet C aserotum C asrotum A 272 coniux A

- 2 Aethiopissa foret, et cur praesumeret unus
 germanis commune decus? nam se quoque summi
 275 percipere monumenta dei atque inclita iussa.*
 3 sedulus haec uates et cunctis mitior audit
 innocua cum mente silens seque abdicat irae.
 4 non tamen indomitos dominus procedere motus
 5 sublimi de sede sinit coramque locatos
 280 increpat et liquida uallatus nube profatur:
 6 „Quisquis erit uobis cognata e gente propheta,
 somnia uera magis sensu spectante uidebit
 nocte super media, cum se sopita relaxant
 sensa uirum sanctique deus dat gaudia uerbi;
 285 dum loquor et paribus sermonem accommo dictis.
 qua me perspiciat, oraque et lumina cernat
 iuncta sibi, quae nemo ualet dinoscere uiuens?
 7 at non hic mos est, mea cum sententia uerax
 donatur uati, tota qui sede fidelis
 290 est, mea dum licitis adnectit pectora sacris.
 8 ille meos coram potis est consistere uultus
 perspicuoque deum lustrare et cernere uisu.
 ambiguum nihil est nullaque aenigmata uerbis
 sunt inserta meis; confesso me fero uultu:
 295 ille igitur potuit domini regnantis honorem
 cernere et inuisum mortali aduertere lumen.
 et uestros inter non quiuit ponere motus
 mitificam pacem tristesque abolere susurros?^a
 9 10 uix haec ediderat, cum raptim nube remota
 300 ira uenit domini Mariamque amplexa trementem
 perculit et toto perfundit corpore lepram.

273 aethyopissa *C* 275 monumenta] *AC* monimenta π dei atque] iuuat dei et π 276 sedulus *C* uatis *AC* 277 silens] si plebs *A*
 281 cognate gente *A* 282 somma *A* 285 *B f 136, r 2 med.* accommoda *C* 285-7
 286 perspiciatur aq; et (q et *A*) *L* 288 eun *A* 293 enigmata ω (ω = *L* =
 294 me fero *B* uer me fero *A* me fore *C* 297 non q: uit *B* 298 tri-
 stis *L* abolere *p* absoluerē *BC* absoluit uere *A* 299 ediderat *p* dederat ω
 iube *B* 301 percutit *L*

haec exempla uidens Aaron conterritus infit:

11 „Parce, precor, domine, iramque auerte nocentem
peccatumque meum nostraeque omitte sororis.

305 12 fecimus ignari: nostros quod percutit artus,
uerberat et sensus, id mors ne missa sequatur, 440
ultrix nequitiae, custodi et consule nobis!*

13 nec mora, cum uates precibus dat corda fraternis,
supplicibus uotis domini medicamina poscens

310 letiferam ob pestem, totos quae sparsa per artus
germanae tristi torquebat uiscera morsu. 445

talia dum clamat: „Excedit poena reatum
tanta! deus, dimitte metum, morboque medere.“

15 illicet adnuitur; sed castris femina trusa
315 exulat atque tabem septenis passa diebus
inlaesos recipit laetis cum uultibus artus 450
consuetoque dehinc plebis celebratur honore.

13 At Iudaea phalanx promissa ad praemia tendens
signa mouet castraque dehinc Pharanis in aruis
320 conlocat et tuto componit moenia uallo.

2 3 illic sidereo compulsus mittere fatu 455
bissenos iuuenes, tribuum quos esse tribunos
diximus antierius, qui terram urbesque Chanannas
ocius inspicerent sociisque exacta referrent.

325 22 illi abeunt saltumque petunt Ematha uocatum
23 permensi[que] deserta heremi Chebronaque lustrant, 460
quam populi tenere feri Sesique Thalique.

24 ut uentum ad uallem, iam tum quae consita ficis,

302 aaron *L* aron *C* imfit *B* 303 parca *B* praecor ω 304 nostrae]
nrae (*lineola om.*) *B* omite roris *B* 306 deest *B* 307 custodi et] ω
custodia π 308 uatis ω praecibus *L* 310 laetiferam *AC* loetiferam *B* q. *C*
313 metum *B* metum *C* deest *A* 314 illicet *BC* trussa *B* 316 inlaesos *B*
uⁿltibus *A* 317 caelebratur *L* 318 iudea falanx *BC* 319 qu *A*
faranis *A* faraois *BC* 320 collocat *C* toto *L* componit *C* conponet *B*
321 cōpulsus *C* 322 iuuenis *B* 323 interius *B* kannanas *B* 324 socii *A*
exacta *A* referent *A*¹*B* 325 petent *A* 326 permensique] que *om.* *A*
327 *f.* Sesi Thalamique 328 quae] q. *BC* facis *B*

- dulcibus et malis, sed quae lapidosa uocantur
 330 seu granata magis, laeta cum uite uirebat.
 ex hac poma ferunt signum latura fidei
 atque etiam ex aliis, diues quae prompserat aruum.
 ingentem lenti detondent palmitis uuam
 transuersoque dehinc nitentes fuste reportant:
 335 26 atque quaterdenis trepida cum cura diebus
 praeteritis tandem, fuerant quae uisa, reportant,
 29 terrorem addentes, dum dicunt moenia uasto
 34 edita suspectu gentesque inmensa leuantes
 ad caelum capita, ueluti cum plurima quercus
 340 stipitis annosi stellatis iungitur astris.
 14 1 Frangitur his populus, sensuque adfectus amaro
 triste gemit largoque umectat flumine uultus,
 3 talia dum memorat: „O semper laude ferendi
 digna uiri, quos nulla mali tam grandis imago
 345 terruit et solita functos tellure locauit!
 quos nec triste solum calidis ambussit harenis,
 et multum tolerata sitis mannaeque minuat:
 dulce quidem, sed felle madens, quia non iuuat artus,
 adfecit grauiore fame, cui sola coturnix
 350 iungitur, et tenui consumit corpora uictu.
 at non in Pharia quondam regione manentes
 (11 5) tam tristes torsere cibi, cum uerrere pisces
 ludus erat totumque in mensis ponere Nilum
 uel mare uentosum uaria de plebe natantum

329 q. *B* uocatur *B* 330 malis laeta[m] *B* uitae ω 331 signum
 quae latura *A* 332 diues] diue *BC* q. *C* prompserat *A* promiserat *C*
 promiserat *B* 333 decondunt *C* detundent *B* 334 fuste] feste *A*
 335 et 336 om. *C*¹ (non eadem sed coaeva m. imo in marg. adscripsit
 addito post u. 337 ḥ signo; primam litteram idem rubricator uidetur
 scripsisse). 335 adque *B* 338 aedita *AC* aedit *B* suspecto *B*
 339 om. *A* 340 stillatis ω corr. π 341 adfectas *C* 342 gemet *L*
 humectat *C* 343 memoratos semper *C* memorato semper *B* 346 am
 busit *BC* arenis *C* 347 tollerata *A* minuta *B* 348 artur *B*
 349 affecit *C* cuturnix *B* 351 faria ω 352 cibus *A* uerro repisces *C*
 354 uentuosum *A*

355	exuere et laeta uentres laxare sagina. nos dites gregibus, cunctis nos pinguibus hortis	490
11 5	inemptos pepones aluumque inflare solentes cucumeres auido mordaces carpsimus haustu. nos alia et caepe, nos illic sectile porrum pauit et expletos somno marcente refouit.	
360	14 4 quin agite et finem iam duris ponite rebus. uertite signa citi Niloque has reddite turmas conspicuumque ducem cognata ex plebe create, qui nostrae antierius ponat momenta salutis, quam suae uel trepidi proceris, qui dicta secutus, ut dicit. metuenda dei, deserta per arua	495
365	destituit miseros hostique obponit enormi, ut mortis grauiora metu patiamur inertes, dum coniunx dilecta cadit. dum filia uirgo	500
370	ducitur et tumido seruit captiua tyranno.“ 10 His dictis grauiora parant; namque incita turba saxa capit totoque insurgens corpore librat. sed dum praetrepidant, dum sese ad crimina firmant, 6 discindunt habitus proceres pronique ruentes	505
375	5 ad terram fluxere metu cunctosque precantur, 9 ne stolidi in dubiis mittant conuicia rebus in caelum sedemque dei, neue ardua credant 6 decretis promissa dei; cum deinde Chalebus, Iesutis comitante fide, sic procubus orat:	510

357] *Exempla poetarum* 195 K. Mico: Pepones. Inemptos—solentes. Alchimus.

356 hortus *B* 357 in/emptos *A* ineptos *Exempla* ineptos *Mico*
(inēptos *deterior codex*) 358 cocumeres *B* capsimus *C* 359 et coepe *C*
ex cepe *L* 360 som, o *A* sompno *B* fouit *A* 362 nolo (o *in i pr.*
corr.) *A* 363 creatæ *C* 364 nostrae ω nostra π (*C*?) interius *B*
monumenta (munomenta *B*) ω *corr. Mayor* 365 suae ω sua π uel *A*
uelut *BC* sequutus *BC* 367 distituit *L* obponit] *A* 369 coniux *L*
370 tyranno *B* 373 praetripidant *B* 374 descendunt *B* 375 prae-
379 hiesutis *C* conuicantur *B* 376 conuicia] *A* 378 discretis *C*
cum ω quos π calebus *AC* tante *B*

- 380 „Tempore quo placuit terras temptare repostas
hostilesque domos uisaeque expromere uobis,
omnibus e tribubus primi placuere tribuni.
quorum nota fides nequaquam dissona posset
dicere, uel ciues mendaci eludere fatu.
- 385 et nunc si parilis perstat reuerentia nostri
nominis et nullis uentosa emittimus orsa.
credite conpertis; nam quae fiducia ciues
fallere nos faciat. domini responsa sequentes
uobiscum parilique modo per cuncta uadentes?
- 390 quae quidam metuenda putant. dum uultibus albus
pallor inest sensusque labant formidine capti
uana quidem. quia iussa dei nos maxima firmant
nec uinci pelliue sinunt. licet alta gigantes
colla leuent densoque obponant milite turmas.
- 395 nobis terra patet, post quam perditibus aruis
felicem lustrasse iuuat. quae flumine multo
lactis opima fluit et dulcis gurgite mellis.
uos tantum ne corda deo disiungite sancto.
neu timidas cohibete manus; quia signa sequentes
- 400 numquam uicta dei famulans uictoria ditat.“
- 10 Haec ubi dicta, dei confestim sedibus altis
maiestas ueneranda uenit populumque patresque
atque synagogam miro perfudit honore.
- 11 Haec inter dominus tristes denuntiat iras
- 405 12 extremamque luem, qua gens inmensa necetur.

380 quo] quod *B* temptare *A* repositas *B* post 380 imo in marg. *f.*
134* unum filium lini et cannabis *add. m. s. XII A* 381 domus *B*
382 e *A* et *BC* prim *C* 383 dissono *A* dissona *B* 384 mendacie
ludere *B* 386 emittemus *B* 387 cōpertis *C* nam quae *p.* namque ω
390 albis *B* 392 quia $\eta\sigma$ iussa dei nos *A* iussa] iosa *B* nos] nox *B*
393 gygantes *B* 394 obponant] *A* opponant *BC* 395 postquam *A*
perquam *BC* editibus *C* ditibus *L* quam de perditibus (*uel* e perquam
ditibus) π ante aruis spatium duarum litt. uacuum *B* 396 iuuat *C*
iubat *A* seiuuat *B* q. *C* 397 fuit *C* 399 coibete *A* conhibite *B*
se Quentes numquam *etc. B* 400 dictat *B* 403 sinagogam *A*

- squalentes inter saltus terramque relictam, 540
 30 exceptis tantum metuenda a peste duobus.
 quos socium robur parili firmauerat usu,
 uidentes nil posse dei configere iussis.
- 410 13_{sqq.} quamlibet id uates orando auertere temptans
 mollibus adloquiis timida inter uerba rogaret, 545
 ne stolidi incassum mittentes uerba Chananni
 perstreperent nulla populum uirtute iuuari,
 qui foret optatus dominique ad praemia lectus:
- 415 29_{sqq.} nec tamen eualuit metuenda inflectere dicta, 550
 quae firma sub lege uolant; nam uisere nulli
 arua fuit licitum soli concessa fidei;
 namque quaterdenis populus bellator in annis
 occidit et natis sublimia regna reliquit.
- 420 40 Haec inter stolidis armata et incita curis, 555
 consurgit legio summoque in uertice collis
 signa locat praecepsque obliquum fertur in hostem.
 et quia pugnaces dominus non terruit alas,
 uincitur et fuso conuertit milite terga.
- 425 44 praescius id uates castrorum in sede remansit, 560
 sacratam cohibens uallis tutantibus arcam.
- 15 32 Interea ex populo quidam sub lumine festo
 dum sarmenta legit, legis contemptor aeternae.
 corripitur sanctaque dei per iussa necatur
- 430 35 missilibus saxis, uetitum ne serperet ausum. 565
 38 quin etiam quo saepe uiros mens cauta moneret
 aeternos domini ad monitus conuertere mentes,

408 usu ω ausu π 409 fidentes L 410 uatis ω temptans A

411 all. ω uerba sona rogaret A 412 cananni A chanani^h B praestrepent B
 414 obtatus A lectis A 415 eualuit] eupluit B
 416 uiscere B 417 licitum A 419 reg/na B reliquid C relinquit B
 420 incitā B 422 signo BC praeceps A, pces C prae/ces B
 oblicum B hoste B 425 praescius B uatis ω 427 limine B
 428 contempto BC 429 iusa negatur B 430 misilibus BC 431 sepe BC
 sepe A 432 mente B

- fimbria conserto cunctis hyacinthina nodo
nectitur et noto distinguit limite uestes.
- 435 16 1 exim causa mali uetito consurgit ab actu:
namque Coras Leuita tribu pariterque Dathamus
5sqq atque Abirus, licitum cunctis offerre tonanti
incensum cum ture pio dementibus ausis
credentes, tumida uates petiere querella.
- 440 31 nec longum dilata nece; nam cardine rupto
terra patens cunctos inferna ad tartara misit.
35 cum quibus extincti pariter sua funera cernunt
bis centum, qui sacra deo non iussa ferebant,
quinq; et deni cunctorum congrege turba,
445 et pecora et quidquid fuerat sub iure nocentum;
34 ac uelut in totos pariter nex una ueniret,
dispersi trepidare metu ignemque supernum
nequiquam fugere ac sese abscondere temptant.
41 quin etiam reuoluta die feruere tumultu
- 450 47 non ueriti magna confestim clade premuntur.
49 atque eadem sub morte ruunt bis milia septem
sexcentique uiri; et ni discrimina uates
tanta uidens dominum blanda inter uota rogasset.
grandior infandum punisset poena reatum.
- 455 37 39 Verum ubi post trepidos redierunt otia motus,
17 auratas pateras, iuuenes quibus ante sinistri

433] Mico: Fimbria—nodo. Alchimus.

433 fymbria C fybria B hiacinthina C iacin/tina (c eraso) A iacintina
Mico thyacintyna B 434 nectatur A noto] toto π distinguit C
distinguit distringit A dstringit B 435 exim] ω acto B 436 choras B
438 ausis] auis B 439 tumi/da A petiuerē A quaerella L 440 nece
dilata π 441 misit ad tartara B cartara A 443 iusa B 444 et deni]
eademni B cum grege A 445 pecore ω corr. p quicquid AC 446 uelud C
nix B 447 dispersit trepidare C supremum π 448 nequiquam A
449 l reuoluta (l male incohata littera) A 450 praemuntur B 451 ¹².vii. C
452 sescenti B uatis ω 453 uota uocasset B 454 grand or A
455 post] p C

obtulerant insueta deo libamina caeli,

38 39 dissipat et tenui sollerter lammina cunctas

deuouet ac domini Moyses altaribus indit;

460 idcirco quia sacra fiunt, quaecumque feruntur
ad dominum celsaque dei ante ora locantur. 595

17 1 nec minus ut uates inter discretio summos

2 atque tribus fieret, uirgam deposcit ab omni
principe, bisseñas donec iam summa repletet;

465 3 sepositamque dehinc Aaronis nomine uates

4 exhibet et domini media intra tecta relinquit. 600

8 cumque reuertenti micuissent sidera sole,

9 res haut nota prius, populo mirante coacto,

cernitur et magnum domini patefecit honorem.

470 8 enodis nam uirga prius truncataque ferro

Aaronis proceris nullo de fomite terrae

floruit atque nuces sicco iam stipite prompsit. 605

19 2 additur ad legis monumenta et iussa sacratae,

ut uitula, cui flaua cutis per membra nitebit.

475 3 5 occidat ante fores domini corpusque cremetur

9 ignibus, utque cinis combusto e uiscere natus 610

corpora purificet foedo sordentia tactu,

6 conspersus per membra uirum, cui gramen hysopi

iungitur, ut tenui diffundat uerbere rores

480 7sq. flumineos mundaque infectos diluat unda.

11sq. nam quicumque manu contingit corpora functa, 615

483 13 uel iacet exanimus cuius sub tecta cadauer,

482 sordibus afficitur templumque infuscat aeternum.

458 solerter *C* solenter *B* lammina cunctas *A* flamma incunctas *BC*

flamine π 459 moyses *A* 460 quia| qui *A* q.cumque *C* 463 uirgas ω

465 sepositam *A* repositam *B* depositam *C* aaronis *L* aronis *C* uatis ω

466 mediam *A* intra *L* inter *C* 468 haud *C* conacto *B* 471 aronis *C*

472 prompsit *AC* prumpsit *B* 473 iussa *B* 474 nitebat *A* 475 ac-

cidat *C* foras *A* 476 ut| vt (*v in ras. al.*) *B* cines *B* ebusto *C*

477 foedus ordentia *B* 478 gramin *B* esopi ω 481 func (ta *om.*) *B*

482 *post* 483 *transposuit* π 482 sordibus *AC* sordidus *B* efficitur ω

corr. p (*nisi malis inficitur*)

- 15 uascula quin etiam patulis sordentia rostris
 485 16 cuneta fiunt, uulnusque dehinc quicumque cruentum
 contingit ossaque uirum bustumue sepulti,
 19 tertia luce potest sese uel septima purum
 reddere, si dominum tacito sub corde precatus
 18 dona ferat medici purgatus flumine rami.
- 490 20 1 Haec inter Iudaea phalanx deserta per arua
 dum graditur, Cadessa uenit procerisque sororem
 2 extinctam tumulat multaque accenditur ira,
 quod deserta siti regio non promeret ullos
 fontibus e gelidis riuos; quodque arida cunctis
 495 ora forent tostoque arderent corpora sole.
 8 id dominus meditando uati depromere uirgam
 imperat et gemino rupem contingere tactu.
 quam tamen incutiens dubio cum pectore Moyses
 10 obiurgat populum dicens: „Heu! mente feroces
 500 sensibus et duri, numquidnam saxa madere
 ulla queunt riuis uiuosque emittere fontes?“
 11 haec dum motus ait, lenta dat uerbera uirga.
 rumpuntur cotibus amnes.
 12 attamen omnipotens cunctantum pectora uatum
 505 increpat obiurgans: „Quoniam sententia uobis
 ancipiti sub corde fuit meque omnia posse
 mens haut firma uidet paruumque inperit honorem
 sublimis domini imperio, cui credere coram

503 sqq.] Aldhelmus p. 314: coticula . . . paeoni primo adsciscitur
 uersifico de aqua contradictionis „rumpuntur cotibus amnes“.

Ἀριθμ. 20, 11 καὶ ἐπάρας Μωυσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπάταξε τὴν πέτραν
 τῆ ῥάβδου ὅς καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ πόλις καὶ ἔπιεν ἡ συνκρογῆ καὶ τὰ κτήνη
 αὐτῶν 12 καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωυσῆν καὶ Ἀαρὼν κτλ.

- 486 ossaque] quique ossa π 487 tetia B 488 praecatus I
 489 medici] medi C 490 iudæa B iudea A iudea C falanx BC
 491 cadesa A 493 ullus B 494 gilidis B riuos: ro in ri corr. A
 495 oro B 496 medicans ω corr. μ 497 tactu] tantum B 498 moyses A
 mores B mores C 500 sax B num quidnam A 503 ex Aldhelmo
 adsciu. om. ω 505 quoniam] q: B 507 haud C

- Iudaeas acies decuit fidemque referre
 510 nil non posse deum: id propter, ducere plebem
 ad sedes dudum sponsas terramque feracem
 haut licitum uobis magnaue adsumere dona.“ 645
 14 Interea populus Edomum adiungitur aruis,
 per quae pacificas acies deducere Moyses
 515 26-29 percipiens placido regem sermone poposcit
 20 praetumida uirtute ferum pugnamque parantem.
 22 quem tamen euitans monti coniungitur Oro, 650
 29 in quo decursae post tempora plurima uitae
 28 conditur Aronus notaque insignia liquit
 520 26-29 festa sacerdoti, celsis qui altaribus addit
 maiorem cunctis Eleazarom, ut deus ingens
 iusserat et placitis ministrum adlegerat aris. 655
 21 1 illic multimoda fidentes pube Chananni
 terrorem inmodicum ualida cum clade dedere
 525 Iudaeis, cum terga darent nudata per agros.
 3 sed tamen adsumunt animos dominoque fauente
 hostiles sternunt cuneos atque urbibus ignem 660
 subiciunt ualidis inmensa et laude triumphant.
 4 Sed quamuis fluerent optatis commoda rebus,
 530 non tamen obliqui fremitus nec murmura desunt
 5 in uatem coniecta pium; dum quisque feroci
 uoce gemit multa terrarum dote refertam 665
 Aegyptum post terga datam Nilumque feracem
 frugum et securo semper cultore colorum.
 535 6 id deus omnipotens aequato examine plectens

509 iudeas *BC* 510 nihil non *A* 512 haud *C* assumere *C*
 513 iterea populos eedomum *B* 514 perq: *BC* moyses *AC* moeses *B*
 515 poscit *B* 517 Horo π (*Vulg.*) 519 natoque *Mayor* 520 qui *p*
 que ω (sacerdoti *pro* sacerdotii positum putabat π) 521 eleazarum *C*
 523 c^h ananni *A* chanani *B* 525 iudaeis *A* iudeis *BC*, Iudaei π nudata
 nudataque *L* que *om.* *C* 526 assumunt *C* 527 adque *B* 528 subicunt *B*
 triumphant *A* 529 obtatis *A* 530 murmura *A* 531 dum^{niis} que *A*
 532 dota *A* refertum *C* 533 egyptum *A* datum *C* 534 colonum ω (colu-
 num *B*) *corr. p* (*cf. u. 352 sqq. ex Num. 11,5*) Canopum *Mayor* 535 deus | ds *B*

- uipereas acies uiroso ex fomite prompsit ·
 quae multos strauere uiros, dum tenuia quamquam
 uulnera letali distendunt corpora suo.
- 7 At populus lugubre gemens, dum procubus orat
 540 ante pedes uatis et publica funera narrat,
 agnitione probri cunctorum in corde reposta
 accipit optatam domino saluante medellam.
- 8 namque probus princeps tumidum formare draconem
 aere flauo iussus malo suspendit ab alto.
- 545 ut, quemcumque uago fixissent dente cerastae,
 exueret letum pendentem uersus ad anguem.
- 10 11 Hinc populus Obetha uenit. Achina deinde
 12 15 arua petit; Zaredina dehinc; mox transit ad Adar.
 iam uiridi in campo, sedis ubi cultor amoena
- 550 13 Amorreus agit et opimo pascitur aruo.
 16 illic est puteus uitrea perlucidus unda,
 quem iuxta dominus sancto sermone locutus
 Moysetem iussit populum densare refertum,
 duceret ut riguos latices undamque nitentem.
- 555 17 consona tunc penitus diuina in cantica cunctis
 lingua fuit, domino dum laudes hoc canit hymno:
 „Immensus dominus fluenta misit
 et totum populi remouit aestum,
 pleno dum puteus patet profundo
 560 et multum gelidis scatet fluentis:

536 uiroso] uiroso loetali (letali C) ω letali π prompsit AC 537 tenuiā B
 quaequam π 538 loetali L 538 suo] suo B 540 pede B 541 agni-
 tionem B probri p prius ω in corde reposta p incendere L impendere C
 pesti ω 542 obtatam A 545 caerastae A caeraste B cerastae C
 546 loetum ω 547 Obotha p obetha L obētha C achina A 548 aredina ω
 corr. p post 548 nescio quo errore perductus uu. 509 et 510 (Iudae—plebem)
 repetiuit π 549 sedis ω sedes π cultura menae B cultur amēnē C
 550 et opimo ω 551 est] et π perliquilucidus A 552 loquutus A
 553 mosetem A mosotem B densa B referentum A 555 paenitus A
 556 domini π ymno A 557 sqq. non discernuntur uersiculi in A
 557 immensus A dominis B 559 petet A 560 gelidis B

- 18 quem quondam ualidi fecere reges,
gentes dum ualidas regunt habenis
et sceptris pauidos premunt clientes;
usus ceu proprius pateret ipsis.
565 externis procul omnibus remotis. 700
hic nostrae a domino datus saluti
uiuis inriguos repleuit undis.“
Haec ubi sidereo dixere cantica regi
castra mouent, uariosque locos post terga relinquunt,
570 21 Seonem ad regem decurso limite ducti. 705
24 obpositas acies ualido certamine fundunt,
23 quas ille, innocui deridens dicta prophetae,
struxerat, et uana nequiquam laude ferebat
gentis Amorraeae; duro quae subdita bello
575 25 decubuit ualidas iam dudum saepta per urbes. 710
* * *
32 Iazera quin etiam, simili uastata duello,
suscepit protrita iugum atque oppida multa
deditit, optatae deprecens otia pacis.
22 2 Haec ubi sollicito dictauit fama Balaci,
580 qui Moabitarum populos urbesque regebat, 715
5 concutitur grauiore metu Balamque prophetam
ambit honoratis precibus, ut tanta gerentem
6 impediatur dictis populum cursumque refrenet
bellantum penitus; quoniam, quae procubus oret,
585 audiat omnipotens et tristitia quaeque secundet. 720
12 ille negat fas esse sibi maledicta referre
in plebem domino semper ductore uadentem

561 quen *A* condam *AC* ualidi | tumidi π regis *B* 562 abenis *BC* 563 prae-
munt *L* 564 proprius *C* propriis *A* prius *B* 565 hesternis ω *corr.* π
567 inriguor *B* 569 relinquunt *BC* 570 Seonem | semem *B* duco *C*
571 obpositas | *A* 572 propheta *C* 573 struxerunt *B* 574 amorraeae *C*
amorraeae *L* quae | *q.* *C* 575 septa ω sazera ω *corr.* *p* 576 deuello *A*
577 suscipit potrita *B* adque *B* *post* 575 aliquot uersus exciderunt,
quae sequuntur 576—578 lacera sunt. 578 deditit *p* dedit *L* edidit *C*
obtatae *A* 579 sollicito *B* dictabat *A* 582 horatis *B* praecibus *L*
583 impediatur *C* 584 paenitus *A* quae | *q.* *C* procubi *B* 585 tristitia *B*

- ad sedem regnumque suum, longeque uideri
 iustius, ut meritis accommoda quaeque precetur.
- 590 13 quandoquidem dominus nocturno in tempore uisus
 inhibeat reserare senem responsa Balaci.
 14 talia sed postquam dimissus nuntius infit,
 15 et regem sua cura tenet, perquirat anhelus
 electos proceres rursusque ad limina uatis
 595 mittit oratores dudum iam dicta rogantes
 18 nequiquam, quia dicta dei contraria pugnant.
 21 sed tamen emersus uates conscendit asellam
 atque praecedentes conlatis passibus aequat.
 22 ecce uiae medio domini mox angelus offert
- 600 23 strictam aciem contra pronamque obuersus et instans
 cornipedem terret, celeri quae concita saltu
 in partem conisa fugit campoque pererrat.
 quam dum praecipiti temnentem frena timore
 circumagat uates ac pressis pugnat habenis,
 605 calcibus et fodicat uirgaque euerberat acri,
 24 pampineas inter uites iam tegmine lapso
 semirutus paries cunctanti obiectus asellae
 25 procursum inpediit; pedem quae ad saxa recussit
 oblitisque senis sensuque adfecit acerbo.
- 610 26 nuntius inde citus diuersa in parte resistit
 calle perangusto, tenuis quo semita duxit,
 circumitus nullos quacumque in parte relinquens.
 27 quadrupes hunc stricto uidit mucrone micantem

588 ad *A* at *C* ut *B* sede *BC* longeque | longe *B* nam longe π

589 a, cōmoda *C* accomoda *B* praecetur *B* 592 infit *B* 593 per-
 quiret *B* hanellus *L* 594 uates *B* 595 oratores *L* ut orarent *C*
 iamdudum *B* 597 emersus *p* emensus *L* emensos *C* uates *C* uatis *L*
 598 praecedentes *A* procedentes *BC* collatis *C* 599 medio *A* 600 strinc-
 tam *L* strictam *C* et] ē *B* 601 terrae *A* quae] *q*. *BC* 602 fugit *B*
 603 quan *B* temponentem *BC* 604 uatis ω pressis *C* pressis *B* 605 cul-
 cibus *B* et fodicat] et fodiat *C* 607 semirutus *C* simirutus *B* 608 impe-
 diit *A* inpediit *B* impedit *C* quae π que *A* *q*: *BC* recusat *B* 609 aceruo *A*
 612 circumitus *L* circuitus *C* 613 strincto *A* stincto *B* stricto *C*

- et multum pauefacta ruit. quam surgere iussam
 615 uerberat et multa uector uibice coerhceret. 750
- 28 illa ubi perdoluit, subito sermone locuta est.
 dum deus eloquium desueta in uerba relaxat:
 „Quid feci meruiue tibi. quod uerbere multo
 30 labentem conixus agis? num terga negaui
 620 sueta tibi? umquamue pauens mea pondera fugi, 755
 praecipitemue dedi, prono dum cernuus armo
 laberis et prona fusus ceruice rotaris?“
- 29 talia dicenti commotus dicta sacerdos
 tristia saepe refert multaue exaestuauit ira,
 625 31 dumque fremens saeuit, claro mox angelus ore 760
 emicat et sancta conpellat uoce prophetam:
 32 „Inmeritam pecudem trino iam uerbere pulsas,
 quae me prona fugit terraeque inlisa recumbit
 idcirco, quoniam non est tua semita summo
 630 grata deo longeque uagis nunc gressibus erras. 765
 33 et nisi cornipedem diuersa in parte uadentem
 terror abegisset, duro te uulnere ferri
 strauerat ista manus crudumque exegerat ensem.
 ut te deposito mihimet possessa fuisset.“
- 635 34 desilit hic uates sanctumque inflexus adorat 770
 delictumque dolens reditum uitamque precatur.
 35 dimissus celerat suscepta et munia conplet,
 uerba locuturus domini dictanda relatu.
- 36 iamque uiam uincens Moabae adiungitur urbi
 640 conspicuumque uidet condenso in milite regem 775
 auxiliumque sibi timida cum uoce rogantem

614 pauesfacta *B* surgeret *B* 615 uecto uibice coerhceret (con-
 hercet *B*) *BC* corr. *p* cum uibice coerhceret uecte *A* 616 loquuta *L*
 619 labentem *A* labantem *BC* 620 pauens *L* parens *C* 621 praecipite *B*
 623 comotus *BC* 624 tristitia *A* sepe ω 626 epellat *C* 628 fugit *B*
 629 quoniam] quod *B* quod haec π 630 longae *A* nunc uagis *BC*
 632 terro abigisset *B* 633 stauerat *A* que om. *A* 635 uatis ω inflexus *B*
 636 dilectum *C* praecatur *B* patur (*lincola euanida*) *A* 637 conplet *A*
 conplet *C* 638 loquuturus *L* 640 uidit ω corr. π milite] limite *C*

- 23** 1 inspicit et domino septenis supplicat aris;
 2 conspicuosque simul uitulos lectasque bidentes
 3 immolat et cuncta committit munera regi
 645 4 iudiciumque dei tacita sub nocte meretur.
 6 quod deinde euoluens his regem terruit orsis:
 7 „Montibus e patriis Moabo a principe iussus.
 unde rubet uentura dies lumenque serenum,
 quaque iacet tellus geminis inclusa fluentis
 650 Tigris et Euphratis, ut dictis saeuus acerbis
 8 exoptem non digna uiris, quos sanctus ab alto
 protegit omnipotens terraeque indicit opimae.
 9 hos igitur de colle procul mox uisere ius est
 optatosque mihi iamiam dinoscere uultus
 655 felicitis populi. quem solum magna secuntur
 dona dei, gentesque procul seiunctus et exsors
 percipit optatas placido de numine sedes.
 10 quisnam igitur prisca quaesivit clara Iacobi
 pignora uel plebem numeris percurrere quiuit?
 660 occidat hos inter potius mea uita relinquens
 corpoream sedem iustisque adiuncta quiescat
 progeniesque mea tali cum germine uiuat!-
 11 Haec ubi disseruit sensu torpente Balacus
 concidit et uatem diuersa et dissona fantem
 665 13 14 increpitat. tumidum iussus conscendere collem.
 ut partem exiguam populi subiecta per arua
 cerneret. haec iterum digestis uocibus addit:
 18 „Confestim mea dicta tuas demitte per aures.
 Moabi rector populi, testisque uenito!

643 lectas *A* lactas *BC* 644 Immolat *C* immolat *I*. committit *C*
 committit *A* 646 uoluens ω corr. *p* 647 e] et *B* moab^o, a principe *C*
 650 tygris *C* eufratis ω aceruis *A* 651 sanctos *B* 652 protigit *A*
 653 collo *B* 654 obtatos *A* optatus *BC* 655 sequuntur *A* 657 obtatas *A*
 placito ω corr. *p*. 659 pignore *BC* numerus *A* 660 occida *B*
 663 balachus *C* 664 et] ut *B* 665 collam *A* 667 degestis ω
 audit ω corr. *p* 668 dimitte ω

- 670 19 dissimilis hominum deus est nec uera locutus
 irrita uerba facit quidquamue inpune minatur.
 20 qui me magna monet subnixus dona precari,
 ut facio; plebemque dei per uota sacrabo, 810
 21 quam dolor effugiet totus operumque labores,
 675 participi iunctoque deo, qui dura repellit
 omnia, ditificae condonans munera pacis.
 huius tu procerem sacro de sidere, rector
 caelorum terraeque, uide: nam dignus honore est 815
 22 ille tuo, qui pressa diu ceruice gementem
 680 eduxit populum regno Pharaonis acerbi,
 signifer et nulli uirtutum laude secundus
 23 unica regna fouet nulloque in augure fidit.
 carmina nulla canit nec quidquam captat inane. 820
 tempore sub certo felicia dicta superni
 685 accipiet segura dei perfectaue uirtus
 Iebusaea fiet domini de robore summi.
 24 emicat hic populus, ueluti cum sola per arua
 crinigera ceruice leo sese arduus infert, 825
 non ante adsuetae repetens cubilia siluae,
 690 quam crassa toruus sanie praedaeque refertus
 terruerit uirides minaci ex murmure montes.“
 27 Haec etiam renuit multa rex saucius ira 830
 28 tertia dicta rogans diuerso in colle prophetam;
 24 2 uertice de cuius populum per castra locatum
 695 ut uidit, docili deprompsit pectore uerba:
 5 „Sublimes magnaue domus, quascumque Iacobi
 semen habet, paribusque attollunt culmina tectis,
 835 6 ut cedrus siluaque nitens, quae frondis honorem

670 dissimilis *B* loquutus *A* 671 irrita *C* quicquam ω 672 monet]

monuet *A* mouet *B* $\overset{m}{d}$ onet *C* precari *B* 675 reppellit *A* 676 munera *A*
 munere *BC* 678 que *om.* *B* 679 praessa *B* 680 faraonis ω acerui *A*
 683 quicquam ω 684 filicia *B* 686 iebusea *AC* rubore *B* robure *A*
 687 sole *C* 688 arduos *B* 689 assuete *C* 690 crasa *B* 691 terru-
 erit *C* terruit *L* 692 rennuit *B* 694 Tertice *C* 695 deprompsit *A*
 697 testis *B* 698 cedros *C* f/rondis *B*

- uentilat et querulis modulatur sibila ramis.
 700 uel quae laeta uiret sub ripis fluminis acta.
 7 has dominus struxit celsaque erexit ad astra.
 semine de cuius quondam nascetur in omnes
 iura ferens populos regnoque insignis aeterno.
 8 quem deus e Pharia clemens arcessit Aegypto
 705 conspicuum nullique parem socioque carentem.
 diriget hic gentes diuersa in parte rebelles,
 plurima letali contorquens spicula dextra.
 9 adclinis cum deinde cubat similisque leoni.
 se coram somno lapsa explicat, inde soporem
 710 dimouet, ad uigiles confestim redditus actus.
 et quis hunc tactu faciet consistere rursum?
 qui tua sanctifico laudat praeconia fatu.
 felix ille fiet; at qui contraria dicit.
 is male dicta sibi uentoso ex ore facessit.
 715 13 haec sunt quae nostra dominus te uoce moneri
 imperat, eloquio quod fas infringere nulli est
 nec mutare uiro quidquamue adiungere praeter.
 quamlibet argenti magnum des ferre talentum
 atque tuos census inmensi pondus et auri:
 720 munera nil prosunt; fixum quod dicitur hoc est.“
 25 His actis sua tecta petit regemque relinquit
 attonitum duraque inmensum dicta gementem.
 25 1 2 at manus interea bellis Iudaea secundis
 luxuriat sanctasque putat quas uicerat aras:
 725 3 idolaque inlicito celebrat gentilia cultu

699 quaerulis *L* 700 q. *C* sub rupis *C* 702 nascitur *B* 703 in-
 signes *B* 704 faria ω 707 letali *C* loetali *L* 708 acclinis *L* cubat *p*
 iuuat *A* uinat *B* uenit *C* 709 securum ω *corr. p* sompno lapro *B* 710 reddit' *C*
 redditur *B* reditur *A* 711 faciet *A* efficiet *BC* 712 qui] quae *B* 713 dici *A*
 714 facesit *B* 715 sunt *om. C*¹ (*pr. m. ss.*) q. *B* uoce] uoue *C*
 716 fas] uas *C* 717 uiro *A* uero *BC* quicquam ω 718 differre *L*
 deferre *C* *corr. Mayor* 720 nihil *B* prosunt] \tilde{p} *A* 721 his] hic *C*
 reliquit *BC* 723 at] aut *B* iudea *L* 724 luxuriat *A* sanctos *A*
 uiserat *A* 725 quae *A* caelebrat *B*

Beseli deuota prius mutoque Phegoro.

hinc ingens mox ira dei consurgit et exim

865

4 patentem ad campum proceres procedere mandat.

conuersusque iubet redeuntis lumina solis

cernere et attentos factum noxale piare.

5 id uates festinus agit ferrumque renudat

870

innocuos sontesque uago mucrone secutus.

6 Haec inter quidam fraterna obprobria prodens,

quod sibi non licitum Madia ex gente parasset

conubium, coram cunctos uatemque praesentat

14 15 Zambrium Chasbumque pari sub fraude nocentes.

875

7 quos Phinea citus arrepta euerberat hasta

8 inmensamque plagam per iusta piacula sedat,

9 quae bis dena uirum consumpsit milia leto

atque tria, domini dum telum currit in omnes.

12 13 hoc facinus propter sacrata altaria uates

880

accipit et domini sublimem sumpsit honorem.

26 2 Interea generata nouo de germine pubes

adlegitur numerisque dehinc subducta notatur.

745 primaueo quae flore uirens iam germine molli

uestibat uultus uicenos laeta per annos.

885

51 quae deinde summa sexcenta ad milia uenit

atque bis octona, tercentum insuper auctis.

53 haec meruit sedes domino donante beatas;

726 muto : u ex in corr. B fegoro A feгоре B fegori C 727 hin^c A
 exim] ω 729 que om. C 730 moxala B 731 uates C uatis L
 732 in nocuus L sequutus C 733 obprobria ω prodens L prudens C
 734 media C 735 conobium B 736 zambrium L zambriam C
 chabum A chabam BC corr. p uocentes B 737 finea AC finusa B
 arepta B 738 inmensam: in ex im rasura corr. A 739 consumpsit A
 loeto A 740 tria I atria C telu B omⁿ es C 741 sacrata om. C
 uates C uatis L 742 et om. C¹ (pr. ss.) sumpsit om. B 743 pubis L
 745 primeuo BC quae] q. ω germ. molli] germine uir molliens A
 746 uestibat] florebat B loeta C 747 summam A sescenta L milia]
 limina C 748 adque B octena B octono A insuper p super ω
 749 hae A sedes] fides B beatus BC

- 750 **31** 2 ilicet omnipotens obliquum uertere in hostem
 signa iubet uati coeptoque insistere bello.
 5 ad quos bis senis hominum cum milibus itur.
 quo se cuncta tribus miserat, dum milia quaeque
 singula de propriis numerant pugnacia turmis.
- 755 6 Phineus haec ductor agit, dum uascula sancta
 terrificasque tubas consueta in proelia portat;
 7 atque alacris lecto confestim milite caedit
 8 Moabas acies regesque interficit omnes;
 fusorum dum terga premit uatemque Balamum
- 760 9 enecat et domita praedam de gente reportat.
 15 sed quia femineas acies post bella trahebat
 17 agmine captiuo, proceris per iussa monetur
 18 uirginibus tantum meritam non demere uitam.
 19 corporeasque uirum maculas purgare fluentis.
- 765 27 nec minus et praedam populum partitur in omnem.
 30 Leuitisque dedit merito de munere partem.
 quos domini in templo semper pia cura tenebat.
 28 primitiaeque deo nec non redduntur aeterno
 omnibus ex rebus domita de gente relatis.
- 770 **32** 1 His actis Rubena tribus mediaque Manasses
 33 atque Gada sedes laetae Galaditis orant.
 pecudibus facilis tellus: nam gramine multo
 5 herbida Iordani fluuio coniuncta uirebat.
 6 quos licet intrepido ductor sermone negarit.
 775 dum mutare putat futura ob proelia mentes,

750 illicet AC illi et B oblicuum B 751 cepta B 752 militibus B
 753 quod B quos ecuncta A miserat tribus ω corr. π 755 fineus A
 finaes B fines C doctor B dum π tum ω 756 praelia B pelia: e ex
 incohato l corr. C 757 alacres A 758 moabs B interfecit L 759 prae-
 mit L 761 quia L q; C faemineas A post aeter bella A 762 captiuo |
 optiuo C percussa C 766 lauitis C 768 reduntur B 770 hiis
 actib; B media] dimedia A manasses C manases B 771 Gada |
 Gadae π (ex C, ubi a post d litterae æ similis est) 772 pedibus B
 tellus om. C 774 quas B 775 praelia B

17-40 concedit praestatque tamen, si milite toto
arma gerant sociasque iuuent in bella cohortes.

777 iuuent *B* iuuant *C* iuuant *A* bello *A* cohortes *C* cohortes *B*

FINIT METRVM SVPER NVMERVM *A* (f. 137, ^u 1) *om.* *B* (f. 1 40, ^r 1)

INCIPIT METRVM SVPER DEVTERONOMIVM *AB* (*A* f. 144, ^u 1

B f. 148, ^r 1)

FINIT LIBER NVMERI : ~ INCIPIT DEVTERONOMIVM . : ~

C (f. 84)

DEVTERONOMIVM.

- 1 1 **H**actenus informis heremi uexatus harenis
 Iordanem ad fluuium populus promouerat arma;
 qui uirides inter saltus dum lubricus errat,
 eximiam Hiericho fluctu labente reliquit
 5 et sequitur pontoque dehinc miscetur aperto.
 5 illic sanctificus uates, dum funera cernit
 aduentare sibi summamque instare dierum,
 quae mundo perscripta fuit: dum degitur istic,
 collectum in turmas populum numerosque frequentes
 10 congregat et tali uerborum munere ditat:
 4 „Si placet hostiles penitus prosternere gentes
 et placidam pacem uentura in saecula tenere,
 formidate deum totoque in pectora sensu
 condite, ut inlaeso semper sit iunctus amore;
 15 qui uos oppressa dudum ceruice maerentes
 sustulit e uinculis et carcere soluit Aegypti:
 qui nebulas inter uosmet hostemque locauit
 instantem trepidis nudataque terga prementem;
 qui dedit et nubem securi ad signa diei,
 20 et piceam claro detersit lumine noctem:
 ut uos ignoto terrarum in tramite postos
 firmarent elementa dei, mutantia sese,
 quo nox fusca uenit. quo candent sidera cursu;
 ille et alterno solitum procurrere motu
 25 oceanum semperque uagum, quo flamina uenti
 indepressa ferunt, sicca nudauit harena,

1 hierimi *B marg. sinistr.* † min. *A* 2 populus *A* 3 qui] qua *A*
 erat *B* 4 hierico *B* 6 uates *C* uatis *L* 8 perscripta] perscribita *A* 1—
 praescripta π 12 saecula *AC* saecula *B* 14 uti *A* 15 oppressa *B* (ω)
 merentes ω 16 e] et π solus ω *corr.* *AOxé* aegypti *L* egypto *C*
 21 postos *C* pastos *L* 22 elimenta *L* mutantias esse *A* 23 Quo]
 Qui *A* 26 indepraensa *L*

- sanguineam exsudans, rubrantia litora, terram;
 ut uos ancipiti constrictos clade laborum 945
 duceret, erectis alterna ad brachia muris,
 30 aequore diuiduo, bifida dum pendet in unda.
 uidistis, quae cura foret tum numinis alti
 uos circum, dum pone uolans se concitat hostis
 consimilemque uiam uentoso in marmore quaerit. 950
 at non ille potens tumidos transmittere fluctus
 35 concidit et madidas inter uersatur harenas.
 uos, spoliis dites dederat quos mollis Aegyptus,
 informes heremi terras domibusque negatas
 uicistis tutante deo, dum flumina saxis 955
 8 3 ilicet et mannam nitido demittit olympto.
 40 grandibus et nimbis per noctem lapsa coturnix
 aequora compleuit positis circumdata castris.
 4 indumenta pedum longus non discidit usus,
 (29 5) nec uestes periere situ uel corpore tritae; 960
 omnia uos circum non perdit fessa uetustas.
 45 hostiles cedunt acies urbesque patescunt:
 signifer est dominus, celeri formidine missa
 debilitans omnes, uestris qui gressibus obstant.
 et nunc aequorei quoniam Iordanis ad undas 965
 uenimus et tellus sese iam proxima iungit
 50 ab summo transcripta deo, per sidera testor
 et quidquid celsa domini praefulget in aula,
 ut legem aetheriam, quam scripsit dextra tonantis,

27 sanguinea ω corr. π ex udans B 29 ducere retis A 31 uidistis C
 uidisti L 32 pone reuolans B 33 que om. C 34 poteⁿs A trans-
 mittere B 35 ma^didas (d eraso) A 36 spolis L quos C quas L
 quae π egyptus C aegyptôs A 37 herimi ex erimi pr. corr. A
 38 uicisti A 39 illicet L manna: \dot{a} in a rasura nif. corr. A dimittit ω
 corr. ρ olimpho C 40 coturnix A 41 cōpleuit C 42 discedit L
 43 uestis petiere L sitis A 46 celere B 47 uestris| uris C
 nentres L 48 iordanis A 50 ab ρ ad A¹B at C a A² transcripta L
 51 quicquid ω cel/sa (l eras.) A praefulget L 52 aetheriam C
 scripsit A dextera A¹ (e postea eras.) B

- sensibus et toto uelitis corde tenere.
- 5 nil durum rigidumue iubet. sunt omnia iusta.
- 55 mollia, iocunda longaeque accommoda uitae,
utpote quae iubeant, ut, quidquid non placet ulli
commissum in sese. id nulli inferre laboret.
- 14 sabbata diligite. sincero et corde fouete,
quos lex una tenet. dominus quos exhibet unus.
- 60 nil uetitum fecisse uolet. qui diligit omnes
nascendi sub lege pares. sit pascha quotannis
- 16 8 peruigili cum nocte potens septemque diebus
otia lenta ferat nullique obnoxia curae.
sit pater et genetrix cari semperque uerendi.
- 65 7 3 coniugium uetitum externa in gente cauete.
5 idola discite ritumque auertite laeuum,
quem gentes peperere ferae, dum mortua curant
numina et umbrosis statuunt donaria lucis.
- 20 1 quin etiam quotiens dat signum rauca cruentum
- 70 bucina et aeratas educunt classica turmas,
5 6 constructas sacrate domus uinetaque laeta
7 coniugium et licitum consuetis iungito festis:
nam dubios semper faciunt instantia casus
bella uiris nullusque sibi dat tempora uitae.
- 75 8 inbelles cohibete domi: mens saucia turbat
saepe uiros fortes. omnique in tempore belli
11 parcite supplicibus et debellate superbos.

53 uelitis *L* cordo *B* 54 rigidum *L* 55 iocunda ω longe ω
accommoda *C* accomada *L* 56 utpote *L* quicquid ω illi *A* 57 comis-
sum *C* inferre *L* 59 exhibit *B* 60 fecisse: se *ex* s& *corr.* *A*
61 quodannis *C* 64 caris *L* ue//rendi (re *eras. ut uid.*) *A* 65 ex-
terna-cauete *in ras., al m. ut uid.* *A* cauite *L* uitate π 66 idola
discite ritum *C* idcladissicertium *L* queaue rtite lē uum *A* 67 peperere]
perere *C* 68 numinē (ē *in e corr.*) *A* numinæ *B* nomina *C* et umbrosis *C*
tum umbrosis *L* 69 quoties ω 70 (a)erata seducunt ω clasica *L*
71 sacrae *L* ueneta *L* 72 coniugium] congiungit *B* iungito festis *B*
iungit ofestis *A* iungere festis *C* iungite π 73 dubio ω *corr.* π
74 tepora *A* 75 cohibet *C* conhibet *L* *corr.* π nens *B* 76 sepe ω

	19	euitate, uiri, fecundam euertere siluam	
	20	nobilibus pomis; steriles succidite saltus	995
80	21	1 tempore bellorum. corpus si forte perempti cernitur intectum. Leuitas cura tenebit	
	4	iuuencae truncare pedem, ne maximus ultor	
8	11	sit deus innocui. captiuam iungere lecto si placuit, ius omne sinet sub tecta tenere.	1000
85	12	crinigerum tondere caput unguesque secare	
	13	terdenosque dies lacrimis praestare maerentis extinctos caesosque senes, quis illa creata est, coniugioque sibi tum demum adnectere iusto.	
	14	ac si displicuit post damnum capta pudoris,	1005
90		deponat seruile iugum dominumque relinquat.	
	15	uxores si forte duas uir duxerit unus et non aequali seruat consortia cura,	
	17	pignora contemptae bissem cum iure tenebunt omnibus ex rebus, peperit quas cura parentis.	1010
95	23	damnatos tumulate uiros cunctosque sepulchris condite percussos; nulli nam terra negatur.	
	22	5 uestimenta uiri nequaquam femina sumat mulierumue mares; uetito fit noxia cultu.	
	6	inplumes auium si quis uult prendere fetus.	1015
100	8	ne matrem cum prole ferat. qui culmina pangit, prouideat, ne forte faber uoluatur ab alto.	
	9	uinea ne grauidos pariat bis feta racemos: nec tibi duplicibus carpatur messis aristas.	
	23	1sq. gentiles uitate uiros; et quidquid abhorret	1020

78 uertere *A* uetere *B* silluam *A* 79 succidere π 82 iuencae *B*
83 deus *om.* *B* 84 sinit *L* teneri π 86 merentis ω 89 dampnum ω
90 iⁿ gum *A* relinquant *L* 92 aequale ω 93 iure tenebunt *p* iuge
ire tenebunt *C* iuge & retenebunt *A* iuge retenebunt *B* 94 quas] quos *L*
95 dampnatos *AC* (*sed is pr. corr. A*) 97 nequam *L* 99 praendere *L*
foetus *AC* fetus *B* 101 fauer *L* 102 foeta *C* recemos *A* 103 mensis
aristis *L* 104 . entiles (*initiali neglecta*) *C* uiros] ritus *coni.* π quic-
quid ω oborret *L*

- 105 moribus aut cultu, longe lex sancta repellit.
 17 18 immundas inhibite lupas, ne praemia noctis
 uenditae ad aeternam domini sacraria portent.
 15 fugacem ne reddat ero quicumque tenebit,
 ne ferus adficiat duro sub uerbere captum.
- 110 24 messem nemo legat alieno in rure creatam;
 nec uinum pressare uelit, quod protulit uua
 25 uicini de parte sui; praecerpere sane
 racemos spicasque licet, non demere totum.
- 24 2 coniunx pulsa domo alio si forte marito
 115 3 nupserit, amisso si post uiduetur eodem,
 4 ne redeat sprete repetens consortia lecti.
 5 nemo nouam nuptam infecto eliminet anno.
 6 nec mola uendatur, gemino quae concaua saxo
 in goerum sinuata uolat frumentaue frangit.
- 120 16 alter ob alterius ne pendat crimina poenam.
 25 3 ille quaterdena susceptet uerbera tergo,
 qui stolido sermone ferox conuicia iactat.
 4 ora tritulantis fuerint ne uincta iuueni.
 5 pignore non genito si fors decesserit ille.
- 125 cui frater adstabit, dimissam ducat ad aedes,
 qui superest, natosque creet, ne semine nullo
 6 sit uacuata domus gentemque infuscet inanem;
 7 at si uir renuit, causam mox femina dicat
 ad proceres legemque citet, quae cogit inertes.
- 130 11 iurgia se quotiens in rixam perfida uertunt

106 lupçs *A* 107 uendite *C* uindite *L* aeternam ω aeterna uel
 aeterni π an in sacraria? 109 adficiat *B* afficiat *A* afficiat *C* sub erbere *L*
 110 ru/re *A* 111 nec] ne *A* praessare *A*¹ *B* uellit *A*¹ *B* 112 per-
 cerpere *L* 113 racimus *L* 116 spracti *A*¹ *B* le ti *B* 117 noua
 (a ex u corr.) *B*, 118 q. *C* saxa *L* 119 goerum *B* go rum *A* girum *C*
 uolat *L* uocat *C* rotat π frangat (postea a in i corr.) *C*¹ 120 ob]
 ab *A* 121 tego *C* 122 conuicia *A* conuitia *BC* 123 uinta *C*
 124 pignere *C* 128 at] ad *L* rennuit *L* 129 que *AC* inaertes *L*
 130 iurgias equotes *L* quoties *C* rixa ω corr. Mayor perfide *A*

trendentesque uiros alterna in iurgia pulsant,
 inserat his mediam sese ne femina. neue
 inguina corripiat alieni obscena mariti.

- 135 Haec quisquis deuotus agit. non tangitur ulla 1050
 peste mali, nec bella timet morbosque calentes,
 nec sterilem sentit consumptis mensibus annum,
 sed placidus toto laetatur tempore uitae,
 diuitias donante deo. qui crimina mundi
 despectat mitis iraeque in tempore punit. 1055
- 140 Talibus orabat uates cunctosque monebat
 31 9 25 Leuitas, quos cura manet uenerabilis aulae
 sacrorumque dei, ut legis iussa perennis
 omnibus adsidue legerent; quo promptior esset
 sollicitudo dei cunctorum in corde uirorum; 1060
- 145 26 utque etiam tabulas gemina de caute politas.
 bis quina quae iussa tenent metuenda per orbem,
 sanctificae adseruent clausas penetralibus arcae.
- 14 His actis prodire iubet Nauete creatum
 iudicioque dei plebis dat iura regendae, 1065
- 150 20 utque libens Iudaea manus subuerteret aras
 19 mentitosque deos, hymno dat uerba melodo.

CANTICVM MOYSI.

- 32 1 Auditum tribuat deumque laudet
 caelum quodque supra praetexit astra;
 et tellus tumido diuisa ponto 1070

131 alternam iurgia *A* in : i in *ras.* *B* 132 hiis *L* ne sese π
 neue| neuem *L* 135 nec| ne *L* timi t *A* 136 steriles—annos π
 137 tempore *L* 139 despectat ω quae *B* 140 uatis ω 142 leges *L* 143 assi-
 due *C* adsiduae *L* promptior *C* prumtior *A* prumptior *B* 146 q. *B* iusa *L*
 147 sanctifice *L* adserent *L* clausis π 148 hiis *L* 149 dat iura *C*
 datura *L* (daturę *A*) 150 quae *B* iudea ω 151 ymno *L* melodo *L*

INCIPIT CANTICVM MOYSI| INCIPIT *praef. C om. L, MOYSI AC*
 MOYSIS *B*

152 dñmque laudat *L* 153 que *om. L* castra *C*

- 155 aures conmodet et sonos receptet.
mentis nuntia quos ait loquella;
2 ut suevit pluuios potare rores,
aestus cum rapidi calente flamma
messis puluereo tabescit aruo;
160 rident gramina parturitque mundus
et multum patulis diuisa rimis
nimbos frugiferos hiulea sorbet.
3 nomen nam domini mei poposci,
cuius gloriae conuenit honores
et laudes meritos referre seruos.
165 4 cuius eloquiis uerum cohaeret,
quae semper ualida uigent iuuenta.
rectum iudicium uiaequae iustae
nullis flexibus implicant uiantes;
170 iniquum nihil est nihilque prauum.
5 beatae dominus fidelitatis
non reddit meritis pares reatus.
quamuis progenies iniqua pactis
pernix supplicium sibi laboret.
175 6 heu plebs tristificae dicanda morti.
haec reddis domino deoque nostro,
illi, qui genitor mauult uocari.
seruis dum tribuit nomen natorum:
cunctos numine cum regat perenni,
180 ac possit subito delere leto?
hic te constituit, creauit ille,
qui nunc obtinet et tenebit olim.
7 memento potius aevi perennis.

155 cōmodet *C* 156 nuntio *L* loquella *C* 157 patare *A* 159 messes *L*
160 ridente *A* ridenter *B* mundus] tellus π 161 ramis *A* 162 inimbos *L*
hiulea *L* 153 numen ω *corr. p* 165 meritas π 166 coheret *C* conheret *L*
167 quae] cui π uigenti uenta *L* uigent inuenta *C corr. p* 171 felicitatis
(*ss. pr. fidelitatis*) *C* 172 ante meritis *spatium duarum litt. B* 173 qua-
muis *A* 174 labret *A* 175 tristifice *L* 176 deoque] quae deo *L* 177 illi *L*
ille *C* 179 nomine ω *corr. p* 180 delere loeto *C* de re lecto *L*

	et quae post obitum funusque uiuant:	1100
185	annos quos series futura sumat et quae sint iterum creanda, quaere. aut si mens hebetat. patrem precare. qui te continuo totum docebit;	
190	uel de presbyteris unum rogato:	1105
	nubem discutiet dabitque lucem.	
	8 cum semper dominus in astra celsus diuisos populos dedisset orbi. primus quos genitor creans Adamus terrarum trepido dedit labori;	1110
195	uerbum iusserat ut dei perennis, finem gentibus indiditque summam, qualem siderea tenent cohortes.	
	9 cohaesit domino plebes Iacobi. cuius cretio conrogatur ipsi;	1115
200	heres nam domini deique uiuit sola sufficiens sibi que firma;	
	10 qua tellus iacet. abnegata tectis et solis calidis anhela flammis nullis perpetuum rigatur undis.	1120
205	istic eliciens deus nocentes adfecit merita subinde plaga. et mox sanctificae dedit medellae.	
	11 subdens dexterae. ceu laborat ales pullos tegmine sub fouere pinnis.	1125
210	10 lumen ut medium solemus ipsi, per quod cernimus. abditum tenere.	

186 sint *L* sunt *C* quaerere *L* 187 haebetat *A* praecare *L*
 189 presbyteris *L* unum *p* senem ω 192 diuisus populus *L* 196 finem] firem *L*
 indedit *L* 197 conhortes *L* 198 conhaesit *L* cum hesit *C* plebis ω
 200 quae *L* uiuit] uiui π 203 hanhella *B* hanbella *A* 204 nullus *A*
 205 deus *p* dominus ω 206 affecit *C* adfecit *L* subunde *L* 207 me-
 delae *C* 208 dexterae *L* dextera *C* laboret alas *A* 209 pullos π
 populos *C* populus *L* tegmine sub *p* sub tegminis ω sub geminis *Mayor*
 pennis *C* pullos tegmine confouere pennae π 211 pe *C*

- ne sit fors aliqua molesta plagae.
 12 solus quos dominus ademit hosti,
 qui caelum statuit fecitque terras,
 215 13 ipsis multimodum cibum parauit,
 quem tellus parit inrigata nimbis;
 mellis et latices dedere saxa,
 et pingui pariter fluente oliuo.
 14 lac uictum pecudum dedere mammae;
 220 tellus triticeas fecunda messes
 et uinum madidis creauit uuis.
 15 cuius laticibus repleta pubes
 gestit ebria denegare numen,
 cuius muneribus ditata regnat!
 225 16 quin et pestiferos secuta ritus
 17 pingues daemonibus parauit aras.
 19 uidit haec domini deique lumen
 et iustam meritis necem parauit
 sontes dissocians proculque pellens,
 230 21 dum rectum potius uidetur ipsi
 ignotam refugis praeferre gentem.
 22 ignis e domini coruscat ore,
 qui, cum perpetuum pererret orbem,
 ipsis emicat inferis timendus.
 235 sternit pabula diruitque messes
 et quae seminibus uenere iactis.
 23 lucent sidera fulgurantque montes,
 iusta cum dominus mouetur ira
 et telo timidos petit calenti.
 240 24 pallor corpora luridus necabit,
 ieiunum solitus adire pectus.

212 ne fit sors ω corr. p (sit π) 214 qui p et ω 215 parabit A 216 inrigata
 nimbis C animbis (litt. inrigat om.) L 220 menses L 222 pubis ω
 223 æbria C 225 pestiferus L 226 demonibus ω iras B 232 igni
 se L orbem B 233 peresset L orbem A 234 inferis B 235 papula L
 237 fulgorant ω 239 telo π celo C tello L timidus L

	illos pennigeræ ferent uolucres :	
	illos bestiae mordicus uorabunt ;	
245	25 illos uulnera duriora ferro consumptis facient lugere natis :	1160
	27 tandem desinat ut sibi uideri diues ceu proprio Iudaea dono.	
250	30 illam uulnificus delebit hostis. unum dum fugiunt timentque mille. sed rursus dominus redit serenus. ut totam protinus [placidus] sedauit iram ; longe dissimilis deis reorum ;	1165
255	32 quorum uinea uitis est Gomorrae fellito nimium fecunda musto,	1170
	33 cunctis dirior aspidum uenenis. 35 tempus iam properat. uidete, leti. omnes quo dominus coerchet ultor.	
260	37 et nunc pestiferos rogare diuos : 38 adsint, subueniant leuentque poenas. ut uotis redeat medella uestris.	1175
265	39 solus sum dominus, uidete : solus uitae conditor arbiterque leti ; ius est parcere, ius mihi ferire ! nullus fortior arbiter caelorum extat, qui ualeat leuare leto illum, quem domini manus coerchet. 40 quam dum stelligera per astra tollo, dicam : „Perpetuis mandabo saeculis 41 educens gladium uagina nudum ;	1180 1185

242 illos π illo C ille L pennigere ω ferunt ω corr. p 243 uorabant C

245 legere B 246 designat B 247 ceu | ceum L 248 illa L

delibit L 251 ut totam protinus sedauit placidus irā C ut totam

protinus placidus sedabit ira L 252 reorum C reuorum L eorum π

255 uenenus A uenemus B 256 loeti ω laeti π 257 quo ω quos π conhercet L

ultos L 258 rogare diues L 259 atsint C paenas B 262 loeti ω

263 ius est mihi ferire ω corr. π 265 extat L loeto ω 266 con-

hercet L

- 270 qui dum per trepidos rotatur hostes.
 lucet fulgure candidus corusco.
 imis pestifer et timendus altis.
 43 semper cum domino laetare. caelum!
 quem cunctus polus angelique laudent
 275 et gentes socia parique plebe.
 longa nam dominus erumpit ira
 et, dum percutit improbos superne,
 parcit subditis et pios reseruat.
- 34 1 Postquam digna deo cecinit modulamina uates.
 280 uisurus terram Nabali e uertice montis
 donatam populo, cuius moderamen agebat.
 conscendit sublime iugum functusque deinde
 5 occubuit. nullo contactus membra sepulchro.
 7 cuius uita fuit bis sexaginta per annos
 285 omnibus in rebus felici interrita cursu.
 nullis fracta malis nullique obnoxia morbo:
 7 quin etiam occiduo sub tempore lumina flammæ
 seruauere suas. uisu sincera sereno.

270 hostis *L* 271 fulgore ω 272 himis *C* 274 populus ω *corr. p*
 277 improbos *C* improbus *L* supernæ *C* 279 cecinit *L* uatis ω
 280 Nabali *p* Habali ω 281 donata ω *corr. π* moderaminagebat *L*
 283 nullo : o *ex u* *B* sepulchro *C* sepulchro *A* 285—288 *desunt C*
 (*statim post u. 284 nulla lacuna interiecta paenultimo uersu folii 91^r*
sequitur liber Iesu Naue u. 143 sqq. C) 286 fracta *p* facta *L*
 288 seruare sua suis uisu *L* *corr. π*

EXPLICIT METRVM DEUTERONOMII *L om. C*

IESV NAVE.

- 1** 1 **H**aec inter dominus Iesum dignatus adire
 promittit ualidis sublimem confore donis,
 2 admonitum transire uadum Iordanis amoeni
 castraque metata hostili inponere ripae;
5 utque nouas sedes terrarum in parte reposta
 6 constituat plebemque locis disponat opimis.
 4 quin etiam gentes distincto ex nomine noscit
 monte tenus magno, quem Libanon incola dicit.
 usque tuas, prono qui laberis agmine, ripas.
10 Euphrates. Syrio disiungens limite Persas,
 uel mare, quod tumidum uentosis fluctuat undis.
 5 nam praeter eximium conserta in proelia robur,
 terrorem late populis pallentibus indens,
 Iudaicus miles domini tutamine fidit.
15 cui meritum insigne dominus largitus ab astris
 praestitit, ut caperet dites sine uulnere terras.
 7 „Heia age uiriles, deus intonat, arripe curas,
 ut populus donata sibi mox regna capessat.
 8 legiferoque simul uisus ne dimoue libro,
20 ut domino tutus numquam uiduere perenni.“
 10 ille citus scribis mandata gerentibus infit,
 11 ut uictum populus et congrua tela capessat.
 moturus ualidas uicina ad bella cohortes.

INCIPIT METRVM SVPER LIBRVM IESU NAVE *A* f. 151^r *B*
 f. 154^v (SVPER LIBRVM *om. B*)

4 imponere *B* 6 disponit *A* 7 distincto *L* distincte π 8 libano *L* 1—146 *AB*
 10 eufrates *A* eufratis *B* sirio *A* 11 uent//osis (u *eraso*) *A* 12 con- (*L = AB*)
 serta *p* referta *L* praelia *B?* 17 uiriles *B* uiriliter *A* deus] dñs *A*
 20 tötns (v *al. ss.*) *B* 21 gentibus infit *B* 22 capissat *A* 23 con-
 hortēs *B*

- tertia puniceum signet cum linea mundum,
 25 12 adfatusque tribus iuncto Iordane manentes.
 14 ut pecora et natos percepta in rura relinquunt.
 15 at bellum commune gerant uictisque deinde
 se referant populis, domino quos principe pulsent.
 16 illae alacres iungunt cuneos atque agmina miscent.
 30 aspera quaeque pares ferro uotisque petentes.
 2 1 Haec inter iuuenes pugnaci ex agmine lectos.
 quae loca quae habeant homines, ubi moenia gentis,
 uestigare iubet cursimque inspecta referre.
 pinguia qui Medium lustrant dum praedia terrae.
 35 inrumpunt urbis aditus custode uacantes
 occultique situm lustrant et tecta Hiericho.
 excipit hos meretrix, dudum quae dicta Rachaba est.
 clamque tegit trepidos ac uerbis sedula mulcet.
 2 quod postquam regi dictum, terrore minaci
 40 3 4 exigit absconsos stabili cum mente loquentis
 5 egressos dudum portis bipatentibus ambos.
 6 quos tamen occultim lignorum texerat antro.
 7 illos cura ducis per deuia quaeque requirit
 et, uelut hostis agat, portarum limina claudit.
 45 8 at meretrix, postquam cessauit cura tyranni,
 uertitur ad iuuenes et uatis more locuta est:
 9 „Nota mihi, fratres, dominus quae praemia uobis
 10 deferat, ex furua cum primum dempsit Aegypto:
 ut mare per medium fluctu suspensa tumentis
 50 unda fuit uobis ueluti pro moenibus ingens,
 uel cum per uacuas heremi squalentis harenas.
 caelicolum uictum niualis manna parauit,
 uel cum terrifici reges, trans flumina rauca

27 at *Mayor* ad *A* ac *B* cōmune *B* 28 referunt *A* 29 adque *B* 32 gentes *A*
 34 an *Madiam*? 35 uagantes *B* 36 iericho *B*¹ 37 exceptit os *B*
 q. *B* 38 clamque tēgit| cum tegit *B* 40 loquentis *A* loquenti *B*
 41 egressus *B* 42 an *linorum*? 43 Illos| Illos quos *B* diuia *B*
 44 ostis *B* 45 ac *B* 46 uatiis *B* loquuta *B* 48 defferat *B* dempsit *A*
 49 per dium *B*

- 55 Iordanis positi, uestro mucrone cadentes
 liquerunt patrias uobis uincentibus urbes.
 11 quid moror? obsedit mentes et pectora pallor;
 nullus tela capit curuo nec fidit in arcu:
 non pedes aeratas acies in proelia denset:
 non quadriga uolat ferrato bellica curru.
 60 uobis uera datur, iuuenes, uictoria, uobis
 sidereo ab rege, qui terram fecit et astra.
 12 et nunc, o iuuenes, iuratis dicite uerbis.
 ut, cum depositis procumbent moenia muris,
 sit salus in uestris conposita et credita dextris.
 65 13 ne captiua fiam socia cum stirpe domuque
 patribus et caris, quorum me cura fatigat.
 14 adnuitur cunctosque domi seruare iubetur.
 uiuere quos cupiat secum, atque indice signo
 18 spartea uincla sua suspendat cauta fenestra:
 70 ut, cum per captam legio se fuderit urbem,
 inlita puniceo cernatur lana colore.
 22 illi alacres superant fossas et tuta capessunt
 Aisamo in colle, trina sub luce latentes.
 ne, dum praepropero repetunt sua castra recursu,
 75 incurrant aliquos diuersa ex parte sequentes.
 at meretrix secura sui mandata facessit.
 3 1 nec non et princeps, iuuenum sententia doctus,
 raptim castra mouet Sattina ex ualle proculque
 aduolat atque animos palpat dans otia cunctis
 80 2 trina die; scribasque instigat dicere plebi.
 3 ut, cum sacratam praeferri adspexerit arcam
 atque sacerdotes post altar pergere celsum.
 signa leuent alacres promptim spatiumque relinquunt.
 4 milia quod sensim duo compleat: atque fluentis

55 liquerunt uobis patrias *B* 56 pecora pullor *B* 58 praelia *B*
 62 o *om.* *B* 68 adque *B* 69 spartea *B* sportea *A* 73 Aisamo *p*
 (ex *Num.* 33, 49) Osamo *L* colle] colore *B* 76 sui] sua *B* 78 Sattina *p*
 Attina *L* 79 auolat *B* 80 Trina *p* Una *L* die π dies *L* aspexerit *L*
 82 adque *B* 83 prumptim *A* prumptum *B* 84 adque *B* fluentes *L* *corr.* *Mayor*

- 85 5 corpora purificent, domini ante ora locandi.
 7 Haec inter princeps domini dignatus honore
 emicat, eximio Moysetis stemmate dignus.
- 15 iamque sacerdotes fluuium transmittere iussi
 nuda in primori mergunt uestigia ripa;
 * * *
- 90 4 2 tum bisseña tribus dat lectos iussa tribunos,
 qui medio e fundo legerent candentia saxa,
 6 7 calculus ut madidis bisseñus demptus harenis,
 flumina testetur populo siccata uianti.
 9 consimiles etiam cautes numeroque modoque
 95 in medio posuere sinu. quas mobilis unda
 diluit et rauco perfundit lubrica fluctu.
 12 at Rubena tribus nudatum transmeat amnem;
 quam Gada subsequitur. media properante Manasse.
 13 quadraginta uirum mittentes milia bello.
- 100 3 13 cum subito eluuiēs, fluuiō decurrere sueta,
 16 stringitur et glacie cursus frenatur aquarum:
 euolat inferius positi pars fluminis ac se
 condit in oceanum uastoque inmergitur aestu
 a regione, pii quae condit membra Mosetis,
 105 usque ad inmensum dubiis cum fluctibus aequor.
 4 18 atque ubi Iordanem transmeauere frequentes,
 laxatur glacies solis mollita tepore
 exsuctasque prius coniungit flumine ripas.
 5 1 Haec ubi cognorunt diuersa in parte tyranni.
 110 demittunt mentes: nullum constantia firmat.
 2 hic princeps cultros bisseña ex caute parauit,
 3 de quibus. ut iussum est. populi praepudia dempsit.
 6 nam bis uicenos heremo plebs tanta per annos
 ediderat ualidos maiora in milia natos.

87 aemicat *B* moysetis *B* mosetis *A* stemmate *B* 89 lacunam
 indicauit *p* 90 tum nobisseña *B* 95 mobiles *B* 97 at] aut *B* ampñe *B*
 omnem *A* 98 quē cada *B* 101 glaciae *A* 103 inmergitu *B* 106 adque *B*
 107 tempore *B* 108 exsuctas *B* exsuetas *A* adsuetas π 109 cognouerunt *B*
 110 dimittunt *L. corr. p* 112 de *p e L* 113 heremo | aereme *B* 114 aediderat *B*

- 115 8 praebetur his lenta quies, ut tristia maestis
uulnera mitificet sensim coitura cicatrix.
10 pascha dehinc colitur et candens manna negatur
12 ditibus annona, quam passim plurima messis
exhibuit populo certatim farra metenti.
- 120 11 azyma niuosa pascit de polline laetos.
10 noctis festa piae campo celebrantur aperto,
nouorum in mense senis bis solibus actis.
- (6 1) haec super e portis despectat turba pauentum,
castra modo et lecto conseruans milite muros.
- 125 13 interea uates quendam mucrone minantem
perspicit, et celere gaudet coniungere gressus.
talialia dum memorat: „Qua te de parte praesentas?
noster es, an potius Phoenicum ex gente? fatere.“
- 14 accipit optati sermonis protinus usum,
130 sublimi narrante deo. „Delapsus ab alto
aethere nunc ueni, totis cui militat astris
insignis legio et quo sub principe degit.“
- 15 ille sub haec mixta tacitus formidine gaudet,
fusus humi ueneransque deum, dum talibus infit:
- 135 „O domine, immensam dignatus linquere sedem,
quae famulum celerare iubet, quas sumere curas?“
- 16 dicitur, ut propere plantarum uincola soluat,
fixerat in sancta quoniam uestigia terra.
- 6 1 quin etiam ualidam muris atque obice firma
140 casuram Hiericho uidet, gentesque feroces
2 atque obitum regum, quibus est coniuncta ruina.
3 7 ille celer toto circumdat milite muros,

115 tristitiã estis B 118 didibus B 120 azima A azema B
121 noctis B nocti A piae A pie B 122 altis π 123 dispectat L corr. p
124 et delecto B 125 uatis L mirantem L corr. p micantem π
126 perspicit B celeri L corr. p celeres Mayor congaudet coniungere B
127 pate B presentas L 128 foenicum A fenicum B 129 obtati A
130 dilapsus L corr. p 136 quae] quo π iubis B curas] causas B
137 ut propere] propere ut B uincola B 139 atque p ad L ab π
140 casuram B cesuram A 141 atque absumptum A 142 totos π

- pone sacerdotes statuens arcamque sacratam.
 8 uatibus inperitans, quo plebs audentior esset.
 145 terrificos sonitus septem proflare tubarum.
 11 iussa dehinc legio tacite circumuenit urbem.
 10 ut tum belligerum tollat stipata clamorem.
 terrificum dederit proceris cum tessera signum.
 15 septima iamque dies laetum patefecerat orbem.
 150 cum iubet aeratas acies in proelia Iesus
 16 fidentem proferre gradum uastumque fragorem
 mittere pectoribus. quem promptim tela sequuntur
 non aries caementa quatit turresque retundit
 incessens etiam muros portasque superbas.
 155 sed fragor et uastae concordi murmure uoces
 20 tormentum mortale gerunt, quo moenia sidunt
 nudataque suis patuerunt omnia claustris.
 21 inrumpunt alacres subuersam protinus urbem.
 omnia uertentes gladio flammaque uoraci.
 160 22 femina sola fuit meritae donata saluti.
 23 ciuili discreta neci atque abdita castris.
 cognata comitante manu, ne nescius illam
 interimat miles, totis dum postibus errat.
 24 seruatur domino uirtutum lauta supellex
 165 omnibus ex rebus. poterant quae pascere uisum.
 26 His actis princeps populum iurare coëgit,
 ne studeat quisquam muros renouare iacentes
 pignore multandus primo fundamina propter,
 extremo dehinc. temptet si attollere portas.
 170 7 1 interea euentus corrumpunt praua secundos.
 idola sectatur populus et pronus adorat

143 p̄dene *A* 144 imperitans *A* ardentior *B* 145 terrificus *B*
 146 orbem *B* 147 *C* f. 191 uersu paene ultimo. tum *p* cum ω 148 te-147-
 sera *BC* 149 iamque] que *om.* *BC* letum *BC* 152 promptim *L* (ω)
 153 cementa *C* cimenta *L* quatitur resque *B* 155 uaste *BC'* condimur *L*
 mure (cor *om.*) *B* 156 mortale *A* morale *BC* murale π 160 donate *C'*
 161 adque *B* 162 comitata *A* 163 erat *B* 164 suppellex ω
 165 q. *C* 166 conegit *B* 167 iacentes (*sic*) *C* 168 mutandus *B*
 fundamine *B* 169 extremoque *Mayor* 171 pronus] protinus *B*

- saxa leuata manu. dum cautes numina credit.
 signifer est Acharus. Carmeli filius Ambri.
 quem sectata cohors dominum legemque reliquit.
- 175 2 in uetitis haut laeta diu: nam milia postquam
 3 trina uirum consueta, nefas, sunt missa per arua
 hostica credentum facili formidine uinci
 4 Georum pubem, trepide dant terga per agros
 praecipitique fuga repetunt sua castra ducemque.
- 180 6 dedecus id postquam ductoris contigit aures.
 discindit uestes et prouida pectora tundit.
 quem comitata senum confestim turba maerentum
 7 supplicat, innocuis dum poscit uocibus Auses:
 „O domine. quae causa fuit producere plebem
 185 Aegypti de sede tuam? quid pendere fluctus
 aequoreos cunctaque dehinc quae tradita nosti
 ingenti donante manu, quae ditius est nil?
 an ideo, adflectam tumidus ut sternat Amorreus?
 tutius ergo fuit trans magnum degere flumen.
 190 qui patuit nobis bibula siccatus harena.
 saucia quid faciet, aut quid confusa loquetur.
 quod mage seruitium cupias detrudere lectos.
 atqui uera salus et certae dona medellae
 te penes et quidquid mitis clementia praestat.
- 195 9 conuenient gentes, dederas quas uincere nobis;
 mixta Iebusaeus Amorreisque phalange
 aduersum te, summe sator, fera bella mouebunt.

172 saxa leuata *C* nomina *B* 173 acharus *C* carmeli/ *B* 174 cohors *B* dominumque *L* que *om.* *C* legemque *om.* *B* reliquit *C* reliquit *A* relinquit *B* 175 haut *A* aut *B* haud *C* 177 credentum *L* credunt tum *C* 178 Georum *AC* Seorum *B* pubem| urbem π trepide *C* 181 descendit *B* prouida *A* praeuida *B* prāuida (o in æ an æ in o corr.?) *C* tondit *B* 182 quem] que *C* comitante *B* confestim dat turba *AC* dat *om.* *B* merentum *C* 183 auses *C* aures *L* 185 aegypti *C* quid| qui *B* pandere π 188 tumidos *B* amorrus *AC* amorreos *B* 190 arena *B* 192 seruitum *B* ditrudere *C* 193 autqui *L* certe *BC* 194 paenes *A* pene sed *C* quicquid *AC* 196 iebuseus *AC* falange ω 197 sume *B* merebunt *B*

- ergo tuum nomen pateris ridere superbos
ignotaeque tibi gentes plus iuris habebunt? "
200 13 flectitur his dominus uatemque adsurgere iussit,
commemorans sensim deformis crimina culpae
plectenda exitio capitis, quod talia suasit.
16 hinc ubi prima dies noctem dimouit opacam,
corripit e somno corpus sociosque fatigat
205 cognatasque tribus per nomina singula uisit:
25 deprendens noxale caput dat corpora morti
inproba, dum pariter pecudes mittuntur in ignem.
20 quod facinus primus commissum dixit Acharus
21 infelix praedae et spoliorum accensus amore.
210 quae sepulta domi propria tellure tegebat.
22 continuo haec missi quaerunt; quae cito reperta
23 et coram conposita duce populoque frequenti.
24 ille ubi quaesitam uidit non defore praedam,
talibus eloquitur rector terretque timentem:
215 25 „Fare age nunc cunctis, quae te dementia cepit,
aut quid adiuuit rerum tibi nescius usus,
inmemor ut legis ritum sequerere nocentum?
et nisi saluasset sublimis gloria plebem,
libera colla iugo pressisset uictor Amorrus.
220 heia age, pro cunctis admissa piacula pende,
ut saluata deus dominusque in castra recurrat.“
haec ubi disseruit, saxorum tollitur imber
damnatumque premit stirpemque euerberat eius;

198 redire ω *corr.* π 199 iure *B* 200 hiis *B* 201 cōmemorans *C*
commerans *B* crimine *C* 202 plaectenda *B* plectenda *A* quod] qui *A*
203 demouit ω *corr.* *p* dem . . . (*spatio relicto*) *A* 204 e] & *L* 206 deprae-
dens noxiale *B* corpore *C* 207 improba *C* peccudes *B* 208 cōmissum *C*
commissum *A* 211 haec] huc π missi π missa *A* misso *BC* quaerunt
Mayor sunt ω *q.* *C* cito cuncta reperta π 212 quoram *B* conposita *AC*
composito *B* *corr.* π 214 tumentem *A* 215 detementia *B* coepit *L*
216 audiuit *L* adiuuit *C* *corr.* *p* 217 legis ut *B* ritus π sequere *B*
219 pressisset iugo *BC* (praessisset *B*) 220 per cunctos π admira *B*
pande π 221 deus dominus] *litt.* *dōd in ras.* *B* 222 deseruit *B*
y mber *BC* 223 dampnatum *BC* praemit *B* uerberat *B*

- 225 et pecora et quidquid rerum seruauerat idem,
 candens flamma rapit canoque in puluere soluit.
 8 1 his actis curae emotae; deus omnia mitis
 respicit et cunctis pariter consueta resignat
 robora, quis ualeant acies detrudere cunctas.
 3 accipit hic domini mandata insignia rector.
 230 instruat ut socias quaecumque in bella cohortes,
 mille legens iuuenes insigni corpore et armis,
 4 ut, belli dum furta parant, dumeta capessant.
 haut procul hos tacite Gergesi a moenibus abdens.
 5 ut cum mentita formidine uertere terga
 235 6 occipiat clausosque uiros educat in aequum,
 7 continuo celeres nemorosa cubilia linquant
 nudatasque uiris studeant peruadere portas.
 nec mora, propositis respondent omnia uatis.
 postquam obliquo decertant agmine turmae.
 240 15 princeps terga suos confestim uertere iussit,
 16 quos inimica super denso ruit agmine turba
 ac multo clamore premit ferrumque coruscat.
 19 quod speculata cohors, quae concaua ualle latebat.
 euolat et uacuis perrumpit moenia portis,
 245 20 subiciens rapidos tectis sublimibus ignes.
 confusus cum deinde sonus ac flebile murmur
 Gergessos conferre caput uisumque coegit.
 respiciunt atram in caelum uolitare fauillam
 flammillarumque globos, quos culmina capta uomebant,
 250 22 diuersamque manum tergo frontique minantem:

224 quidquid] quicquid *AC* quid *B* idem] id est *B* item π 225 cadens *BC*
 canoque] canope *C* 228 robora *C* 229 hic] haec π domini] dñm *C*
 230 cohortes *B* 232 uerba dumeta capessant *om. C* dummeta *A*
 233 haut *A* aut *B* haut *C* 233 Gergesi a *p* gergesia *AC* gersia *B*
Gaeorum π menibus *BC* 235 occipiat *C* accipiat *L* clausus *B*
 236 nemorosa *BC* numerosa *A* linquat *L* 237 nudata *B* 239 oblico *B*
 242 praemit *B* choruscat *A* 243 speculati *C* cohortes *B* q. *C*
 244 menia *C* 246 ac *A* e *BC* 247 gergessos *C* gergesos *L* Gessaeos π
 conegit *B* 249 globus *B* capta uomebant *absumpta A* uomeb' *C*

- deprensi horrescunt exosaque tela relinquunt.
 confixa ante oculos lacrimantumque ora parentum
 pars in praecipites fossas uictore ruente
 truditur. aut captae portis sese arietat urbis.
- 255 25 sternuntur ferro iuuenum bis milia sena.
 23 ipse quoque exultans aususque erumpere in aequum
 rex primo incursu capitur uinctusque tenetur
 29 configiturque cruci; miserum dant saxa sepulchrum.
 27 omnibus absumptis solum non sorbuit ignis.
- 260 quod rapuit festina manus; iumenta que tantum
 sunt dirempta neci, subeunt quae pondera tergo.
- 9 1 interea ad reges reuolat uictoria cunctos.
 audit Amorreus Iordani adiunctus amoeno
 et qui dumosis posuere in montibus aulas
 265 uel campos habitant laetos uallesque supinas.
 et qui caerulei consistunt margine ponti.
 Cetaeusque simul Chananaeusque susurrat
 Eueusque pauet Pherezeusque labascit.
 et Iebusa manus pariter Gergessa que pallent.
- 270 2 nec tamen infracti penitus penitusque iacentes
 attollunt animos seseque in proelia firmant:
 omnibus unus amor Iesum detrudere regnis.
 conueniuntque Gabana. loco atque agmina sistunt.
- 8 30 ipse inter curas bellorum construit altar.
- 275 31 Moysetis de more. deo: quod uincula ferri

251 deprensi *B* exossa ω relinquunt *C* 252 confixa ω an confixi?
 pars fixa π 254 arieta turbis *L* 255 sena *p* dena ω 257 *deest A*,
adest BC in primo *C* 260 iumenta (*sic*) *C* que *om. C* 261 direpta ω *corr. p*
 que *L q. C* inter 261 et 262 *uu. 27 f—286 ponendi uidentur* 263 adiunctos *B*
 amoeno *C* 265 supinos *A* 267 cetheus *L ch&teus C* Hetaeus π
 simul—Eueus *om. B* chananeus *AC* 268 pauit ω pherezeus ω labascit *L*
 labascit *C* 269 Et Iebusa | Iebusaca π gergesa *B* 270 penitus
semel tantum L iacentis *B* 271 seseque | que *om. C* proelia *B* pelia *C*
 272 iesu *C* regnis | ignis *B* 273 gabana *A* gebana *BC f.* Gabaona
(ut 287. Gibana π loco C loca L adque B 274—286 post 261 collo-
candos suspicor 274 alta *B* 275 moysetis *C* moysetiis *B* moesetis *A*

- nulla ligant, dum saxa simul compacta cohaerent,
 aequali coeunte situ, libamina promens
 grata deo, quis spirat odor iucundus in altis.
 32 quin etiam legis describit iura magistræ:
 280 Deuteron est nomen, quoniam transacta reuoluit;
 quam pariter totum fas est cognoscere mundum.
 33 arca sacerdotum uehitur ceruicibus alma.
 quicumque ut uideant domini donaria summi.
 34 atque etiam uates populo benedicere suetus
 285 percurrit. quae iussa prius, quae cauta deinde.
 gestorum ratione pari atque ordine certo.
 9 3 at Gabaona manus postquam successibus altis
 Iudaeos creuisse uidet caesosque tyrannos
 urbibus euersis nullumque obsistere posse,
 290 4 callida uersuto celerant concludia facto
 16 et, quos contiguis regio coniunxerat aruis.
 9 confingunt discreta procul sese adfore terra
 mirantes tropaea uiri palmasque recentes,
 11 si ualeant precibus uictori adiungere dextras
 295 et sociare domos totamque adnectere gentem
 uicturam ratione data, ni dissona corda
 despiciant humiles et subdita colla retractent.
 utque fidis certae ualeant seruare colorem.
 12 4 deprensos multo compellant pondere mulos.
 300 putria portantes celeri molimine farra.
 quae ueteres lasso cohibebant tegmine sacci;
 13 5 uinaque consuti multo cum uulnere folles

302] Mico: Vinaque--folles Alchimus

276 saxa| sueta *C* cōpacta *C* coherent *AC* conaerent *B* coercent π
 277 aequale *B* 278 quis *C* qui *L* iocundus *BC* 279 describit *C* des-
 cribit *A* descripsit *B* iure *C* 284 adque *B* uatis ω 285 que *AC* q. *C*
 286 gestorum rat *abscissa* *A* adque *B* 287 at| au *B* gabatna *C* 288 uidit ω
 cesos *L* cessos *C* 290 calida *B* caelerant *B* concludia *B* 293 tropea ω .
 294 praecibus *B* adiunge *B* 295 adnectege regentem *B* 296 datā *C*
 nisisona *B* 297 dispiciant ω *corr. p* 298 fidis *C* fides *L* fidei π 299 depren-
 sos *B* deprachensos *B* cōpellant *C* compellunt π multos *B* 301 ueteres]
 ueres *C* cohibebant *B* 302 que consua *C* multo *C* multum *L* Mico

- uix retinent, dum plaga negat uincire liquorem.
 uestitus lacero nudabat corpora panno,
 305 calceus adtritis misere dat tegmina plantis.
 15 frangitur his ductor populi, dum supplice palma
 uincitur et mentes credit cohaerere loquellae.
 suscipit orantes ueniam castrisque recepat.
 16 set, ut saepe solet, non longum ficta teguntur,
 310 conpositosque dolos aperit testatio ueri.
 22 ilicet hos uates coram castigat amice;
 19 et, quia iurarat domini per nomen aeterni,
 mansit amica fides; sed ius commune negatum est:
 21 23 lixarum officio circum sacraria iussi
 315 conuehere exortes puris de fontibus undas.
 10 1 hos Donibezelo postquam descisse relatum est.
 regna Iebusaea qui tum tractabat in aula,
 5 quinque mouet reges suscepta in proelia fidos.
 acrius obliquus sociis pro foedere rupto,
 320 quam <in> populum, immensas acies qui fuderat armis.
 6 at Gabaon coetu multorum territa regum
 mittit oratores uatemque exposcit amicum,
 confestim toto succurrat milite maestis.
 7 nec mora, correptis dimittit Galgala signis
 325 8 hostica castra petens, domino subdente uigorem
 talibus adloquiis: „Timeas ne nomina regum
 multa simul ualidasque putes his esse cohortes:

303 uincere ω 304 lacere *B* 305 calceus] caleus *L* adtritus *C* Becker
 missere *BC* 306 ductor] ditor *C* dum *om.* *C* 307 mentis *B* coherere *C*
 coherere *A* cherere *B* loquellae *A* loq.læ *C* loquella *B* 309 set *p* Et ω
 sepe *A* seper *B* 310 aperit *BC* uiri *B* 311 illicet *BC* uatis ω amice *C*
 amicis *L* 312 et id quia *L* id *om.* *C* 313 fidis *B* commune *B*
 cōmune *C* negatur π 314 iussi *A* iussis *B* iusis *C* 315 exsortes *B* xsortes
 (*c om.*) *C* exsordes π 316 discisse *B* 317 iebusea ω 318 plia *C*
 proeli *B* 319 atrius *ut uid.* *C* obliquus *A* oblicuus *B* obliq's *C*
 obliquans socios π federe *A* phoere *B* 320 in *om.* ω *add. p an*
 populo? 321 aut *B* gabaona caetu *C* 323 totos occurrat *B*
 succurrit *A* 326 alloquiis ω 327 ualidans *B* putos *A* conhortes *B*

- quamlibet immensa confidunt nube cæteruæ.
 nil pedes efficiet equitum nec tela ualebunt.
 330 falcibus et curuis armatas temne quadrigas.
 namque ego pallenti quatiã formidine gentes:
 nusquam fronte pari concurrent comminus hostes
 palantes tumida ualido cum milite caede.“
 9 hæc ubi cognouit, numerosum tendit ad hostem:
 335 namque Apathum belli tenuerunt sede tyranni
 10 confestimque fugam dimisso milite sumunt.
 cetera turba uirum confusæ stragis aceruo
 occubuit camposque impleuit fusa patentes.
 11 nec tantum exanimes uincunt perculit ensis.
 340 quantum prægelidi conferta ex grandine nimbi:
 et licet hinc enses, hinc fulmina clara coruscent,
 una dies tantis non est sat longa triumphis.
 12 ergo hebetes cernens gladios et funera lenta,
 auxilium a domino princeps, quod sueuerat, orat.
 345 „Quamlibet extentis lux hæc non sufficit horis,
 tempora ni iubeas noctis se adiungere luci.
 sit nunc flamma uagi librato in pondere solis
 nec moueat tremulos lunaris circulus ignes,
 ut elementa, suis ceu nescia currere metis,
 350 tempora protelent. condensus dum ruit hostis.
 13 auditur propere: sol sistitur et uaga luna
 cohibuit faciles utroque in cardine cursus.

350] Mico: Protelo. Tempora—hostes . alē.

328 confidunt: a ex u ut uid. C nubæ B 329 efficiat B (efficient π)
 tela 330 fal/cibus B tempne BC 331 namque] nam B 332 fronti B
 conminus B cōminus C hostis C hortas B. 333 tumido (sic) palantes
 (pallantes BC) ω corr. π 335 apafum ω ex ἀφνω LXX natum
 uidetur p sede] caede π 337 confusa. ē regis aceruo C 338 occo-
 buit B impleuit AC 339 enses A 340 prægilidi B conferta p
 conperta A c̄perta BC grandine/ B 341 flumina C choruscant A
 coruscant B 343 cernes B 344 quod c̄sueratorat B 347 librata A
 in om. B 349 aelimenta BC elimenta A ceu C seu L 350 consensus
 Mico dum om. Mico hostes L Mico 352 cohibuit A coibuit B
 utrosque A

- 16 nec minus et reges, quos concaua saxa tegebant,
 18 obstricta ceruice palam consistere iussit.
 355 24 undique tum positis concurrat Iudaea telis
 , inpressoque genu conculcat colla gementum.
 26 illicet exsanguis crucibus figuntur in altis
 pendentes, donec sese nox reddidit atra.
 27 tum suspensa uirum deponit corpora ligno.
 360 quae super adgestis onerantur saxa ruinis.
 29 his actis properat bellator subdere Lemnam.
 30 grandaeuosque necat, pueris nec defuit ensis:
 nil penitus tota permissum uiuere gente.
 31 inde petita Lachis prostratis moenibus ardet:
 365 33 rex etiam populi capitur ferroque necatur.
 38 Dabira quin etiam, paribus cooperta ruinis,
 extincta legione perit socioque tyranno.
 40 et qui dumosis habuere in collibus arces
 aut curuas coluit ualles camposque iacentes,
 370 occidit, extinctis pariter cum rege manipulis.
11 1 ac dum cuncta fluunt successu laeta secundo.
 Iabirus, acta uidens uicticis fortia gentis,
 ditia qui populis Asorum regna regebat,
 festinans flammam uicini extinguere belli,
 375 congregat eximios reges populosque feroces.
 quem Roboamus adit prope Ma|che|donis ab aula;
 et Somorus factusque comes Axinus in armis,
 2 8 et qui Sidonia ductor regnabat in arce,
 Ceneritus Arabusque, quibus contermina regna,
 380 firmabant animos sceptri socialis amore.

355 iudaea C iudea L tellis B 356 inpressu B conculcat L pro-
 culcat C 357 illicet BC 358 pendens B donec (?) C 359 uirum|
 aurum B 360 onerantur A honerant BC 362 grandaeuos ω negat C
 363 gentem B *uu.* 364—546 *desunt (nulla in codice fenestra)* C 36
 364 petit a lachis L petit Lachis π prostatis B 369 coluit A colluit B
 370 cum sege A 372 abirus L *corr. p* gentes L *corr. π* 374 flamma B
 376 Roboamus| an Iobabus? machedonis L *corr. p* 377 axinus π axnus L
 378 et quis edonia B arcae A 379 cineritus L *corr. p* arabus π aratus L

- iungitur Ernadurus et qui coniuncta Chanannus
 3 rura colit ponto, uel qui primordia solis
 rubra uident, roseus cum primum panditur axis.
 his super adproperat Iebuso adfinis Amorrus
 385 Cetius Eucheusque Pherezeusque sequuntur.
 qui deserta colunt squalentis deuia Thitsae.
 4 omnibus est animus stipata incurrere turba.
 exim quisque suo contorquent spicula ritu:
 hic peditum incedit legio densataque nube
 390 6 quadriugique ruunt ferrato milite currus.
 ut fragor ipse fuget nitentem comminus hostem.
 7 at parte ex alia Iesus nil territus instat.
 propter aquas ueniens Maronis nomine dictas:
 8 atque ubi cum lecto conscendit milite collem,
 395 desuper incurrens securum proterit hostem.
 omnia caede madent tellusque infecta cruore est.
 9 mox currus celeres subiectus deuorat ignis
 cornipedumque pedes gladio truncantur acuto.
 10 ipse regum princeps ferro dat pectus Asurus:
 400 11 urbs etiam totis procumbit subruta muris.
 14 communis hic praeda datur uictoribus omnis.
 12 24 bis denos hac pugna duces nouemque peremit
 unus ab astrigera signum qui sumpserat aula.
 11 23 protinus adscribit uates populoque uiritim
 405 12 1 diuidit ablatas tantis pereuntibus urbes
 gentibus. obtentu positas et cardine terrae.
 unde rubet croceum uenientis flamma diei

404] *Exempla poctarum* 190 K. Mico: Protinus uiritim. Alchimus

381 chanannus *A* chananis *B* 383 cum *p* tum *L* qua π 384 his
 is π 385 cetius *A* cetinus *B* Ceteus π et Eucheus *L* Euthaeusque π
 secuntur *B* 386 squalentes *B* litsae *B* *immo* Maspheae 387 animos *B*
 391 eminus *B* 392 aut *B* 393 propteraquas *B* Maronis *p* aronis *L*
 394 adque *B* *litt.* te collem *abscissae* *A* 396 cede *L* 398 truncatur *B*
 399 asurris *B* 400 urbis *B* 401 communis *B* omnes *B* 402 hac
 ae *B* 403 sumserat *B* 404 protenus *Exempla* uatis *L* *Exempla et*
Mico. 405 cantis *B* 407 flamma *B*

- trans amnem prisco Iordanem nomine dictum
 usque supinatam Chebronis nomine uallem,
 410 Hermonium ad montem. uasto qui uertice surgit,
 3 atque ad Amar pelagus Cheneri et marmora glauca,
 sepositam et Phasgam dudumque Asedota uocatum.
 4 solus compositis restabat praeda duellis
 Bassamum rector (Ocum dixere uetusti),
 415 gigantum uirtute ferox, quos rector agebat,
 Astarota cui domus est et sedes in Aedra.
 6 huius terra datur tribubus sulcanda duabus
 et mediae, dum laeta placet atque herbida uallis,
 Rubenae Gadaeque simul sociaeque Manasse.
 420 7 cetera partitur sociis dux aequus in omnes.
 13 5 accedit regio qua Libanus exit in auras,
 6 et mare Masrefatum fecundaque Sidonis arua.
 14 (14 4) Leuitas dominus uillarum nomine priuat.
 22 Balamus occumbit uentura edicere suetus.
 425 14 6 at socius semperque duci coniuncta Chalebus
 corda gerens, placido subnixus pectore fatur:
 „Nota tibi, ductor, animi sententia nostri
 tempore iam ex illo, pariter quo uisere terras
 hostiles missi, cunctis pautantibus unus
 430 te socio exprompsi nil posse obsistere nobis;
 quamlibet immensi facerent noua bella gigantes.
 stare deum contra nostraeque adsistere parti.
 nempe tenes, placidus ut nobis maxima quaeque
 pollicitus fuerit senior ac sorte seorsa
 435 hunc dederit collem mihimet cunctisque meorum.

408 apnem *B* dictam *A* 409 crebronis *B* 410 uaste *B* 411 adque *B*
 ad Amar] Adamar π chemeri *A* ehemeri *B* *corr. p* marmore *L* *corr. p*
 glauca *A* faura *B* 412 uocatam *B* 413 compositis *B* 414 basanum *B*
 indixere *B* 415 Titatum *L* Titanum π *corr. p* 416 sedis *L* edra *B*
 418 adque *B* 419 manasse *B* 420 portitur *B* 421 exiit *B*
 422 Masrefatum *p* masafatum *A* masefatum *B* 424 uenturae diceres
 uetus *B* 425 ad socios *B* calebus *B* 427 doctor *B* 429 misi *B*
 430 *litt.* te socio ex *abscissue* *A* nihil *B* 432 adsistere *L* obsistere π
 433 tenis *B* tenus *A* *corr.* π 434 sortes seorsa *B*

et nunc, quod bellum Enachina ex gente superstat,
cognata cum pube geram, non degener aeuo,

14 10 etsi quater denus bis iam mihi uoluitur annus.

12 ordinis esto memor sedemque adlega petenti,

440 quam propriam teneant nati prolesque natorum.“

13 talia poscentem Chebrono in colle locauit.

15 additur et magnis haut decolor urbibus Ardóc.

15 15 his actis properat Dabiram excindere gentem,

cuius opus suetum dociles conscribere fatus

445 et elementa graues pueris dictare magistros.

16 elicit ille uirum promissae ad foedera natae.

prompta cui uirtus animusque in pectore praesens.

63 omnibus interea populis seruire coactis

Iebuseae manus patriis non cessat ab aruis.

450 Chananno perstante domi tectisque parentum.

20 cetera ter ternis tribubus metata traduntur.

20 2 Leuitis merito bis ternas segregat urbes

3 perugioque dedit factum noxale timenti.

ne poena adficeret admissa piacula casu.

445 4 quae proceres mandat librata expendere lance,

ut facto grauiore reum nex congrua damnet.

21 39 ipse quater denas Leuitis deuouet urbes

fenoris exsortes. tum plebis consona uoce

19 50 accipit Ephremum uentura in tempora collem.

460 urbe super iuncta, mansit cui Thamnatha nomen.

21 46 condidit hic cultros dura de caute paratos.

de quibus obscenos dictu truncauerat artus.

22 1 omnibus explicitis socios remeare uolentes

436 Enachina *p* echina *L* ex *g. s. s.*] in gentes upestat *B* 437 pube *B*
degrene raeuo *B* 438 denus *A* denios *B* annis *B* 439 esto mnemor
ordinis *B* adliga *L* *corr.* π 442 haut *A* aut *B* *an* Arboc? 445 eli-
menta *B* 447 prumpta *L* animos *L* *corr.* *p* 448 conactis *B*
449 iebusea *L* cessit *A* 450 channano *B* 451 cetera terrenis *B*
453 perugitioquae *B* 454 cassu *B* 455 lancę *A* lana *B* 456 dam-
pnet *B* 457 deuouit urbis *B* 458 foenoris *B* plebes *L* *corr.* *p* 459 eff-
remum *L* 460 cui] qui *B* tamnata *L* 462 de *Mayor* e *L* obscenus *B*

- Jordanis trans stagna uagi his inuit orsis:
 465 2 Grata manus nobis sanctoque electa tonanti
 fortibus e factis pariles meruistis honores,
 quos dedit omnipotens cunctis, qui collibus istis
 4 composuere domus, et nunc remeate laetantes,
 illud pro cunctis repetens uos saepe monebo.
 470 5 ut memores sitis, quanta uos cura perennis
 diligit omnipotens, dederit quae praemia uobis;
 et quae constituit sanctis facienda loquellis,
 noritis seruanda fore, quia uita perennis
 475 inoffensa dei semperque in pectore degat,
 ergo deus dominusque simul timeatur, ametur
 uisceribus totis totoque e pectore nostro:
 sic fiet, ut uestra pressentur sub inga gentes.*
 22 6 haec ubi dicta dedit cunctisque optando poposcit,
 480 10 illi iter incoeptum peragunt fluuioque propinquant
 conspicuamque locant turrato culmine molem,
 11 quae tribubus ubi facta nouem monumenta patescunt,
 12 ceu domini inmemores cupiunt collidere bello:
 13 ante tamen missi, certum qui noscere possent:
 485 Phineus legitur, Aaronis candidus heres,
 14 atque decem primi tribuum meritoque locoque,
 16 qui memores mandata simul procerisque patrumque
 euoluunt, maestis quamquam nil criminis esset:
 „Dicite, quae fuerit substructi cura sacelli?
 490 excideritne deus? sanctaene oracula legis?
 ergone deserto gentilia sacra tonante
 quaeritis et uiui functorum conditis aras?

465 grata manus| grataus B 466 effactis B 468 composuere B
 domus L 470 quanto B 474 quaeritur his π si| fi B 475 inoffensia
 incepta i litt. statim del.) B 478 praessentur B 479 obtando A
 optanda B 480 ille iter coeptum B 481 mole B 482—484 monumenta
 patescunt ceu d. i. e. collidere' bello ante tamen etc. B 483 collidere A
 484 misi A 485 fineus A finees B aronis B 486 adque B
 489 saculi B 490 sanctaene| ne om. B

- 17 numquid parua dedit cunctis monumenta Phagorus.
 exitio informi misero damnatus in ausu ?
- 495 haec odio in gentes mandant populosque patresque,
 dum bellum sociale parant atque arma resumunt.
- 19 numquid parua data sunt uobis iugera terrae.
 quae placuit uobis ? aut <si> producere fines
 ac proferre libet, de nostris sumite campis ;
- 500 dum modo sidereo semper sacrata tonanti
 sit synagoga parens, nobis nec dissona distet.
- 20 commoneat sensus factum dementis Achari,
 idola cum rigidis formauit mortua saxis.
 nonne malum praeceps contracti criminis egit.
- 505 unius ob noxam populum qui percudit ultor ? -
- 21 illi humiles blandis respondent talia dictis : ‘
- 22 „Nos colimus, qui cuncta pio sermone creauit
 quique uidet tacitis haerentia crimina fibris ;
 nec opus, ut testes ad publica facta uocemus :
 ipse deus nouit, quae causa extruxerit aram.
- 510 27 nobis cura fuit condendae ad flumina molis
 perpetuae, ut captae maneat testatio terrae ;
 ne quandoque fiant uenturae obprobria proli
 credentum sancti diuisa oracula templi.
- 515 29 nescimus uanis oblata libamina diuis,
 ne uero, ne tanta pios dementia mutet,
 ut placeat quidquam, domino quod displicet alto !
 illa nobis tantum mactare ac sternere fas est,
 quae sueuit synagoga deo libare perenni.“
- 520 31 his dictis manifesta fides placidique tribuni
 32 laudibus ornatos meritis liquere laetantes.

493 sagobus *L* corr. *p* (an Phogorus?) 494 dampnatōs *B* 495 in
 gentes *p* ingens *L* ingenti π 496 adque *B* 497 datae π 498 aut
 si π si *om.* *L* 500 sacrata : ta *in ras.* *al.* *B* 501 nobis] uobis π
 disona *B* 502 commoneat *A* demente sachari *B* 505 qui] cum *B*
 508 herentia *L* 510 extruxerit *B* 514 Ne credentum *A* Credendum (*sic*) *B*
 515 oblata uanis *A* 517 quicquam *L* 519 sinagoga *A* dño liberare *B*

- 23 1 interea longo uates iam senior aeuo
 2 accitum populum monitis fidelibus inplet:
 „Cernitis ut, ciues, me iam longaeua senectus
 525 ingrauet et motu tardentur membra supremo:
 3 et nunc uel moneo, uel, si non displicet, oro,
 ut uestra sit uita deus, lex, semper in ore,
 et quae praestiterit nobis cunctisque parentum
 patribus, euoluat memori sententia fatu.
- 530 4 namque feras gentes, quarum nunc regna tenetis,
 non gladius domuit noster, non perculit arcus,
 sed dominus, qui signa pius agmenque praeiuit,
 praegrediens nosmet, quotiens fit comminus hostis;
 5 qui populos tantos gelida formidine missa
 535 subdidit ac reges uoluit succumbere nobis;
 quique parans uacuos nostris cultoribus agros
 post bellum atque arma feras prorumpere iussit,
 ut reliquam partem conductis morsibus essent.
 ergo agite et pontum siccatum discite uobis
 540 insuetoque modo fluuium sistente meatu
 concretum, tenuis si nondum desuper unda
 stringitur in glaciem calidum durata per aestum:
 ut deus inmensi per saecla ingentia facti
 accipiat meritas laudes, dum consona plausu
 545 lingua canit nil esse deum sublimius uno.
 6 pergite, quo ducit docilis sententia legis;
 7 ne uariis actus sub flexibus ambitus erret.
- 24 14 idola nulla uirum deuicta ex gente supersint.
 sit dominus uobis deus arduus et deus ingens.

522 uatis *L* 523 implet *A* 525 et om. *L* add. π ardentur *corr.* *p*
 subpr̄mo *B* 527 *f.* uestro *p* 529 patribus] parentibus *B* 530 fera *B*
 teN & is *B* 532 que praeiuit π qui spreuit *A* quis preiuit *B* 533 quo-
 ties *A* quoti//es *B* conminus *B* 535 subdita greges *L* *corr.* π
 536 culturibus *L* 537 atque *A* adque *B* postque π 538 morsibus
 essent *abscissa* *A* 539 discite π dicite *L* 541 tenuisse se nondum *L*
corr. *p* 545 an deo? sublimius. Vna Pergite π 546 docili *L* *corr.* π legi π 547
 547 ab hac u. *C f.* 96 u. ex. esset π 548 deuicta ex g.] de uicta (ω)
 gente π deus *C* dñs *L*

- 550 15 quod si cassa placent et mortua numina cordi.
dicite. discedam, noceant ne uana colentes.
eligite, o cuncti, quae sunt accommoda uobis.
deserit omnipotens refugas longaque refutat,
9 qui sub pestiferi quondam monumenta Balacis
555 omnia laeta magis uati despondit amico.
adspice, quae teneas, quam fortes fuderis hostes
et quam magna deus cunctis fidelibus addat.
hunc colite et ualidas legi conectite mentes.“
16 consona respondit populi sententia uati:
560 „Accipe. magne ducum, quae sit fiducia nobis;
illum, Niliacis qui nos educere terris
dignatus. colimus solumque agnoscimus omnes
esse deum caeli terraeque et marmoris alti,
17 quo mandante maris patuerunt aequora Rubri
565 et qui signa dedit nostris percongrua uotis.
18 qui gentes nostris subiecit gressibus omnes.“
haec ubi disseruit populus fidelia fatu,
26 pagina sanctificis legitur laudabilis orsis.
ipse senex cautem terebinthi in codice ponit.
570 ut sit perpetuae testis noscenda fidei.
29 expletis igitur uitae dux optimus actis,
cuius uita fuit centum distenta per annos
30 atque decem, functus merito dat membra sepulchro
Ephremo in colle. fuerat qui sedibus aptus.

553] Mico : Disserit—refutat Alchimus.

551 neceant neuana ω *corr.* p ne cernam uana π 552 elegite *L*
 accommoda *B* acōmoda *C* 553 disserit *L* Mico refugas ω Mico
 (refugat deterior codex Miconis) quae *A* 554 post Balacis pauca
 deesse uidentur π 555 despondit *C* des ponit *L* 556 aspice ω
 fortis f. hostis *L* 559 populos *L* populus *C* *corr.* Mayor
 uati *C* nati *L* 560 magna *C* nostri π 562 dignatur π
 564 equora *L* 566 subiecit nostris ω *corr.* K Becker 567 deseruit *L*
 fidelio *L* 568 laudabiles *L* 569 cautem] autem *B* terebinthi *B*
 caudice *C* 571 uitae] ductae *L* 574 ephremo *C* ephremo *B* ephremo
 in coll *absumpta* *A*

- 575 iustitiae ob meritum nulli defletur amico:
 cultellos tantum proceris iunxere fauillis,
 circumcisa quibus fuerat Iudaea iuuentus,
 32 ossaque in Sicimis Iosepi inposta quiescunt,
 in quibus et membra fuerant tumulata Iacobi.
- 580 33 post hunc terrenos linquit Eleazarus actus.
 ergo uiris tantis post acta insignia functis,
 gentiles populus cultus atque idola sumpsit.
 defugiens dominum terrae dominumque caelorum.
 37 subditur Eglomum quae propter facta tyrannis,
 585 atque quaterdenos uixit captiuus in annos.

575 defletus *C* 576 cultellos] coltellus *A* collectus *B* 577 iudea *BC*
 578 iposita *C* 580 linquid *C* 581 postata *C* post acto *L* corr. *p*
 post tanta π 582 populus : us *in os uel os in us A* us *in os corr. B*
 adque *B* 583 difugiens *L* diffugiens *C* corr. *p* 584 quae (*q. C*) pro-
 pter ω propter sua π tyrannis *B*

FINIT IESV NAVE : ~ ITEM INCIPIT LIBER IVDICVM ∴ *C*
 Explicit metrum Iesu naue *B* Explicit metrum ∴ *A*

IVDICVM.

1 1 Postquam conspicuo Iesus decesserat actu
 reddideratque deus famulum post bella quieti.
 confestim Iudaea tumens sibi poscere regem
 incipit et dominum. quae sit sententia, poscit.
 5 ut Chanana manus, quae nondum subdita bello
 aemula pugnaci uersabat corda tumultu,
 suesceret imperiis excusso accedere ferro.
 2 3 inditur his Iudas, qui fratre cum Simeone
 4 inlata extinguit confestim pugna Chananos.
 10 cum quibus admixta sternuntur caede Pherezi:
 milia ferme decem fuso cecidere cruore.
 5 ipse caput belli, magnorum causa malorum,
 dux fuit et princeps Donibezecus: aberrans
 6 corripitur meritasque luit pro crimine poenas.
 15 nam manibus pedibusque simul sine more recisis
 7 uberibus maeret lacrimis. quos non habet, artus,
 quosue gerit, simili dum perfurit improbus actu:
 septuaginta prius trunccarat corpora regum.
 ergo dedit poenas, quas fecerat, et mala pendens
 20 congrua decessit Solymis regnumque reliquit.
 8 ipsa etiam Ieru capitur flammisque perusta
 concidit, ingenti prope conuulsa ruina:

18] Aldhelmus ad Acircium (p. 244 G.): „libro Iudicum: „Septua- 1-9 ABC
 ginta—regum.“ (ω = ABC
 L = AB)

[p Peiper, π Pitra, qui ubi idem inuenerunt, nullum signum
 adpositum est.]

INCIPIT METRVM SVPER LIBRVM IVDICVM L FINIT IESV
 NAVE: ~ ITEM INCIPIT LIBER IVDICVM; C

1 posquam C 5 chanana AB² channana B¹C quae] q. C 9 inlata.
 absumptum A chanannos C 10 ferezi C 14 penas C 16 artis C 10-69 C
 17 Iprobz C 20 solimis C reliquid C 21 Ieru p ieru C lebus π

- 10 post Chebrona ruit et Chananaea iuuentus.
 quae iuga celsa tenet surgentis in aethera terrae.
- 25 11 Dabira post capitur trepido fecunda duello.
 praescia doctiloquae numeros euoluere linguae.
- 12 quoque magis celeri lapsarent moenia casu.
 obtulit, ut thalamis natam coniungeret Ascham
 Chalebus genitor illi, qui fortibus armis
- 30 arduus obliquas uertisset funditus arces.
- 13 ilicet incensus promissae ad coniugis usum
 Gothoniezelus, proles laudata Genezae;
 atque ubi perfectis compleuit gaudia uotis,
 accipit emeritam grandi cum dote parentis.
- 35 15 nam praecelsa dedit et collibus ardua curuis
 iugera, et optatos lympharum praestitit usus.
- * * *
- 16 dimissi properant Phoenicum et moenia nota
 linquentes solas heremi scrutantur harenas.
 deueniunt celeres, ubi concitus explicat alas
 auster et umbrosis obducit sidera nimbis.
- 40 fit domus ambobus, Aradam quam nomine dicunt.
 atque Amalec placitis adscita adiungitur aruis.
- 17 inde petit Iudas Sephetam cultore Chanano
 et domitam tristi compellat nomine terram,
- 45 esset ut extorris et semper facta seorsa.
- 18 solam non potuit sceptris subiungere Gazam,
 Ascalon atque Accaron, nec fines subdere Azoti.
- 19 ipse deo fidens dominoque adiunctus aeterno
 successus bello faciles capiebat in omni.
- 50 possedit montem, curuam quia subdere uallem
 20 non ualuit, forti fuerat quae uota Chalebo.

23 thebrona *C* 26 numerose uoluere *C* 27 quodque *C* corr. *p* menia *C*
 cassu *C* corr. *p* 29 fortibus *Mayor* furentibus *C* 30 obliquus *C* 31 illicet *C*
 32 Crotoniezelus *C* corr. *p* prolis *C* 33 cōpleuit (*et ubique cō pro con*) *C*
 36 linifarum *C* inter 36 et 37 unus et alter uersus excidit; dimissi *sc.*
fili Cinai, cognati Moysi. 37 foenicum et menia *C* 38 linquente *C*
 heremi *C* 40 auer *C* 43 sefeta *C* cultores hannanno *C* 47 Azoti π
 loeti *C* 51 quae fuerat *C*

- 22 his actis Iosepa cohors cum uindice Iuda
Bethelam properant pugnaci excidere ferro.
- 23 Luza prius fuerat, mutauit tempore nomen.
- 55 24 hic cum terrifico uallasset moenia coetu,
egressum casu quendam capiuntque rogantque,
ut doceat urbis aditus, quibus agmine denso
intrans ualeant ferratas frangere portas.
- 25 merces prima fuit iuueni deposcere uitam,
60 quam meruit patrium gaudens conuellere uallum
proditor, occulto penetrans sua moenia furto:
dum redimit sese, cognatam uendidit urbem,
- 26 ac post interitum sociorum ad iugera Cetae
auolat et patriae de nomine construit aulam.
- 65 27 at parte ex alia Manasses praedia Bethsae
non tenuit, Scythicis fuerant quae capta colonis,
nec Tanacam natasque suas, nec culmina Dorae,
nec Balaam nec quae sunt iuncta <his> arua Madogi;
his quoniam suerat Chananus sidere terris.
- 70 30 qui solus cunctis Iudaea uindice captis
emeruit medius patrias non perdere sedes,
commoda perpetui solitus praestare tributi.
- 33 is tantum, quem Midsa fouet, quem cultio Bethsae,
immunis nullum uectigal praestitit hosti.
- 75 34 nec minus intrepidus, dum bellum temnit Amorras,
exturbat subolem Danis ferroque coerchet,
turgenti quoniam molitus degere colle
non dederat faciles ad subdita plana recursus;
incoluit montem, quo plurima turba ferarum
80 pullulat et uario proterret murmure saltus.

52 iudice *C* corr. *Mayor* 55 hii *C* 56 cassu *C* rogunt (?) *C*
62 cognotam *C* 63 Cetae] c&e *C* 65 betsae *C* 66 scithicis *C*
quae] q. *C* 67 natas *p* nazas *C* 68 Balaam *p* abalam *C* his
add. p om C 69 channanus *C* sidere] fidere *C* 70 iudaea *A* 70—506
iudea *B* iudeo (*litt. o non prorsus certa*) *C* 72 conmoda *B* 73 his *C* *ABC = ω*
midsa *B* midfa *C* idsa *A* betsae *C* betthsae *B* 74 uictigal *B* *AB = L*
75 tempnit *ω* amorras *L* amorrus *C* 76 sobolem *ω* conhercet *L*
77 colla *A* 80 pollulat *L* proterret *L*

- 35 exim fusa manus redeuntem concipit iram
 uulneribusque accensa suis pugnacior exit.
 ac modo uictorem sublato nudat honore
 inpositumque iubet uectigal pendere Amorreum
- 85 magnaue terrarum multatum parte coerchet.
- 36 nam qua plana iacet grauidae telluris Ydomea,
 scrupea quaque tument pendentis saxa Crabinae,
 omnia uictor habet, subiectum seruitus urget.
- 2 1 haec inter dominus contractas concutit iras
 90 et iubet aetheriis famulum descendere regnis,
 qui memor aeterna domini depromeret orsa.
 emicat ille uolans. Clauthmona ex Galgala uisens.
 Bethelam ueniens, in qua Iudaea iuuentus
 dulcia sopitis adsumpserat otia bellis.
- 95 gentiles uenerata deos, profanaque tura
 sculptilibus dederat iam dudum noxia saxis.
 ergo his adgreditur dictis terretque timentes:
 „Inmemor imperii rerumque oblita tuarum
 quo. Iudaea, ruis? uel quae nunc numina fingis?
 100 quaeue superstitio est terram praeponere caelo
 fictilibusque deis uesano adsistere cultu?
 quo abiit. profana. deus. qui dura gementem
 Niliacas inter gentes Pharaone tyranno
 per mare diuiduum, heremi per torrida saxa
 105 exhibuit tantasque dedit tibi cedere gentes,
 ut uictrix totisque simul perfuncta duellis

82 que *add. C om. L* pugnacior ω exiit *L* 83 nuda *C* 84 im-
 positum *C* 85 multarum *C* coerchet *B* 86 grauide *AC* tellurus *B*
 ydomea *L* ydome *C* 87 quamque *L* (quaque *B*) qq. *C* Crabinae *uel*
 Aerabinae *p* chabinae *AC* schabinae *B* 90 aetheris *C* descendere ignis *L*
 91 aeterni π 92 chlauthmona *L* chlaimona *C* *corr. p* *ex p* et ω uicens *C*
 93 bethela ω *corr. p* ueniens *L* iudea *BC* 95 uenerat adeos *C* 96 sculpti-
 bus *AC* scultibus *B* 97 adgreditur ω 98 ruarum *C* 99 quod *B* iudea ruis *C*
 iudeae aruis *L* 101 dehis *C* 102^r abiit *C* 103 Niliagas *B* Niliacas *C*
 faraone *C* faraones *A¹B* 104 herimi *B¹* ærimi *C* 105 exhibuit *A*
 que *A* cedere *C* caedere π

- diffueres. alios ritus et sacra dicares,
 quam quae sidereae dederat tibi regula legis.
 ecce tenes terram, uatibus iurata sacratis
 110 quae fuit atque datur lectae per saecula plebi.
 2 testamenta mei non sunt iam cognita uerbi.
 quo mixta populis gentilibus ac male suadis
 exoras mutos, fabrorum pignora, diuos.
 quin potius uestrae fuerat res congrua uitae
 115 omnia conterere fictosque auertere cultus.
 3 sed quia nulla meis data est fiducia iussis,
 uictis regna dabo; uos rursum sub iuga mittam.
 ut similes sitis diuis, quos creditis esse.*
 4 quae postquam Iudaea dei mandata recepit,
 120 uertitur ad gemitus et tristia pectora tundens
 uberibus lacrimis ueniam rogat; nec mora uotis
 ulla fuit. sanctaque dei per templa petentes
 prosequitur pietas, quae maestis laeta resignat.
 6 dispersus igitur populus ad nota recursat
 125 5 tecta libens locoque dedit plorabile nomen.
 * * *
 13 Rursus corda labant, redeunt ad crimina sueta
 Bachalimque colunt; domino per talia laeso
 14 sustentant meritas mentita ob numina poenas.
 subduntur dominis, quos uicerat — heu dolor atrox! —
 130 15 nec miseris quoquam respondet conscia uirtus.

107 di frueres *L* 108 quaque *L* quāq. *C* sidereae *Mayor* sederac *A*
 sedere *B* si daere *C* 109 tenis ω uatibus ω patribus π 110 ad-
 que *B* lecta ω *corr.* *p* laeta π secula *C* specula *B* 112 quo|
 quod π gentibus ω 114 fuerant ω *corr.* π *litt.* ua uitae *in ras.*
al. ut uid. *B* 115 auerrere *C* 116 nullā eis *B* fidutia *L*
 117 uinctis *B* sursum ω *corr.* π 118 simile^{*} *B* diues ω 121 gro-
 gat *B* 122 sc̄ae dei (*om.* que) *C* petentes *C* petentis *A*
 tenentis *B* 123 mestis ω 124 notas *B* *post* 125. *intercidit de morte*
Iesu Naue narratio 127 bachalem *C* bachilem *L* *corr.* *p* lasso *C*
 128 sustentant *C* sustant *L* nomina *L* penas *C* 129 uicerat *p* ui-
 cerant ω uicerunt π heu *p* qui ω 130 miseris *L* meserus *C* respondit ω
corr. *p*

- 16 lenitur mox ira dei proceresque creantur,
 qui male praecipiti populum rapuere periclo.
- 19 his quoque despectis rabies consueta resurgit.
- 3 6 nec solos sociant ritus: consortia miscent
 135 intonsosque dicant lucos arasque reformant.
 nec tamen inlaesa procedunt facta: premuntur
 8 seruitio regemque tremunt Achusa Rathomum,
 qui tum iura dabat, geminos qua diuidit amnes
 insula ab Assyrio disiungens limite Persas.
- 140 subiectos cohibens ànnis redeuntibus octo.
 9 tandem congemuit merito Iudaea reatu
 ac dominum prostrata rogat; qui fractus amico
 numine restituit trepidis solamina uitae;
 nam missus saluator adest populoque salutem
 145 exhibet ac maestas deterget pectore curas
 bellator, Ceneza satus, Gothozelus heros,
 Chalebo cum fratre uigens, sed iunior aeuo.
- 10 spiritus hunc domini uirtutis dote cluentem
 extulit et celsa sublimem sede locauit.
- 150 hic ualidus fidusque deo discrimina uictis
 abstulit et regem pauidum seruire coegit.
- 11 talibus in rebus multos Iudaea per annos
 eualuit nullique fuit obnoxia fraudi.
 sed postquam princeps decurso tramite uitae
- 155 12 decubuit, ritus ueteres plebs laeta reformat:
 tempora mutantur bellumque et seruitus instant.
 concurrunt populi, quos rex Eglonus agebat.
- 13 Ammones Moabique simul fortesque Amalechi.

132 precepti *A* praecepit *B* 133 hiis *B* dispectis *L* 134 solus *L*
 socios *L* ritos *C* 136 premuntur] pmuer *C* 137 ratomum *L*
 138 dabat *C* dat *L* apnes *B* 139 insola ω assyrios *C* asyrio *L*
 Assiriis π disiungens *B* 140 conhibens *L* annis *C* animis *L*
 141 iudea *BC* 145 hac *C* mestas *L* 146 belatur *L* Ceneza ρ
 gezea *C* zezea *L* 147 calebo *L* 149 extolit *B* 151 conegit *L*
 152 iudea *C* 154 decurse tramitæ *C* decursa etramitæ *B* decursa &
 tramite *A* corr. *Mayor* 155 leta *BC* 158 quae *A'B*

- 160 Hebraeamque aciem ferrata grandine fundunt,
 ipsaque Phoenicum uictores sceptru reuellunt.
 deduntur proceri, qui mortem euadere quaerunt.
 14 perpersique decem dominos ac messibus octo.
 15 his inflexa malis natio, quae fecerat, horret
 depositque deum, qui solus crimina donat.
 165 ilicet adlegitur, qui sceptrum sumat. Aotus:
 hic utraque manu conitens robore dextrae
 degenerem nullo sensit sub pondere laeuam.
 16-18 is cum uictori sociorum munera ferret,
 ancipiti gladio furtim sub ueste recinctus
 170 admissusque, dehinc regem subnixus adorat
 inualidum; nam membra toris uacuata lababant
 in tantum, ut modico posset procumbere culsu.
 19 adfirmat superesse sibi, quae dicere uellet
 confertamque rogat comitum discedere turbam.
 175 adnuitur, mediaque sedens dux barbarus aula
 20 surgit et admotus toto se corpore iungit;
 ac postquam longe fidorum abscesserat agmen,
 21 eripit a femine gladium, quem ueste tegebat,
 22 perque uterum regis capulo tenus abdidit omnem.
 180 proripit hinc sese ferrumque in uulnere linquit,
 23 limina concludens proceris postesque superbos.
 24 at famuli dominum, prodire ad munia suctum,
 mirantur tacita solum consistere cella,
 uentris onus forsam subducta effundere ab aluo
 185 secretum, sociae dum uitat lumina turbae.

*
*
*

159 haebraeam *L* aebraem *C* 160 quae *L* fenicum ω 161 q.̄t *C*
 credunt *L* 162 decim *L* messibus *p* mensibus ω 163 hiis imflexa *C*
 quae] q. *C* 165 illicet ω Aotus] actus *A* 166 huc *C* robore *L*
 167 degenerem *L* ponere *A* leuam *BC* 169 subuertere cinctus ω
corr. p 170 atmissus *C* 172 modice *L* culsu *L* pulsu *C* 173 at-
 firmat *C* uellit *L* uelit *C* 175 Dinuitur *L* 177 agmen *absumptum A*
 182 at] ad *B* 184 forsam *B* forsã *AC* subductę fundere *L* 185 socie ω
 lumine *C* *post* 185 *Aodi fuga excidit*

- 27 iamque memor facti socios in bella lacessit
 terribilesque tubae sonitus permiscet Aodus:
 28 raptim signa mouens Iordanis litora claudit.
 ne quisquam breuibus ualeat transire fluentis.
 190 29 cumque decem duro fudisset milia ferro,
 reddidit amissum sociis nomenque decusque.
 30 exin bella silent, nullum dant proelia motum
 bisque quater denos cessarunt tela per annos.
 31 post haec Semegras parili uirtute superbus
 195 Iudaeos rexit populos clarosque reliquit.
 4 1 sed dum securis pascuntur gaudia rebus,
 fastidit gens torua deum cassoque precatu
 numinibus miseris, quas uicit, consecrat aras.
 ergo exercentur poenis et crimine digna
 200 2 supplicia expendunt. Iabinus regius heros
 Chananaea manu ex Asuris pube coacta,
 Sisara militiae ductore et principe pugnat
 3 ferratasque acies nongentis curribus implet.
 et licet immensas fido trahat agmine turmas,
 205 plus terror quaesitus agit; namque axe uolanti
 quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.
 uincuntur Solymi passim grassante Chanano
 bisque decem ducunt per tristia quaeque decembres.
 4 tempore non alio prophetis Debbora regnat.
 210 cui coniunx Lapidotha fuit, Metibile sedes,
 5 iura ferens populis adclinis caudice palmae.

187 terribilis *L* permisceat *C* Aodus] audos ω corr. ρ 190 decim *L*
 192 exim *BC* praelia *B* plia *C* 194 § *C* semegras *L* simegras *C*
 an Semegras? superbus *L* 195 iudeos *C* iudaeus *L* clarus *L*
 reliquid *A* 197 quae *A* precatu *A* precatu *B* 198 numinibus *C*
 quas ω quae π 199 paenis *B* 200 herus *L* 201 chananea *C*
 chananea *L* ch-am anu *B* ex Asuris ρ iasuris ω conacta *L* 202 si-
 sarra *L* 203 non gentes *L* 205 quassatus π 207 solimi *AC* passum *A*
 solimparsum *B* chananno *AC* cha nano *B* 208 decim *L* tristitia *L*
 decembris *L* 209 profetis *BC* debora *L* 210 coniunx *L* metibile ω
 an in Bethela (ω : λ μ ϵ τ ω Bz: θ ϵ), LXX) ? sedis ω 211 populus addinis
 cladiae *C*

- 6 euocat haec procerem Baracum ex urbe Cadessa
et monitis inbuta dei bis milia quina
Sisareos mandat cuneos consistere contra.
- 215 8 ille timet sociamque rogat in bella prophetin,
nescius ingentis coepti sibi defore palmam,
si pariter ad castra uocet, cui gloria prima est;
9 at mulier solo sexu noua munia sumit
10 delectasque mouet per barbara culta cohortes
- 220 7 Cisonem ad fluuium, ueniens qui gurgite prono
saxa rotat ripasque tumens euincere gaudet.
14 iamque intra iactum teli uenere phalanges,
cum dominus, cui uirtus inest, qua sidera mutat
quaque tremunt terrae, qua fulmen nubibus ardet,
225 qua mouet incertum refugo molimine pontum.
15 terrore inmisso Sisaram fugat; is male praeceps
dimittit currus et deuia quaeque capessens
casuram medio liquit certamine pubem.
19 compulsusque siti, pedibus nam fugerat hostem.
- 230 18 pocula Ioelam poscit: mox pellis opertus
tegmine femineo estinat uiuere dono;
21 sed laudem Ioela uolens fastidit inertem
perrumpitque uiri properans caua tempora palo,
qui gelido captus leto fluitante cerebro
235 exspirat tenuem transfixo uertice uitam.
- 5 1 tum psallunt proceres simili sermone tonanti:
3 „Quisque cluis regno, magnas qui temperas urbes,
qui satrapes uel sceptras geris a rege secunda,
procuruus uenerare deum, da digna perenni

212 cadessa L 213 inbuta C 215 profeten C profetent B pro-
phetent A¹ (t eras. in fine A¹) corr. p 216 ceptis L ceptis C 217 uoce L
218 At| Aut L 219 dilectas ω conhortes A¹B 220 iurgite L
222 teli| laeti L loeti C falanges ω 224 qua ante fulmen] q̄ C
quā L 226 imisso C sisarram L fugatis ω male p̄ceps in ras. B
227 diuia L capersens L 228 cassuram ω 232 inertem: ertem
in ras. B 233 tempora ω 234 gelido L gelidido C lacto L loeta C
fluit ante ω 236 psallunt L tonant L 238 septrageris B septrigeris A
239 da] dā C perenni L parendi C (an parenti?)

- 240 cantica; nam aliud dominus te cogere non uult.
qui terras, qui saxa quatit, qui flamine pontum
emouet et tonitru nigrantia nubila sulcat,
exiguus qui celsa leuat. qui grandia mutat.
dulcisoni cantate chori. collesque nemusque
- 245 responent laudesque nouet tinnitibus (aether).
protinus et uestrae concordent murmura uoci.
respexit dominus, quos liquerat. et male fractis
reddidit imperium medioque ex hoste recepit.*
- * * *
- 32 Ergo quater denos requies est mira per annos.
- 250 6 1 dumque bonis fruitur. iterum redeunte reatu.
quae fuerant damnata. placent; namque idola laeti
instituunt nomenque dei numenque relinquunt.
quos dominus laesus septem disperdidit annis
ac pauidos regi iussit seruire Madaiae.
- 255 2 non ulli dare se campo, non obuia ferre
pectora, sed solis gaudent se condere muris:
castra modo celsaque metu munimina firmant,
fornicibusque cauis absconsi sic quoque pallent.
- 4 tun. pecus omne capi. tum praedia cuncta cremari
- 260 incipiunt saeptisque nihil nisi poena relinqui.
7 ergo inopes famemque simul ferrumque timentes
ad dominum rediere deum, qui supplice turba

240 namque π 242 euomet C tonitu ω 245 nouus & tinnitib; q. C
aether *add. p om.* ω 246 protinus ut uerae ω *corr.* π 248 recipit L
post 248 multa intercidesse suspicor p „seriem ampliore cantici
Debborae, quod poeta pro more suo homerico perrexit heroicis
metris intexere“ interiisse putat π 249 erdenos-annos *del. in A*
mira] mirā B missa C 250 nis fruitur-reatu *del. in A* 251 ampnata-
laeti *del. A dampnata BC loeti C* 252 nomenque relinquunt
del. in A nomen utrobique BC relinqt C 253 laesus C laesos L
annis *del. A* 254 madae] iae *del. A* 255 non nulli ω
obuia ferre] una o *litt. remansit in A* obia B 256 condere
muris] *litt. e m del. A* 257 firmeN C *litt. ant del. A* 258 caues L
absconditatis L) ω *corr. Mayor* pallent] *litt. nt del. A* 259 capi. tum]
captum ω 260 septis ω nil L pena C 261 famēñ B

8 flectitur ac uatem mittit pia iussa ferentem,
 ut tandem memores rerum bellique recentis
 265 respiciant dominumque colant, qui numine dextro
 dilectum Pharia populum reuocauit ab urbe,
 ne rursus, uetitis adolent dum altaria flammis,
 non semper faciles incurrant numinis iras.

11 nuntius inde dei sub quercu sedit amoena

270 et Gedeum, dum farra terit, his uocibus urget:

12 „Heia age rumpe moras! dominus te sumere iussit
 sceptris, quibus ualeas populum subducere fraudi.“

13 ille docet dominum mordacibus undique dictis
 infensum tristes nimium librare ruinas;
 275 quin etiam populum, nullo iam milite, fessum
 seque parum fortem non posse insistere bello.

14 16 urgetur seruire deo, qui robore celso

17 multimodas acies inuicto numine terret.

19 adnuit imperiis sanctumque ad prandia poscit:

280 aedulus eligitur, solo qui lacte refertus,
 mollior et cunctis, errabat nescius herbae;
 azyma mox niuea de polline facta locantur:

20 haec iuvene admonito uicino infundere saxo

21 ipse manum tendens summo de uertice uirgae
 285 contigit atque uirum medio sermone reliquit.

22 ergo ubi dispexit Gedeon dominique ministrum
 ante oculos uoluisse suos pia mente reuoluit,

24 continuo domino sacratum suscitatur altar

atque loco nomen posuit Pacemque uocauit.

290 25 nocturnis monitus uisis gentilia templa

263 iusa *B* 265 nomine *L* 266 dilecti *C* faria ω 267 dum *om. C*

270 urget *C* 272 fraudi *L* fraude *C* 274 infensum *C* trites *L* 275 po-
 pulo *L* 277 urgetur *B* 278 nomine *L* 280 aedulus ω elegitur *L*

laete (laetae *A*) refertus *L* lacter effertus *C* refectus π 281 molior *L*
 cunctiseruabat *C* herbae ω 282 azyma *AC* azyma *B* 284 tendens

p tenens ω retinens π 285 contingit-sermon *del. A* contingit *B*

adque *B* 286 ergo-dominique *m del. A* 287 ante pia *m*

del. A 288 continuo-sacrat *del. A* altar *C* 289 atque loco *del. A*

290 nocturnis *m del. A*

- subruit et lucos alta ab radice reuellit.
 27 ac ne profanus genitor contraria ferret
 iurgia, per noctem tacitus male condita uertit,
 26 28 constituens iuuenem subuersa ad templa iuuenicum.
 295 28 quae postquam conperta patent subitaeque ruinae
 flammantur animos, auctor per moenia facti
 29 quaeritur et lucos Gedeon strauisse docetur.
 30 poscitur ut dedat Ioas pro crimine natum,
 31 qui renuens diuos memorat sibi uindices esse
 300 et debere sua, si sint uiuantque, tueri.
 34 spiritus hic domini Gedeonem ad proelia firmat,
 classica iamque sonant, dat cornea bucina signum.
 37 oratur dominus, canenti ut uellere lanae
 caelestes fluitent nocturno in tempore rores:
 305 38 nec mora, permaduit ac peluem pressa repleuit;
 inde aliud posuit rursus, terramque madentem
 sicca pruinosa nec sensit lana liquores.
 7 3 additur his aliud, bis dena ut milia plebis
 atque duo iubeat rursus remeare timentum.
 310 milibus inque decem certandi ut summa locetur.
 4 hanc etiam monitus minuit, ne turba coacta
 robore fida suo domini non cerneret arma.
 5 ut iuuenum princeps aciem deducit ad amnem,
 * * *
 atque canum ritu fluitantes lambere lymphas
 315 praecipit, ut socios laetae uirtutis haberet.
 6 ter centum placuere uiri; nam cetera turba

291 subruit et luco *del. A* 292 profanus | *litt. fai del. A* 293 condit' *C*
 295 pallent ω *corr. p* 296 menia *BC* 297 lucus *L* 299 renuens ω
 uindices *C* 301 hic | huc *C* praelia *B* plia *C* 302 classica *L* 303 canenti *L*
 candenti *C* 304 fluitent *L* 305 praessa *B* pssa *C* 306 terraque madente π
 307 nec *p* non ω 309 duo *L* duci *C* 310 decim *L* 311 conacta *A*
 cacta *B* 312 cernet *B* 313 ut | aut *L* at *C* ampnem *C* post 313 exci-
 derunt pauca 314 fluitante *L* lymphas *C* limfas *L* 315 praecipit *B*
 laetae *L* laetae *C* lectae π

- palma] monstratos non sumpsit languida gustus.
 7 in sedes] reditura suas ceu nescia pugnae.
 8 hoc fretus] cuneo bellum tot milibus infert,
 320 quot numer]are uiri nequeunt, quibus arte magistra
 porrectis] mos est digitis concludere summas:
 12 hinc] acies equitum mixtis peditumque maniplis,
 illinc] innumeros torua cum mole camellos.
 10 at Gedeo]n properans famulo Pharane sequaci
 325 hostica] castra petit ac nocte obtentus opaca
 13 degredi]tur, lustransque situm mentesque animosque.
 audiui]t socio narrantem somnia quendam,
 quae m]ale sopitus sensu uigilante notarat.
 namque] uidebatur panem sibi uisere uolui,
 330 hord]ea quem faciunt quotiens frumenta negantur.
 et ua]rios glomerare modos per castra, per agmen:
 donec] per media uenit munimina ualli
 et penitus] regis inuasit pondere sedes.
 14 haec] ostenta uiri cecinerunt sanguinis esse
 335 augurium] finemque ferunt uenisse Madae.
 15 hinc] postquam dominum iuuenis ueneratus abiuit.
 somnia] tum conperta uiris sublimior infit
 16 soluere. ia]mque manum trino mox agmine ducit.

317 sqq. *primas multorum uersuum uoces archetypus librorum ABC non habebat: librarii lacunas non indicant; minio scriptae initiales litterae in C. pleraque supplcuit* π qui *uu.* 317-352 ediderat *Spicilegii Solesmensis t. I p. XXXVIII.* 317 Palma p Lymphae π monstratus A monstratur B 318 redditura L 319 *suppl. p* infert B 320 Quot *suppl. p,* Quae π Are uiri L Bellare uiri C nequeant C 322 Hinc p Tot π² aequitum B 323 Illinc p Insimul π eum] cu L camellos L (camelos B) camelos C 324 Inproperans ω *suppl. p* farane ω 325 obtentus L obtectus C 326 Egre-ditur C *corr. p* Ter L Ingreditur π 327 Audiuit] it BC id A socia L narrantes omnia (omni B) L 328 Male C Ale L sense C noctarat C noctaret L 329 Namque *suppl. p* Ipse π 330 quoties ω 332 modia *ut uid. C an* Madii? 333 Et penitus p Et praeceps π reges L pen-dere L 334 ceciderunt C cecinerunt B 336 dominum] dñs C ueneratus iuuenis ω *corr. p* 337 infit B 338 Soluere p Dicere π Iāq. C Inque L amine L

- cornea] tela tubas manibus et lampadas indit
 340 17 exemplumque suis sese iubet esse laborum
 18 pro]mentesque deo grates primordia pugnae
 ed]ere. ne desit dominus, quo principe uincant.
 19 iam] uigiles prima noctis mutauerat hora,
 20 cum] rapidi incurrunt portis clausasque reuellunt
 345 serras at]que tubas uentosis flatibus implent;
 hyd]rias inde rotant, magno quae pondere quassae
 dissiliunt. saltusque cient atque aere canoro
 dant sonitus fractasque leuant ad sidera uoces.
 agmina flammaram laeuis protenta coruscant
 350 et noctem multo radiantes lumine uincunt.
 21 quo fremitu concussi animi, mens territa cunctis:
 qua data porta, ruunt et territa castra relinquunt.
 24 mox omnis Iudaea coit sequiturque palantes;
 pars fontes riuos ac raucos occupat amnès,
 355 ut dispersa metu sitientibus arida uenis
 hostica turba ruens custodum incurrat in arma.
 25 nec tanti cecidere doli; namque agmine prono
 Madae proceres ueniunt Orebus et Axes
 inplacidi. ferrumque simul pro gurgite sumunt.
 360 8 1-3 et licet inuidia uirtutis torserit illos.
 qui procul afuerant communi et laude carebant.
 attamen eloquio Gedeon et supplice fatu
 leniuit, quod bina ducum monumenta tenerent.
 5 Soccodum post bella dapes dum poscit amice.

339 Cornea π tubas p turbae ω tubae π 340 exemplum *non deest* ω
 341 Promentes p clamantes π 342 Edere p Abere C Ere L Pendere π
 343 noctes C ora C 344 incurrant C incursant π portisq A
 345 Serras p Postes π Atq. C Quae L flatibus C uentibus L 346 Rias L
 Rigas C quae] q . ω pandere L quasse ω 347 dissiliunt L adque L
 aera ω 348 sonitus] scs C 349 leuis ω choruscant C
 354 riguosa craucos A ampnes B 357 ammine L 359 In-
 placidi p Nil plaudi ω Nil pauidi π 360 uirtutes A 361 cō-
 muni C 363 *deest uersus* C Linuit L 364 Soccodum ω *corr. p*
 amice C

- 365 6 spernitur ob reliquum mediū certaminis actum.
hostilesque etiam dicuntur uiuere reges;
7-9 suspendit plectenda tamen minitansque recedit.
inde opus inceptum peragit, fugientibus haeret.
10 inuenit in Carris metantes castra Sabaeos;
370 namque quater denis stipabant milibus agmen
post cladem. centum ruerant qua milia ferro
ac bis dena simul: numerus hic bella nouabat.
11 sed meritis innexa suis gens concidit omnis.
12 Zebeus ductor post funera tanta suorum
375 et Salmana fugit; nam mens euicta periculo
haesit ad extremae ueniens ludibria sortis.
15 nam captos pariter Gedeon per singula ducit
ostentatque uiris, qui dudum murmure duro
poscentem uictus stolidis risere cachinnis.
380 16 nec mora. per sentes raptantur membra nocentes
intonsique uirum rorantur sanguine dumi.
17 quin et, nequa forent sceleris uestigia tanti,
urbs ferro subuersa ruit turresque minaces
conuulsae penitus longam traxere ruinam.
385 18 post reges iubet esse palam, quos undique turba
mirantis claudit populi; tum dicere iussit,
quos et quanta uiros strauissent caede superbi.
qua Iudaea perit. tantos dixere fuisse,
ut regum natos formarum proderet ardor.

365 reliquum *A* requū *B* relicum *C* mediū] *f.* Madii actu *C* 367 mini-
tansque] minitenda *C* 368 heret *L* haret *C* 369 carris *C* castris *L*
castras abeos *B* 370 *an* nam quater et denis? militibus *L* 371 fu-
erant ω *corr.* Mayor qua ω 373 inexa *B* innixa π 375 fugit] fuit *C* 376 ad
pr. ss. *L* 379 *deest* uersus *C* post centum *L* 381 rotantur ω *corr.* *p*
382 *deest* uersus *C* sceleres *L* uestigia tanti] uestiganti *B* 384 *deest*
uersus *C* 386 mirantes *L* 387 quarta *L* traussent *L* cede *L* 388 iu-
dea *BC* periri *L* *inter* 388 et 389 *in marg.* crux uiridi colore picta † et super
u. 388, qui est primus folii 106ⁿ, eodem colore scripta quaedam partim
inter ligandum absumpta: 101 rotat (roiat?) amo retard cec ñ *C* (*an* me
raptat amor per a:dua dulcis ex *Vergil. G III 291 sq.?*) 389 regnum *L*
perderet ω *corr.* *p*

- 390 19 ille suos fratres germano in pectore uersat.
caesorum speculans habitus, ceu corpore inhaeret.
tum sic motus ait: „Testor te, sancte deorum
omnipotens. et facta tuae sublimia dextrae.
* * *
- 9 54 femineae meritum dare te memorabile laudi.*
- 395 10 1-5 Hunc sequitur Tholamus. bis denis qui fuit annis
2 atque tribus nulla uexatus peste duelli.
3 Iadirus inde uiget Galaditicus atque quiete
aeq]ue multa potens [scep]trum bis denis possidet
annis] . . .
- 4 praediues, genitor deno ter pignore gaudens,
400 3 nobilis, undenis regnum bis possidet annis.
5 cuius post obitum raptim noua idola crescunt;
6 nam praeter adsuetum daemonis Astaratis aras
et deos Assyriae uel Sidonis atque Moabi
nescios ante sibi ritus Iudaea parauit.
- 405 7 quos propter duris Ammanum pressa duellis
8 bis nonas hiemes traxit confecta periclis.
10 ex alt]o tandem recolit tandemque reuoluit
placandum] magis esse deum, qui numine summo
possit uel] longum populi sedare reatum.

390 in peccato reuersat *B* 391 caessorum *C* inheret *A* ieret *C*
392 testor] testator *A* sc̄e *C* 393 et—dextrae *del.* *A* 394 fe[mineae—
laudi *del.*] *A* femine *B* dare te] daret *BC* de *Abimelechi historia*
unus hic uersus superest. 395 h[unc—annis *del.*] *A* tholam]bis *C*
tholam urbis *B* 396 adque *B* n[ulla—duelli *del.*] *A* 397 uig[et—quiete
del.] *A* 398 aequae multa *p* Ac multa ω scep]trum—annis *abrepta* *A*
sep]trum bidenis *B* possedit *BC*: *haec nihil ad Iadirum, cf. u. 400, deleui p*
399 gen[itor—gaudens *del.*] *A* 400 regnum—annis *del.* *A* possedet *B*
401 raptim—crescunt *del.* *A* raptum *B* 402 praeter *B* preter *AC*
adsue]tum—aras *del.*] *A* demonis *BC* 403 asyriae *L* uel—moabi *del.* *A*
adque *B* 404 nescius ω ant[e—parauit *del.*] *A* 405 ammanum—
duellis *del.* *A* praessa *B* 406 h[iemes—periclis *del.*] *A* rexit π
pillis *C* 407—434 *pleraque ipse suppleui* 407 Ex alto tandem *p* Alto
tandem *C* & tandem *L* re]colit—reuoluit *del.*] *A* 408 qui—summo
del. *A* 409 Possit uel] *p* Assuetus π popul]i—reatum *del.*] *A* populis *B*

- 410 16 et renouant] pia iura dei; nam protinus aras
 proiciunt] cunctosque deos et saxea frangunt
 idola, ma]nsuri memores per saecula tonantis.
- 11 1 uertitur] interea distinctis cursibus ordo
 ductor]emque legit populus, qui milite firmo
 415 uel bello] uel pace queat moderarier urbes.
 Iephthea] placuit quidam Galadite natus,
 2 cuius no]bilitas maculam de matre trahebat,
 quae pas]sim prostrata uiris sub fornice uixit.
 hunc] fratres pepulere domo, quia decolor heres.
 420 patre c]arens certo, rebus genetricis haerebat.
 3 quos fug]it metuens et colles inter opacos
 inue]nit scelerum comites raptoque potitur.
 4 at pa]rte ex alia Ammonus bella regebat
 Iebuseo]s urgens Solymos; Iudaea carebat
 425 nam]que duce facilesque dabat labefacta triumphos.
 5 mittu]ntur iuuenes, qui clarum Iephthea bello
 6 conueniant] blandoque uocent in proelia suasu.
 7 auxilium] primum renuit: mox agmina miscet
 33 arbit]riumque tenens Ammones submouet hostes.
- 430 12-28 sed prius] adloquio restinguere bella paratus

410 iura *p* ira ω protinus aras *del. A* iaras *B* 411 Proiciunt *p*
 Subuertunt π saxea frangunt *del. A* 412 Idola *p* Numina π man-
 suri *p* π Insuri *C* N̄suri *B* Nsuri (*N in ras. ut uid., A* pseda *C*
 pensaecla (secla *B*) *L* 413—419 *suppl. p* π 414 Omque *L* (*.: super O*
in B) Emq. *C* rectoremque π 415 queat *C* quo eat *L* moderari ω *corr. p*
 urbes moderari π 417 Nobilitastⁱ *C* Bilitas *L* 418 ueris *C* furnice *L*
 419 pepulnere *A* quia *p* qui ω 420 Patre *c. p* Atque *c. p* heret *L*
corr. p hereret *C* 421 fugit] it *BC* it *al. m. praefixum A* Atque fugit π
 422 Nit *L* (*N al. m. praef. A*) Nitibi *C* Consciuit π raptos ω *corr. p*
 raptis π potetur *A* putetur *B* 423 Parte *C* Rte *L* (*sed R̄ al. praef.*
in A) *corr. p* π mammonus ω regebat *L* gerebat *C* 424 Surgens ω Assurgens π
 solimos ω iudea *L* 425 Quae *AC Q; B* Absque duce π 426 Intur *BC*
 N̄tur (*N̄ al. praef.*) *A* *corr. p* π ieptea ω 427 praelia *BC* suasse *C*
 428 Auxilium *p* Ieptea π rennuit ω 429 Arbitrium *p* Imperium
 [Riumque—ho *del.]stes A* 430 Sedquo (*sic BC*) drius *p* π allo paratus *del. A*

- legatis] mandata dedit, qui deinde reuersi
 nil] actum referunt hostemque instare loquuntur.
 sic] ubi deposita est optatae gratia pacis,
 30 in] ferrum Iephthea ruit dominumque precatus
 435 grandia uota uouet, multum dolitura parenti.
 31 ilicet ut, quisquis primus redeuntem adisset.
 uictima perpetuo fieret condigna tonanti.
 32 his actis procedit ouans ac milite lecto
 signa mouet hostesque fugat, quos caede cruenta
 440 33 conficiens propere bis denas subruit urbes:
 34 sed dum regreditur, dum laudis nuntius ipse est
 et sequitur longa ueniens uictoria pompa.
 filia, quae patrios seruabat sola labores,
 occurrit blandumque canit cum congrege turba
 445 et leuis erecta consurgit ad oscula planta:
 35 quam pater ut uidit, constrictos scindit amictus
 et mala cernentes in fletum concitat orbis.
 „Heu fatis funesta meis uictoria! uotum
 hoc potius hostile fuit! quo filia curris,
 450 quo ruis? extremum nobis, quod te adloquor, hoc est.
 nam dum signa mouens dominum munimina posco,
 uictima facta deo sanctas sisteris ad aras.“
 36 at uirgo, secura sui mortisque beatae,
 blandius exultat interque pericula ludit.

431 Legatis *p* Blanda uiris π mandata—reuersi *del.* *A* 432 Nil $\rho\pi$
 [actum—inst *del.*]are *A* loquuntur *C* 433 Sic *p* Ast π [ubi—grati *del.*]a *A*
 optate *B* 434 In $\rho\pi$ [ferrum—dominumqu *del.*]e *A* gephthea *B* neptea *C*
 praecatus *L* 435 grandia uota *B* grandia-multum *del.* *A* 436 [Illiet-re *del.*]
 deunte *A* Illic et *C* Illi et *B* Scilicet *K Becker* primū *C* re]deunte madisset *A*
 437 uictima-co *del.*]ndigna, *A* 438 [his-m *del.*]ilite *A* hiis *B* 439 signa-
 fugat *del.* *A* cede *L* cęda *C* 440 [conficiens- de *del.*]nas *A* 441 [sed-
 lau *del.*]dis *A* 442 [et-uicto *del.*]ria *A* sequitur] s *ex l statim corr.* *B*
 pompa *L* 443 [filia-sol *del.*]a *A* 444 occurrit-cum *del.* *A* . canet *B*
 cū *pr. ss.* *B* 445 [et-os *del.*]cua *A* 446 [quam-constrict *del.*]us *A*
 constrictus *B* scindit] ċcidit *L* 447 et-infletu *del.* *A* infletu *B*
 infletu *C* 448 Eu *C* factis ω *corr. Mayor* 450 adlocor *L* 453 ad *L*

- 455 quin etiam exorat. sua sit sententia certa
neu dubitet haereatque parens. <et parca> precatur
37 tempora, quis ualeat lacrimis lugere iuuentam.
adnuitur mensesque duo praestantur ouanti.
39 ergo aderat praescripta dies genitorque sacerdos
460 uirgineam domino mittebat in aethera mentem.
12 1 haec inter rabies populi concurrit ad arma
cognatasque acies urget furor, et liuor edax.
dum carpit pia facta uiri. sese ipse peremit:
6 nam triginta duo decumbunt milia ferro
465 ex populis. Ephrema, tuis uictorque duello
ciuales etiam meruit Iephthea triumphos.
conmutat Iudaea ducem uiduata priore.
8 Israhelita prius Esebon, dux postea dictus.
accepit patriae lectus moderator habenas.
470 9 multorum genitor; nam quadraginta fuere
ex iustis thalamis nati, spes tanta nepotum,
ter denas cohibens uno sub tempore nuptas.
expletis septem, dum rector iudicat, annis
10 occidit et tectus tumulo mundana reliquit.
475 11 insequitur sceptrumque tenet Zabulonius Helon.
qui geminis rector lustris moderamina liquit.
13 subditur huic propere princeps Abalenius Abdon.

467] Mico: Commutant (Commutat *al.*) — priore. Alchimus

455 sua sit *p* uasit *L* ut sit *C* 456 hereat *AC* et parca *p om.* ω
praecatus *L* 457 iuuentam *C* iuue(ntam *om.*) *L* 458 annuitur *C*
que *om.* ω 460 uirgeneam *B* 461 cocurrit *L* ad arama *B* 462 ur-
guet *L* aedax *C* audax π 463 ipsi *L* 465 ex] et *C* effrema *L*
efrema *C* Ephreme π uicto *C* 466 cieuales *B* iephtea *I.* eptea *C*
467 cōmutat *C* commutant *uel* commutat *Micomis libri* iudea ω
468 dus *C* 469 accipit ω abhenas *C* 471 thalami *L* natis
pes *A* 472 conhibens *L* una *B* nuptas *om.* *C* 474 testus
tumlo *L* relinquit *B* 475 taballonius (ta *an* ca *non satis certum*)
C taballonius *L* 476 liquit *B* 477 aballenius ω abdon. *C*
abdo *L*

- 14 natarum triginta pater; nam mascula proles
 quaterdena fuit, multo cum ditior esset
- 480 . supposita de matre parens numeroque nothorum.
 iudicium populi bis quattuor obtinet annis.
- 13 ` Ac dum sola dei uiguit cultura, perennis
- 1 pax laetis seruata fuit; namque idola rursus
 adorata uiris bellum mouere cruentum;
- 485 namque omnes dominus bellantum subdidit armis
 et poenas fecit octono expendere lustro.
- 2 illis temporibus iuuenis Manoea uigebat
 et nondum genitor: sterili nam coniuge iuncta
 optabat uotis titulis gaudere natorum.
- 490 3 huius mulieri dominus super aethera lapsus
 adstitit, insueti promittens munera partus,
- 4.5 imperitans, natus ne uina et sicera libet,
 neu maculosa sinat patulo decerpere morsu,
 idecirco quoniam cunctis felicior esset
- 495 matribus et numeri dampnum pensaret in uno.
- 5 „Nam uirtus generosa fiet, nullique licebit
 inuictum uiolare caput uel laedere ferro.
 adlectus domini fecundo ex uiscere fetae,
 ut populum] saluare queat bellumque retundens
- 500 acer in] hostiles conuertat damna maniplos.“
- 6 uenit et est] confessa uiro; nam flammea dixit
 ora uiri] uisumque dei fulgentis honorem.
 quaerenti]que dei nomen tacuisse tonantem.

478 triginta *B* masculi *C* masculina *L* corr. *p* prolis *L* 480 subposita *L*
 notorum *C* 481 . \overline{m} . *C* 482 ac] Hae *C* sola bis script. *L* pere-
 nenis *B* 484 cruentum *L* quietum *C* 485 omnis *L* omnis *C* 486 penas *C*
 octone *B* 487 Manoea] habea ω 488 sterili *L* 489 obtabat *C*
 titolis *L* titulos *C* 491 munera *A* 493 decersere *B* 494 cunctis *A*
 495 dampnum ω 497 l' ledere *C* dedere (uel om.) *L* (puncta om. *B*)
 498 atlectus *C* at lectus *K* Becker foetae *L* fo&e *C* 499—530 pleraque
 suppleui *p* 499 quaeat *AC* quaeat *B* 500 hostilis *L* dampna ω
 501 confessa del. *A* Cuncta suo confessa π 502 Ora *p* (uiri om. π)
 503 que] quae *AC/q*: *B*

- 7 „Nazaraeu]s erit, de te qui gignitur,“ inquit.
 505 8 adiuuat] uxorem uotis Manoea iugatis,
 missus qui] fuerit sanctus pia dicta retexat
 accend]atque nouum lumen, quo noscere possit,
 quid pu]ero deceat, qui nondum natus ametur.
 9 ilicet] et caelo dimittitur et noua pandens
 510 adproper]at nuptamque uidens in gramine fusam,
 coniuge] seposito, confestim conminus adstat.
 10 haec sur]git cursimque uiro, quae uiderat, infit.
 11 hic sequi]tur pauitans sanctumque inuisere gaudens,
 et uidet] eximio fulgentem lumine uultum.
 515 12 adgr]editur poscitque uirum, si uera loquatur,
 expon]at, quae facta uelit. quibus ore sereno
 13 angel]us expromit paribus fas esse teneri
 omnibus], inmundis nec comodet ora creandus.
 14 neu] uinum siceramue bibat, neu pocula sumat
 520 ulla], quibus ualeat mentem depellere sensu.
 15 exul]tans iuuenis haedum dat sumere sancto,
 16 mox ius]sus potius consueta offerre tonanti
 munera, quae] suscepta uelit pro munere uitae.
 17 quaerunt] quin etiam domini condiscere nomen.
 525 18 scrutari] quod nemo potest; mirabile namque est.
 19 tum iuuenis] mandata sibi libamina profert,
 cap]rigenam prolem sancta ad donaria sistens.

- 504 Serit ω inquit ω 505 mano ea (ea *in ras.*) B 506 retexat B
 507 adque B 508 pu]ero deceat (*uel faciat*) p . . . Erese queat L 507—760
 510 Iit L nu^p tam B 511 Coniuge p Ipsi sepositae π 512 Haec
 surgit p Exsurgit π . . . Gat L imfit B 513 Hic sequitur p Cur L
 516 Atque L uellit L 517 Angel]us pπ Us expromit L (*puncta om. B*)
 518 in mundis L comodet B creandis π 519 ue *om. L* 520 Vlla p
 Mixta π sensum L 521 tans L *suppl. pπ* haedum p haec dum L
 522 sus L (*puncta om. B*) offerri L 523 *suppl. p* uellit L 526 Tum
 iuuenis p Interea π 527 caprigenam pπ probem L a^d donaria B

- 20 mox] autem flammis ad candida sidera surgens
 aet]hera pulsabat uertex caelumque tenebat.
 530 per] quem conspicuus scandeat nubila sanctus.
 23 nec mora, promisso turgescunt uiscera fetu
 24 et proles optata datur. quam nomine certo
 Samsonem dixere patres: hoc sedit utriue.
 25 ac dum prima puer titubans uestigia figit,
 535 incedit comitante deo; nam spiritus illi
 rector erat, quem terra tremit. cui sidera parent.
 quo fretus per castra <fuit> Danisque Thalique.
 14 1 inde pubescenti uenit. iam corpore Thamnam,
 in qua conspicuae capitur candore puellae.
 540 2 patribus eloquitur. uxorem postulat ille:
 3 dissimulant licitumque negant, quia femina non sit
 ex tribubus generata suis. hoc acrius instat
 confirmans iuransque sibi placuisse parentes,
 quos habeat; optatori quaesita iugatur.
 545 5 ac dum per uirides laeto cum palmite uites
 incedit tacitumque mouet per singula uultum.
 ecce leo quasi Maxillae per auia regnat;
 rugitu horrisono stimulans se uerbere caudae
 excutiensque toros. patulo uenit obuius ore.
 550 6 hunc ille exceptum, neque enim labor, inpete dextra
 disicit et lacero diuisum dissipat artu.
 dotatus tacitae uirtutis munere factum
 occulit atque animo contentus teste laetatur.
 8 post aliquot redit ipse dies praedamque requirit:
 555 hic uero, horrendum ac dictu mirabile monstrum.

528 flammis *B* sugens *B* 529 Aethera *pπ* Nera *L* (puncta om. *B*)
 530 conspicuus *B* candeat *A* nubilia *B* 531 promissu *L* fetu *L*
 532 prolis *L* opta *B* 537 fuit *p om. L* thalisque *B* 538 pubis uenti *L*
 thamn//n *A* thanā *B* 539 conspicue *L* conspicuo *π* candere *I* 540 uxorem *p*
 uxore *L* illi *L* corr. *p* 541 dissimulant *L* sit *abscissum in A*
 544 optatoris *L* corr. *p* iugatur *L* 547 maxilla *L* corr. *p* 548 horri-
 sonos *L* 549 thoros *B* 550 hinc *L* 551 artum *L* 552 tacite *L*
 553 adque *B* laetatur *A* legatur *B* 554 requirit *L* 555 dictu *B*

- mella uidet mediis in faucibus esse leonis
 9 flauenti permixta fauo, quae protinus aufert
 10 et gustu temptata suo fidentior offert
 fratribus egregiis iuuenis. iamque esse timori
 560 coeperat eximio uirtutis nomine multis.
 11 ter denis igitur pariter comitantibus exit
 praestanti uirtute uiris; tunc quaestio cunctis
 12 ponitur et plectens ignaros multa iocatur.
 13 ut uestes niueo confestim stamine textas
 565 exhibeant. si uera queant non promere fatu.
 incipiens uaria conuoluit uerba figura:
 14 „Ex mandente uiri communis prodiit esca,
 dulcius atque fauo ualidi de corpore fluxit.“
 id cum ueridico nullus depromeret ore
 570 15 et septem post poena dies remearet amicis,
 confusi struxere dolos sociumque perosi
 ad ciuem uenere suam, quam diximus ante
 conubio placuisse uiro. rogitantque minaces,
 Samsone ut luso secretum nuntiet: ac ni
 575 id faciat. flammis testantur uindices esse.
 16 territa femineo permulcet pectora fletu
 dura uiri; nam clausa tegit. memoransque. parenti
 et matri non dicta suae cur garrula poscat?
 17 sed quid femineus non tendat cogere fletus?
 580 uincitur ac tacitae mentis secreta renodat.
 et docet illa uiros. septena in luce diei
 18 occiduus dubio pallebat lumine mundus:
 respondent socii: „Quid melle dulcius. aut quid

557 quae| que A q. B 558 deest uersus B 559 patribus K Becker
 561 exiit L 562 questio A questi B 563 ignarus L locatur L corr. p
 565 quaeant B 567 communis B prodita esca L corr. p proditur = 568 dulcius A
 569 ueridico L 570 poena B 571 confusis B perossi (per ossi A) L
 572 uenire L corr. p 573 [con del.]ubio A uiri L corr. p 574 [s
 del.]amsone A ac ni A (puncta om. B) 575 id del. A testatur (sic) esse
 uindices L 576 [ter del.]rita A faemineo A flexu L corr. p 577 [d del.]ura A
 578 dita L 581 sextena L corr. p 582 occiduos L 583 socium A

- fortius esse potest crines uibrante leone? "
 585 coniugis esse dolos confestim noscitat heros
 et simul: „O iuuenes, non haec sententia uestra est:
 nam nisi me blando lactasset femina suasu,
 cognita non fuerat permixtis quaestio causis.“
 19 spiritus inde dei iuuenem dimittit in hostes;
 590 ter denos detruncat ouans et cuncta ruentum
 uictor habet uestesque suis, quas dixerat, offert.
 15 1 paulatimque uiro uirtutum semina crescunt;
 nam socer ambiguae ductus cupidine mentis
 2 denegat uxorem iuueni atque ipse negatam
 595 conloc]at externo, ne post accensus et acer
 restitu]at fortasse petat, natuque minorem
 promittit, si] forte uelit. „Pro maximus ultor!“
 3 exclamat] toruisque [ex] oculis inmane minatur
 ulturus] que diu multum pro talibus ausis
 600 actut]um excidii, quo saeuat, inuenit usum;
 4 ter cen]tum uulpes alacer capit hasque reuinctis
 inter se] caudis binasque ex ordine iunctas
 5 passim] perque oleas uinetaque collis amoeni
 mittit] agens caudisque ardentis lampadas indit.
 605 quae] uix dimissae campos petiere feraces,
 quocumque ad]celerant incendia lata trahentes.
 ilicet] ignis edax uentorum flatibus auctus
 uoluitur:] exuperant flammae tractaeque secuntur.
 6 nec lat]uere doli, cultorum conflua turba
 610 tam] grauibis mactata malis se congregat atque
 uxorem] dudum iuuenes ipsumque parentem

584 bibrante *L* 585 heres *L* 586 sentitia *L* 587 suasum *L*
 589 inde dei] in dedi *B* 594 adque *B* negatam] gatam *L* *corr. p* iu-
 gatam π 595—625 *pleraque suppleui p* 596 Vindictam fortasse π
 que] quae *L* 597 pro *p* quo *L* 598 turuis *L* ex oculis *L* ex
 del. *p* 599 Factorumque π 601 Ter centum *p* π uulpe *B*
 604 Mittit *p* π ardentis *L* 605 quae uix] bis *L* 608 exuperant *p*
 et superant *L* 609 nisi malis mox patuere doli *p* 610 mactata π
 mutata *L* adque *B* 611 et 612 *suppl. p* π

flammis] iniciunt tectaque ussere domorum.
 sic tum]ulus, quod poena, fuit; quod flamma,
 sepulchrum.

- 7 illum] acuit uindicta grauis, nam multa minatur.
 615 8 hostibus at]que suis uasta dat strage ruinam.
 11 inter]ea iuuenes odio ter mille calescunt
 de] Iuda tribu, Samsonem ut milite tanto
 inte]rimant unumque petant tot milia ferro.
 620 12 sed] iuuenis mox arma capit sociosque precatur
 in]stantes, ut bella sinant pro laude capessi.
 13 ut] uoluit, est facta fides: tum uincula promult
 stup]pea, quae nouies conectunt bracchia nodis;
 14 p]ellitur e saxo, Maxillae aduentat ad oram
 turba]que collecta gaudebat uisere captum.
 625 dumque audi intentant dextras fremituque minantur
 horrisono, trahit ille manus et linea rumpit
 15 uincula, tum curuam — nam quid non ira mini-
 stret? —
 maxillam tardi conixus stringit aselli:
 hac mille (res mira) uiros pulsatque necatque.
 630 18 cumque sitis sicco iuuenem pulmone moneret
 auxilium sperare dei, qui semine nullo
 cuncta creat, cui, cum uoluit, res torrida fons est,
 qui iussu uel sicca rigat, uel flumina siccant,
 qui uastos inter scopulos heremumque calentem
 635 inriguos duris laxauit cotibus amnes:
 19 nec mora, cum leui maxillae in osse patescens
 rima fluit flumenque tremit fugiente meatu.

612 testa B usere (puncta om. B) L corr. p arsere π dominorum L
 613 tumulus p ullus L paena B 615 atque p que A quae B
 616 Interea pπ iuuenis L corr. p 618 Interimatur π 619 Sed] At π
 praecatur L 620—622 suppl. pπ 621 fidis L 622 pea (puncta
 om. B) L suppl. Mayor, scirpea π nobies L bracca L 623 illitur L
 horam L corr. p 624 Turba pπ que] quo L 625 fremituque B
 627 quit L 630 iuenem A pulmonē honoret B 635 ampnes L

- expletur iuuenis caelesti e gurgite potus.
 mira facit et magna uidet, laudanda meretur,
 640 20 cuius imperio bis denis Iudaea pollens
 orbibus enituit, duce hoc et milite fidens.
 16 1 înde abiit Gazamque uenit, ubi femina uilis
 iuuenibus calidis uendebat saucia noctes.
 2 hanc adiit, quae prima fuit mox causa pericli.
 645 ecce uolat Gazaea manus atque obice duras
 emunit portas et ferrea uincula subdit:
 inclusum retinens ut capto ludere gestit.
 3 nocte fere media Samsonem somnia linquunt;
 excitus inmane furit; tum limina pulsans
 650 conuellit geminos stridenti a cardine postes
 succedensque oneri cursim super ardua defert
 eminus oppositi montis iuga, atque periclis
 4 fortior <hinc> Dalilae capitur bellator amore.
 5 hanc omnes adiere uiri, quos liuor agebat
 655 inuictum superare uirum, ut iuncta cubili
 dulcibus inlecebris lenitum mulceat et mox.
 quae uires fomenta nouent, quae semina tantum
 robur alant: natura fiat tam fortis an arte?
 quae si dicta canat, donandam munere firmant.
 660 6 7 oratus iuuenis: „Si septem uinciar una“
 uaffer ait „neruis, quos nondum deserit umor,
 omne robur perdam cunctisque ignauior exstem.“
 instruit illa suos fallentem femina fallens.
 8 artatur iuuenis neruorum robore duro.

638 caeleste *L* egürte (*puncta om. B*) *L* 639 meret *L* 640 iudea *L*
 641 urbibus *L* corr. *p* 642 gaçzam *B* bilis *L* 645 gazea *L* adque *L*
 646 Eminuit *L* corr. *p* Communit π 647 uersus deest *B* 650 conuellet *L*
 stridentia cardine *L* corr. *p*(π) potes *B* 651 onera *L* 652 adque *B*
 per clis *B* 653 hinc *p* at π *om. L* ($\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}\ \tau\alpha\upsilon\tau\alpha$ LXX, post haec *Vulg.*)
 dabile *B* 654 adiere *p* adire π audire *L* 656 lenitum *B* 657 uiris *L* corr. *p*
 nouent *K* Beckeruocent *p* nocuent *L* 658 roborabant *A* robur abant *B* corr. *p*
 659 firment *A* 660 si septem uintiar una *B* neruorum robure duro *A*
 (ex u. 664) 661 uaffer ait *L* humor *L* 664 robure *A* (ut 660)

- 665 9 quos modico adtractu ceu mollia uellera rupit.
 10 11 consultusque dehinc restes fert esse timori
 intactos, qui nulla fiant uersura soluti.
 12 inligat illa uirum, cum iam defessa labore
 proflarent tenuem marcentia pectora somnum.
 670 ut primum sensit nodos. euerberat auras
 et risit similes ceu ducit aranea casses.
 13 bis uariis elusa modis tamen ausa precari
 rursus adumbrato temptat Samsona rogatu.
 respondit diuersa satis nec uera petenti:
 675 „Tu crines dissolue meos rursusque retorquens
 texe memor. ulnam plectens non amplius unam;
 sic fiet, ut uirtus pereat spoliata uigore.“
 14 quae fuerant praedicta. facit trepideque reuoluens
 suspensa nectit dextra palisque reflectens
 680 inligat et captum sociis Dalila resignat:
 exiliens reicit palos crinemque renodat.
 15 nil totiens periura timet totiensque repulsa
 denuo] adiurat lacrimis male sana paratis
 omnemque ad]sciuit. quo sit facilior, artem.
 685 16 nec iam fert| fictos mens emollita maerores
 et frau]dem, sed dira sibi patefecit amatae.
 17 „Nazaraeus] ego domini sum, crede. perennis.
 et uirtus| in crine mihi est nec lamna capillos

679. 681 Althebnus ad Acircium [p. 281 G.]: „ut ille uersificus septimo diuinae legis libro de pellice fraudulenta Samsonis, quae subdola pellicatus persuasione synagogae typum praetulit. eleganter cecinisse memoratur dicens „Suspensa—reflectens“ et infra: „Exiliens, inquit reicit—renodat.“

665 molli *L* corr. *p* 668 inlicat *L* 669 sonū *B* 670 nodas *L*
 euer/berat *B* 672 causa praecari *L* corr. *p* 674 patenti *B* 676 ul-
 mam *L* 678 tripide *L* 681 reiecit *L* re[nodat del.] *A* 682 totius *L*
 corr. *p* totiensque *p* tacitaque *L* re[pulsa del.] *A* 683—712 *pleraque*
suppleui *p* 683 Denuo *p* Samsonem π 684 sciunt *L* sciuit π qua sit felicior
olim *p* arte *L* corr. *p* 685 mense mollita *L* corr. *p* merores *L* 686 dem
 (puncta om. *B*) *L* sibi del. *A* 687 credere *L* 688 crimine *L* lama *B*

- ferrato] mucrone secat; qua si quis adacta
 690 ceru]cem faciat nudato uertice caluam,
 is cer]tus mihi finis erit uirtutis inemptae.*
 18 his dict]is manifesta fides: mox munere sumpto
 19 Samsonem] mulier gremio fouet; eximit omnes
 uires at]que comas tonsor mercede locatus.
 695 20 executit]ur Samsona toro. mutatus et idem
 prensatur], unaque deus cum robore linquit.
 21 confestim] gemino uiduatur lumine; namque
 orbibus] effossis uacuas liquere lacunas
 et ma]eret dura constrictus compede crura;
 700 attamen] haut nouit, quam caecus possidet, umbram.
 carcere] conclusus molam rotat inpete dextra:
 pondere s]ic gemino laterum sibi subuenit usus.
 22 nec mora] longa die crinis redeuntis honore
 caesa]ries rediuiua fuit, quae tempore eodem
 705 restituit] secum pariter roburque decusque.
 23 ecce] die quodam proceres coiere frequentes
 fact]uri sollemne deo, quem uana colentes
 num]en habent, Dagona uocant et nomine pristim.
 24 hic] dum depositi Samsonis clade laetantur
 710 ads]tantis longe media testudine templi.
 25 acciri iussere uirum iam uincere promptum,
 is]que mori iussus trahitur risuque solutis
 praebet nequitiae caeco de lumine causas.
 26 forte domus tota gemina subeunte columna
 715 pendebat; has inter agens constringit utramque

689 Ferrato *suppl.* pπ 690 Am faciat L 691 Is p Hic π 695 ursā
 sonat oro L *corr.* p 696 deum L *corr.* p 698 Orbibus pπ effossis: o
 ex. u. al. A 699 usu pede L 700 umbra L *corr.* p 701 Carcere pπ
 702 sic p et L usu L *corr.* p 704—708 *suppl.* pπ rediua L
 706 cogere L *corr.* p 707 facturi] uiri L sollemne L 708 dagonē L
corr. p nomine pestem A nomen epestem B pristim uel piscem p
 (Lagardii *Onomastica sacra* 32,7 Dagon piscis tristitiae 189,14 Δαγών
 εἶδος ἰχθύος ἢ λάπη) 709 Hic p qui π l&antur B 710 Adstantes π
 stantes L 711 prumptum L 712 Que mori L Atque m. π 715 con-
 stringit A

29 amplexuque tenet toto retroque residit,
 28 ut nisu maiore ruat, dominumque precatus
 30 ultricem traxit propria cum morte ruinam.
 31 quo pater orbatus fratresque et pignora cuncta

720 conueniunt functumque dolent decorantque sepulchro.

Reg. II 23 11 [hunc sequitur Semada ducem, qui fortibus ausis
 sescentos perimit et tempora laeta reducit.]

17 2 Haec inter Micia petit pergrande talentum

3 argenti matrem, quod sanctum femina fidens

725 esse docet uotumque deo, sed tempore certo

4 reddendum; mox celsa facit donaria sancto

5 et theraphin templumque deo, sinibusque repletis,
 qui minor est natus, domino fert dona sacerdos.

10 post Iudam Micia legit, sedemque quaerentem

730 congesto secum donorum munere necit

12 adsumptusque dei meruit sacraria uotis.

18 1 ecce tribus Dana subito noua regna requirens

2 mittit oratores socio de corpore quinque,

scrutantes, ut cuncta probent, quae portio terrae

735 sit melior, qua deinde iuuet componere sedes.

3 hi dum circumeunt saltusque ac deuia lustrant,
 ad Iudam ueniunt socio sermone serentes.

quid faciat, quae sacra nouet? poscentibus ille

4 quae postquam exprompsit, compulsus consulit, alti

740 5 et domini mandata dei ueniamque supernam

6 exhibuit, iussosque dehinc discedere laudat.

7 haec reduces docuere suos; iamque agmine denso

717 ut—ruat *euauida* A praecatus L 718 ultricem traxit *euauida* A
 719 quo pater *del. A* cuncta *ex u. 720 reuocauit* p cara π om. L 720 conue-
 niunt *B litt. coue del. A* sepulchro] *secuncta I.* 721 et 722 *delenti p: fuerunt*
olim haud dubie in Cypriani de Regibus carmine quod integrum habuit
Aldhelmus. 721 hunc *del. A* 722 *sescentor (litt. sesce del. A)* L perimit L
 723 [h *del.*] *haec A* mitia I. 727 et *del. A* siraphim L *corr. p*
f. ephudemque deo manibusque p 732 tribus *A ut uid.*, ribus B 735 sit
 melior *euauuerunt A* iuuet *p uiuit B euauit uox A* componere B 736 hii L
 salutis B salutis *an saltus incertum A* diuia L 739 compulsus L
 741 exhibuit B iussus L *corr. p* discere B 742 iamque *p* namque L

- 11 14 17 sescenti ueniunt, ephudem et sculptile portant
 18 20 et theraphin, secumque rogant consistere Iudam.
 745 22 sqq. quem cum Micias profugum reuocare pararet.
 pellitur; adscitus non uult remeare sacerdos.
 27 Laisa bello petitur tectisque crematis
 amittit sedes et maestis denegat arces.
 28 uincentumque manus studio se conlocat illic
 750 29 et nomen tribule dedit; nam Dana uocatur.
 19 1 Vir quidam Leuita fuit, qui coniuge nulla
 concubitum de serua petit. haec dedita cessit
 2 dissocians commune iugum infensaque longe
 auolat et sprete refugit consortia lecti.
 755 3 quam cum sollicite uellet reuocare maritus,
 comunem famulum secum et iumenta ducebat
 ad socerum ueniens natamque ex foedere oscit;
 promittit blandeque fouet sensimque tenendo
 4 inlicit, ut secum maneat. mox ille residens
 760 uescitur et placida securus sede quiescit.

*

⊛

*

743 efudem *L* 744 seraphin *A* seraphini *B* corr. *p* 745 mitias *A*
 747 Lais *L* corr. *p* petitur *B* patitur *A* 748 mestis *L* 749 studio se *D*
 750 uocatu *L* 752 dedit accessit *L* corr. *p* 753 comune *L* infessa *B*
 754 auolat *p* audat *L* sprete: e *ex e al. B* 755 reuocare *p* prouocare *L*
 756 et iumenta *p* iumentaue *L* 757 nata *L* 758 blandeque *p*
 que *om. L* || *post u.* 760 multa interciderunt.

EXPLICIT METRU DE LIBRO IUDICU *B om. A*

DEPERDITORUM CARMINUM RELIQUIAE.

REGVM I

- 1 19 10 denique quaesitos tetigit tamen ille penates.
2 20 30 sq. praecaue nunc miser nec te dum nescis et audes
3 24 5 obrepit partemque secat de ueste fluenti.

REGVM II

- 4 23 8 . . quasi uermiculus ligni tenerrimus . .
5 23 11 sq. hunc sequitur Semada ducem, qui fortibus ausis
sescentos perimit et tempora laeta reducit.

titulos carminum praeter Iobum tradunt ueteres catalogi Nazarianae et Cluniacensium bibliothecarum.

1 *Mico*: Quesitus. Denique—penates.

Vulg. Et Dauid fugit et saluatus est nocte illa.

2 *Mico*: Precaue. Nunc—audes. Alē (audis *deterior codex cf. Martial. l'II 92, 4. 6. 8* audis et nescis. Baccara, quid sit opus.)

Vulg. Iratus autem Saul aduersus Ionathan dixit ei: Fili mulieris uirum ultro rapientis, numquid ignoro, quia diligis filium Isai in confusionem tuam et in confusionem matris tuae? (31) omnibus enim diebus, quibus filius Isai uixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum.

3 *Mico*: Obrepit—fluenti. partemque] pariterque *deterior codex.*

Vulg. Surrexit ergo Dauid et praecidit oram chlamydis Saul silenter.

4 *Aldhelmus p. 310*: tener tenerrimus, ut in Basilion cautum est: quasi—tenerrimus.

Vulg. Haec nomina fortium Dauid. sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres ipse est quasi tenerrimus ligni uermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno.

5 *uid. Iudicum uu. 721 sq.*

Vulg. Et post hunc (Eleazarum) Semma filius Age de Arari (ὁ Σαρμαίας υἱὸς Ἠλέα ὁ Ἀραχί); et congregati sunt Philisthiim in statione: erat ibi quippe ager lente plenus. cumque fugisset populus a facie Philisthiim, (12) stetit ille in medio agri et tuitus est cum percussitque Philisthaeos. et fecit dominus salutem magnam.

REGVM III

- 6 ? 8 5 hinc repetita sacri gradiens per moenia templi
7 ? 8 64 distento et plenam monstrantes uentre saginam.

REGVM IIII

- 8 25 28 purpureis maior Persarum in sede tyrannis

PARALIPOMENON I

- 9 23 sqq. partitusque meis iustos indico labores
10 ? 28 18 iussit ut obrizo non parui ponderis auro

PARALIPOMENON II

* * *

IVDITH

* * *

HESTER

* * *

6 *Mico*: Repetita. Hinc repetita—templi. Sall. [Salomo?]

Vulg. Rex autem Salomon et omnis multitudo Israel, quae conuenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam et immolabant oues et boues absque aestimatione et numero.

7 *Mico*: Sagina. Distentó—saginam.

Vulg. In die illa sanctificauit rex medium atri, quod erat ante domum domini: fecit quippe holocaustum ibi et sacrificium et adipem pacificorum, quoniam altare acreum, quod erat coram domino, minus erat et capere non poterat holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum. *cf. Num. 355* laeta uentres laxare sagina.

8 *Aldhelmus p. 232*: sicut in nouissimo uersu libri Regum cautum: Purpureis—tyrannis.

Vulg. et [Euilmerodach rex] locutus est ei [Ioachino regi Iudae] benigne et posuit thronum eius super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

9 *Mico*: Partitusque—labores. Prosper.

Vulg. (3) Numeratique sunt Leuitae . . (4) ex his electi sunt et distributi in ministerium domus domini uiginti quattuor milia, praepositorum autem et iudicum sex milia *etc.*

10 *Mico*: Obrizo. Iussit—auro. Alchimus.

Vulg. Altari autem, in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit.

IOB

11 13 lanigeræ pecudes et equorum bellica pubes

INCERTAE SEDIS

- 12 Omnibus attamen his sat perstat, quod uoluisti.
 13 Angelico monitu repetunt sed regna Canopi.
 14 nec lupo insidians Christi deroderet agnos.
 15 captiuamque manum deformis seruitus urget.
 16 contulit atque seni suffragia sancta salutis.

11 *Aldhelmus p. 218*: Iob prosapia in principio libri quod prosa contextitur et deinceps secundum Hebraeos dactylo spondeoque scandere fertur, et septem lanigerarum pecudum descripta summa narrantur.

Aldhelmus p. 288: lanigeræ—proles, hæc ex Cypriani carmine esse Manitius suspicatur. | cf. Cypriani Exod. 1288 ipsasque eliminat illinc lanigeras pecudes.

Vulg. Et fuit possessio eius septem milia ouium et tria milia camelorum, quingenta quoque iuga bouum et quingentæ asinae ac familia multa nimis.

12 *Mico*: Attamen. Omnibus attamen—uoluisti. Apollinar. [*sc. Aniti ad Apollinarium fratrem missa carmina erant*].

13 *Mico*: Angelico—canopi. egypti. cf. Cypriani Gen. 818 adeat ne regna Canopi.

14 *Mico*: Roderet. Nec—agnos. Alē.

15 *Mico*: Seruitus. Captiuamque—urget. cf. Cypriani Iud. 88 omnia uictor habet, subiectum seruitus urget.

16 *Mico*: Suffragor. Contulit—salutis. Alcuinus, an de Samuele (Reg. I 25.,) ?

INCERTI DE SODOMA.

- Iam deus omnipotens primaevi tempora saeculi
 uindice diluio cunctis aboleuerat undis.
 quas caelum sparsit, terrae, maris expuit aequor:
 haectenus haud liquido poenas decernere pactus
 5 excidio, quotiens, hiemem cum induceret aer,
 frenandis uarium pluuiis mandauerat arcum,
 purpureo et uiridi signantem nubila limbo.
 Iridis in nomen, propria est quae fibula nimbis.
- Sed recidiua hominum pariter cum gente secunda
 10 impietas iterumque mali noua pullulat aetas.

Incipit uersus Cipriani de Sodoma *L* (*Laudun.* 279 f. 3^a col. 2; alterum *Laudunensem* 273 f. 5^a non contuli.)

[Incipiunt uersus Cipriani de Sodoma *R* (*Paris.* 14758, olim *Sti Victoris* 380, s. XIII, unde *m=Morelius primus carmen edidit. contulit Hartel. de codd. L et R uid. Auiti opera ed. R Peiper prooem. p. LIII et LVIII.*)]

Opusculum tertuliani de excidio sodome et ninie *P* (*Paris* 2772 olim *Colbertinus, Hartelii H, quo Steph. Baluzius usus est.*) *P^h* idem ex *Hartelii* conlatione.

In christi nomine incipit dictatus tertuliani metrica arte constrictus in primis de incendio Sodomorum *V* (*Voss. Leid. Q* 86 f. 81 sq. s. VIII, conlatus ab *L Müller* *Rhein. Mus.* XXII 1867 p. 329 sqq., *Hartelii A, uid. Auiti opera ed. R Peiper prooem. p. LXVI*)

Interiit codex *Laurissensis*, ex quo *Ioh. Sicchardum* editurum esse hoc carmen *Beatus Rhenanus* in praefatione ad *Tertulliani opera ed. a. 1528* dicebat: erat is haud dubie *Nazarianus iste*, ex quo fluxerunt *Laudunenses nostri: uid. Auiti prooem. p. LIII*

1 primaevi] primi qui *P* tempora] crimina *V* 3 quas] quod *V* (*unde quot L Müller*) sparsit *P* spargit *V* maris] uomit *V* (*terra euomit L Müller*) 4 aetenus *V* haud *L* et *PV* 5 quoties *L* cum induceret *LP* (*in 4to P rec. m.*) conduceret *V* 6 pluuis *P* 7 purpureo *LV* 8 yridis *V* in] huic *m* hinc *Hartel* en numen *L Müller* fabula *V* 9 fecunda *L*

excidio iam non imbres sortita, sed ignes.

sic Sodomum meruit tellus ardentibus uri

roribus et finis portendere signa futuri.

effera luxuries illic, inimica pudoris,

15 instar legis erat, fugeret quam praescius hospes.

ante uel ad Scythicas uel apud Busiridis aras

exoptans per sacra necem caestusque cruore

fundere Bebrycum et Lybicas satiare palaestras

Antaei, Circaea nouas per pocula formas

20 sumere, quam laesum Sodomis amittere sexum.

Pulsabat caelum inuidia: conubia mixta

incestu parili, generis natura rebellis

in sese, laesumque uiri cum corpore nomen.

tempore sed certo deus omnia prospiculator:

25 iudicat iniustos, patiens ubi criminis aetas

cessandi spatium, uis nulla, coegerat ira.

iamque dies ultrix aderat: duo de grege missi

11 excidio| supplicio V 13 roribus PV foribus L fontibus nescio

quis facibus m iactibus Gronou. flammis G Fabricius pontendere

(r rec. ss.) P futura V 14 podoris P pudori V 16 uel ad| penes V

uel adscyticas (cyt al. in ras.) P cythycas V busiridis P busiris L

17 caesus LP c//stum (a rec. ss.) V caestu Gronou. que| ue L Müller

cruore L cruore cett. 18 fundere| subdere V bebrycium L bebry-

cium P corr. Peiper. brebicio V (sic: brebicio blicas: lex b ras.) et L om. PV

lybicas LP blicas V (uid. supra) satiare| et adire uel Libycasue subire

L Müller palestras LP 19 antei LP ante etiam V circa LP

nouam p. p. formam V 21 pulsabat LP pulsabant V Rm mixta LP

monstra V communia monstra L Müller 22 incestu P incestu L

ince//tum (s al. ss.) V an incestu in parili? parilis V 24 tempora

P^h prospiculator P prospiculator V prospiculator L prospiculator m

prospicit altor Peiper 25 i. ubi criminum cumulus, non singulare

aliquod facinus uiolentum, diutius cessare ab ira deum uetuit. ubi|

sibi (si ex su corr. uidetur) V uidebatur desse uersus aliquis Pamelio

et Goulartio 26 uis (an ius?) nulla L iussa (nulla om.) P frustrata V

coegerat LPV² coegerit V¹ ira LP iram V irae m uis multa coegerit

irae Gronou. 27 adherat V¹

- angelica forma iuuenes, qui spiritus ambo
 diua ministeria domini mandata ferebant:
 30 succedunt Sodomis. illic de stirpe piorum
 transuena Loth aderat. sapiens iustique colonus:
 unus erat meminisse deum. solet utilis arbor
 in siluis latitare ferens uelut hospita fructus.
 is tunc pro porta residens — uix moenia adibant
 35 caelicolae — quamquam diuinos nescius ultro
 aduocat. adpellat, patrio ueneratur honore
 hospitioque uocat longe stabulare parantes.
 enisus longis precibus: pia pignora mensa
 officiisque probis studio dispungit amicos.
 40 Nox requiem dederat. lux soluerat altera noctem
 et Sodoma in foribus strepitat cum lege pudenda.
 Loth contra supplex: „Ne uos nunc pacta libido
 incendat. iuuenes. ipsam foedare iuuentam
 luxu. quo genitura uocant, quo semina, frustra:
 45 quo nullae nuptant animae. non lustra colentes,
 non stabulis reduces, non undis subter hiantes.

28 angelica LP angelico V m iuuenis P 29 diua] dua V ministeria
 domini LP ministeria ut domini V ministerio m ferebant LP iuebant V
 30 somis L illa P priorum L 31 lot (saepius sic) V aderat LP
 acqui V 32 ferens uel ferax Peiper feris PV feras L hospita LP
 hospite V opsita L Müller fructus LP fructu V 34 pro] p/ro (e eras.) P
 adhibant V¹ 35 caelicolae: i ex a ut uid. P quamquam] quam P
 inscius V 36 apellat V 37 longe LP uulgo V stabula separantes V
 38 pignora V mensa LP mensae V 39 officiisque probis LP
 officiumque probum V stud^{io} al. corr. V (dispu)ngit (g eras.) P
 amicos LP amico V Loth liberos et amicos prohibet a mensa, ne molesti
 sint hospitibus; similiter Abraham Gen. 18,8 sq. ipsam Saram accedere
 uetat, ipse iuxta illos sub arbore stabat. 40 maior initialis litt. P
 41 sodama Ph cum lege] cum le^{p he} V pudenda PV rudenda L 42 nunc LP
 male V pacta LV pasta P parta L Müller praua Gronou. 43 in-
 tendat V ipsam VLP istam Hartel 44 luxuquo LP luxuq; V
 luxuq/^{uo} V^o uocant P uocat LV uacat Hartel semine V 45 nub-
 tant L rulitant: r ex n corr. V 46 uersus deest V

- nec quae pinnarum modulis prope nubila pendent.
 nec quae per terram protracto corpore manant.
 omne genus luxu genus est; sed femina coniunx
 50 omnibus, et numquam cuiquam nisi femina mater.
 nunc, si fas iuuenale habet uastare pudorem,
 sunt intus natae biuges mihi, nubilus aetas;
 uirginitas in flore tumet: iam dedita messi
 digna cupido uiris; tulerit quam uestra uoluptas.
 55 dedo pater proque hospitibus pensabo dolorem."
 Vulgus ad haec demens: „Quisnam tu, quantus et
 unde,
 qui nobis domineris, ait. legesque recondas?
 transuena, non rector, Sodomorum iugera liras.
 nunc igitur tute ipse lues, quod nostra cupido est.
 60 pro natis proque hospitibus; satis unus in omnes."
 dicta et facta simul, uulgi mora nulla furentis.
 turbidus hiberno dum uoluitur impete torrens.
 riuorum innumeros uno pede deuehit amnes:
 si qua illic arbor rapidis offenditur undis,
 65 haut mansura diu, quantum radice licebit
 crinitas durare moras, ubi subter aderam
 perdit humum, circumfosso iam caudice pendens

47 pinnarum *LV*¹ pennarum *PV*² 48 terras *V* manant *LV*⁶ reptant *P*
 49 luxu genus est] nixu genuit *Hartel* lusu genitumst *L Müller* sed]
 nisi *L* (*ex u. 50*) 50 cuiquam *om. P* 51 fas *LP* fax *V Riwin.*
 iuuenale *Peiper* iuuenalis *PV*¹ iuuenales *L* iuuenilis *V*² habet *LPV*²
 an iubet? auct *V*¹ *Riwin.* pudorem *P* 53 tumet *LP* tumens *V*
 dedita *LP* debita *V* 54 quam u. uoluntas *LP* qua u. uoluptas *V*
 55 cedo *Rm* 56 maior *initialis litt. P* quantur *P* 57 nobis domineris
 ait *LP* nostris dominere animis *V* recondas: as *ex es P* 58 non
 rector] conector *R* corrector *m* iugera liras *Peiper* iugerat iras *L*
 iugera iras *P* iugera libras *V* 59 lues] leues *P* 61 furentis *L*
 62 dum *LP* ceu *V* ut dum *m* impetu *L* 63 innumeros *LP* ///c numero
 (a *erasa*) *V* uno *LP* unum *V* ceu—dum uehit *uel* dum—deuehit
Peiper, uehitur *LP* subuehit *V* amnes *L* anne *P* annem *V* innumerum
 prono (*uel* que uno) pede subuehit agmen *LMüller* 65 haut *L*
 hand *PV* msura *P* 67 circum fosso *V* iam] cum *L*?

- huc illuc certam differt incerta ruinam:
haut aliter Loth in media uertigine uulgi
70 nutabat uinci prope iam; sed diua potestas
subuenit. angelici iuuenes de limine raptum
restituunt tectis. demens et uulgi ibidem
poenarum auspiciis interdum lumine multant.
Tum decreta dei reserant. dignam fore poenam
75 de caelo Sodomis: ipsum meruisse salutem
iustitiae titulo. „Quin ergo accingeris istinc
festinare fugam pariterque educere. si quid
gentis habes. nos exitium iam inducimus urbi.“
Loth generos citus adloquitur. sed dura hominum
mens
80 credere despexit monitum risitque timorem.
tempore mox quo lux tenebras accendere temptat
et bicolor caeli facies de nocte dieque est.
instabant iuuenes Chaldaeam educere gentem
ex Sodomis iustamque domum donare saluti.
85 „Heia age. Loth. exsurge tuamque adsunie iugalem
et natas duplices atque hinc exterminis ito,
praeueniens Sodomum poenas.“ manibus quoque amicis
producunt trepidos atque haec tibi cetera mandant:

72] Mico: Restituunt—ibidem. uir̄ (i. Virgilius).

68 huc et illuc *L* 69 haut *L* haud *PV* medio *L* uulgi: gi *ex* ge
uel go *al. corr.* *P* 70 nótabat *V* potestas // // // (raptū *eras.*) *P*
72 et *LV* Mico sed *P* uulgi *Miconis cod. melior* 73 auspiciis *LP*
*V*² hospiciis *V*¹ lumina *L* 74 tunc *LP* tum *V* secreta *P*¹
fore *L* fora *V* affore *P* 77 si quid *L* si quem *PV*² si queant *V*¹
79 citur *P* adloquitur] *LP* 80 dispexit *V* resit *P* 81 quo mox *L*
mox *om.* *V* accendere *Peiper* conscendere *L* cit scindere *P* iam scindere *V*
confundere gemit *Gronou.* 82 et tibi color *P* facie *V* 83 instabant
iubant iuues^{ue} *V* c^haldaeam *P* 84 ex *LP* de *V* 85 heia *LV* eia *P*
assume *P* 86 exterminis *LP* exterminus *V* 87 preueniens: pre *ex*
pro *V* poenes *P*^{1b} a^{quo} que (*pr. corr.*) *V* 88 atque haec tibi *LP* (ibi *R?*)
et ibidem *V* mando *m*

- „Serua. Loth. animam, ne uisum in terga retrorsum
 90 uertere forte uelis. coeptum uel sistere gressum :
 in montem propera!“ timuit Loth ardua tardo
 ereptare gradu. caelestes ne prius irae
 opprimerent; alios igitur deposcere portus
 adgreditur. paruam quam contra adspexerat urbem.
 95 „Huc. inquit. fuga sit: certe uix moenibus extat.
 nec longe nec magna mihi est.“ fauere petenti,
 urbis et ipsius pariter cessere salutem.
 Segor inde loco nomen uox barbara nouit.
 tunc Loth ingreditur Segor: simul exoritur sol,
 100 ultimus ille quidem, Sodomumque incendia feruens
 infert: nam totos radios armauerat igni:
 aemula subseritur caligo, includere lucem
 coeptans atque globos confuso intexere caelo.
 fumantes coeunt nubes. nouus inruit imber,
 105 sulphura cum flammis flagrat chaos. aestuat aether.
 exustus crepitat liquidis ardoribus aer.
 Hinc habet in falso de uero fabula famam
 Solis progeniem currus optasse paternos
 nec ualuisse leuem puerum frenare superbos
 110 ignis equos. arsisse orbem, tunc fulmine raptum

89 seruato loth *L* serua loth *P* seruato seruatoq (lot *om.*) *V* seruans
 Loth *m* ne uisum *om.* *V* neu *LMüller* in terga *V* retusum *V*
 90 caeptum *P* 91 mentem *V* 92 ire/// *P* 93 alios igitur *LP*
 illos alios *V* depostere *V* 94 agreditur *P* contra] cum *P* aspexerat
libri 95 inquit *P* sit] si *P* huc, inquit. intende fugam *R* contendo
 fugas *m* extat *L* extat *P* instat *V* 96 longa: a *ex* e *V* mihi est *LP*
 mihi (*om.* est) *V* petenti *L* precanti *P* parenti *V* pauenti *Hartel*
 97 gessere *L* cessere *PV* salute *P* 98 nouit] creuit *LMüller*
 100 sodomumque *LP* sodomis iam *V* feruens] seruans *LMüller*, uersans
Hartel (*coll. Vergiliano illo* uersare dolos) 101 infert nam totos *LP*
 iratus toto *V* amauerat *P* 103 libentesque globos cōfuso intexere
 caelo (*om.* coeptans) *V* 104 fumantis *V* inruit] *LV* irruiet *P*
 105 sulfura *L* sulphura *P* sulphura *V* chaos *L* c aus *P*, cahos *V* aestant
 aethor *V* 106 exusustus *P* 107 in falso *LP* in falsum *V* abit in
 falsum *LMüller* 110 flumine *V*

- aurigam illicitum, planctum mutasse sorores.
 uiderit Eridanus. si qua illic populus albet.
 aut si quis plumat senio modulatiores ales.
 hic aliter uersae maerent miracula formae:
 115 namque comes coniunx. heu me. male tum quoque legis
 femina non patiens diuinae, ad murmura caeli
 audaces oculos nequiquam sola retorsit,
 non habitura loqui. quod uiderit. et simul illic
 in fragilem mutata salem stetit ipsa sepulchrum.
 120 ipsa et imago sibi, formam sine corpore seruans.
 durat enim adhuc nuda statione sub aethra,
 nec pluuiis dilapsa situ nec diruta uentis.
 quin etiam siquis mutilauerit aduena formam.
 protinus ex sese suggestu uulnera complet.
 125 dicitur et uiuens. alio iam corpore, sexus
 munificos solito dispungere sanguine menses.
 Nusquam sunt Sodomi. nusquam illic impia lucent
 moenia, cum dominis domus omnis inhospita nusquam.
 tota rogis regio est; hinc atro horrore fauillae
 130 hincque situ cano cineres incendia signant.

111 auriga *P* illicitum] *LPV* planctu *P* 112 heridanus *L'PV*
 heridianus *L*² 113 aut siquis *LP* si quis ibi *V* plumat senio *LP*
 senium plumat *V* (plangit uel plorat *L Müller*) 114 aliae *V* uersa
 emerent *P* alia euersae *L Müller* 115 coniunx *V* heu metaletum *L*
 heu m&maletum *P* eheu male tunc *V* legis] logos ut uid. *V* 116 non
 patiens diuinae *P* inpatiens diuinae *L* diuine ad patiens (ad pro haud?) *V*
 unde diuinae patiens *Hartel* 117 nequiquam *L* sola *LP* pone *V*
 118 uiderit *LP* uiderat *V* 119 sepulchrum *LPV* 120. ipsa
 et *PV* ipsa (om. et) *L* sine carne reseruans *P* 121 etenim adhuc
 (ad hoc *P*) *LP* et del. *Peiper* adhuc etenim *V* aethro *V* 122 delapsa *P*
 dilapsa *LV* dituruta *V* 123 muta lauerit *V* 125 alio *L* celio *P*
 alios *V* in corpore *V* in om. *LP* 126 maior init. litt. *P* munificos
 solito *LP* munifico solitos *V* 127—128 Nusquam sunt Sodomi —
 inop(po)lita nusquam *LP* Iamque urbes nusquam Sodomum gens impia
 nusquam uno uersu *V* 127 illic *Peiper* illa *LP* illorum *m* 128 inhospita
Fr Iuuius inops ita *L* inopposita *P* 129 regio] rogia *V* atro]
 catro *P*^b rore *L Müller* 130 hinc desitu *V* inde situ *Iwet*.

- nullus arat frustra piceas fuligine glebas.
 occidit illa prior feritas, quam prospiciens Loth
 [discretus patruo dites delegerat agros].
 semiperempta etiam si qua illic iugera laetas
 135 autumnū conantur opes. facile optima sese
 promittunt oculis pira, persica et omnia mela,
 donec carpantur: nam protinus indice tacta
 soluitur in cinerem uacui fallacia pomi.
 sic igitur caelo pariter terraque sepultis
 140 nec mare uiuit ibi: mors est maris illa quieti.
 quod nullos animat per anhela uolumina fluctus,
 quodque etiam patrio numquam suspirat ab austro.
 quodque caret proferre aliquam de gurgite gentem
 squamigeram leuique cute uel cortice saeptam
 145 uel crispam conchae et duplici conpagine clausam.
 solum illic propria mentitur fruge bitumen,
 exusti fuligo maris, quod uiuidus ardor
 subter stagna coquens de sulphuris et salis aestu
 temperat inque picem dat terrae adhaerere marinam,

132 *maior init. litt. P* illa prior illa feritas *L* feritas *LP* species *V*
 prospiciens] spiciens *V* 133 *adest V om. LP Oxoniensis editor haec*
ex coniectura suppleuit: Deseruisse pii fertur commercia fratris.
 134 laetas] laetant *L* 135 optima sese *P* optimas esse *L* optima
 esse *V* 136 mela *L* (mella *R m*) mala *PV* 137 carpantur *LP* car-
 pere aues *V* tacta *Peiper* tactu libri tacti *LMüller* 138 cinere *V*
 uacui] uani *LMüller* fallacia *V* fauillaque (quae *L*) *LPR* 138 ter-
 rae *P* 140 illa quieti *LP* ipsa maris pax *V* 141 quod *LP* qua *V*
 nullus *L* animat] amittat *V* agitat *LMüller* anhella uolumine *L*
 142 quodque *P* quaeque *L* quaque *V* etiam] enam *V* 143 quodque *P*
 que *L* (queue *R*) quaque *V* caret *LV* (cauet *m*, nequit *P* negat *LMüller*
 gentem *P* gente *L* piscem *V* 144 squamigeram *LP* squamicutem *V*
 leuique cute (cuti *P*) *LP* uel leuicntem *V* 145 crisper *V* conchae
 et *Peiper* conchem (ē *L*) *LP* concāt *V* concham *m* concha
LMüller, duplici] aut duplici *R* (*non P*) conpagine] *LP* clausam *LP*
 clusam *V* 146 propria mentitur *LP* propriam editur de *V unde p.*
 metitur de fr. *LMüller* 148 quōquens *V* sulphuris *PV* sulfuris *L*
 149 dat terrae *LP* terris dat *V* adherere *L* haerere *P* habere *V*

- 150 inuehitur proprio cum tempore pingue crematae
uirus aquae spumisque cutis super aequora nigra
textitur. adpellunt. quis est ea captio mercis;
adclinant laterum leues libramine lembos,
ut sèmel inpositam doceant conscendere uenam;
155 nam se sponte leuans adnabit inertis ad ora
nauigii pressumque dabit prae munere largo.
ni plaga contigerit. qua mensis femina uestit.

Ecce aliud monstrum pelagi de clade notatur:
cuncta illic inuita natant; natura recessit

- 160 mergendis data corporibus. si denique testae
luciferam narem insistes, qua spiritus igni est,
uelificabit apex flammae; si flamma perempta est.
ibit subter aquas adstructio naufraga lucis.

Hae Sodomum et Gomorum signatae in saecula poenae

- 165 gentibus iniustis. quis corda eedura timorem
deseruere dei. de caelo iura uereri.
inque unum rerum dominum curare docebunt.

150 cum *LP* sub *V* pinguae *L* crematae (te *L*) *LP* cremata *V*
crematum *Rm* 151 spumis—nigra *LP* spumae—nigrae *V* 152 appel-
lunt *LP* appellant *V* capacio *V* quis est captatio *LMüller* 153 ad-
clinant laterum leues *LP* adclinantque leues laterum *V* labra mine *P*
154 inpositam] *LPV* conscendere *LP* inscendere *V* uenas *P* imposita—
nena *m* 155 nam se sp. l. adnabit inertis ad ora *LP* (inertis] mercis *m*
Pamel Gronou.) nam sese iam sp. lauans donabit inertis *V* 156 na-
uigii *LP* nauigio *V* praessum *L* pressum *P* pessum *V* 157 continge-
rit *V* quam mensis *LP* qua mses *V* (i. qua menses) uestit] *an* tersit?
158 ecce aliud *LP* en aluit *V* 160 data *LP* stata *V* testæ *LP*
(teste *L*) testam *V* 161 luciferae *Gronou.* narem *LP* nare *V* nauem
Riuin. insistes *Peiper* insistens *L* sistens *P* instituas *V* igni est *L*
ignis est *P^h* ignis (*om.* est) *V* 162 uelificauit *LP* uelificabit *V*
163 adstructio (*κατασκευή*) *Peiper* destructio *libri* 164 sodomū et
gomorū *V* gomorum *V* scl'a *LP* 165 quis corda *LP* corda in quis *V*
corda] corpora *R* pectora *Cauchius* eedura *Peiper* dura *LV* obdura *P*
166 de caelo *L* caelestia *PV* 167 inque] atque *uir doctus in Morelianæ*
ed. exemplari Bodleiano curare *LV* sperare *P* spectare *Oehler*

EXPLICIVNT VERSVS CIPRIANI DE SODOMA *L R* (Cypriani *R*)

EXPLI CIT DE SODOMA: UËR C. LXVI. *P*

DE SODOMIS EXPLICITUM. DE IONA *V*

EIVSDEM DE IONA PROPHETA.

- Post Sodomum et Gomorum uiuentia funera in aeuum
 et cinerum senio signata incendia poenae,
 et frustra solis oculis nascentia poma,
 et pariter facti mortem maris et salis illic:
- 5 si quis homo est poenam mutato corpore seruans:
 paene alios ignis superi decusserat imbres
 urbs, erat <ut> iusti transgressio, Niniue dicta.
 nam quis subuersae mentis metus? omnia uulgo
 poenarum documenta uacant, ubi possidet error.
- 10 at bonus et nostri patiens et plectere serus
 omnipotens dominus nullam iaculabitur iram,
 ni prius admoneat durataque pectora pulset,
 praesagos agitans augusta mente prophetas.
 namque Niniuitum meritis mandarat Ionam
- 15 praefari exitium dominus; sed conscius ille
 parcere subiectis et dicta cedere poena

inscriptionem communem cum carmine de Sodoma habet P (Paris. 2772)

DE NINEVE *p*¹ (*codex Pithoeanus Fr. Iureti, in quo Tertulliano tribuebatur. littera p lectiones ex textu, p¹ ex notis petitas significauit.*)

DE SODOMIS EXPLICITVM. DE IONA *V* (*Voss. Leid. Q 86*)

ITEM TITVLIANI DE IONA PROPHETA *T* (*Vindobon. 16*)

Carmen de Iona et Niniue *Fr. Iuretus*

1 gomorum *T* 2 cinerem *V* senios ignara *p*¹ 4 facti *Pp* tacti *V*¹
 functi *CBarth* 5 si quis *P* si quid *VTp* poena *V* formam *Riuin.*
 6 poene *PV* alio *p*¹ ignes *p*¹ superis decesserat *p*¹ imbres *P* imbris *VTp*¹
 7 *Vrbs* erat iusti transgressio niniue dicta *P corr. Peiper (an Vrbs (miseret) iusti*
etc?) Vrbs aequi iustique uiam transgressa nineue VTp (sed V. a. i. fue-
rant transgressi niniuite p¹) 8 quis] qui *V* mentis *P* menti *VTp*
 9 uocant *V* erro *V* 10 ad *V* boni *p*¹ 10^b 11^a et plectere—dominus
om. V 13 prophetam *p* 14 namque *Pp* iamque *VT* niniuitum *Pp*
 niniuetum *T* ninbusum *V* Ionam *Pp* Ionan *V*¹ 15 dominum sed *Riuin.*
 constius *V* 16 subiectis *V* dicta c. poena *P* debitam c. poenam *VTp*¹
 (debita c. poenae *Iuret.*) coedere *V*

- supplicibus facilisque bonis cessabat obire,
 ne unum caneret cessura pace minarum.
 mox fuga consilium: si qua est tamen ista facultas
 20 euitare deum dominique euadere dextram,
 qua subter totus trepidans conpescitur orbis.
 an ratio est, quod agit sancto de corde prophetae?
 Litoris in labio, portu celeberrima fido,
 urbs oras Cilicum contra libatur Ioppe.
 25 inde igitur Tarsos properus rate scandit Ionas:
 eiusdem fert acta deus; nec denique mirum,
 si dominum in terris fugiens inuenit in undis.
 paruula nam subito maculauerat aera nubes,
 uellere sulphureo de semine conscia uenti.
 30 paulatimque globus pariter cum sole cohaesit
 deceptumque diem caliginis agmine clusit.
 fit speculum caeli pelagus: niger ambitus undas
 inficit, in tenebras ruit aether et mare surgit.
 nequiquam medios fluctus dum nubila tangunt.
 35 gloria uentorum quos omnis turbine miscet.

17 supplicibus V facilisque bonis P facilemque boni VTp obire Pp
 abire *ut uid.* V ultire T 18 canere caesura V 20 dextrā T 21 qua Pp
 quo V qui T subter totus P super totus p¹ totus subter VT con-
 pescitur | P V trepidans | irepndans (in *an in post p incertum*) V
 22 rati p¹ corde | corpore p¹ propetes P prophetas LMüller 23 fide V
 24 ora scilicet P ora est Cilicum p oram est C. c. CBarth libatur
 (*i. leuiter attingitur a propheta*) Peiper, libratur libri, an lustratur?
 dictatur CBarth ioppen Pp ioppe VT 25 tharsos T tharros p¹
 scandit P conscendit p¹ poscit VT tendit CBarth pergit uel inde in ire
mutandum censet LMüller 26 eiusdemque T fert acta dens Pp

(*i. feri patitur feritacta CBarth*) per stagna dei V p signali T
 28 paruula | paruā P aere V nubis T 29 sulphureo V sulphureo PT
 sulfureo p conscia P constia VT (*in T uic' legi potest*) conotia p¹
 concita Inret 30 pallatim T globus pariter Pp globum pariens VT
 sole cohaesit | suleo haesit V 34 nequiquam P nequicquam p nec quic-
 quam VT medios Pp medium est V mediuse T nibila V tangunt Pp
 tangit T tant V 35 gloria | atria Hartel proelia—miscet CBarth
 glomera—miscet LMüller omnis P omnes VTp

diuersus furor in profugum frendebat Ionam:
 una ratis certamen erat caeloque fretoque.
 tunditur hinc illinc. tremit omnis silua sub ictu
 fluctifrago. subter concussa est spina carinae.
 40 palpitat antenna. stridens labor horret ab alto.
 ipsa etiam infringi dubitans inflectitur arbor.
 nauticus interea gemitus uoxque omnia temptat
 pro rate proque anima: spiras mandare morantes.
 oblaqueare mitram. clauorum stringere nisus
 45 atque reluctantes impellere pectore giros.
 pars maris interni putidum graue odore uicissim
 egerit. at rapiunt <pars> merces atque onus omne
 praecipitant certantque pericula uincere damnis.
 sunt miserae uoces ad singula fragmina ponti.
 50 expanduntque manus nullorum ad numina diuum.
 quos maris et caeli uis non timet: haut minus illos
 puppibus abstrusos irato turbine mergunt.

Nescius haec reus ipse cauo sub fornice puppis
 stertens inflata resonabat nare soporem.

36 ionam *Pp* ionam *VT* 37 caelo *Pp* pelago *VT* 39 „*alias v. c.*
 fluctuago“ *Iuret de cod. p* concessa est *P* concussa est *p* concussae *VT*
 40 palpitat *PpT²* pulpitat *T* pulpitar *V* antenna (mn *p*) *Pp* antennae
 (ne *V*) *VT* 41 ipse *T¹* 42 gemitus] geminus *p* genitus *Oehler*
 uoxque *P* clamor *p* (unde labor *Riwin.*) timor *VT* tempta *V* 43 animas
 pheras *P* animas speras *p¹* a. spiras *T* a. spira *V* mondare *V* mundare
Iuret morantes *Pp* morantis *VT* 44 obliquare *Riwin.* mithram *VT*
 methram *P* muthram *p¹* risus *P* 45 Atque reluctantes *P* uel reluc-
 tantes *p* uellere luctantes *VT* ueli eluctantes *Iuret* impellere *V* pectores *T*
 giros *PV* gyros *T* nigros *p¹* 46 putidum *P* puteum *VTp* graue
 olere *Pp* grauem odore *VT* uicissim] uiciris *V* 47 Egerit at *Peiper*
Egeritur P egregiae *VTp¹* egregias *Iuret* rapiunt pars *Peiper* rapiunt
com. pars uel tum) *P* rapiunt tum *VT* tunc rapiunt *p¹* omnes *p*
 48 certansque paricula *V* damnos *V* 49 sunt *Pp* tum *VT* 50 ex-
 pandunt *Pp* expanse *V* expansat *T* nullorum] multorum *rec. m. ss. p¹*
 numina *Pp* nomina *VT* lumina *Iuret* 51 haud *T* aut *Pp¹V* minus *V*
 munus *p¹* 52 pupibus *P* abstrusa siratos *p¹* mergunt *P* mer-
 gens *VTp* 53 necius *P* canae *CBarth* formice *P* 54 stertens *P*
 stertentem *VT* stertentem *p* resonabant *V*

- 55 iam tunc in somno domini formando figuram.
hunc simul undisequae cogit qui munia prorae,
pace soporatum placidaque quiete superbum
increpat impulsans: „Quid, ait, discrimine in isto
60 somnia more capis tantoque in turbine ponti
solus habes? en unda operit, spes unica diuum est.
tu quoque, quisque tibi deus est. dic uota precesque
[indigetans patrium supplex inflectito numen.*]
sic tum quis culpae propior, quis causa procellae,
discere sorte placet, nec sors mentitur Ionam.
65 tunc rogitant: „Quis et unde hominum, quis denique
rerum.
quo populo, qua sede cluens?⁴ famulum ille fatetur
praetimidum fidumque dei, qui sustulit alte
caelum, qui terram posuit quique aequora fudit;
ipsius [et] sese profugum causasque reuelat.
70 deriguere metu: „Quid nos igitur tibi culpae?
quid fore nunc, quonam placabimus aequora pacto?⁵

55 domini formando] in se formando p^1 56 undisequae P undisecae VT
 undis ita p^1 cogit qui P qui cogit VTp^1 moenia pro re p^1 57 que
 uel atque quiete $Peiper$ et quiete P requiete VTp requiesse $CBarth$
 superbum] supinum $CBarth$ 58 increpat P institit VTp impulsans] VT
 quid aiunt discriminis in isto p^1 59 more $Peiper$ mare P nare VT
 re p^1 (unde rite uel tute $Riwin.$) capis Pp canis VT ponti P
 portum VTp 60 en $om.$ p^1 ? nos $Iuret$ unic V 62 deest totus
 uersus Pp adest VT indigetans V indegetas T corr. $Oehler$, indigetis
 $L.Müller$ numen T nomen V 63 Sic tum quis P exim quis VT
 exin quis p (indicat ex inquis p^1) propriae Pp (proprie p) prior T
 prior V 64 sorte] forte P ionam Pp ionam VT 65 et] es $CBarth$
 66 cluens P cluis T cliuis V ciuis p^1 67 Praetimidum fidumque dei Pp
 Praetimidumque dei VT qui sustulit alte P qui caelum sustulit alte VTp^1
 (altae V) qui sustulit altum $Iuret$ 68 caelum qui t. p. quique
 equora f. P qui t. p. qui totum (totam Vp) corpore f. VTp totum]
 pontum $Hartel$ Tethyn $Iuret$ 69 et sese VT et om Pp 70 deriguere VT
 diriguere Pp quid nos] quos uel quod p^1 igitur] agitur P col-
 pae V quid nos iungis tibi culpa $CBarth$ rogitant ibi $nescio quis$
 71 fore T quonam T facto Ip pacto VT

namque magis multoque magis freta saeua tumebant.
[tum domini uates ingestu spiritus infit:]

„En ego tempestas, ego tota insania mundi;

- 75 in me, inquit, uobis aether ruit et mare surgit;
in me terra procul, mors proxima, nulla dei spes.
quin date praecipitem, causam nauemque leuantes;
unum onus hoc magnum pelago iactate uolentem.“

Ast illi frustra nituntur uertere cursum

- 80 in reditum; nec clauus enim torquere sinebat,
dura nec antennae mutari libra uolebat.
postremo ad dominum: „Ne nos in mortis hiatum
unam animam propter dederis, nec sanguine iusti
repersisse uelis, si sic tua dextera ducit.“

- 85 Iamque illic imo exoriens de gurgite cetus,
squamosum et conchis euoluens corporis agmen,
urguebat proprios concusso marmore fluctus,
praedam sponte petens, quam celsae puppis ab arce
prouolentem auide limosis faucibus hausit,
90 uiuentemque dapem longam percepit in aluum,
cumque uiro caeli rabiem pelagique uorauit.

72 freta seuatum eptent (*litt. p non satis certa*) V 73 deest totus uersus Pp
adest VT ingestu Hartel ingesta T ingestus V 75 in me] e T

inquit: d in t corr. P aether P ather VT? 77 praecipitem T nauemque
que om. p¹ 78 unus p¹ iactare P uolentem Pp uolenti VT 79 illi]
illis p¹ isti Oehler? 80 torquere sinebat Pp torqueri ualebat VT
clauos nec enim torquere ualebant L Müller 81 antene VT? uole-
bat Pp uolebent P sinebat VT 82 ne nos om. P 83 nec] ne p
iusti P iustum p¹ iusto VT 85 immo P de Pp e VT caetus T
coetus P 86 et p¹ e P et uel e om. VT euoluere p 87 urgebat Pp
urguebat VT proprios p propios P propius VT marmore] murmure P
88 Praedam sponte petens quam celsae p. a. a. P Sponte dei praedam
rapiens quam p. a. a. VT p (*sed dei om. p¹*) capiens uel captans L Müller
89 Prouolentem Peiper Prouolute auide P Prouolutatam (auide om.) VTp
Prouolunt nautae Riwin. porro uolutatam L Müller limosis faucibus Pp
limosis mox faucibus VT hausit] hesit P 90 que om. V long-
um P percepit Pp properauit VT 91 uiro om. T uorauit umbra P
(*uid. u. 92*)

- sternitur aequoris unda, resoluitur aetheris umbra:
 hinc fluctus, illinc flatus redduntur amici.
 securamque uiam placida signante carina
 95 spumea caeruleo candent uestigia sulco.
 nautae tunc dominum laeti uenerantur eique
 sacrificant grates: fertur ratis et uates aluo:
 [nauigat et uates alio susceptus Ionas]
 nauigium fluctus secat, et sub fluctibus imis
 100 Iona defertur anima spirante ferina.
 conclusus neque tinctus aquis. maris intimus exter,
 inter semesas carnes resolutaque putri
 corpora digestu iam iam sua funera discens;
 in signum sed enim domini quandoque futurum
 105 non erat exitii. set caeli gloria factus.

92 umbra *hoc loco om. P* 93 rediuntur *V* 95 spumea *P'* candida *VTp* ceruleo *PV* candent *P* florent *Tp* florente *V* 96 nautae *Pp* nauita *VT* tunc *Pp* tum *VT* dñm *P* domino *VTp* laeti *Pp* laetus *VT* uenerantur eique *P* uenerando timorem *VT* (*ubi timore*) *p* 97 sacrificant *Pp* sacrificat *VT* fertur ratis et uatis aluo *P* tum portus intrat amicos *VT* *neutrum habet p in quo lacuna est.* 98 totus uersus *deest P, habetur in VTp¹* alios *V* 99 nauigium *P* nauigio *VTp* fluctum *p* secat et *P* que secat *VTp* 100 Iona defertur *P* uiscera uelificans *VTp* (uelificant *p*?) spirante] inspirata *p* 101 conclusas *P* aquas *V* 102 semesas *Pp* semessas *VT* (semessēs *V*) carnes *P* classes *VT* clases *p¹* clades (*i. piscium cadauera*) *CBarth* 102 103 corpora putri Digestu *p* 103 corpore *T* iam iam sua *P* sua iam iam *VT* sua iam uel ua *p¹* 104 insignium *V* futurum *P* futurus *VTp* 105 exitii *P* exitio *VTp* sed caeli gloria factus (fatus *P*) *Pp* fit mortis testis abactae *VT* *nilul ego deesse puto*

DE IONA EXPLICITVM. FINIT V

VERSVS EXPLICIT DE IONA ^{di¹} TERTVLIANI ELOQVEN-
 TISSIMI (dicti=al. ss.) *T*
subscriptio deest Pp

CYPRIANI AD QVENDAM SENATOREM

EX CHRISTIANA RELIGIONE AD IDOLORUM SERVITVTEM
CONVERSVM.

Cum te diuersis iterum uanisque uiderem
inseruire sacris priscoque errore teneri,
obstipui motus. quia carmina semper amasti.
carmine respondens properaui scribere uersus,
5 ut te corripere tenebras praeponere luci.
quis patiatu enim te Matrem credere magnam
posse deam dici rursusque putare colendam,
cuius cultores infamia turpis inurit?
namque sacerdotes tunicis muliebribus idem
10 interius uitium cultu exteriori fatentur,
idque licere putant, quod non licet; unde per urbem
leniter incedunt mollita uoce loquentes,
laxatosque tenent extenso pollice lumbos,
et proprium mutant uulgato crimine sexum.

INCIPIVNT VERSVS BEATI CIPRIANI MARTYRIS CHRISTI R
(*Vatican. Regin. 116 f. 114*).

VERSVS SCÏ CIPRIANI EPI ET MARTIRIS XPI (XPI *om. F*) PF
(*P = Paris. 2772 F = Paris. 2832 F² quae in contextu libri F aut ad marginem recens manus s. XVII mutauit*).

AD—CONVERSVM ω (*RPF*) *titulus uncialibus litt. scr. F, minutis PR?*

1 te *om. R (rec. ss.)* uanis| uariis *v (= vulgata lectio)* 3 obstipui
(*v al. ss.*) *F* motus| monitus *Pamel* attonitus *Ruin. an* mox et?
9 tunicis mulieribus *P* idem| id est (ipsum *add. marg. rec.*) *F* 10 inter
iusticiã (Interius uitium *marg. rec.*) *F* uitium| ritum *Iunius* interiore
Pamel 11 Id///que (em *eras.*) *R* orbem *R* urbem *PF'* 12 Leuiter
Ruin. mellita Pamel 13 Laxatos *v* lapsatos *R* lassatos *PF'* podice
corr. ex pollice (litt. Il transuersa lineola del., sinistrae marg. antiqua m.
d add.) F 14 Et proprie *R* Et proprium *PF'* et *marg. R rec. m.*
mutant *om. R* uulgato] mutato *R'*

- 15 cumque suos celebrant ritus. his esse diebus
se castos memorant; ut, si tantum modo tunc sunt.
ut perhibent casti, reliquo iam tempore quid sunt?
sed quia coguntur saltim semel esse pudici,
mente fremunt, lacerant corpus funduntque cruorem.
- 20 quale sacrum est, uero quod fertur nomine sanguis?
nunc etiam didici, quod te non fecerit aetas,
sed tua religio caluum, caligaeque remota,
gallica sit pedibus molli redimita papyro:
res miranda satis deiectaque culmine summo.
- 25 si quis ab Isiaco consul procedat in orbem,
risus orbis erit; quis te non rideat autem,
qui fueris consul, nunc Isidis esse ministrum?
quodque pudet primo, te non pudet esse secundo,
ingeniumque tuum turpes damnare per hymnos,
- 30 respondente tibi uulgo et lacerante senatu;
teque domo propria pictum cum fascibus ante,
nunc quoque cum sistro faciem portare caninam.
haec tua humilitas et humilitatis imago est!
aedibus illa tuis semper monumenta manebunt.
- 35 Rumor et ad nostros peruenit publicus aures
te dixisse: „Dea, erraui; ignosce, rediui.“

15 delebrant *P* 16 ut *R* at *PF* at *rec. corr.* *F*² 17 peribent *P*
18 sed] at *marg. rec.* *F*² saltim *R* sedtim *P* sed tunc *F* 21 didici *PF*
uox erasa *R* dicis *v* 22 religio ω *litt.* io ca *euanidae* *R* 23 cal-
liga *P* papiro *RF* papire *P* 24 calmine *P* 25 isiaco *RP* yssiaco *F*
isiacis *v* orbem ω urbem *Pamel* 26 oris risus: *sic marg. rec. corr.*
litt. b a *adpositis* *F*² orbis *Peiper* urbis *Hartel* oris ω 28 pudet
primo] putet et primo (et *antiq. m. del.*) *F* 29 turpes (r *rec. ss.*) *R*
ymnos *FP* 31 domo propria *R* domum (donum *P*) propriam *PF*
ante *R* olim *PF* 32 nunc *R* num *PF* sistra *R* canonam *P* 33 haec
tua] haec non *Pamel* an haec *Hartel* et h. i. est ω est h. imago
Hartel, sed h. i. est *Pamel* haec tua non pietas est sed pietatis imago
Oxoniensis editor Illane uera tue et simplex abiectio mentis *marg. rec.* *F*²
Sinistra marg. humil' *add.* *R* 34 Edibus ω monumenta *R*¹*P* moni-
menta *R*² munumenta *F* 36 deis *marg. rec.* *F*² ignoscere diui *PF*
(ignoscite diui *rec. uiri docti m. P*)

dic mihi, si ualeas: cum talia saepe rogares
et ueniam peteres, quae tecum uerba locuta est?
uere mente cares, sequeris qui mente carentes.

- 40 haec iterum repetis nec te delinquere sentis:
quid mereare, uide. minus esses forte notandus,
si tantum hoc scires et in hoc errore maneres;
at cum uericolae penetraueris ostia legis
et tibi nosse deum paucis prouenerit annis,
45 cur linquenda tenes aut cur retinenda relinquis?
nilque colis. dum cuncta colis, nec corde retractas,
uera quid a falsis, quid ab umbris lumina distent.
philosophum fingis. cum te sententia mutet:
nam tibi si stomachum popularis mouerit ira,
50 et Iudaeus eris totusque incertus ageris.

Indulge dictis: sapientia non placet alta.
omne quod est nimium. contra cadit. unum operantur
et calor et frigus; sic hoc, sic illud adurit.
sic tenebrae uisum, sic sol contrarius aufert,
55 et pariter laedunt tepidum feruensque lauacrum.
esca alitur corpus, corpus corrumpitur esca,
uimque suam minuit, si quid protenditur ultra.
denique si sedeas, requies est magna laboris;
si multum sedeas, labor est; Maro namque poeta

37 dic] da P 39 mente/// (m *eras.*) F¹ que¹ corr. rec. m. R
carentis P 43 uericolae F uericulae R uiricole uel iuricole P 44 pro
ueniret R accesserit v in annis R 45 relinquenda P //liquenda (re
eras., n ss. rec.) R liquenda F 46 nec corde retractas] nec credere
tractas (r rec. ss.) R 47 ad falsis (d *antiq. m. del.*) F¹ ad umbris
(ad in ab corr. *antiq. m.*) F¹ distent R distant PF 48 phylosophum F
philosofum P teque sophum rec. corr. F² 49 stomachum P ira ω
aura v 50 totusque] sic plane ss. rec. F² ageris Peiper^h aberis
(pr. h ss.) R aberis (h ss. rec.) F abibis Riwin. aberres Hartel 51 dictis]
dicis R 53 Et calor et] Etoceler . & (cr in or al. corr., post cr
spatium duarum litt. uacuum cum puncto ante &) P aduritl R
54 aufret P 55 ledunt ω tepidum] tepudum F gelidum v 58 est] sē P

- 60 pro poena posuit „sedet aeternumque sedebit
infelix Theseus.“ semper nocet utile longum:
prandia longa nocent, ieiunia longa fatigant.
sic nimium sapere stultum facit. — „improba secta.
me dea sic docuit; „moderamen amabile“ dixit.“ —
- 65 sed tu nec sectam modo nec moderamina curas.
mens autem stabilis nullo peruertitur aestu,
ipsaque simplicitas numquam mala cogitat ulla.
hinc sincera fides aeterna sede fruetur,
et dolus e contra longo cruciabitur igni.
- 70 elige, quid uelis, ut digna piacula uites.
sic tamen hanc ueniam mereatur creditor, inquam:
ut leue crimen erit, si nolis noscere uera,
non leue crimen erit, si cognita uera relinquas.
- Sed te correctum forsán matura senectus
- 75 in melius reuocat satiatum erroribus istis;
tempus enim mutat, mala digerit omnia tempus.
tunc igitur, cum te consulta reduxerit aetas,
disce deo seruare fidem, ne forte bis unum
incurras lapsum; quia uere dicitur illud:
- 80 qui pedis offensi lapidem uitare secundo
nescit et incautus iterum uexauerit artus,
imputet ipse sibi nec casibus imputet ullis.
corrige delictum fidamine, corrige mentem,
sufficit peccare semel. desiste uereri:
- 85 non erit in culpa, quem paenitet ante fuisse.

60 pena *P uu.* 61—85 *habet R desunt in PF'* 64 *Medea R*
65 *secta (sectā rec. corr.) R moderamine (e corr. rec. m.) R* 67 *uox*
cogitat rec. m. repetita in marg. R 68 *sede] fide R corr. Riwin.*
69 *dolus e contra] dolosa contra R* 70 *uelis] uelles Baluzius cupias*
uel quale uelis Riwin. 71 *inquam] numquam Hartel* 78 *deo] do*
(rec. dō corr.) R 82 *ullis] illis R* 83 *fidumine Iunius, an funda-*
mine? 84 *sufficit (fi in fe corr. rec. m.) R uereri] reuerti Riwin.*

.C. Cypriani uersus aduersus quendam senatorem explic. *R*

S. HILARII IN GENESIN

AD LEONEM PAPAM.

Paruimus monitis tua dulcia iussa secuti,
antistes Christi, quae dabas ore pio.
an ego non canerem tanti praeconia patris,
munus opusque dei dum mihi lingua foret?
5 rauca quidem stridens et nullis digna coturnis,
ingeniumque iacens: sed libet alta loqui.

Dignum opus et iustum semper tibi dicere grates.
omnipotens mundi genitor, quo principe cuncta
natalem sumpsere diem atque exorta repente
10 post tenebras stupidi spectarunt lumina caeli:
gens hominum pecudesque ferae milleque uolucres
et quae per liquidos discurrunt agmina campos,
omnia per temet, ex te, qui maxima condis:
ex te nata, pater; nec patris est pater alter:
15 tu caput es capiti, primi tu fontis origo,
primus apex rerum, primus sator, omnia condens:
nec tamen ex alio ducis genus: ipse perennis

In nomine dñmini nostri iesu christi incipit metrum sancti hilarii
pectauensis episcopi in ge. n. si. ad leonem papam *B* (*Laudun. 273*),
titulus cum uu. 1—131 interit in A (*Laudun. 279*) Hilarii pictauensis
Episcopi genesis: ad Leonem papam *m* (*Morelii ed. Paris. a. 1560*)
b = Basiliense exemplar a. 1570, cuius lectiones Ioh. Weitzius exscripsit,
f = G. Fabricius, littera p meas indicavi correcturas.

2 antestis *B* dabas *Bb* dabat *m* 3 non]nunc *Bb* 5 strident *f*
coturnis] coronis *m* 6 iacet *f* 7 iustum est *m* 9 adque *B* reperte *B*
10 stupido—caelo *B* *corr. p* lumine *B* 11 mille adque *m* pictaeque *f*
13 temet] te sunt *f* ex te] per te *m* 14 nata *m* nate *Bb* nec iam
patris *m* 15 caput es *m* capitis *B* capiti primi tu] primique caput
tu *m*

- spiritus. antiquo uiuens per saecula motu.
 semper eris. quia semper eras: non mortis egenus,
 20 qui natalis inops nec finem noueris aeuī.
 ex se principium cui contigit, haut manet alter
 auctorem casus: nascentia terminus urget.
 omnia cum tegeter nigrum chaos altaque moles
 desuper urgeret informis corpora mundi
 25 et caliganti premeret serotina morte.
 nec species nec forma foret. deus intus agebas
 corporibus tectis mixtus, secreta potestas.
 iam tum disponens nascentia moenia mundi
 et uarias rerum facies animasque futuras.
 30 utque caput uicta prompsisti caligine noctis.
 sublimem attollens uultum sensere tenebrae.
 mox dominus rerum somnos discussit inertes,
 pigraque materies trepidauit nomine pulsa
 cominotaque simul maturo conscia partu.
 35 scinditur ingentis cumuli per plurima corpus
 membra. locosque simul metantur semina iussu.
 et confusa simul descendunt uiscera molis.
 sectaque per partes formas spectantia frustra
 iam calor intus alit et blando suscitatur igni.
 40 Ac primum caeli pensus liber. omnia mundi
 complectens spatia. celso suspenditur orbe:
 terra grauis pigro descendit pondere ad imum
 ac, semet defixa, salo fundata resedit.
 esset ut spatium uacuae regionis apertum.

20 nouerit *Bb* corr. *m* 21 ex te *m* haut *B*¹ haud *B*² 25 et
 atque *m* premerent *m* 28 tum disponens *B* tumidis ponens *b* tumidi
 ponens *m* 30 prompsisti *B* prompsit ipse *m* prompsit (*om.* ipse) *f*
 31 tenebras *B* corr. *m* 33 nomine *bm* numine *B* momine *Weitz.*
 34 Motaque *B* corr. *m* Et commota *f* maturo] natura *m* 36 locus *Bb*
 corr. *m* 37 et confusa simul] et confusa prius *Weitz.* (*ex b*?) et iam
 confusae *m* 38 formēs *B* frustra *m* 40 passus *m* 41 conpl.] *B*
 spacio *m* 43 scelo *B* 44 essetque ut *m* aperto *Bb* corr. *m* apertae
Coustant.

- 45 qua tener incedens mortalia pasceret aether.
 quoue exire patris possent tot munera rerum,
 ortaque ferrentur nullo per inane labore.
 diffusae coguntur aquae: mox limine certo
 liquuntur maria nec finem transilit unda.
- 50 Tunc oritur lux alma, dies quae iussa uocari
 nascentem tenero perfudit lumine mundum.
 munus opusque tuum prodens, tua maxima dona,
 condere quae genitor patria pietate parabas,
 utque hominum sollers posset clarescere uita,
- 55 artibus aetheriis quae totas ducere lucas
 gaudet et ingenium diuersa laude fatigat.
 insequitur nox atra diem densaeque tenebrae.
 corporibus somnos quae ferrent, otia fessis.
 et cunctis unam faciem similemque figuram.
- 60 namque dies uarie rerum discriminat ora
 et dat cuique suum disiecta nocte colorem:
 instigat animos opera ad maiora calentes.
 exacuens uariis mortalia pectora curis.
 quo mage forma dies uitae, nox mortis imago est.
- 65 Tunc condens pater astra polo ac lumina didens,
 sidera distinguens uariis pertecta figuris.
 lucifer exurgit roseus et fulgidus ore
 uesper; puniceos spargit Aurora capillos.
 Anguis agit sudum, inportant Pliades imbres.
- 70 sunt luga. sunt Plaustra. gemmantes flore Coronae

62—Mico: Instigat—calentes. Alchimus.

46 quoque *Constant.* 47 *post u.* 48, *sed ordine statim correcto, B*
 laborum *B corr. m* 48 limite *Constant.* 49 liquuntur *m.* ac finem
 non t. u. *m* 50 alma *ex celma B* 53 parabat *b* 54 solers *m*
 55 aethereis *m* 60 uarie *bm* uaria *B* uarias-oras *Weitz.* 62 instigat-
 que *m* que *om. B Mico.* opera *Mico m* opere *B* 64 est *om. m*
 65 polo ac lumine uidens *Bb corr. p* polos quoque l. donans *m* (polos
 ac *Weitz.*) 66 distinguens *Bb* distinguit *m* pertexta *Weitz.* per tecta
Constant. 67 exurgit *m* roseusque *m* 68 spargitque *m* 69 inpor-
 tant *B* ast important *m* Pleiades *m* 70 plaustra et *m* coronas *B*

- signaque bis senis annum uoluentia formis,
 multaue praeterea celsae domus ornamenta,
 quis saeculum fulcit signis et regia summi
 picta parens uaria stellarum luce coruscat.
 75 sed soli lux maior inest, quem munere largo
 excultum, genitor, pleno dignaris honore.
 igneus ille iubar praecelso uertice tollit;
 ore rubens patulo, caeli per moenia fertur
 astrorum ductor, mundi uigor atque elementa.
 80 ecce aliud mirum, mirum decus o, noua cursum
 mutat luna suum; quos perdit colligit ignes
 cornuaque extinguens perturbat lumine frontem;
 mox tamen ardescit completo circulus orbe,
 noctilucum lumen pascit sata sidera luce:
 85 haec tamen, aeterno quae uoluit machina aethrae.
 non tantum pictura poli est, nec celsa uoluntas:
 mens ratioque subest et rebus utilis ordo.
 hinc doctrina uenit terris, hinc denique cunctis
 consilium agricolis et qui maria alta pererrant.
 90 ut, se quaque ferant, luces praedicere possint.
 uenturos norint imbres siccumque serenum,
 tempore quo tauros campis inducat arator
 et dubium temptet securus nauita pontum.
 Instructos ignes caelo, pater optime, terras
 95 excolere adgrederis et munere donas opimo
 regna hominum pecudumque larem requiemque uolucrum
 planescunt campi, colles tumor arduus effert.

72 ornamenta domus sunt *m* 73 quis *m* fulcis *m* fulsit *Weitz*.
 summa *m* 74 parens *Bbm* patens *f* 79 adque *B* elementi *f*
 80 o *B* en *m* noua cursum omnia *B* 81 et quos *f* limite *m* 83 ar-
 descet *B* completo] *B* 84 lumen aeter noque pascit (*sed media uerba*
pr. m. del.) *B* 85 Haec *B Weitz*. Nec *bm* aeter noque *B* machina
 uoluitur *m* aethrae *p* etre *B* aethre *b* aethere *m* axe *f* 86 nec c. u.
 sed celsa uolanti *C Barth*. 87 utilis *Bb* commodus *m* 90 quaque *m*
 quaeque *B* 93 tentet *m* 94 ignibus instructo *m* 95 aggrederis *m*
 donas et munere *m*

- subsidunt ualles. florentia prata uirescunt
 saxaque durantur, pinguis se gleba resoluti,
 100 rumpuntur fontes, fluuii genus arduum unde est;
 herbarum uaria consurgunt gramina campis.
 . Iamque seges tenera fructum fundebat arista,
 cum iuga nulla forent nec uomis nullus aratro,
 mugiret nullus proscissis taurus in aruis.
 105 ecce etiam uitis madido iam plena racemo,
 expers falcis adhuc et duri nescia ferri,
 pampineas celsis texebat collibus umbras.
 diuersa exoritur uariarum forma ferarum,
 quadripedes animae nec non repentia terris
 110 nascuntur, pictis uolucres per nubila pinnis.
 His ubi perfectis genitor iam diuite mundo
 cuncta uidet curam magni deposcere regis,
 qui mare, qui terras atque omnia nata gubernet.
 quique altum spectet caelum laudetque potenter
 115 munera magna dei, ne sint haec condita frustra:
 tunc „Faciamus, ais. hominem.“ dic. optime, cum quo
 conloqueris? clarum est: iam tum tibi filius alto
 adsidet in solio et terras spectat amicas.
 sed „Faciamus, ais, hominem, cui uultus imago
 120 noster erit, manibusque meis procedat in aeuum. -
 inde, opifex rerum, adsumis mollia terrae
 atque uirum formas, cuius de costa cupito
 fit mulier uultu: mulier de costa uiri fit,

¹
 99 gēba *B* 100 fl. genus arduum u. e. *Bb* fl. cunctis genus u. e. *m*
 cunctis genus annibus u. e. *f* 101 uariis *m* 103 uomis *B* uomer *m*
 ullus *Weitz.* (*b*?) aratro: *incerta o litt. B* aratri *m* 106 expres *B*
 108 ferarum: *f ex m corr. B* 109 quadrupedes *m* 110 pennis *m*
 111 perfectis: *is ex as corr. B* 112 magni curam *m* 113 adque *B*
corr. m quique *f* gubernat *b* 114 potentis *m* 116 ais *B* eis *b* ait *m*
 quocum *uel* quicum *Weitz.* 117 Conloqueris *B* Non loqueris *b* Nunc
 loqueris *m* 118 respectat *m* exspectat (*i. spectat*) *Coustant.* 119 cui *m*
 cuius *B* 121 adsumis tibi mollia *m* 122 formans *B corr. m* de *B*
 mox *m* cupido *B corr. m* 123 de *B* nam *m*

- quo magis cara uiro et lateri sit coniugis apta.
- 125 o felix animal, summi cui dextra tonantis
est pater; o felix nimium, qui ducis olympo
et genus et formam; si te non noxia terrae
decipiant uitia nec blandus subruat error.
numen eris caeloque redux mirabere regna,
- 130 quae promissa bonis fido pater exhibet ore.
nam tibi multa deus nascenti contulit ultro:
aetheriam primum faciem uultumque paternum
incensumque pedum rectum. sublimia colla,
ne qua mora in caelum oculis spectantibus esset;
- 135 tunc alacres promptasque manus uitaeque ministras,
atque domum diuae pectus rationis et alti
sedem consilii, facundae uocis honorem.
haec soli concessa homini; nam cetera mutum
et pecus obtinuit. uentrem, praecordia, neruos.
- 140 uenarum riuos et sparsum corpore sanguem,
<et> iusti laeuique simul sensusque doloris.
tu uero, omnipotens, priuato munere largus
erga hominem manibusque tuis operisque fauore
inpendens, patria pignus pietate colendo.
- 145 ne quid diuinis modo desit uultibus, ignem
aetheris inspiras et sacrae mentis opimam
indulges partem permixtus corpore toto.
hinc meminisse licet ueterum, praesentia nosse

124 chara *m* lateri/ *B* 128 nec| et non *m* 132—137 *initia tantum et exitus uersuum adparent, intermedia abrepta sunt A* 132 aetheream *m* faciem primum *m* 133 sublimia *B* 134 coelos *m* expectantibus *B* .. spectantibus *A* 135 manus *Ab* man7 (*i. manum*) *B* 136 adque *B* (*non A*) domumum *B* 137 facundae *p B teste Quesnellio* fecundae *B, in A lacuna est, fundendae m* 138 mutum *CBarth.* motu *ABb* motum *m* 139 et *p* est *Alb* ut *m* 140 Venarum: a *ex e B* sanguem *B* sanguē (*et marg.* Nota sanguē) *A* sanguen *m* 141 Et iusti *p* Iusti *B* Iuste *A* Iuste *b* leui *ABb* Laetitiaequae sinus duri *m* (*in cod. Sti Victoris sic al. add.*) doloris *bm* dolores *AB* 144 inpendens] *AB* 146 et] set *AB* 147 permiscens *m* toto *b* totam *ABm* 148 Hinc *p cum CBarthio et Weitzio* Tunc *m* Lunc *A* Lunē *B* Et *b?* praesentia menti *b*

- hinc datur atque animae fas est uentura uidere;
 150 hinc loquimur canimusque deum. hinc sidera cuncta,
 terrarumque uiget cultus, pontusque mouetur;
 hinc artes nomenque, pudor, prudentia, iustum;
 hinc animae surgunt fortes, hinc pergit honestum
 et uia quae ducit castos ad limina caeli.
- 155 Ergo hominem pleno perfectum munere terris
 praeponis, genitor, et rerum tradis habenas:
 cuncta habeat subdatque sibi, uice sit genitoris:
 telluris dominus, famulus tuus, omnia mundi
 possideat, tantum domino tibi seruiat uni.
- 160 Postquam primus homo uetito se pascere ligno
 non timuit captusque dolis se praeuit angui,
 stat reus, et nudus deiecto lumine uestem
 inplorans dominumque fugit uultumque recondit.
 culpa comes sequitur, peccato obnoxia uita
- 165 debilitat uires, caelo uenientia dona,
 aethere demissus paulatim deficit ignis.
 frigore peccati torpentia corda rigescunt:
 cura cibi uentrisque subit et cura tegendi
 corporis, et sacrum subeunt mortalia pectus.
- 170 Nascitur hinc proles peccati, germinat inde
 deterior multo suboles, peiorque priori
 progenies sequitur, gradibus ad crimina crescens,
 crimina quae stimulis acuunt dementia corda

149 adque *B* 150 hinc quoque sidera *m* cun^cta *B* 151 poⁿtus *B*
 153 animi *m* 154 et uia] uirtus *m* 156 et rerum] rerum cui *m*
 157—165 sinistra pars uersuum obrepta *A* 157 uice sit genitoris uel
 uice sitque regentis haesitans scripsi *p* uices · &q: erog&u · *AB* fieret-
 que *b* uiuatque perennis (ex *Victorini secundis curis*) *m* fiatque perennis
Weitz 159 possideat *B* 160 uetitu *AB* pasceret *A* parceret *B*
 161 agui *A* 162 ues/tem *B* 163 inplorans] fu^fit *B* 164 culpas *AB*
 165 uires] uirus (i. ut uirus) *CBarth* 166 paⁿllatim *B* 168 subit et]
 subibat *m* 170 geminat *AB* 171 multa *A* soboles multo *m* prior
 est *B* (*non A*) 172 ad] per *m*

- teque. pater. uariis armant terroribus ultro.
- 175 Tum primum uenti coepere incumbere terris.
intempestiuus descendere nubibus imber:
fulmina tum primum caelo deiecta sereno,
horrida tum grando turbatos uerberat agros.
tonitrua altisono infractus murmurat aether.
- 180 nec tamen ista malos reuocant: furor impius orbem
obsidet et laxis rabies defertur habenis.
bella placent caedesque simul. periuria. fraudes.
mentirique libet. rapere est amor. abdere furta;
nulla fides populis. nulla est iam ueritas usquam.
- 185 Diluuiο abluitur terrarum crimen et undis,
uirque unus residet generis populique refector.
189 atque unus. multi per quem data luce renati;
187 arca tegit paucos. castrorum semina seruans.
iam tum uenturi facies monstrata lauacri.
190 susceptos fido seruans ecclesia partu.
Postquam diluuii cecidit tumor, unda resedit,
ales paciferae folium portauit oliuae.
iam siccis reuolans pinnis dedit omina pacis.
Tum populus surgit melior. tum purior undis
195 gens hominum. magnos terris paritura nepotes.
inde sacerdotis in caelum dedita corda.

174 armante proribus ultro *AB* corr. *p* armant ceteris omissis *b m*, in *Victorino* sec. *m*. ad fulmina factis *adsuitur*; armant punire periculis *f*
 175 uenti coepere *p* uenit opere *ABb* uenienti operas *m* mala coeperunt *f*
 176 descendere *ABb* descendit *m* nubis *B* ymber *AB* 179 Et
 tonitrua *AB* Et tonitru *m* Et *del.* *p* contractus *m* 180 orbe *AB*
 181 obsidet *AB* 182 cedes *AB* simul// *B* 184 unquam *A* usquam *B*
 usquam *m* nulla est reuerentia ueri *f* 186 uirque et unus *B*
 189 ante 187 et 188 *posui p* 189 adque *B* multi *p* cum *CBarthio*
 multis *ABm* 188 iam tum] iam iam *m* 190 susceptos *A*ceptor *B*
 fido *B* fidos *A* ecclesia *B* sed septos seruans ecclesia partim *m* sed
 septos seruans ecclesia parua tenetur *f* 191 unda] et unda *A* et
 unde *B* 192 alis *AB* 193 pennis *m* omina *B^{2m}* omnia *AB⁴*
 194 melior] maior *f* *uu.* 197—203 *initia tantum restant A*

hinc inter flammās pueri cantare parati.
 et puer, inpasti quem non tetigere leones.
 tum reges cecinere deum, tum uera prophetis
 200 ora sonant caeli subole splendentia terris.
 quamuis cuncta deo seruirent crimine uicto,
 attamen antiqui etiamnum gutta ueneni
 spargebat populos et erant uestigia fraudis.
 quae bonus ablueret doctor melioribus undis.

197 flam//inas (*postea mas ex inas corr.*) B 198 inpasti] AB
 199 profetis B 200 sobole m 202 antiqui Bb antiquos m etiam
 nunc m post 204 sequitur Proba de Aeptaticō AB

HILARII DE MARTYRIO MACCABAEORVM.

- Maccab. II Rex fuit Antiochus Syriae ditissimus olim.
 6 et 7 in cuius regno mater natiq̄ue fuerunt
 septem, ut fama refert, de sancta gente creati,
 quos cura adsidue generis meminisse iubebat
 et legi seruire datae: sic namque uolentes
 5 de populo meliore dei sua iura tenebant.
 rex audus mutare fidem, mutare timorem
 iustorum uoluit. populo ut misceret iniquo.
 praemia promittit matri. promittit et auri,
 10 et quidquid posset toto conquirere regno,
 si modo mutaret mores sensusque priores,
 cogeret et natos alios sibi fingere mores.
 illa negat tacitumque premit sub corde dolorem.
 hanc postquam nulla potuit compellere praeda,
 15 temptauit primum tormentis uincere saeuis;
 pertulit illa graues gemitus et tristia regis
 uerbera non timuit. uictum ut se uidit at ille:
 „Heu, quid agam,“ dixit, „uincis quod femina regem?
 non tamen effugies: plus est, quod dura dolebis.

INCIPIIT HYLARII DE MARTYRIO MACHABEORVM P (Paris 2772)

Incipiunt uersus hilarii in natalem Machabaeorum mrr. B (Paris.
 3093 cuius selectas aliquot lectiones Beck exscripsit)

INĈ V̄ HILARII DE MARTIRIO MĈ L (Leidensis Q 15)

Sancti Hilarii uersus in natali Machabeorum martyrum f (Floria-
 censis) inser. om. C (Corbeiensis, cuius selectas tantum hoc loco exhibeo
 lectiones, cum Sichardiano exemplari conlatum infra dabo)

1 antioeus sirię L 3 sca de gte L 4 assidue PL adsidui C egregii f
 uidebat f 9 et auri P et aurum Lf et illis C 10 quicquid libri con-
 quirere] contingere L 14 nullis Lf potuit nullis L compellere] corrumpere Lf
 preda C praedo P uerbis Lf 15 temptauit C 16 P̄f̄tallit C

- 20 in natos saeuibo tuos; licet improba perstes,
hac certe ratione meum sanabo dolorem.“
sustulit illa manus caelumque adspexit in altum;
emisit gemitus et talia uerba locuta est:
„Tu licet et gazas tradas et regna, tyranne,
25 non capimur regum donis, nec munera sanctis
eripient promissa dei. spes certior illa est.
quae uitam nobis promittit tempore longo:
hanc sequor. hanc didici. non lubrica tangere dona;
sumere diuitias facile est et perdere uitam.
30 sed licet et flammas post uerbera saeua mineris,
nil mutare potes, quod primis coepimus annis.
uirtute id cum lege data mihi uincere certum est.
quid nunc, saeue, iubes? natis quid, dure, minaris?
hoc solo poteris matrem turbare dolore.
35 est mihi namque deus spes; est mihi cura meorum,
per quam spero equidem te nullum uincere posse.
caeli, quaeso, faue numen, quia iusta rogamus.“
rex fuit Antiochus, turbatus corda tumultu
concutit et saeuos testatur lumine uultus,
40 miraturque diu, possit quod femina tantum.
„Pare, age, miles!“ ait; „regi quoque pare, minister!
uos famuli parete mihi! date digna furenti
femineo tormenta malo; seruire furentem
femina me cogit: quod plus est, femina uincit
45 regis iussa sui! sed non inpune locuta est:

20 improba] *C* pertes *P* 21 ratione meum: *m al. in ras. P* satiabo *f*
22 sustulit *C* aspexit ω 23 locuta *P* 24 ga'zas (*z ante z eraso*) *P*
tyranne *L* 27 tmpore *P* 28 non (*P* nam *Lf* lubrica] lubscit *B*
30 uerbera *C P pr. m. in marg.*, uulnera *PLf* 31 potes *Pf* potest *CL*
annis *ex armis ut uid. P* 32 mihi] ni *L* 33 quid post natis] quod *CB*
dire *L* 35 . . pes *B* 36 tep^ullum (*n rec. ss.*) *P* 37 quaeso] tu *f*
num *L* quia] id quia *f* 38 antiocus *L* 39 Non tulit *f* 41 parea
gemiles *P* 42 furenti: *i ex e pr. P* 43 seruire] secure *L* sacuire *f*
45 iura *L* suis et *C* inpune] *C*

membratim perdam septem quot perfida natos
 intra se retinet: quorum qui primus habetur,
 hic primus pereat; perdas sic ordine cunctos,
 cratibus inpositos subiectis urere flammis
 50 cernat ut ipsa suos mater nunc aspera natos.
 poena autem manet haec; celeres decet esse ministros.“

Interea fecunda parens iam crine soluto
 stabat et, hortanti similis, iam pectore nudo
 ubera protendens, natorum alimenta suorum,
 55 non confusa aperit, natumque ut uidit ad ignem
 constantique gradu fortem procedere, dixit:

„Tu mea progenies, tu primus respice matrem.
 tu certe meus es: nunc nostri, nate, memento!
 te primum peperit, tu nunc imitare parentem:

60 sume meos mores et regem uince tacendo.
 tu poteris durare diu. si tempora uinces;
 perfida ne superet sanctos uiolentia regis,
 utere consilio matris, nec damna timebis.
 fortior esto aere saxoque potentior ipso;

65 ingredi ut iuuenis, patienter uince dolores.“

Ille modo ad matrem uultus, modo tollit in altum,
 dumque tacet tacitusque rogat, quem debet, et orat,
 non sensit rapidos subiectis cratibus ignes.

corp^us inane fluit; mater gauisa dolore est,

70 et dixit: „Vici: uincam sic saepius, oro;
 duret natorum uirtus incognita regi,
 sed iam nota deo, populi qui pectora nouit.“

Finierat primi partus fecunda dolorem,

46 quot *p* quod *P* quos *Lf* nam *C* 48 perdas] perdat *C* perdam *f*
uu. 49 et 50 *desunt f* 49 inpositos] *C* subiectos *CB* urere *P*
 50 ipsas uos *C* 52 foecunda *P* 54 protendens *Cf* ^r potendens *P*
 portendens *LB* 59 tu nunc] tunc *B* nunc nunc *f* 60 summe *P*
 61 tempora: e *rec. m. ss. P* 64 soxo *P* 67 et orat] timetque *f*
 68 consensit *B* conscendit *f* 69 gauisa *C* grauis a (*r recentissima m.*
deletum) *P* grauis ipsa resultat *Lf* 70 uincam] inuicta *f* 73 foecunda *P*
 dolorem *CPL* laborem *f*

- 75 sed remanente metu pro pluribus anxia mater:
dissimulatque tamen, ne regem gaudia tangant.
rex stupet Antiochus nec credit posse sequentes
poenae tale genus simili peruincere sensu.
coepta iubet peragi; mater non territa mansit;
sed tamen ut uidit pallentem adsistere natum.
- 80 haec secum uoluens aliqua iam parte leuatur:
„Ecce secunda mihi partus producitur aetas:
quam similis fratris formae! si pectore duras
et sequeris primi partus uestigia nostri,
esse meus poteris; poteris reparare salutem,
- 85 quam iam frater habet, matris praecepta secutus.
pone metus, regisque minas contemne furentes
regnaque, quis cursim labentia tempora dantur.
non poterit post ista tibi rex iste nocere;
sed poteris post haec tu regi, nate, nocere.
- 90 temporis ecce leuis conscendere cogeris ignes!
uirtutis locus est: languentem pone timorem;
esto memor nostri generis, si sensus inhaeret.
hic qui sceptrum tenet, regno qui saeuit, in isto
tempus inane agitat regno, uitaque carebit
- 95 damnatusque nocens aeternos sentiet ignes:
tu securus eris, turba comitante piorum.
adspice nate meos uultus et suspice caelum
auctoremque deum, per quem tibi uita paratur.
fac melius, fratrisque tui uestigia calca:
- 100 non quod iste iubet, sed quod deus imperat, audi.“
sicut erat monitus matrem caelumque uidere,

74 sed manente *L* 76 antiochus *L* credit *PLf* redit *B* credat *C*
posse *C* idem in *P* rec. ss., ipse *PBf* forte *L* 77 sensui *pr. ss. L* 78 per-
agit *P* 79 adsistere] *C* 81 scda *L* quam] *qa B* 84 reperire *f*
85 precepta *CP* 86 contempne *CL* u. 89 deest *C* nate *L* 91 Sed
uirtute opus est *f* 92 Sume mores nostri (*i. Si memor es n.*) *C*
Esto memor nostri *ceteri* 94 mane *B* agitat *P* cogit *C* putat *Lf*
uita regnoque *L* 96 priorum *B* 97 aspice ω meus *L* 99 fac *PL*
hac *CBf* melior *C* 100 non] *neue f*

- constitit atque hilari uultu contemnere regem
 coepit et, ut ridens, ardentibus inruit ignes
 conlapsusque iacens anima superante quieuit.
- 105 mater ut hoc uidit, rigido sic ore locuta est:
 „Felix parte aliqua sum: iam iam non potes omnes,
 saeue tyranne, meos cruciando uincere natos,
 te grauior mox poena manet, crudelis, inique;
 quam pati breui; deus haec namque omnia cernit.“
- 110 Iam duo securi contempto rege manebant,
 spes melior iam matris erat: iam tertius instat
 ecce locus poenae: si poena est uincere regem,
 et seruire deo: laus est, non poena furentis.
 tertius adtrahitur iuuenis frendente tyranno,
- 115 qui nondum satiatum erat; furor intus et ira
 saeuibant pariter. quod fortia pectora fratrum
 uiderat inpauide regis superasse furorem.
 constitit ante pedes iuuenis florentibus annis,
 egregius forma, dignus qui regna teneret,
- 120 dignior Antiocho, et sic meliora secutus
 regna. uolente deo. mater cui talia fatur:
 „Accipe, nate, tuae securus dicta parentis;
 accipe, ne segnis perdas uirtutis honores.
 sunt tibi iam fratres pietatis sede manentes,
- 125 iam meliore loco, quam regna labentia regis.
 quorum si proprios attingis pectore sensus,
 uictor apud populos regem superasse fereris.
 sicut fama tuos iam misit in omnia fratres.
 his accede, precor; sunt haec aptissima dona

102 contempnere *CL* 103 inru t] *CP* 106 sum iam iam] iam sum
 iam *f* potis *f* 107 cremando *f* 108 te] et *L* pena *P* 109 breue *P*
 deus] dicitur *P* namque haec *f* 112 si p̄aene] *L* 114 adtrahitur] *Cf*
 tyranno *L* 117 inpauide] *CPL* 120 antioco *C* antioco *L* anthicho *P*
 et sic] uerum *f* 123 ne] nec *f* signis *C* segnis *ex* segnes (*pr. corr?*) *P*
 124 fratris *B* 125 iam] item *B* labentia *PLf* dabentia *C* labantia
Beck Tuque loco meliori q. l. regna *f* 126 si *C* tu *I, f om. P* attingas *L*
 127 fereris *P* ferentes *f* 128 fama: fa *ex fo pr. corr. P* fratris *B*

- 130 contempsisse nefas et iura relinquere regis
indomiti, quem nulla manet post ista uoluptas."
at iuuenis tacito mittebat murmure uoces;
oranti similis palmas tendebat in altum
subnixoque genu matris pendebat in ore,
- 135 qua licet adspectu corpus cui turba premebat.
qui simul admonitus cratem conscendit, in igne
intrepidus certaue fide sua membra locauit.
concederunt flammae tepida remanente fauilla
corpusque inlaesum tellus adaptata recepit,
- 140 sancta quoque ad superos anima inuiolata recessit.
at mater dubitans, gemitus an gaudia sumat,
haesitat et querulo sic est sermone locuta:
„Quid nunc, dire, paras? iussis parebimus omnes.
sed numera partus, custos ne subtrahat ullum!
- 145 ac, licet ipse uelis, non sum passura, tyranne,
ut non isto omnes pereant certamine nati.
temporis ista tui, mutes licet, horrida poena est
duraue damnatis eadem sententia natis.
si grauiora putas, si sunt grauiora, minare!
- 150 quodque meos cernis uultus, horrore teneris?
gaudemus pariter, quotiens decernis in istos.“
Ardet at ipse magis rabida rex concitus ira
temptariue putat, ne, sicut cetera fratrum
turba, ferat poenas, matremque hoc quaerere sentit.
- 155 durat in exitium, quartumque addicere natum
poenae mox uoluit; lassati namque ministri
nec regis furias, nec regem ferre ualebant.

134 in] ^{ah} L ab f 135 qua CP quam L cui f aspectu P aspectum C
aspectus Lf cui turba PL quia turba C non ipsa f 136 ammonitus CL
igne L 137 intepidus f membra P 138 concederunt P considerant C
conduntur Lf flamine trepida r. familia f 139 inlaesum] CP recepit]
reliquit L 140 recessit P 141 guadia (au pr. ss.) P 144 numero Bf
145 tyranne L 149 minari C 151 desaeuis f 152 at] ad P ipsae B
154 ferant f querere CPf 155 addicere PLf adducere C 156 poene P
poene Lf pene C • 157 regis] regi P

- pro pudor! erubuit uultus ostendere matri
 natus et attonita mente confundere coepit.
- 160 hunc postquam stantem submisso lumine uidit,
 talibus adgreditur dictis monitura timentem:
 „Quartus es a primo partus mihi, quartus et infans.
 quae nunc uerba tibi, quae possum dicere, nate,
 hoc nisi, quod solum durata potentia tecum
- 165 sit simul et uirtus sanctaeque <et> originis auctor?
 illi debemus, regi quodcumque negamus;
 ille dedit nobis Abraham cum semine sancto,
 per quem nobilitas, per quem genus omne probatur,
 quod manet in domino sanctum; quia nascitur Isac
- 170 tunc, cum iam nullum natum sperare senectus
 sponte sua poterat, sterilis quia Sarra manebat.
 illa tamen peperit, generisque propagine coepta
 ex insperato remanent tibi, Sarra, nepotes,
 Esau et patria deductus origine Iacob,
- 175 quos scimus partu geminos peperisse Rebeccam.
 hinc sumus, hinc morimur; genus hoc tibi, nate, pe-
 tendum est.
- tu tibi pande uiam genitori[que] ac cede priorum,
 quorum progenies totum dispersa per orbem
 inuidiam patitur, dominum quia sola potentem
- 180 mente colit, mixta nec turbae accedit iniquae.
 quid tibi cum tristi uultu? quid lumina terra
 fixa tenes? caelum potius caelique parentem
 conspice! ne dubita, mater tibi prospera monstrat.

159 attonita *CLBf* attonitam *P* coepit confundere mente *L* 160 sum-
 misso *CL* 161 adgreditur] *CL* 162 a primo] a trino *f* 164 dura^{ta} *L*
 165 et *add. p om. libri* orig. auctor] propaganis ortum *f* 168 Per
 quam *P* 169 qui nascitur Isac *desunt spatio relicto L* quia *p* qui *C*
 cum *f* enim *FB* isaac *C* illi *f* 170 tunc *CLb* tum *P* 172 ille *L*
 tamen] que cum *f* cepta *P* septa *f* 173 ex insperate *L* 175 quos-
 cimur *L* 176 hinc morimur *PLf* hinc corimur *C* hinc orimur *Sichardus*
 177 genitori *PLf* generis *C* que *om. f* accede *ω corr. p* 180 mixta *PLf*
 mixte *C* 181 terra *p* terrae *Cf* terram *FLB* 183 dubites *f* monstrat *P*

- 185 quidquid inest, patienter adi; comitare ualenter
turbam, nate, meam numerumque hortare sequentem.“
sic dilecta parens, luctus et gaudia miscens,
finierat claros monitus: tum luminis orbes
ipse leuat matremque oculis intendere coepit.
190 nil iam triste gerens habitu uultuque fatetur
se timuisse nihil nisi tristia uulnera matris
per partus diuisa suos. sicque ipse tenentum
elapsus manibus cursu contendit in ignes.
mira loquar: non flamma comas, non contigit ora;
corpus ut exanimum flammas superarat et ignes,
195 ore patente, tamen tacito, qua spiritus iret,
unde acceptus erat, pariter cum sanguine fugit.
hoc ipso gauisa parens, quod, qui modo tristi
constiterat uultu, fretus mox pectore toto
paruerit monitis et regis tempserit iras.
200 sic est orsa tamen, cum rex dubitaret in illos,
qui superant, gemitusque darent pia turba ministris,
regem execrantes, tacito sermone querentes:
„Protrahe; quid dubitas? nulli iam parcere debes.
nec potes, ut cupias: decretum rumpere noli.
205 appello regem, totum qui temperat orbem,
cui mare, cui caelum, caeli cui sidera parent,
quod, nisi producis, timor est. iam segniter haeres,
iam sentis, quae regna petat, quae gloria nobis
parte in utraque manet, si iam tu parcere nolis.

184 quicquid *libri* inest *PLBf* id est *C* adi] et ad *L* ad *B* pat. adi] patiens
porta ac *f* 187 tum] tam *B* cum *f* 189 gereⁿs *P* 190 nichil *B*
191 ipsa *CB* tenent eum *P* 193 flamma comas *C* flammam (*om.* comas) *PL*
flamma illius *f* 194 exanimum *P* exanime *CLf* flammam *f* *om.* *L*: lacuna
tamen non ante sed post superarat est in *L* 195 tacito] cito *L* qua]
quia *L* 197 triste *L*¹ 201 darent *P* daret *CLf* ministris *CLB*
ministri *f* 202 execrantes] l' exerrantes *pr. ss.* *L* requirentes *P*
requir̄ *L* 205 apello *L* 207 est^{ia} *jj* (*litt. n. eraso*) *L* segniter: s ex c
corr. L sequitur *f* erens *P* heres *f* 208 petant *f* 209 iam parte ex
u. m. si p. n. *f*

- 210 nam quoscumque tuo iussisti excedere regno
 saeuitia comitante, tuum uicere furorem,
 nempe tuum, laetique manent in sede piorum.
 forsitan hoc mortem credas, furiose tyranne?
 uita est longa magis regnoque potentior isto.
- 215 quod regis et cuius extrema in parte moraris.
 hos quoque si metuis, superant aetate minores.
 contemptaque simul uici tua regna, superbe:
 sed perage imperium nec partus diuide nostros:
 hos quoque da flammis et uiribus utere regni.
- 220 mortalis tamen es, nec in aeuum regna tenebis!
 Concipit Antiochus furias, saeuusque tyrannus
 aestuat et gemitus inter sua pectora uoluit.
 consentit cum mente dolor tristisque grauatos
 attollit uultus et talia uerba profatur:
- 225 „Haec tua libertas et dura potentia linguae
 atque hic, quem tumida portas ceruice rigorem.
 sentiet, irati regis quid tempora possint.
 si nondum es satiata malis et fingere temptas
 laetitiam luctusque tuos in gaudia uertis:
- 230 non mutabo necem; gaude, laetare, triumpham.
 dummodo sic uincas, ut sis suprema tuorum —
 sic furiosa animis natorum funere gaudet?
 hos quoque do flammis; hoc nec mutare potestas
 ulla potest; decreta manent — laetare superstes,
- 235 natis orba tuis. et ne mea iussa morentur,
 ordo suos pergat cursus. producite natum.

210 tuo] tuos *L* 211 Saeuitia comitante] Per stabiles fortesque *L*
 Saeuitia *P* seu uitio *f* 213 forsitant *P* tyranne *P* tiranne *L*
 216 hos] nos *B* si metuis s. aet.] funestus s. qui aetate *f* 217 et con-
 tempta simul *L* hi contempta etiam uincant *f* 219 et uir.] et *om.* *f*
 220 eum *CP* regnante nobis *P* 221 antiochus: i *ex h. ras. corr.* *P* anti-
 ocus *L* tyrannus *L* 227 tempora *P* tempore *CB* sententia *L* uerbera *f*
 possit *L* 228 es *C* est *PLf* satiata] uitata *L* 229 laeticiam *CB*
 luctus] uultus *L* uertas *L*¹ 230 muta bene esse *f* 232 natos *f*
 funere *ex munere* (e *post r in ras.*) *L* gaudet *PLBf* gaudes *C*
 236 pergat] peragat *Sichardus* (*J? f?*) natus *B*

ne uani pereant ignes dubiusue uideri
rex possit. certe timor est mihi femina nullus.“

Praecipuus de gente tua produceris, ore
240 et specie mirande puer, cui pectore uirtus
firma manet. iamque hunc poteris uel uincere regem.
ad quem sic placido mater sermone locuta est:

„Si dare complexus matri tibi, nate, liceret,
245 confiteor, soli post uulnera, nate, dedissem;
sed me dura uetat tristisque potentia regis.
deneget amplexus, dum sit uox libera nobis
et liceat meminisse dei legemque tenere,

non a rege datam, sed quam deus arbiter orbis
250 tradidit et mundi rector, Mosesque petitam
accepit populoque dedit. cui maxima laus est
nosse deum, meritum cui nos debemus honorem.
tu modo ne dubites monitis parere parentis.

sit uigor et uirtus, penitusque in pectore toto
255 mens maneat iam plena deo; sit fortior aetas,
quam regem sperare fuit superare iubentem.
o quanta est uirtus, quanta est fiducia forti!

sed iam ne dubites medias peruincere flammas:
uictor eris, mihi crede puer, uictorque redibis.
ossibus et ualidis miscebunt corpora nerui,

260 seruatas animas iterum in noua uiscera reddent.
sed ne forte tamen rapidus te terreat ignis,
fratrum sume animos aeternumque inuoca numen.“

iussa facit tacitusque deum testatur et orat
murmure, quo poterat. puerum non impedit aetas,
265 non timuit cratem expositam. matrique uolenti

237 ue] ne *f* uidere *C* (*L? f?*)

238 perduceris *B*

241 hinc *f*

243 complexus] *C* 246 deneget *p* denegat ω sed neget *Fabricius*

247 meminisse: ni *ex* ne *pr.* *P* 248 datam *C* (*L? f?*) data \approx *P*

249 moyses *f* 255 regi *C* regem *PLf* 257 peruicere *f* 258 mi *f*

crede///// *P* 259 ua^u dis *P* miscebant *f* nerui *PBLf* neruus *C*

262 summe *P* que inuoca] exposito *L* numen *E* nomen *CPBf*

paruit et dicto citius super inruit ignes.
 cesserunt flammae, cessit dolor omnis et una
 corpus et ignis erat: corpus superauerat ignem,
 spiritus ante tamen placidas superauerat auras.

270 laeta dolet tacite mater, pressoque dolore
 tristitiam luctusque suos in gaudia uertit.

Interea trepidat et curas corde uolutat,
 non de praeteritis, sed de puerilibus annis:
 qui superant, ne forte negent; ne forte timorem
 concipiant animo, regique accendere malint.

275 quo minor est aetas, maior metus; anxia secum
 ducit heu curas: et iam spes ac timor una
 luctantur matrisque piae per uiscera currunt.
 spes tamen est maior, natum ut procedere uidit,

280 et procul exultans: „Video, quid possit in isto
 spes conferre mihi; uultus agnoscere nostros
 debet et hic, fratrum numero parere suorum.
 forsitan hunc solum puerilia pectora tangant
 indigneque ferat, quod sic uelut hostia detur.

285 adloquar et paucis conabor dicere uerbis,
 sit memor ut potius generis, quam temporis huius.
 „Si te nobilitas, generis si tangit origo,
 respice, nate, tuos, Israhel quoque respice, nate.
 noli annos numerare tuos, puer; incipe forti

290 pectore ferre deum. tradent hoc saecula saeculis,
 quod tua det fortis aetas exempla futuris
 temporibus. da, nate, precor, quodque amplius hoc est:
 cogita, quae fugias et quam meliora petantur.
 non te sollicitet stolidi fallacia regis

266 inruit] *C* 270 tacite *P*¹ pressosque *P*¹ 271 tristitiam *P* luctus
bis scr. *P*¹ 273 preteritis *CB* pueribus *P* 275 *i.* „sed ut malint
 regi accendere timorem.“ accedere *Fabricius* 276 et quo quis minor
 est *f* 277 *eu P* heu *h. l. disyllabon*, eheu *Beck* 279 maior *p*
 melior *C om.* *PLf* 283 forsitan *P* solum *f* 285 adloquar] *C*
 292 donate *Cf* quodque *p* quoque *C* que quod *PLf* 293 cogita]
 conice *L*

295 sed crescant istaec nunc in contraria. uictor
spiritus extinxit flammam; sic deinde uocatum,
quod dederat, corpus tellus adaptata recepit,
sanctaque, quae superest, anima inuiolata recessit.

Quamuis lassa parens perque et sua uulnera uictrix
300 procidit in faciem pariter manibusque supinis
has habuit uoces et talia uerba locuta est:

„Qui tenes imperium caeli terraeque marisque,
sidera qui caelo, qui das animalia terris,
aequoribus pisces, aëribus qui temperas auras:

305 ad te, magne, meae mentis fiducia surgit,
qui chaos immensum, caeca caligine mixtum,
diuidis in partes et das noctemque diemque,
lunamque ac solem, uario quos tempore semper
nocte dieque iubes lumen praebere per orbem.

310 post haec das hominem, cuius de semine mundi
completur mortale genus, cui lingua loquescit
dissona per gentes; sapor est tamen omnibus unus.
sed quid mutarit meritumque hominumque loquellas,
longa referre mora est: coeptis insistere certum est.

315 te mare diuisum uirga tenuisse fatemur,
dum pede per siccum populus transcenderet aequor,
Aegypti fugiens montes regemque Pharaon,
qui sibi sanctorum numerum seruire iubebat.

quem tua maiestas Mose duce transtulit annae

320 seruatumque tua tutum uirtute diremit.

terra dabat fructus, quos te cogente ferebat,

295 sic crescens *f* istaec *BL* ista/ee (h *eraso*) *P* ista *C* iste *f*
297 dederat *C* (*litt. derat in ras. al.*). *Lf* derat *P* 299 ui (ctrix *om.*
cum spatio uacuo) *L* 301 loquata *B* 302 Tenes qui *L* celi/que *Lf*
304 temporis *f* 306 chaus *P* cahos *L* immensum] *PL* 307 diuidis *Lf*
diuides *C* diues *P* 308 ad solem *f* 309 praeuere *ut ui-*
detur *P* 311 completur] *C* loquescit *PL* loquessit *f* liquescit *C*
liquescit *B* 313 loquellas] *P* 314 refere *P* 316 per sicum *P*
317 aegypti *L* montes *f* 319 magestas *P* annae *PLBf* annem *C*
321 serebat *B*¹

- et sitis ad requiem quaesita est lymphā latebris.
 umor erat nullus: cuncti clamore querentes
 posebant Mosen, daret ut sitientibus undas.
 325 ad quos ille breui sic est sermone locutus:
 „Crēdite posse deum, quidquid petieritis illum.
 qui potis est uirga hac amnem defundere saxo.
 ut ueniant fontes tota regione negati.“
 percussitque simul: dicto uelocius omni
 330 emisit saxum fontes dulcedine prima.
 confiteor, totus cum sit tibi debitor orbis,
 tu, quidquid possunt gentes, potes omnia solus,
 et quod non capiunt gentes, capis omnia solus.
 tu mortale genus curis onerasque leuasque:
 335 te precor attonita mente confirma timentem.
 ne desit fratrum numero meus infimus infans
 ignarusque sui; quem iam procul ecce teneri
 conspicio turba circumueniente frequenti.
 hunc propter solum lacrimas mihi commouet aetas:
 340 unus enim superest, de quo mihi maxima cura est,
 ne tener ignoret, qua sit de gente creatus.
 hunc ego si possem secreto adprendere solum,
 blandirer, patriumque genus patriamque docerem:
 si quaecumque tamen potero, solacia mittam.
 345 „Parue puer, tenerisque tuis mihi carior annis —
 carior es regno, uita quoque carior ipsa —
 tu potes in totum uictricem reddere matrem,

322 quesitas lymphā C quaesita lymphā L 323 umor C humor PLf
 324 moysen Cf daret ut] daretur P dare (tur uel t ut om.) C 325 lo-
 cutus B 326 quicquid libri petieritis C petentis PB¹ petetis B² f
 peteritis Beck rogatis L poscētis Ioh. a Bosco illum Sichardus ab illo ω
 cf Rönisch p. 375 et 441 327 hanc uirgam C uirgā hāc Jf defundere Cf
 defendere I'LB diffundere Sichardus 329 amī I. uel uid. 332 quidquid] C
 333 deest in L 334 curis PLf curas C om. B honeras B 339 la-
 crimis B 340 michi B 342 Nē L adprendere L adprehendere C
 apprehendere PBf 343 doceres B 344 si] sed f solacia] CB
 345 annisunt P Karior I. 346 es] est PB

tu, finis partus finisque future malorum,
 si te cura mei tangit, si matris honorem
 350 mente pia retines; quamuis sis carus et infaus,
 hoc magis aure auida dictis adtende parentis.
 primum disce, puer, quid sis post ista futurus,
 si patiens fueris; quod te mihi, care, futurum
 facta docent. fratrum sanctorum in parte manebis
 355 et requie securus eris, dum saecula cursus
 saeua suos peragunt. finito tempore longo
 hanc lucem repetens aeternaque regna uidebis,
 non maculata malis. sed erit concordia sanctis;
 nec morti locus ullus erit, nec bella citatis
 360 committentur equis, sed pax aeterna manebit.
 matri crede tuae, quae te cupit esse salutis.
 heu mihi, cur tristi uultu mea dicta repellis?
 quid refugis? miserere mei, miserere tuique!
 si liceat, prior ire uelim: uetat ecce! sed ibo
 365 tunc, cum uictorem te uidero, nate, malorum.
 quid sperare iubes? solus mea dicta moraris,
 solus adhuc etiam reuocas mihi, nate, dolorem.
 adnuis, an damnas et me fratresque genusque?
 quod ne forte uelis, oro te et deprecor. audi!
 370 his ego te paruam nutriui, nate, papillis,
 his precor, et lacrimas te propter, nate, profundo,
 ne remanere uelis: remanebis solus et orbis;
 non tibi iam frater est ullus. solacia uitae
 quis dabit? heu solus matrem confundere temptas
 375 et genus et patriam, si talia dicta recusas.
 o quanto melius uitam seruabis in aeuum,

348 future *Pf* future *C* futura *Lb* 350 carus *CPL om. Bf* 351 ad-
 tende] *CPL* 353 te *om. cum lacuna parua Bf tu L* 355 securis *P*
 356 seua *CL* 357 repetes *Fabricius, f* 358 sed erit conc.] nusquam con-
 traria *f* 359 locos *P* 360 committentur *P* comitentur *B* commiscuntur *f*
 sedet *f* 361 saluum quae te cupit esse *f* 365 tunc] *h̄ L* 367 mi *f*
 368 adnuis] *P* me *om. B* fratris *CB* 371 has etiam lacrimas *f*
 372 urbus *P* 373 frater est ullus] *f̄* super est (s. ullus *ss.*) *L* solacia] *CP*

- si facis ante deum, quidquid fecere priores!
 audenter depone metus, depone timorem,
 concipe mente deum; uires dabit ille uiriles.“
- 380 haec dum mater agit, puer ad praecepta parentis
 respicit, et solum ut se uidet esse relictum,
 sustulit in caelum uultus palmasque supinas,
 et sic noce petens aeternum numen adorat:
 quem secum sensu pariter nutuque rogabat.
- 385 uinceret ut regem, saeuos ut uinceret ignes.
 atque ita non segnis, nec pro puerilibus annis
 prosilit intrepidus, medios delapsus in ignes,
 et pugnat uictor, donec remearet in altum
 spiricus et fratrum peteret secreta priorum.
- 390 Dum puer ista gerit, soluerunt gaudia matrem:
 iamque ut erat lassata malis, iam uoce negata
 spirat ouans; interque manus conlapsa suorum
 concidit exanimis resolutaque membra quierunt.
 sic ipsa et nati sanctorum in parte recepta est.

377 quidquid] *C* 380 precepta *CP* 381 ut] cum *f* 388 et
 pugna *P* expugnat *f* 389 p^riorum *L* 393 membra *P* 394 ipsa et]
 ipsas *f*

EXPLICIT HYLARI DE MACHABEIS OPVSCVLVM TERTVLI-
 ANI DE EXCIDIO SODOME ET NINIVE :: *P*

Expliciunt uersus S. Hilarii in Natali Machabeorum Martyrum *f*
 (S. om. et in Machabeis *b*) *Subscr. deest L*

Eiusdem carminis interpolatum exemplar.

MARII VICTORINI AFRI,

VIRI CONSULARIS, DE MACHABAEIS ERVDITISSIMVM CARMEN.

[PRIMUM EDIDIT IOANNES SICHARDVS.]

Rex fuit Antiochus Syriae ditissimus olim,
in cuius regno mater natique fuisse
septem, ut fama refert, de sancta gente creati:
quos cura assiduo generis meminisse iubebat,
5 et legi seruire datae: sic nanque uolentes
de populo meliore dei sua iura tenebant.
rex audidus mutare fidem, mutare timorem
uoluit, et ut populo pariter misceret iniquo
praemia promittit matri, promittit et illis.
10 et quicquid posset totum perquirere regnum,
si demutaret mentes, sensusque priores,
cogeret et natos alios sibi fingere mores.
illa negat, tacitumque premit sub corde dolorem.
hanc postquam nulla potuit compellere praeda,
15 tentauit primum tormentis uincere saeuus.
pertulit illa tamen gemitus, et tristia regis
uerbera non timuit. uictum se uidit ut ille,
heu quid agam, dixit: uincor, quid plura? dolendo,
non tamen effugies, plus est quod plura dolebis,
20 in natos saeuibo tuos, licet improba perstes,

GFabricii: 4 assidui 5 namque

C (= *Corbeiensis*): *inscriptio deest* 2 fuissent 4 adsidui 5 legis
8 et ut] ut 9 promitti 10 possit conquirere 11 Si modo mutaret
14 compellere 15 temptauit 16 *Pr*otallit tristicia 17 at ille
18 uinci quod plorando 19 effugie 20 improba

hac certe ratione meum sanabo dolorem.

Sustulit illa manus, caelumque inspexit in altum
emisit gemitus, et talia uerba loquuta est:

tu licet et gazas tradas, et regna tyranne,

25 non capimur regum donis, nec munera sanctis

eripient promissa dei: spes certior illa est,

quae uitam nobis promittit tempore longo:

hanc sequor, hanc didici: non lubrica tangere regna.

sumere diuitias facile est, et perdere uitam.

30 sed licet et flammis post uerbera saeua mineris,

nil mutare potes: primis accepimus annis

uirtutem cum lege datam: mihi linquere certum est

quicquid saeue iubes. natis quod nunc dominaris,

hoc solum poteris, matrem turbare timore.

35 est mihi nanque deus spes, est mihi certa meorum,

per quem iam sperem te nullum uincere posse.

*coelum faue, coelique parens, te iusta rogamus.

rex fuit Antiochus, turbataque corda tuebant,

concutit et saeuos testatus lumine uultus.

40 miraturque diu possit quod foemina tantum.

*miles, ait, pare regi, quoque pare satelles,

uos famuli parete mihi, date regna furenti

foemineo tormenta malo, saeuire furentem

foemina me cogit, quod plus est, foemina uincit

45 regis iussa sui. sed non impune locuta est.

membratim pereat: septem nam perfida natos

intra regna tenet, quorum qui primus habetur,

hic primus pereat: pereant sic ordine cuncti.

23 emittens locuta 30 ministres 33 quod dura minaris 37 Coelum *om.*

41 quoque pare] pareque 42 data

22 sustulit 23 emisit locuta 24 licet et] et *om.* 25 capiamur nec
28 lubricata genere 29 et *om.* 30 saeue 31 nihil potest acci-
pimus 32 uirtute data 33 quicquid quod dominaris 34 timorem
35 cora 37 te *om.* 38 fuit testatur tuebant] tumultu. (*v al in ras.,*
o pr. m.) 41 pare miles ait 43 seruire 45 suis et impune
46 pereant 48 pereat perdat cunctos

cratibus impositos subiectis urere flammis
 50 cernat ut ipsa suos, sic cernat aspera natos
 poena aut quem maneat, celeres decet esse ministros.

Interea foecunda parens iam crine soluta
 astitit hortanti similis, iam pectore nudo
 ubera protendens, natorum alimenta suorum:
 55 non confusa stetit, natumque ut uidit ad ignes
 inconstante gradu timidum procedere, dixit:
 tu mea progenies, tu prima, respice matrem,
 tu nunc certe meus, me iam tu nate memento,
 te primum peperisti, tu nunc imitare parentem,
 60 sume meos mores, et regem uince tacendo
 tu poteris durare diu: sic tempora uinces
 perfida, ne superet sanctos uiolentia Regis.
 utere consilio, Regis ne damna timete,
 fortior est isto saxoque potentior ipso:
 65 ingredi ut iuuenis, patienter uince dolorem.

Ille modo ad matrem uultus, modo tollit in altum,
 dumque tacet, tacitusque rogat quem debet, et orat,
 non sensit rapidos subiectos cratibus ignes,
 corpus inane fuit, mater gauisa dolore est,
 70 et dixit: Vici, uincam si saepius orem,
 duret natorum uirtus incognita Regi,
 sed iam nota deo, populi qui pectora nouit.

Finierat primi partus foecunda dolorem,
 sed remanente metu pro pluribus anxia mater,
 75 dissimulatque tamen, ne Regem gaudia tangant.
 rex stupet Antiochus, nec credit posse sequentes

50 cernat ut aspera 52 soluto 55 in ignes 57 primus 58 me iam]
 matris 61 tu] tum

49 Gratibus inpositos subiectos 50 ipsas uos sic aspera (cernat *post*
sic om.) 51 Poe autquem manet 53 Stabat et hortanti pectore
 55 ignes: e *ex* i 57 prima me r. matre 58 nunc *om.* me iam tu
 n.] nuncet me n. 60 meos] metis 61 uincis 62 super et 63 con-
 silium dampna timeto 64 est isto] es certe 65 iuuenes 67 tacit
 quem] que 68 subiectos] subtus gratibus 71 regni 72 nostra deo
 76 credat sequens

- poenae tale genus simile peruincere natos.
 coepta iubet peragi, mater non territa mansit.
 sed tamen ut uïdit pallentem assistere natum.
 80 haec secum uoluens. aliqua iam parte leuata:
 ecce secunda mihi partus producitur aetas,
 quam similis fratri formoso pectore, dura
 si sequeris primi partus uestigia nostri
 esse meus poteris, et sic reparare salutem.
 85 quam iam frater habet, matris praecepta secutus.
 pone metus. Regisque minas contemne furentis.
 reghaque quaeque paruula habentia tempora dantur. *
 non poterit post ista tibi Rex iste nocere.
 temporis ecce leuis accensus cogitur ignis
 90 uirtutis locus est, languentem pone timorem.
 sume mores nostri generis si sensus inhaeret.
 hic qui scepra tenet. regno qui saeuit in isto.
 tempus inane cogit, regnum uitamque creauit,
 damnarique nocens aeternos sentiet ignes,
 95 tu securus eris. turba comitante piorum.
 accipe nate meos uultus. et respice coelum,
 autoremque deum per quem tibi uita paratur
 hac melior. fratrisque tui uestigia calca.
 non quod Rex iubet. sed quod deus imperat audi.
 100 sicut erat monitus matrem coelumque uideret.
 constitit, atque hilari uultu contemnere Regem
 coepit. et ut ridens ardentem irruit ignes.
 collapsusque iacens anima superante quieuit.
 mater ut hoc uïdit rigido sic ore locuta est:

87 quae paruo latitantia tempore 91 mores] animos 93 cogit]
 regit] creauit] cremare 97 auctorem 99 iussit 100 uidere

79 adsistere 80 aliquid 82 formosi pectoris duras 83 si] et
 84 et sic. rep.] si parere 86 contempne furentes 87 regna que q.
 paruola habentia (tia *in ras.*) tempore 88 rex isti: i *ex e rasura*
superioris uersus 89 accendere cogeres ignes 91 inherit 94 dampnari
 aeternus s. ignis 96 nate§ 97 auctorem 100 acelumque 101 adque
 helari contempnere 102 et ut] ut irruit ignis 103 conlapsus

- 105 felix parte aliqua. cum iam uis. nec potes omnes
 saeue tyranne meos trucidando uincere natos.
 te grauior nunc poena manet. crudelis. in igne
 quam patiere breui: deus hic nanque omnia cernit.
 iam duo securi contempto Rege manebant. 110
- 110 spes melior iam matris erat. iam tertius instat
 ecce locus poenae, si poena est uincere Regem,
 et seruire deo. laus est non poena furentis.
 tertius attrahitur iuuenis iubente tyranno.
 qui nondum sanatus erat furor intus et ira 115
- 115 saeuibat pariter, quod fortia pectora fratrum
 uiderat impauidi Regis superasse furorem.
 constitit ante pedes iuuenis florentibus annis
 egregius forma. dignus qui regna teneret
 dignior Antiocho. et sic meliora secutus 120
- 120 regna uolente deo. Mater cui talia fatur:
 accipe nate tuae securus dicta parentis,
 accipe, ne signis reddas uirtutis honorem.
 sunt tibi iam fratres pietatis sede manentes,
 iam locus est melior. quam regna labentia Regis, 125
- 125 quorum si proprios attingis pectore sensus
 uictor apud populos Regem superasse fereris.
 sicut fama tuos iam misit in omnia fratres:
 huc accede precor. sunt haec. sunt apta dolenti
 contempsisse nefas, et iura relinquere Regis 130
- 130 indomiti. quem nulla manet post ista uoluptas.
 At iuuenis tacito mittebat murmure uocem

113 iubente] mandante 114 satiatus 115 saeuibant 118 dignus]
 diro 120 uocante 127 omnia] ardua

105 cum iam non potes 106 cruciando 107 nunc om. 108 hic om.
 109 manebunt 110 spes iam melior 112 ferentis 113 adtrahitur
 iuuenes 115 saeuiebat 116 inpauidi 119 antioco secutus
 121 nate tuae] tu nate 122 signis 123 sunt iam tibi manentis
 124 iam melior locus dabentia 125 propriosattengis 126 apud
 fereris] terrenis 128 huc] hic 129 contempsise 130 quem] que
 131 uocis

- oranti similis, palmas tendebat in altum.
 subnixoque genu matris pingebat in ore
 qua licet aspectum corpus, qua turba tenebat.
 135 qui simul admonitus cratem conscendit in ignem
 intrepidus, certaue fide sua membra locauit,
 sanctaque quae superest anima inuiolata recessit.
 conciderant flammae tepida remanente fauilla
 illaesum corpus tellus adaperta recepit.
 140 At mater dubitans gemitus an gaudia sumat,
 haesitat, et querulo sic est sermone locuta:
 quid nunc dire paras? iussis paremus et omnes
 munera sed partus custos ne subtrahat ulla,
 sed licet ipse uelis non sum passura tyranne:
 145 omnes nam pariter pereant certamine tanto,
 temporis ipse tui mutes licet horride poenam,
 duraque quae sanctis eadem sententia natis
 sed grauiora paras, si sunt grauiora, minari,
 quodque meos cernis uultus horrore teneri,
 150 gauderes parte quoties decernis in isto.
 Ardet at ipse magis rapida rex concitus ira,
 cotemnique putat, nec sicut caetera fratrum
 turba ferat poenas, matrem hoc quaerere sentit
 dura in exitium quartum adducere natum
 155 pene manu uoluit, lassati nanque ministri
 nec regis furias. nec regem ferre uolebant.
 proh pudor, erubuit uultus ostendere matri

corrup
 quae
 fere d
 ciuemo
 mittant
 onis d

133 figebat 135 ignemque 150 partem in istam 152 contemni
 cetera 153 hoc quoque quaerere 154 duraque in producere

133 matri 134 quia turba 135 ammonitus gratum ignis: *i in e al.*
 136 intrepidus 138 considerant fauillae 139 Corpus inlesum *post u.*
 139 *sequitur u.* 137. que quae] queque 140 sume 142 parem: sed
 143 sed munera custos ullum non] ne tyrannē 145 ut non om̄s
 pariter tanti 146 ipse tui] statui horrida pena est 147 quae *om.*
 148 sed] si parasti sunt 149 teneris 150 gauderes partē quotiens
 152 contemni] temptari ne 154 durat 157 pro pudore uultus
 (lacuna 6 litt.; in marg. antiqua m Noluit)

- natus, et attonita mente confundere coepit.
 hunc postquam stantem summisso lumine uidit, 160
 160 talibus aggreditur dictis, monitura timentem:
 a primo quartus partus mihi quartus ab imo,
 quae nunc uerba tibi, quae possum dicere nate?
 hoc nisi quod solum durata potentia tecum
 sit simul et uirtus, sanctaeque originis auctor 165
 165 illi debemus regi quodcunque rogamur.
 ille dedit nobis Abraham cum semine sancto,
 per quem nobilitas, per quem genus omne probatur,
 quod manet in dominum, sanctus qui nascitur Isac,
 tunc cum iam nullum natum sperare senectus 170
 170 sponte sua poterat, sterilis quia Sarra manebat.
 attamen haec peperit, generique propagine coepta
 ex insperato remanent tibi Sarra nepotes,
 Esau et patriam deductus Iacob in unam.
 quos precibus partu gemino peperisse Rebecca, 175
 175 hinc sumus, hinc orimur. genus hoc tibi nate petendum,
 tu tibi pande uiam generis, qui arce priorum,
 quorum progenies totum dispersa per orbem
 inuidiam patitur, dominum quia sola potentem
 mente colit. mixtae nec turbae accepit iniquae. 180
 180 quid tibi cum tristi uultu? quid lumina terrae
 fixa tenes? coelum potius, coelique parentem
 conspice, ne dubita. mater tibi prospera monstrat.
 quicquid id est. patienter audi, consenti *

158 attonitam mentem 159 summisso 163 solum] coeli 164 et
 sanctae 168 sanctus cui 173 Esauus 174 precibus] certum est
 176 quis in a. piorum 178 patitur? 179 accessit 183 consensibus auge

159 uidit] uit 160 adgreditur 161 quartus a primo 164 Sic simul
 sca que originis (ge in gi al.) 165 rogamur] negamus 166 abraham
 168 in dñm scm isaac 169 senectus 170 sterielis. 171 sel tamen
 peperit 172 patria iacob unam 174 partum geminum (peperisse
 Rebecca om., in marg. crux add. +) 175 hinc corimur 176 qui arce]
 que asee 179 mentem 181 tenens 183 post consenti spatium
 uacuum

- turba nate meae numerumque hortare sequentum.
 185 Nec decreta parens luctus et gaudia mixta
 finierat claros monitus, tum luminis orbes
 ipse leuat, matremque oculis attendere coepit,
 nil iam triste gerens. Habitus, uultusque fatentur
 se timuisse nihil, nisi tristia uulnera matris
 190 per partus diuisa suos: sed et ipse citato
 elapsus manibus cursu conscendit in ignes,
 mira loquar, non flamma comas, non contigit ora.
 exanime ut corpus flammis superauerat ignis,
 ore patente tamen tacite qua spiritus iret
 195 unde acceptus erat pariter cum sanguine fugit.
 hoc ipso est gauisa parens, quod qui modo tristi
 constiterat uultu, fretus quod pectore tuto
 paruerit monitis, Regis contemptor et irae.
 sic exorta tamen cum Rex dubitaret in illos
 200 qui superant gemitusque daret, pia turba ministri
 Regem execrantur, tanto sermone querentes:
 protrahe, quid dubitas? nulli iam parcere debes.
 nec potes, ut cupias, decretum rumpere nulli:
 appello regem totum qui temperat orbem,
 205 qui mare, qui coelum, coeli cui sidera parent:
 quod nisi producis, timor est, iam segnius instat.
 iam sentis quem poena petat, iam gloria nobis
 parte in utraque manet. liceat producere nullis:
 nam quoscunque tuum iussisti excedere regnum.
 210 forsitan hoc mortem credas furiose tyranne.

184 turbam n. meam 193 flammae 199 exorsa 205 sidera 210 morem

184 que *om.* 186 monitus] minus orbis 188 Nihil fatentur *et.*
corr. 189 se] sed tristitia 190 sed et ipse] sequi ipsa citatos
 191 elapsus 192 contingit 193 corpus ut exanime flamma s. ignes
 196 gauisa] diuisa 198 parauerat contempto retise 199 tamen] paren^s
 200 pia *om.* ministris 201 execrantes tacito 202 protrahere
 205 coeli cui] cui celi 206 signiu 208. utramque liceat] licet nos
post u. 209 duo uersiculi 211 et 212 nostrae *ed.* (Seutia—furorem *et*
 Himpetuum—priorum) sequuntur in C 210 creda

	longa magis uita est, regnoque potentior isto quod regis, extrema huius iam parte moraris?	215
	hos quoque si metuis superant aetate minores, contemptuque simul uici tua regna superbe.	
215	sed perage imperium, nec partus diuide nostros. hos quoque da flammis, et uiribus utere regni, mortalis tamen es, nec in aeuum regna tenebis.	220
	Concipit Antiochus furias, saeuusque tyrannus exhibet, et gemitus intra sua pectora uoluit.	
220	consentit cum mente color. tristisque grauatos attollit uultus, et talia uerba profatur:	
	haec tua libertas. et dira potentia linguae, atque hic quem tumida portas ceruice rigorem senties ira tibi Regis, quid tempora possint.	225
225	si nondum es satiata malis, et fingere tentas laetitiam, luctusque tuos in gaudia uertis, non mutabo necem, gaude, laetare, triumphare, dummodo sic uincas, ut sis suprema tuorum.	230
	sic furiosa nimis natorum funere gaudes?	
230	hoc quoque do flammis, hoc nec mutare potestas ulla potest decreta, tu laeta uiue superstes *	
	natis orba tuis, et ne mea iussa morentur ordo suos peragat cursus. Producite natum, nec uano pereant ignis dubiusue uidere *	235
235	Rex post ista reor timor est mihi foemina nullus praecipua de gente tua produceris iudex quam specie mirande puer, cui pectore uirtus	240

214 uincunt 224 sentiet irati regis 231 tu] modo tu 236 prae-
cipuus index

211 Vita longa magis regnoque 213 hos quos q: si superantia etate
minoris 214 contemptaque 215 partos 218 concepit 219 et om.
220 dolor tristisque grauatus 222 dura 223 *litt.* eruce rigorem *al.*
m. postea add. 224 senties tibi ira regis quid tempore possunt
225 nondum] non et f.] effingere temptas 226 tuus 229 animis
funera 230 hoc] | oc (*paene euanuit*) potestis 231 potes tula
etauiua 232 orbata 233 suos pergat 234 nanoñ dubiu siue
235 rear . 237 specie pectore

firma manet, iam quae poterat uel uincere Regem.

- Ad quem sic placido mater sermone locuta est:
- 240 si dare complexus matri tibi nate liceret,
 confiteor soli post uulnera nate dedissem.
 sed me dura uetat, et tristis potentia Regis
 denegat amplexus. dum sit uox libera nobis,
 et liceat meminisse dei, legemque tenere
- 245 non a rege datam, sed quam deus arbiter orbis
 tradidit, et mundi rector, Mosesque petitam
 accepit, populoque dedit, cum maxima laus est
 nosse deum. merito cui nos tribuamus honorem.
 tu modo ne dubita monitis parère parentis:
- 250 sed uigor et uirtus. penitusque in pectore toto
 mens maneat iam plena deo. Sic fortior aetas
 quam Regi sperare fuit, sperare iubentem,
 o quanta uirtus, quanta est fiducia forti?
 sed tamen quid dubitas medias euincere flammās?
- 255 uictor eris, mihi crede puer, uictorque redibis,
 ossibus et ualidis miscebit corpora neruus,
 seruatasque animas iterum in noua uiscera reddit.
 sed ne forte tamen rapidus te terreat ignis,
 fratrum sume animos. aeternumque inuoca numen.
- 260 Iussa facit, tacitusque deum testatus. et orat
 murmure quo poterat, puerum non impedit aetas,
 non iam timere necem. matrique uolenti *
 paruit, et dicto citius superirruit ignes.

242 et tr.] tristisque 243 sed neget 247 cum] quam 251 sic] sit
 252 iubentis 253 o q. est uirtus fortis 254 tamen] tu 255 (mihi
 crede) 257 reddet 259 inspicere 262 amplius haud timet ille necem
 263 ignis

238 iamque poterat 240 complexus 242 uetate tristis 244 et]
 enim dei] dñm 246 petita 248 meritis tribuamus] demus 250 sed]
 si toto] tuo 253 fiducia in ras. 254 peruincere 255 erās
 sectorque redebis 256 miscebat corporea 258 te om. 259 nomen
 260 tacitus qui testatur 261 quod 262 timuere nec ē/// (ē ex
 est al.) 263 et d.] edicto inruit

- 265 cesserunt flammae, cessit dolor omnis, et una
 corpus et ignis erat, corpus superauerat ignem.
 spiritus ante tamen placidas superauerat auras.
 Laeta dolet tacite mater, pressoque dolore 270
 laetitia, luctusque suos in gaudia uertit. 271
 non de praeteritis sed de puerilibus annis 273
 270 qui superant, ne forte negent. ne forte timorem
 concipiant animis, regenique accendere malint. 275
 quo minor est aetas. maior metus. anxia secum
 diuidit et curas. et spes. et sic timor una
 luctantur. matrisque piae per uiscera cursant.
 275 spes tamen est melior natum ut producere uidit.
 et procul intrare uideo quid possit in isto 280
 spes conferre mihi. uultus agnoscere nostros
 debet, et hic fratrum numero parère suorum.
 forsitan hunc solum puerilia pectore tangent.
 280 indignaque feret, quod sic uelut hostia detur.
 alloquar, et paucis conabor dicere uerbis: 285
 sit memor ut potius generis, quam temporis huius:
 si te nobilitas generis, si tangit origo,
 respice nate tuos. et nos quoque respice nate.
 285 noli annos memorare tuos, puer incipe furtime
 pectore ferre deum, tradent hoc secula seclis 290
 quod tua sorte petis: det nunc exempla futuris
 temporibus. dona te precor quoque amplius hic est.

266 superauerat 267 pressitque dolorem 271 regiq; accedere
 276 intransent uideam 278 fratrum et numero 285 furtime] uerum
 287 tu forte des 288 donate-quoque] mundo quod ames nil hoc

264 oms 265 erat sed corpus 267 tacitis 269 sed de] de om.
 270 timore 271 animo regique 272 quod axia 273 et Incuras
 sic om. 274 currunt 275 producere uidit] procederent 276 pro-
 culiterre cor uideo 277 agnoscere 278 numerus 279 hunc] et
 hunc tangat 280 ferat 281 adloquar paucis hic conabor 284 tuos
 et nos] tuo israhel 285 incipisti forti 286 seculum seculis
 287 quod tua fortis etas et nunc

- cogita quae fugias, et quae meliora petantur.
 290 non te sollicitet inanis falacia Regis:
 et crescant ista nunc in contraria uictor: *
 spiritus extinxit flammās, sic deinde recessit.
 quod dederat corpus tellus adaptata recepit.
 sanctaque quae superest anima inuiolata recessit.
 295 Quamuis lassa parens per tot sua uulnera Regem
 pertulit, at summo pariter manibusque supinis
 has habuit uoces, et talia uerba locuta est:
 qui tenes imperium coeli, terraeque, marisque,
 sydera qui coelis. qui das animalia terris,
 300 aequoribus pisces, et talia qui uerberas auras
 ad prima meae cupidae fiducia surgit,
 qui chaos implicitum caeca caligine misces,
 diuidis in partes. et das noctemque diemque,
 lunam cum uario sole, et qui tempora seruent.
 305 nocte dieque iubes lumen parere per orbem.
 et post haec hominem cuius de semine mundus
 completur, mortale genus et lingua liquescit
 dissona per gentes, sapor est tamen omnibus unus,
 sed qui mutauit meritis hominumque loquelas.
 310 longa referre mora est, coeptis insistere certum est:
 tu mare diuisum uirga uoluisti tenere,
 dum pede per siccum populus transcenderet aequor

289 cogita] respice et quam 290 nec te miseri fallacia 291 sed
 crescas ipsi 292 extinctus flammis. 296 ast animo pariter 298 tenes
 regis 299 animantia 300 et talia] uentum uerberat 301 ad te
 prima mei 302 miscens 304 lunamque et rapidum solem qui
 305 (nocte-orbem) om. 307 et] tum 311 uoluisque tenesque

289 petentur 290 fallacia 291 crescunt 292 extinguit 293 dede-
 rat: *litt.* derat *in ras al. m.* corpus] carpis 294 secta que superest
 295 tot] quam uulnerauit rex 296 protullit et summo 298 tenes
 299 terre 301 ad primam meae 302 implicitum caliginem isces
 303 diuides 304 lunamque cum sole uarioque tempore 305 noctem
 diemque orbem: o *ex u al.* 307 completur liquescit 308 hominibus
 309 loquellas 312 populum transcenderiequor

- Aegypti effugiens mortem, regemque Pharaon
 qui sibi sanctorum numerum seruire iubebat.
 315 quem tua maiestas Mose duce transtulit amne,
 seruatumque tua totum uirtute redemit. 320
 terra dabat fructus, quos te cogente ferebat,
 occupat et totis quaesita lymph a latebris,
 humor erat nullus, cuncti clamore querentes
 320 posebant Mosen dare sitientibus undas.
 ad quos ille breui sic est sermone locutus: 325
 credite posse deum quicquid petieritis illum
 sed tamen hanc uirgam annemque diffindere saxum.
 ut ueniant fontes tota regione morati,
 325 percussitque simul, dicto uelocius omnes
 emisit saxum fontes dulcedine prima. 330
 confiteor totus cum sit tibi debitor orbis,
 tu quicquid possunt gentes, potes omnia solus. 332
 tu mortale genus curas, onerasque, leuasque. 334
 330 te precor attonita mente confirma timentem: 335
 ne desit fratrum numero meus infimus infans,
 ignarusque sui, quem iam procul ecce teneri
 conspicio, turba circunueniente frequenti.
 hunc propter solum lachrymas, quas cōmouet aetas,
 335 unus enim superest. de quo mihi maxima cura est. 340
 ne tener ignoret qua sit de gente creatus.
 hunc ego si possim secreto apprehendere solum
 blandirer. patriumque genus, patriamque docerem.

315 omnem 318 quaesitam 320 dare] daret ut 323 annemque]
 durum 325 amnis 327 sic tibi 330 confirma mente 334 lacrymas
 337 apprehendere

313 mortis pharao 314 numero 315 transtulit annem 316 diremit
 318 quesitas 319 umor querenter: ter (*pro tur ut uid.*) in *litura al. n*
 320 moysen 321 breui sermone sic est 322 illum] ab illo 323 amneque
 defundere saxu in *litura (antea fuit ab illo)* 324 ut: t in *lit. (pro*
m?) uenient morati] rorari 326 fontis 328 quidquid 329 onorasque
 330 timente 331 infirmus 332 ecce 334 lacrimas cōmouit
 337 apprehendere 338 blandirem et patrium genus

- sed quacunq̄ue tamen potero solatia mittam :
- 340 parue puer. tenerisque tuis mihi charior annis.
charior es regno. uita quoque charior ipsa.
tu potes in totum uictricem reddere matrem.
tu finis partus, finisque future malorum.
si te cura mei tangit. si matris odorem
- 345 mente create tenes. quamuis et charus. et infans,
hoc magis aure pia attende parentis.
primum disce puer quid sis post ista futurus.
si patiens fueris. tunc te mihi chare futurum
facta docent. fratrum sanctorum in parte locatus,
- 350 et requie securus eris. dum secula cursus
saeua suos peragunt. finito tempore longo
hanc lucem repetens. aeternaque regna uidebis
non maculata malis, sed erit concordia sanctis.
nec morti locus ullus erit, nec bella citatis
- 355 exercentur equis, sed pax aeterna manebit.
matris. crede. tuae quae cupit esse salutis
haec mihi cur tristi uultu sic dicta repellis ?
quid refugis ? miserere mei, miserere tuique.
si liceat prior ire uelim. uetat ecce, sed ibo
- 360 tunc cum uictorem uidero te nate malorum.
quid sperare iubes ? solus mea dicta moraris ?
solus adhuc aequum renouas mihi nate dolorem ?
annuis. an damnas sed me fratresque. genusque ?
quod ne forte uelis oro et deprecor, audi :
- 365 hiis ego te paruum nutriui nate papillis.

340 carior 346 pia dictis attende 351 longo] certo 352 repetes
356 matrem c. t. semper cupidam e. s. 359 uetor 360 uidero] cernam
363 sed] quoque 364 oro te et 365 his

339 sed] si solacia 340 tuas 343 futureꝝ 344 matri sudorem
345 creare tenes inter 345 et 346 tamquam nouus uersus haec uerba:
Altius attolens oculos 346. hoc] hec aure apia adtende (nulla lacuna)
347 ista] ita 349 locatus om 350 et requies sc̄orum eris 352 repeñtens
354 Hec nec 356 quae te cupit 357 sic om. 359 priori reuellim
sedebo 360 te uidero nate 362 equam reuocas 363 An uis an
dampnas fratrisque

Deest
qua
d

- te precor per has, quas noui fudi meorum. *
- ut remanere uelis, remanebis solus et *
- non tibi iam fratres dederint solat̃ia uitae: *
- defecerunt, unum, unum quod superest, matrem *
- 370 et genus et patriam si talia dicta recusas. 375
- heu quanto melius uitam seruabis ,
- si facias tandem quicquid fecere priores:
- audenter depone metus. depone timorem.
- concipe mente deum. uires dabit ille uiriles.
- 375 Haec dum mater agit, puer ad praecepta parentis 380
- respicit, et solum se uidit esse relictum.
- sustulit ad caelum uultus, palmasque supinas.
- et sic uoce petens aeternum numen adorat,
- sensu et sic pariter secum nutuque rogabat:
- 380 uinceret ut regem, saeuos et uinceret ignes. 385
- atque ita non segnis, nec pro puerilibus annis
- prosiluit intrepidus medios dilapsus in ignes,
- et uicit quicquid erat, sic ut uitam iniret in altum *
- spiritus, et fratrum peteret secreta priorum.
- 385 Dum puer ista gerit soluerunt gaudia matrem, 390
- iamque ut erat lassata malis, iam uoce negata.
- suspirans, interque manus collapsa suorum,
- concidit exanimis, resolutaque membra quierunt.
- sic ipsa et nati sanctorum in parte recepta est.

FINIS.

366 te per ego has precor, et fletus lacrymasque meorum. 367 et]
 et huius 369 dedecoras fratrum sanctissima nomina, matrem. 371 ser-
 uabis in aeuum, 376 uidit ut esse 383 Vicit quicquid erat sic ut u.
 iret i. a. 384 piorum.

367 solus et] et solus 368 dederint] tui solacia 369 unum *semel*
 370 patria recuses 371 quantum 372 tandem] ante dñm quidquid
 facere 373 audenter: r (an s?) ex & 374 uirilis 377 sustulit
 supmas 378 nomen u. 379 om. sed inferiori in marg add. al. m. Et
 sic secum sensus pariter 380 uincere que ut regem 381 adque
 382 medis 383 quicquid sic ut] si (ut om.) 384 piorum 387 sus-
 pirat conlapsa post 389: Finit de machabeis.

HILARII DE EVANGELIO.

XB

Christus hic flos <est>. decor <hic> est fonsque perennis.

hunc postquam uerbo conceptum numinis alti
plena deo uirgo utero est enixa pudico
effulsitque nouus terris gaudentibus infans.

- 5 protinus impleuit totum lux clarior orbem.
desuper astra pios inhiant spectantia uultus,
atque decus tantum iam terris inuidet aether.
at tellus ridens laetatur germine sacro,
spargit humum uiolis alieno tempore quotque
10 area purpureos submittit caespite flores.

Omnia festa nitent: gaudet mare, nubila, uenti;
te solum trepidare metu. te, perfide serpens,
ille dies aegrum uidit pallente ueneno
quassantemque caput et pectora dira terentem,
15 quod salus e caelo terris. quod tutor adesset.
saluandos populos quaerens a faucibus atris.
ereptam plagis plebem. maestoque ululatu
prosequeris hominum uitam mundique salutes.

- Interea et sidus exortum numinis alti
20 apparet caelis et terras lumine complet.

Carmen hilarii pictauiensis episcopi de euangelio *G* (*cod. Sti Gall 48 s. VIII*) *r* = *Rettig*, π = *Pitra*, *p* editor XB | Christus benedicet *interpretatur* π *ex* $\tilde{X}P$ *uel* *XPI* *corruptum* *puto* *p*

1 hic flos decoris fonsque *G* *corr.* π flos] floret *r* fluidi *Halm* decor
is *r* 6 pios] l' *ss. al. m. G* uultus (*m al. m.*) *G* 7 adque *G* (*r*)
tantum] tñ *G* 9 quotque *p* q̄tq. *G om. r* natis π 10 aurea *G* *corr.* π pur-
pureas *G* caespite *G* 13 pallente *G* pallere π 14 tenentem *G* terentem *G t.* π
15 et (*e al. ss.*) *G* 17 ereptamque *r* plebem plagis π mesto *G*
18 prosequens π 19 exorti *r* nominis *G* *corr.* π 20 celo *G*

agnouere Magi stellam cunasque requirunt.
munera sacra ferunt, myrramque et suauia tura.
tura deum moustrant, designat myrra sepultum.

Salue, uera dei proles, puer aethere missus.

25 non commune genus nec moribus edite nostris:

innuptae matris pignus uterique pudici
partus et intactae mirandus uirginis infans.

quamuis illa pio iacet se nomine matrem,
fingentis quendam uentris imitata tumorem.

30 ostendetque tuas cunas risuque salutet.

uirgo tamen mater et magni coniugis expertus
ignorat causam subolis, sed gaudia nouit.

tu sacri sermonis opus, satus ore paterno,
uerbigena diues, linguae mirabile germen.

35 commixtumque genus caeli terraeque, potenter

ut caeli terraeque simul te cura moueret.

tu uirtute leo, placidis tu mentibus agnus;

tu stator gladiusque patris: tu dextera summi,
uiuorum iudex, iudex tu luce carentum.

40 cunctorum genitor solum te dicere natum

dignatur, solum communis cura parentum:

heres tantorum solus tu iure bonorum.

Hunc tu olim, dictis uariata imagine rerum,

spondebas terris, genitor, per carmina Regum.

45 perque prophetarum uoces, per sidera caeli;

per Seraphin Cherubique tuum, modo pandere fas sit

excelsa secreta poli: nam quattuor altum

circumdant solium uariis animantia formis:

47—51 Apocal. 4, 6—8

23 sepultum π sepu . . . (*tres uel quattuor litt. abstersae*) ζ sepulchrum r

24 misso ζ corr. π 29 quandam ζ corr. π tumorem π minores ζ

33 satis ζ corr. π 36 moneret ζ corr. p maneret π 38 sator ζ

corr. p satus π 44 regum | dī sal' (*i. David Salomo*) *al. ss.* ζ 47 excelsa p

o celsa ζ carmine celsa π 48 circumdant ζ 49 sunt ora | sē ore ζ

statore r alias stant ora π

- primum hominis facies, aliud sunt ora leonis,
 50 inde aquilae uitulique caput. his omnibus alae;
 diuisae officiis hae sunt; nam maxima summi
 ora dei uelant semper faciemque coruscam
 praetexunt, nimius noceat ne fulminis ardor
 optutuque sacer feriat ceu fulmine mundum:
 55 atque aliae inuoluunt similes uestigia sacra,
 ne forte incendat pressas uis ignea terras;
 ternaque tum binae uolitant per moenia mundi
 auratasque ferunt pennas, et lumine multo
 peruigiles discunt urbes actusque precesque.
 60 Haud dubia his formis Christi monstratur imago.
 namque et homo est Christus, mortis gustator amarae.
 et uirtute leo est. indoctos caedere ferro;
 et uitulus, quoniam est peccantis uictima mundi,
 qui bene pro cunctis impenditur hostia terris.
 65 quid facies aquilae post haec, quid forma requiris?
 permittit praedam caelo sacer ales; ouans is
 Christus erit, terris raptum quem colloquet astris;
 namque ille in caelis placido bonus interuentu
 uulnera peccantum celat, grauiora parentum
 70 mitigat et terris iratum temperat ignem.
 Tu qui terrigeno referens ueniam, ipse propagans.
 ac tu, magne pater, natum pietate quietus,

50—59 Isa. 6, 2

50 ui. .li G 51 hae sunt] h/s̄ (post h una litt. erosa uermiculo) G
 hae stant r 52 uelant p uolitant G semper] circum π 54 optatum G
 corr. p oppetitum π feriat p feritet r feceritet (litt. ce abstersis) G ceu]
 neu π 55 aliae: litt. i uermiculo uiolata G alae π 61 gustatus ut uid. G
 corr. r 62 indoctis G corr. π 65 faciei aquile G corr. π faciet
 aquila r qui formam requires G corr. p quis forte requirit uel si forte
 requiris π 66 ouantis G corr. π an ouanter? 68 placidus bono G
 corr. π 69 grauis ora (ss. grauiora) G an grauia ora? 71 Tu qui p
 Actuque G (Ac olim uidetur superscriptum fuisse uoculae At insequentis
 uersus) Ac tu qui π 72 At tu G corr. p Et tu π natum G (non
 natu)

sublimi residens solio, opera ardua cernens;
oceani ceu forma maris uitrique elementi.

75 tum senior domino seruit chorus hymno peritus,
bis duodena uirum facies, et crinibus albis;
caesariem rutilae ex auro pressere coronae
inuoluitque humeros stola candida, mitis amictus;
80 surgentes crebro capitis uincimina ponunt,
te dominum linguis, te consona uoce canentes:

Agie, sancte deus, uigor ignee, celse Sabaoth!
teque genus hominum celebrat sermone frequenti,
te pecudes uolucresque sonant, te muta loquuntur,
te cānit omne nemus, colles uallesque supinae;
85 te uenti strepitant, pelagi te murmurat unda.

sacrorum ritu uario templisque dicatis
in nemore incluso, sculptis de marmore templis,
aere cauo positis signis picturaque inani,
te gentes populique colunt, tibi uota precesque
90 suscipiunt, numenque tuum nomenque requirunt.

Ac uelut in tenebris errat, cui lumen ademptum:
sentit adesse hominem; qui sit, ubi denique sistat,
nescit, et ignarus per inania brachia iactat,
prendere si possit tactumque adsistere saltem:

95 non aliter gentes, caecis erroribus actae,
ante oculos positum quaerunt; sed lumine cassae,
transiliunt ipsum quem quaerunt; ludicra captant
effigiesque locant uarias et nomina mille
imponunt uni, si possit adesse uocatus.

100 illos culpa premit grauior, quibus adstitit ipse
ante oculos doctor uerus; quibus ore locutus,

73 sq. Apocal 4, 6

75—80 Apocal. 4, 4. 10

73 solio residens π 78 amictum *G* corr. *p* 79 ante ponunt *al. m.*
de *add. G* 84 sopinae *G* 86 templis *G* templi π 90 suspiciunt *G*
corr. r nomenque t. nōq, *G* corr. π 92 quis sit π *in marg.* iudēi
pagani *G* 94 assistere *G* 97 trāsiliunt *G* 100 adstetit *G*
101 doctos *G* corr. *r* loquutus π

- quos prece, quos dictis monuit, quos denique factis.
 nec uidere tamen caeci, cum lumen adesset
 per populos clarum, factis celebrans genitorem.
 105 namque iacebat homo, pallenti marcidus ore,
 cui inerat morbis corpus compage solutum
 uiuentisque animae dudum iam mortua membra.
 „Surge, ait, atque tui iam lecti baiulus esto.“
 exilit atque alacer humeris uehit ipse cubile.
 110 ecce trahebatur caecus, quem lumine mater
 ediderat uiduum, communis lucis egentem,
 non totum natum, mundi quia parte carebat.
 ut uidit, miseratus ait: „Hunc cernere iussi!“
 protinus ad caelum caecus noua lumina tollit.

*

*

*

108 Matth. 9, 6

110 Ioh. 9.

105 humo *G* corr. π 106 morbi π 109 marg. de caeco nato *G*

I.

AVCTORES IMITATORES.

SIGLA PARAGRAPHO ¶ ORNATA:

ipsius Cypriani G Genesis. E Exodus. L Leuiticus. N Numeri. D Deuteronomius. IN Iesu Naue. I Iudices. Bell. Belliquiae p. 209 sqq.	Incerti S de Sodoma. Ion. de Iona et Ninive. Incerti Sen. ad senatorem. Hilarii H Genesis. M de martyrio Maccabaeorum. Eu. de Euangelio.

uid. M. Hertz, *Analecta ad carminum Horatianorum historiam*. IV. Breslau 1880 p. 22 sq. — M. Manitius, *zu spätlateinischen Dichtern*. Z f. d. österreich. Gymn. 1886 p. 410 sq. — G. Schepss, *Berliner philol. Wochenschrift* 1890 p. 602. — Cl. Marius Victor rec. C. Schenkl (*Poetae Christiani minores pars I*) p. 352 sqq. — John E. B. Mayor, *the latin Heptateuch*, London 1889.

3 immensus-deus ¶ E 170. 452 L 230 N 557. Dracontius Satisf. 1 Rex immense deus. 13 Vergil. EV 26 graminis . . herbam. ¶ H 101 herbarum varia consurgunt gramina campis (cf. D 160 rident gramina.) 20 Ouid. M. XI 341 fecit auem et subitis pendentem sustulit alis. Sil. 12, 94 suspensum librans medium inter nubila corpus Enauit . . ales cf. Statius Th. III 463 Claudian. IIII cons. Hon. 543 id. 1, 76. ¶ G 290 non uolucres leuibus suspendunt corpora pinnis.	21 Vergil. G II 154 in spiram tractu se colligit anguis. 34 Persius V 56 hic satur irriguo mauult turgescere somno. 38 sq. Victor I 386 quod dulces nati postponendique parentes Coniugibus. 40 ¶ E 772 septima perfecto uirtutum fine quieuit. 51 Vergil. A VI 255 primi sub lumina solis et ortus ¶ N 185 prima (?) ad lumina solis cf. G 273. 306 N 729. 54 Vergil. A II 782 leni fluit agmine Thybris. 54 sq. ¶ G 72 has inter sedes et . . hortos.

- 56 Victor I 269 sqq. fons rigat . . .
 Quadrifido tumidum laetus caput
 amne resoluens.
- 59 Victor I 271 iugi nam gurgite
 promptus.
 ¶ E 1099 sapphirus hanc sequitur,
 cum qua carbunculus ardet.
 c. ad Fl. Felicem de resurr.
 mort. 214 prasinus inde nitet,
 illinc carbunculus ardet. Victor I
 282 fulmineo rutilans carbunculus
 ore coruscet.
- 60 Victor I 278 regna Euilantum.
- 62 amoeno: ¶ G 1191 fluuium . . .
 amoenum.
 Victor I 288 tertius hinc rapido
 procurrrens gurgite Tigris It comes
 Euphrati, iuncta quos mole
 ruentes . . .
- 66 Vergil. A VIII 114 ne trepidate
 meas, Teucris, defendere naues.
- 67 Vergil. A VII 67 ramo frondente.
- 68 noxale: ¶ G 97 poma . . noxalia.
- 70 Vergil. G II 429 nec minus interea.
- 81 Vergil. E VIII 40 poteram ab
 terra contingere ramos.
 Sedul. I 98 aliquos nitor contingere
 ramos.
- 84 Auitus III 637 nube serenum.
- 89 ¶ G 322 ergo ubi nudatos . . .
- 105 Prudent. perist. XIII 37 uipereis . .
 uenenis.
 Victor I 419 plus quam uipereo
 mortem allatura ueneno. Ennod.
 C 9 Vog. nubila uiperei qui gestat
 corda ueneni.
- 109 Vergil. A XI 668 cruentam mandit
 humum.
- 120 Vergil. G I 219 at si triticeam
 in messem.
- 121 Vergil. E V 39 carduus et spinis
 surgit paliurus acutis.
- 124 sq. Victor I 518 sq. donec te
 lenta senectus Terram, quod
 magis es, faciat terraequerefundat.
- 129 ¶ G 313 lapsa meatu Perceleri.
- 130 ¶ S 161 apex flammae.
 ¶ E 1332 dum uolucris deferuet
 apex numenque praesentat.
- 131 Victor I 520 caelum defendere
 membris . . .
- 132 Victor I 521 ueste tegit pecudum
 miserans uitamque tueri.
- 139 Victor II 208 sqq. arua Cain
 duris uertebat pingua rastris . .
 Abel Innocuas pascebat oues et
 lacte parentes.
- 140 Vergil. A VII 539 et terram
 centum uertebat aratris.
 Horat. S I 1, 28 ille grauem duro
 terram qui uertit aratro.
 ¶ G 737 inde senex curuo terram
 dum sulcat aratro.
- 144 Victor II 216 frugibus ille nouis,
 nioeo magis hic litat agno.
- 145 adipemque niuaem: ¶ E 988.
- 147 Vergil. G III 479 incanduit aestu.
- 154 Vergil. A XII 664 tu currum
 deserto in gramine uersas.
- 155 frendens: ¶ G 1159 frendentesque.
- 156 Vergil. A V 515 caelo speculatus.
- 161 Victor II 255 et tanto leuiter
 pro crimine punit.
- 162 Vergil. A. XII 691 sanguine
 terra madet.
- 171 Vergil. A VI 646 Thraecius . .
 sacerdos Obloquitur numeris
 septem discrimina uocum.
- 189 sq. Iuuenal. XIII 117 incude
 adsidua semperque ardente
 camino.
- 189 sq. Aediluluf. X 3 sq. diuersisque
 modis sapiens incude subactum
 Malleus in ferrum peditatstridente
 camino.
- 198 Lucret. III 1036 sopitus quietest.
- 211 orbes: ¶ G 315.
- 216 Stat. Th. V 668 sociae ueritus
 commercia uitae.
- 222 summula: Iuuenal. VII 174 Auson.
 Ep. 15 (7) 23 P.
- 224 ¶ G 295 uenturisque parens
 seruabat semina saeculis.
- 229 pertaesus: Sueton. Aug. 62 p.
 morum peruersitatem eius. Iustin.
 38, 9, 4.
- 238 Victor II 364 monstra hominum,
 celsa membrorum mole gigantes.
- 240 cf. Iuuenal. XII 100 ut sit magna,
 tamen certe lenta ira deorum est.
- 245 sqq. Vergil. G III 243 et genus
 aequoreum pecudes pictaeque
 uolucres
 ¶ H 11 gens hominum pecu-
 desque ferae pictaeque uolucres.
- 247 sqq. ¶ G 290 sqq. non uolucres
 . . . Nec fera celsi iugo deuicit
 marmora colle . . . mors omnibus

- una est. N 446 ac uelut in totos pariter nex una ueniret.
 Horat. C I 28, 5 omnes una manet nex.
- 249 Symmachus Ep. X 23, 13 p. 298, 27 S. dolor mitescens.
- 253 Victor II 407 sq. tunc calidum bibula spirans compage bitumen Exploret tenues et uestiat undique rimas.
- 255 Victor II 402 arca tibi, quae ter centum tendatur in ulnas.
- 257 Victor II 403 sqq. consurgat in altum, Ter denis tantum . . . at qua se Collecta obliquo fastiget machina tecto.
 Auson. Mos. 312 quadro cui in fastigia cono surgit . . . pyramis.
- 260 Vergil. A II 493 procumbunt cardine postes.
- 272 ¶ E 761 glauca . . . marmora ponti.
 Auson. Mos. 349 glauca fluenta.
- 279 Sedul. II 175 inde quater denis iam noctibus atque diebus.
- 287 Auitus III 329 grandineos pavidis fuderunt nubila nimbos.
- 288 Victor II 467 (de abyssu) atque nouos pandit fontes torrentibus aequos.
- 289 Auitus III 524 iamque quater denis manabat noctibus imber.
- 290 ¶ G. 20.
- 290 sqq. ¶ G 247 sqq.
- 291 ¶ G 375 celsi iugum et collem.
- 293 Vergil. A VII 810 mare per medium fluctu suspensa tument.
- 298 Victor II 491 unda relabens.
- 303 Auitus III 579 protenus albertem mittit de sede columbam.
- 304 super aequoreum campum:
 Vergil. G III 198 campique natantes
 A VI 724 camposque liquentes
 Ouid M I 41 campo . . . liberioris aquae.
 I 315 pars maris et latus subitarum campus aquarum.
 XI 356 latarum . . . campos . . . aquarum.
 ¶ H 12 et quae per liquidos discurrunt agmina campos.
- 307 Vergil. A V 516 alis plaudentem . . . columbam.
 Ouid. M XIII 507 et 577 plausis . . .
- alis. Prudent. Hamart. 816 plaudens . . . pennis.
- 308 Vergil VIII 116 ramum praetendit oliuae.
- 317 Vergil. A III 205 sq. quarto terra die primum se attollere tandem Visa, aperire procul montes ac uoluere fumum.
- 322 ¶ G 89 ergo ubi nudatum.
- 324 Vergil A II 259 laxat claustra Sinon.
- 326 Vergil. A VII 71 castis adolet dum altaria taedis. A I 704 flammis adolere penates.
- 327 Aedilulf. VI 35 (Traube, Karol. Dichtungen p. 17) Petro quae gignit odores Praemites.
- 340 ¶ L 52 idcirco quoniam multorum in sanguine mens est.
- 347 Victor III 284 considunt terris, atque orbem gentibus implent
- 349 Vergil. A VI 520 confectum choreis somnoque grauatum. Ouid. M. III 608 ille mero somnoque grauis.
 Victor III 73 persensit uiuos latices somnoque grauante.
- 357 Claudian. III cons. Hon. 182 qui mente serena.
- 362 ¶ G 1437 Genesis ut formula cauit.
- 364 ¶ N 337 moenia uasto Edita suspectu.
 Vergil. A VIII 530 turris erat uasto suspectu et pontibus altis.
- 365 Vergil. A I 504 instans operi XII 361 sic moenia condunt.
- 369 sqq. ¶ E 154 sq. IN 384 sq.
- 375 ¶ G 291 E 20 leuent . . . arces.
- 380 sq. Vergil. G III 79 sq. illi ardua ceruix Argutumque caput. Horat. S I 2, 89 breue quod caput, ardua ceruix.
- 391 ¶ G 994 incoctos tosta fornace penates.
- 394 *omisit* Victor III 242 *qui Iustini locum* I 2, 7 *adhibuit cf.* ¶ S 153.
- 401 Victor III 284 orbem gentibus implent.
- 406 Dracont. Satisf. 227 nondum pubentibus annis. ¶ G 907.
- 423 Vergil. G III 549 monstratas excitat aras. Victor III 355

- deotas excitat aras. Victor III 364 sollemnes excitat aras.
 ¶ I 288 domino sacratum suscitatur altar.
- 429 ¶ G 1275 tellus sitientibus arida uenis.
- 430 Ouid. M. VII 782 ieiuna Fames.
- 431 Victor III 561 Nilotica tellus.
- 432 ¶ G 787 quae cum praecipuo canderet sidere formae.
- 434 Victor III 369 sed nomine pulchra sororis Protegitur coniunx. Vergil. A III 642 coeptis immanibus effera Dido.
- 435 sq. ¶ G 684 sqq.
- 464 Vergil. A VII 100 omnia sub pedibus qua sol utrumque recurrens Adspicit Oceanum uertique regique uidebunt ¶ E 1004 quas sol utrumque recurrens adspicit.
- 465 Vergil. A I 744 geminosque triones.
- 468 harenas: Ouid tr. III 1, 55 sqq. ex Pont. II 7, 25 sqq.
- 470 ¶ 760 nomen Mambra. Victor III 411 sq. subque ilicis atrae Dispensata comis figit tentoria Mambrae.
- 479 Vergil. A VII 387 euolat et natam frondosis montibus abdit.
- 483 Val. Flaccus Arg. VI 545 medio duri discrimine belli. Coripp. Ioh. I 407 tanto in discrimine belli. Coripp. Iust. III 95 discrimina belli.
- 486 sq. Victor III 433 ter centum deligit omni De grege bisque nouem famulos.
- 488 Vergil. A VII 694 agmina in arma uocat subito ferrumque retractat.
- 495 Victor III 464 decimam tamen offert Hostibus excussae, quae uera est hostia, praedae Melchisedech
- 497 laturus: ¶ G 873 sumpturus.
- 504 ¶ 1198 ille alacer, G 768 1441 E 276 ille alacris.
- 508 nobilibus: ¶ G 1234 nobilis.
- 512 Horat. C I 28, 1 te maris et terrae numeroque carentis harenarum Mensorem. Victor III 481 quam denso lumine caelum Picta nocte micet, quantis congesta premantur Sidera sideribus. Seminibus hoc exemplar habet.
- 514 ¶ E 367 si summa putetur.
- 516 cernat: cf. ¶ D 199 cretio. Prudent. Cath. XII 85 sqq.
- 518 Victor III 492 omnipotens ego sum dominus, qui teque tuosque Chaldaea de gente tuli.
- 526 Victor III 500 trimam sume mihi torua iam fronte iuencam.
- 527 Vergil. A VIII armata fronte iuencum A III 636 torua sub fronte.
- 528 Vergil. G III 287 hirtasque capellas.
- 529 Victor III 503 cumque columba sacrum casto cum turture iuncta.
- 532 Auitus VI 63 sic te laeta domus sanctis altaribus aptans. Arator I 552 sacris altaribus apti.
- 534 Vergil. VIII 658 et dono noctis opacae.
- 536 Iuenc. III 228 nubila miscentur confusa luce colori. Coripp. Iustin. II 103 prolata luce tenebras.
- 538 Victor III 532 praenosce tuos sobolemque tuorum.
- 539 Vergil. A I 204 per uarios casus.
- 555 Victor III 539 gentis Amorraeae.
- 558 Victor III 546 signum monte dedit, clarum nam clibanus igne Emicuit raptim.
- 559 Vergil. A III 580 ruptis flammam expirare caminis.
- 560 delambere: Stat. Th. II. 681.
- 563 ¶ G 115 ponere partum.
- 566 Victor III 563 progeniem uili concedere perpulit aluo.
- 567 Victor III 561 Agar nomen erat, Nilotica tellus origo — Subrogat in thalamos.
- 574 Vergil. A V 361 praestanti munere donat.
- 580 ¶ G 823.
- 581 Victor III 604 innumeras gentes propria de stirpe creandas.
- 584 sq. Victor III 606 sq. littera te renouet, te syllaba plena reformet, ut non Sara tibi coniunx, sed Sarra uocetur Et tu non Abram, sed nomine clarior aucto Abraham — populus posthac uocitère futuris.

- 587 Victor III 624 Ismael.. bis senis pariter ducibus regnanda creabit.
- 592 Horat. S II 1, 86 soluentur risu tabulae.
Pers. III 87 ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
- 593 Vergil. E VIII 37 tacitus Lycida mecum ipse uoluto.
- 594 Victor III 613 quamuis ridenda putetis Virtutis promissa meae.
- 596 Vergil. A VI 536 iam medium aetherio cursu traiecerat axem. Sil. XII 731 redditur extemplo fragrantior aethere lampas.
- 597 Vergil. E I 52 frigus captabis opacum.
- 598 Victor III 645 tres subito adstiterunt angusta luce micantes.
- 599 Victor III 647 dominumque solo prostratus adorat Vnum, cum tres miretur.
- 601 604 Victor III 649 precatur, Vt refici in medios aestus tendentibus horis Non dedignetur famuli mensisque cibisque.
- 602 Horat. Ep. I, 15, 4 gelida cum perlucor unda Per medium frigus.
- 603 Victor III 654 annuit ore Officiumque pii non aspernatur alumni Omnipotens uisusque cibos mensasque sacrare.
- 604 Vergil. A III 295 imperio laeti parent ac iussa facessunt.
- 607 tosto uapore: cf. ¶ G 391 et 994 tosta fornace N 495 tostoque arderent corpora sole.
- 608 Horat. C III 2, 54 uitulus . . . fronte curuatos imitatus ignis. Culex 16 patula praepandit cornua fronte.
- 610 Vergil. E I 81 et pressi copia lactis.
cf. Tertullian. de carne Chr. 19 post med.
- 611 trina sub imagine: Victor III 642 et nomen numerumque suum confessus.
Prudent. psychom. pr. 45 sqq. mox et triformis angelorum trinitas Senis reuisit hospitis mapalia. Et iam uietam Sara in aluum fertilis Munus inuentae mater exanguis stupet, herede gaudens et cachinni paenitens. Idem apoth. 28 sqq.: hoc uidit princeps generosi seminis Abram, iam tunc dignati terras inuisere Christi Hospes homo, in triplicem numen radiasse figuram.
- 613 quid rerum gerit: Plaut. Aul. 117 quid rerum geram. Terent. Eun. 923 quid rerum gerat. Catull. 28, 4 quid rerum geritis?
- 617 Sedul. I 109 prolemque negabat Frigidus annoso moriens in corpore sanguis.
- 620 Vergil. A VII 254 uoluit sub pectore sortem.
- 625 Victor III 667 in Sodomam Gomoramque deum uibrasse.
- 636 Victor III 683 Loth forte sedentem Ante fores urbis.
- 638 Victor III 687 prostratus adorat Inuitaque domum.
- 640 ¶ D 120 I 282.
- 644 Horat. A 94 tumido delitigat ore.
- 645 sqq. Victor III 698 sqq. infandae lex urbis erat. mollire furentes Loth cupiens natas, quibus inlibata manebat Virginitas, offert, quos plebs noluisse in usus, per sexum factura minus.
- 650 Vergil. A VIII 539 dum se glomerant.
Cic. Verr. II. 4, 52 reuelli claustra. Lilius V 21 pars claustra portarum reuellant.
- 653 ¶ S 79 sq.
- 654 quod potuit: Ouid. M III 683.
- 661 Vergil. A VI 573 horrisono stridentes cardine.. portae. Sil. VIII 654 ruptusque fragore horrisono polus.
- 661 Vergil. A III 208 dum fulmina torques.
- 665 Vergil. A X 270 a uertice flamma funditur cf. Stat. Th. XII 431.
- 672 Iuuenus 1469 genitorem in puppe relinquunt.
- 681 ¶ G 824 ilicet in Geraris socia cum coniuge degens.
- 689 Horat. S I 5, 84 immundo somnia uisu.
- 690 Victor II 40 postquam reddita mens est III 711 uix mente recepta.

- 697 Vergil. A VIII 341 molle pecus
 ¶ *uid. ind. verb. mollis.*
- 700 Vergil. A VI 569 commissa piacula.
- 703 ¶ G 862 pacifico . . uati.
- 704 procubus: ¶ *uid. ind. verb.*
- 710 ¶ E 292 promere gressus.
- 713 Iuenc. I 44 (9 Marold) gratius
 ut donum iam desperantibus esset.
- 723 ¶ G 853 deuenit ad colles quibus
 est Iuratio nomen.
- 730 sq. Vergil. A VII 164 aut acres
 tendunt arcus.
- 731 Sil. VIII 373 pennigeris phare-
 tram impleuisse sagittis.
- 737 Vergil. G I 170 II 189 A VII 539
 terram centum uertebat aratris.
 Sil. VIII 191 sulcantur uomere
 campi XIII 92 sulcat aratro.
 ¶ G 140 aut alius curuo terram
 uertebat aratro.
- 746 Ouid. M III 144 iamque dies
 medius rerum contraxerat umbras.
- 748 flammaram pabula: Victor III 749
 cf. 772 Lucan. VII 5 non pabula
 flammis. Sil. XVII 93 pinguia
 pabula (ignium).
- 751 Vergil. A II 57 manus iuuenem
 interea post terga reuinctum.
 Horat. Ep. II 1, 191 manibus . .
 retortis.
- 755 his actis: ¶ G 126, 662.
 Sedul. I 107 uetulae marcebant
 uiscera Sarrae.
- 762 ¶ G 956 concepta . . uerba.
- 768 Vergil. A V 530 ergo alacris
 ¶ 1441 E 276 ille alacris cf.
 G 504.
- 774 Vergil. A VII 264 si iungi
 hospitio properat.
- 776 Vergil. A VII 160 iamque iter
 emensi XI 244 atque iter emensi.
- 777 ¶ G 874 id Rebecca uidens.
 Vergil. A XI 500 tota cohors . .
 ad terram defluxit equis.
 ¶ N 375 ad terram fluxere metu.
- 778 obstipumque caput: Horat. S II
 5, 92 cf. Pers. III 80. Cic. Arat.
in de nat. deor. II 107. ¶ N
 382 obstipa ceruice.
- 787 ¶ G 432.
 Stat. S III 4, 26 puerum egregiae
 praeclarum sidere formae.
- 788 Sedul. II 67 gaudia matris habens.
- 792 Ouid. Ep. XI 37 tumescbant
 uitiatu pondera uentris. Iuenc. I
 134 M. manifesta uteri quod
 pondera uidit.
- 795 Iuenc. I 735 ad lumina uitae.
- 796 Eugen. Tolet. monost. recapit. I.
 lucis primordia sumpsit.
- 799 Claudian. b. Get. 58 zephyrus
 se promat ab Indis.
- 800 Vergil. A XI 771 pellis aenis In
 plumam squamis auro conserta
 III 594 consertum tegumen spinis
 III 467 V 259 consertam hamis
 loricam.
- 805 Vergil. A XI 474 rauca . . bucina.
 Auson. Mos. 253 crispo tremori
 uibrantis saetae.
- 809 Vergil. A I 153 et pectora mulcet.
- 813 Vergil. A VI 276 et metus et
 malesuada fames III 169 pri-
 musque malorum causa fuit.
- 817 ¶ G 854 illic perspicuo dominum
 cum lumine uidit.
- 818 ¶ Rell. 13: angelico motu repe-
 tant sed regna Canopi.
- 824 ¶ G 681 et Gerarum ad terras
 socia cum coniuge transit cf.
 G 841.
- 827 coniugium: Vergil. A III 296
 VII 423 *al.*
- 828 Ouid. M. XIII 752 patulis iniit
 tectum sublime fenestris.
- 830 Prudent. Cathem. VIII 4 lege
 coerces.
- 835 Vergil. G II 429 nec minus in-
 terea. Ouid. M. VII 536 liuentia
 pectora tundunt.
- 853 ¶ G 723 deuenit ad puteum cui
 tum Iuratio nomen.
- 858 colligit artus: Iustin. 33, 2, 2
 corpore collecto.
- 866 hinc uel hic: cf. Seruius ad
 Vergil. A I 728.
- 867 ¶ L 191 grandior aeno.
- 868 Prudent. Cath. VIII 34 peren-
 nibus tenebris iam sepulta lumina.
- 871 Vergil. A I 187 arcumque manu
 celeresque sagittas.
- 873 Iuencus II 422 confestim sanae
 redierunt munera linguae.
- 874 ¶ G 777 quem Rebecca uidens.
- 884 Vergil. VIII 884 postquam
 exempta fames et amor com-
 pressus edendi.
 Vergil. A I 723 postquam prima

- quies epulis mensaeque remotae.
 ¶ G 1400.
- 888 Vergil. A XII 434 summaque ..
 delibans oscula fatur.
- 890 ¶ G 1111 anterior (frater).
- 895 Iuuenalis I 168 inde irae et
 lacrimae.
- 899 Vergil. A V 783 Iunonis grauis ira,
 quam nec longa dies pietas nec
 mitiget ulla VI 745 donec longa
 dies.
- 903 Vergil. A I 677 accitu cari
 genitoris.
- 904 Vergil. A I 159 est.. locus I
 550 est locus, Hesperiam Grai
 cognomine dicunt.
- 907 Dracont. Satisf. 227 nondum
 pubentibus annis ¶ G 406.
- 909 Vergil. A VII 213 genus egregium
 Fauni.
- 912 Vergil. A IIII 185 nec dulci
 declinat lumina somno.
- 916 Iuuenal. II 761 lumina mentis.
- 924 Vergil. A V 812 pelle timorem.
- 927 Vergil. A XI 793 patrias remeabo
 inglorius urbes.
- 928 sq. Vergil. A VII 458 sq. olli
 somnum ingens rumpit paor
 ossaque et artus Perfudit toto
 proruptus corpore sudor.
- 935 Vergil. A VIII 90 ergo iter
 inceptum celerant XI 524 tenuis
 quo semita ducit (, quo .. legitur
 et qua " *Seruius*, quo *Auson.*
cento 110).
- 937 Vergil. A VIII 341 molle pecus.
- 938 ¶ E 626 sole calente E 590
 solemque calentem.
- 939 Vergil. A VII 495 ripaque aestus
 uiridante leuaret.
- 942 ¶ G 829 niuea cum coniuge.
- 943 Vergil. E 8, 28 uenient ad pocula
 dammae.
- 945 Paulini Petroc. Vita Martini III
 607 rursus in amplexus.
- 956 ¶ G 762 conceptis dicere uerbis.
- 959 Paulin Nolan. C. XXX 53 ad
 nostrae munia uitae.
- 977 ¶ E 251 animos deponere.
- 981 Ouid. M V 327 quin etiam man-
 sura dabo monumenta per aeuum
 Inque domo soceri semper specta-
 bere nostri X 725 luctus moni-
 menta manebunt Semper.. mei
- 982 Vergil. G II 23 hic plantas tenero
 abscondens de corpore matrum.
- 984 Vergil. E IIII 42 uarias discet
 mentiri lana colores.
- 985 Claudian. c. Ruf. I 207 rapiunt
 Tyrios ibi uellera fucos.
- 986 pecus balantum : Lucret. II 369
 Coripp. Ioh. II 398.
- 990 Horat. ep. 2, 48 dapes inemptas
 ¶ cf. G 978 nihil externum.
- 994 ¶ G 391 tosta .. fornace.
- 995 ¶ G 1005 quae credit numina.
- 998 ¶ N 955 heremi terras .. uicistis
 Claudian. III cons. Honor. 46
 ascensu uincere montes.
- 1001 Vergil. A X 756 caedebant
 pariter pariterque ruebant.
- 1005 ¶ G 995 quos credebat numina.
- 1010 Vergil. A XII 898 limes agro
 positus litem ut discerneret
 aruis.
- 1011 ¶ G 1345 iamque uiae medio.
- 1028 ¶ E 191 lentam uirgam.
- 1031 Vergil. A I 204 per uarios
 casus.
- 1032 Vergil. A VI 365 eripe me his
 inuicte malis.
- 1043 ¶ I 503.
- 1044 Auson. Eph. III 53 (deum
 omnipotentem) cernere quem
 solus coramque audire iubentem
 Fas habet . . . opifex rerum.
 ¶ E 139 dominum quia cernere
 non est Fas cuiquam.
- 1051 congrege turba: Victor III 279
 ¶ *ind. uerb.*
- 1052 ¶ G 1133 N 622 prona ceruice.
 Iuuenal. VIII 161 dominum
 regemque salutat.
- 1054 Vergil. A I 748 uario noctem
 sermone trahebat.
 I 217 socios sermone requirunt,
 admorunt: Vergil. A IIII 367.
- 1063 Vergil. A VI 535 hac uice
 sermonum,
- 1066 Vergil. G III 340 raris habitata
 mapalia tectis.
- 1076 Iuuenal. XIII 206 extinctus
 tota pariter cum prole domoque.
- 1082 Vergil. A II 248 nos delubra
 deum.
- 1084 ¶ Ion. 50 nullorum ad numina
 diuum.
- 1116 sq. Horat. ep. 15, 1 caelo

- fulgebat luna sereno interminora sidera. Horat. c. I 12, 46—48 micat inter omnes . . . uelut inter ignes luna minores *cf.* Ouid. M II 722 *sqg.*
- 1127 Stat. Th. VI 540 at tibi Maeonio fertur circumflua limbo . . . chlamys.
- 1131 Auson. Mos. 332 apricas . . . inter . . . nouales.
- 1132 Auson. Mos. 312 in fastigia cono surgit . . . pyranis.
- 1136 Iuuenal. VIII 161 ¶ G 1052.
- 1138 disrumperet ira: Martial VIII 97 *alii.*
- 1141 Namque uidebatur: ¶ G 1248. I 329 Vergil. A VIII 707 ipsa uidebatur.
- 1142 Vergil. A VII 8 cursus Luna negat, splendet tremulo sub lumine pontus.
- 1149 Vergil. A VIII 393 dumisque silentibus errat.
- 1154 Vergil. A V 748 quae nunc animo sententia constet.
- 1162 Vergil. E III 39 mutabit merces.
- 1170 Auitus III 380 Cilicum dant tegmina saetae.
- 1174 Iuuenal. XIII 18 gaudet acerbo plagarum strepitu. *ibid.* 14 et a magna non degenerare culina.
- 1190 ¶ I 643 iuuenibus calidis uendebat saucia noctes.
- 1195 Vergil. A III 423 sola uiri molles aditus et tempora norat.
- 1199 Paulini VM V 679 madidis iam paene elabitur ulnis.
- 1200 Iuuenal. VI 285 uires a crimine sumit.
- 1202 Vergil. A VI 862 egregium forma iuuenem.
- 1204 Vergil. A V 161 compellat uoce Menoeten. Horat. S I 7, 39 magna compellat uoce cuculum.
- 1213 Vergil. A V 845 pone caput fessosque oculos furare labori.
- 1218 Vergil. A VI 390 noctisque soporae.
- 1223 Vergil. A III 354 libabnt pocula Bacchi.
- 1232 Paulini VM II 196 poenarum satis est de crimine solo.
- 1237 Claudian. in Ruf. II 340 atria regifico iussit splendere paratu, Claudian. IIII cons. Honor. 337 regificis-deliciis. Iuuenal XIII 13 tanto cenare paratu. Vergil. A VI 604 epulaeque ante ora paratae Regifico luxu.
- 1241 Vergil. A II 558 auulsumque humeris caput.
- 1248 ¶ G 1141.
- 1250 Vergil. G III 144 uiridissima gramine ripa. Auson. Mos. 203 attonsis pubentia germina pratis.
- 1252 Vergil. E III 102 uix ossibus haerent.
- 1257 Vergil. A III 454 horrendum dictu.
- 1267 Vergil. A VII 391 sacrum tibi pascere crinem. ¶ N 88 crinem . . . pastum.
- 1275 ¶ G 429 uenis sitientibus aret. Ciris 163 uenis hausit sitientibus ignem.
- 1279 Vergil. G III 335 dum - dum - Horat. Ep. I 7, 79 *sqg.* dum - dum - dum - Auitus III 308 309 dum uita manet, dum luce uigemus *etc.* C. de resurr. mort. 380 Et ideo dum uita manet, dum cernere lucem . . . licet. ¶ G 1381 dum - dum -
- 1279 Vergil. E VIII 89 nec sit mihi cura mederi.
- 1287 ¶ G 1337 uera renarrans. Iuuenal. III 508 tuo sublimis honore.
- 1291 Vergil. A V 559 flexilis obtorti per collum circulus auri.
- 1302 Paulin. Nolan. C. XVIII 317 totum pariter diffusa per orbem.
- 1311 Horat. S I 4, 12 ferre laborem.
- 1312 Vergil. A II 634 atque ubi iam patriae peruentum ad limina sedis.
- 1313 Vergil. A III 93 submissi petimus terram.
- 1314 Vergil. A VII 192 patriaque Latinus Sede sedens. Catal. 8. 25 sedetque sede.
- 1315 A VI 409 longo post tempore. Vergil. E I 29. 67 longo post tempore.
- 1316 Horat. S II 6 31 memori si mente.

- 1319 Vergil. A I 308 qui teneant: nam inculta uidet.
- 1323 ¶ I 443 filia quae patrios seruabat sola labores.
- 1327 ¶ G 1287 uera renarrantem.
- 1336 ¶ E 965 reddat geminum sub iudice pondus.
Iuuenal. VII 13 si dicas sub iudice „uidi.“
Vergil. A VI 20 tum pendere poenas Cecropidae iussi.
- 1338 Dracont. de deo II 467 scelus omne peractum.
- 1347 mox deinde: Iuuenal. III 280.
- 1350 Vergil. A V 40 gratatur reduces.
- 1353 Vergil. A VII 125 accisis coget dapibus. ¶ E 652 accisis . . cibus.
- 1355 Vergil. A VI 128 sed reuocare gradum.
- 1364 leue olentia: ¶ E 1122 tusque. leuis cuius fit halitus aptus Naribus.
- 1370 Iuuenal. III 738 conuiuia laeta frequentent.
- 1388 ¶ D 198 cohaesit domino plebes Iacobi.
- 1400 Vergil. A VIII 184 postquam exempta fames et amor compressus edendi ¶ G 884.
- 1403 ardens: ¶ G 1407 fulgentia pocula.
- 1419 Vergil. G IIII 393 quae sint, quae fuerint, quae mox uentura trahantur.
- 1426 ¶ G 1461 gratuita . . farra.
- 1432 Iuuenal. III 763 indutum pollutae uestis amictu.
- 1437 ¶ G 362 ut legis formula cauit.
- 1450 Vergil. A I 414 aut ueniendi poscere causas.
- 1453 Vergil. A V 247 argenti magnum dat ferre talentum.
- 1461 ¶ G 1426.
- 1495 Vergil. A VI 128 sed reuocare gradum.
- 1498 Vergil. A X 819 tum uita per auras Concessit maesta ad manis corpusque reliquit.

EXODVS.

- 4 Paulin. Nol. C. XXVII 40 Memphitica tellus.
- 8 Vergil. A VII 794 agmina densentur campis.
- 12 Horat. C III 16, 43 parco quod satis est manu.
- 15 Vergil. A III 234 arma capessant.
- 20 ¶ G 375 leuat arces.
- 28 Vergil. G III 347 fasce sub iniusto G IIII 204 sub fasce.
- 33 ¶ cf. E 901 crimen ad auctoris merita per damna currat.
- 55 Vergil. A VI 200 quantum acie possent oculi seruare sequentum.
- 57 natatus: Auson. Mos. 77 *al.*
- 63 Horat. C II 3, 28 impositura cumbae.
- 66 Tacit. Germ. 5 nec armentis quidem suus honor aut gloria frontis. Val Flacc. IIII 29 frontis honores.
- 73 Vergil. A VII 162 primaeco flore iuuentus ¶ N 746 primaeco quae flore uirens.
- 87 Vergil. A II 370 primus se . . offert nobis.
- 96 ¶ E 376 nemo solum uertit.
- Iuuenal. XI 49 qui uertere solum.
- 129 Prudent. Cath. 31 Moyses nempe deum spinifera in rubo Vidit conspicuo lumine flammeum.
- 139 ¶ G 4044 domini nomen . . soli quod ius est nosse tonanti.
- 142 ¶ E 122.
- 152 Claudian. IIII cons. Hon. 118 magnarum largitor opum.
- 164 et 1034 Aediluulf. XII 56 haec ubi detonuit.
- 171 Vergil. G IIII 255 corpora luce carentum.
- 174 Lucan. IIII 249 animosque labantes confirmant ictu.
- 193 Vergil. G II 154 neque tanto Squameus in spiram tractu se colligit anguis.
- 196 Vergil. A III 538 equos . . candore niuali.
- 197 Vergil. A VI 449 rursus et in ueterem fato reuoluta figuram.
- 202 Iustin. XIII 7, 6 linguae nodis solutis. Augustin. Conf. I c. 9 § 14 rumpebam nodos linguae meae.

- 203 Iuenc. II 146 cordis secreta
pererrant III 169 secreto cordis
promuntur noxia uitae.
¶ I 580 tacitae cordis secreta
renodat.
- 206 Vergil. A X 63 quid me alta
silentia cogis Rumpere.
Hieronym. ep. 118, longum ad
te silentium rumpo.
- 214 Vergil. A I 10 insignem pietate
uirum.
- 225 Vergil. A XI 348 mortemque
minetur.
- 226 rimatur silicem: cf. Apul. met.
27 rimatus frondosum fustem .
- 231 Vergil. G I 70 sterilem . .
harenam.
¶ IN 51 uacuas heremi squa-
lentis harenas. I 38 solas heremi
scrutantur harenas. E 186 in-
formes heremi ducenda per
agros. D 1 informis heremi ue-
ratus harenis. D 36 informes
heremi terras.
- 242 subnixus adorat: ¶ *uid. index
uerb.*
- 251 Vergil. A XI 866 pone animos
et pulsus abi. Ouid. hal. 45
animos ponit captiua minaces.
- 255 ¶ E 440 duris . . uocibus usa.
- 266 Vergil. A V 84 cum lubricis
anguis.
- 281 ¶ E 337 congestaeque simul.
- 285 ¶ E 375 cura que omittitur omnis.
- 296 Iuenc. II 523 leti post funera
- 297 Pers. I 47 neque enim mihi
cornea fibra est (*inde* Sidonius
ep. III 1 VII 11).
- 328 ¶ *infra* 350 totum censum.
- 330 Ouid. a. a. II 449 inuitas . . ad
aures. Quintilian. V 7, 27 nihil
enim facile persuadetur inuitis.
- 332 Vergil. A VIII 314 noctisque
per umbram.
- 334 Vergil. G III 61 frondea semper
tectata petunt.
- 337 ¶ E 281 congestaeque simul.
- 350 ¶ *supra* 328.
- 354 Vergil. A III 685 leti discrimine
paruo X 511 tenui discrimine
leti VIII 141 leti discrimina
parua.
- 358 Vergil. A XII 607 resonant
late plangoribus aedes.
- 359 Vergil. A VIII 73 tum uero
incumbunt.
- 365 Vergil. G III 536 contenta
cervice trahunt stridentia
plaustra.
- 370 Vergil. A V 727 tandem mise-
ratus ab alto.
- 375 Stat. S III 6, 1 forte remittentem
curas.
¶ E 285 curamque omittit in-
anem.
Iuenc. III 566 torperent otia
lenta.
- 376 ¶ E 150. Paulin. Nol. c. XV 82
ille solum caelo uertit.
Ouid. M III 11 bos . . nullum
passa iugum curuique immunis
aratri. Ouid. M I 376 immunis . .
per se dabat omnia tellus.
¶ G 737 terram curuo dum
sulcat aratro E 856 curuique
immunis aratri.
- 380 dubios cibos: Ter. Ph. 342 Horat.
S II 2, 77. Auson. Mos. 102.
- 383 Iuencal. XI 66 haedulus et toto
grege mollior.
- 385 Carmen adu. Marcion. II 2, 14
signantur sanguine postes.
- 388 Iuencal. XIII 99 mox et praepu-
tia ponunt.
- 393 Culex 396 telluris tumulus
formatum creuit in orbem.
- 394 ¶ G 640 azyma quos tenui de
polline candida pascit.
- 401 ¶ N 478 cui gramen hysopi,
- 406 Victor III 319 succiduis gradibus
decursa propago.
- 414 mane nouo: Vergil. III 325 dum
mane nouum.
- 413 per deua: ¶ E 547.
- 421 Iuenc. I 580 M. praetumidae . .
iactantia mentis.
- 427 Vergil. G III 107 uolat ui
feruidus axis.
(Arator I 675 uolat axe citato).
- 428 Vergil. A VIII 749 XII 729
consurgit in ensem.
- 429 Vergil. G III 108 iamque
humiles iamque elati sublime
uidentur . . adsurgere in auras.
- 433 Vergil. V 442 uariis adsultibus
inritus urget.
- 435 ¶ G 1059 admorunt.
- 440 ¶ E 255 immodicis sermonibus usi.

- 441 Vergil. A II 72 memoret quae sit fiducia capto.
A I 132 tantane nos generis tenuit fiducia uestri? XI 502 siqua est fiducia forti
¶ N 387 nam quae fiducia ciues.
- 446 Vergil. E II 14 nonne fuit satius.
- 459 Horat. C I 18, 4 mordaces . . sollicitudines. Augustin. Conf. 7, 5, 7 curis mordacissimis.
Vitalis epit. (Anthol. lat 683 R.) 9 mordacibus curis.
- 467 haec ubi disseruit: ¶ E 611 IN 222. Ouid. M. VIII 702 nota fides sequitur III 527 dicta fides sequitur cf. III 549 etc. Auitus VI 429 ni dictum facta sequantur.
- 474 Boet. cons. phil. I c. 5, 1 felix nimium prior aetas. Claudian. III cons, Hon. 97 o nimium dilecte deo cui fundit ab antris Aeolus armatas hiemes, cui militat aether Et coniurati ueniunt ad classica uenti. (Augustin. c. d. V 26, ex Augustino Orosius VII 35, 21 sic: O nimium dilecte deo! tibi militat aether Et coniurati ueniunt ad classica uenti.) ¶ IN 130 dilapsus ab alto Aethere nunc ueni, totis cui militat astris Insignis legio. Paulin. Petr. V M V 557 cui militat aer et permansurum seruant elementa pauorem,
- 486-487 Vergil. G III 360 at illum Curuata in montis faciem circumstetit unda Accepitque sinu uasto misitque sub amnem.
- 496 Vergil. A II 199 hic aliud maius miseris multoque tremendum Obicitur magis atque inprovida pectora turbat.
- 507 Cantemus domino deoque nostro: Sedul. Eleg. 1 Cantemus, socii, domino cantemus honorem.
Paulini VM VI 407 sic ripa ulterior tanto gauisa triumpho: „Cantemus domino“ laetata et credula dixit.
Hraban. hymn. VII 1 (PC II 248 Duemml.) Cantemus domino deoque nostro. Cruindmelus p. 34, 16 Huemer.
- Florus Lugd. (PC II 516 Duemmler) II 1 Cantemus domino magna est cui gloria Christo.
- 524 Victor III 534 Niliacus tyrannus.
- 526 Vergil. A III 646 ensemque recludit VIII 423 ense recluso.
- 531 Horat. c. III 30, 14 sume superbiam quaesitam meritis ¶ N 95 quaesitam ut meritis ualeat contingere metam.
- 536 Martial. VI 4, 1 Censor maxime principumque princeps.
- 545 consona: cf. Auson. Eph. orat. 84 Auitus V 717,
- 553 Martial. III 18, 4 prae grauis unda.
- 554 Vergil. G III 508 obsessas fauces premit aspera lingua.
- 559 ¶ IN 403 unus ab astrigera signum qui sumpserat aula.
- 562 Vergil. A XII 725 duas librato examine lances. Auit. III 287 librato examine ueri.
¶ IN 456 librata expendere lance IN 359 librato in pondere N 534 aequato examine E 1060 aequa lance cf. L 153.
- 574 Vergil. E V 5 tum rigidas motare cacumina quercus.
- 578 Vergil. A VI 633 gressi per opaca uiarum.
- 579 Vergil. A VI 93 XI 480 causa mali tanti III 169 primus malorum causa.
- 597 Vergil. A VII 125 accisis coget dapibus consumere mensas. ¶ G 1353 accisi cum deinde cibi.
- 606 Vergil. A I 627 quare agite.
- 615 Paulini Petr. VM III 340 aurora . . croceo obnubens palantia sidera fuco.
- 624 Aedilulf. XVIII 31 cum mensura cibi totum quod sufficit ambit.
- 626 plus iusto: Horat. C. III 4 24 al. ¶ G. 938 sole cadente.
- 656 Vergil. A III 177 caput inter nubila condit.
- 662 congrege turba: Victor III 279 ¶ *ind. uerb.*
Peru. Ven. 43 congreges inter cateruas.
- 681 Victor III 547 crinemque in prona retorsit.

- 689 ¶ E 1039 celsum confestim
construit altar.
- 698 noscitat: ¶ G 883 E 1319.
- 708 ¶ N 688 ueluti cum sola perarua.
- 716 Martial. V 55, 1 uolucrum regina.
- 725 ¶ E 776 uitae quam prorogat
ingens . . . deus.
- 737 ¶ N 195 longa in deserta
uadentes.
- 749 Vergil. A III 665 ne dum fluctus
latera ardua tinxit III 246
latera ardua cernit Atlantis duri.
- 761 Aldhelm. hexast. 10, 6 undosi
contemno marmoris ponti ¶ G
272 per glauca . . . salsa . . .
Anthol. lat. 718, 18 R. glaucum
profundum.
- 764 Sedul. I 3 49 sed tu dare grandia
nosti.
- 768 Horat. Ep. II 1, 142 cum sociis
operum, pueris et coniuge fida.
- 772 ¶ G 40 septima luce deus
factorum fine quieuit.
- 773 Vergil. A V 49 iamque dies nisi
fallor adest, quem semper
acerbum, semper honoratum, sic
di uoluistis, habebor.
- 785 Vergil. A II 660 si . . . sedet
hoc animo V 448 si Dares haec . .
arma recusat Idque pio sedet
Aeneae (VII 611 ubi certa
sedet patribus sententia pugnae
XI 651 uix haec sententia sedit)
- 790 Sedul. II 54 ne nos seruile
teneret Peccato dominante
iugum.
- 847 Vergil. A II 758 ilicet ignis
edax summa ad fastigia uento
Voluitur. Ouid. M VIII 202
XIII 541 F III 785 *alii* Victor
II 119 Ignis edax.
- 856 ¶ E 376.
- 859 ¶ E 281 odio soluuntur acerbo.
- 861 Stat. Th. VI 267 nondum
lunatis fronte iuencis. Claudian.
rapt. Pros. I 129 nondum . .
lunatae curauit germina frontis.
- 895 ¶ N 607 pampineas inter uites.
Ouid. P III 8, 13 pampineis . .
uitibus.
- 901 ¶ E 33.
- 913 Lucan. V 190 spumea tunc
primum rabies uesana per ora
Effluit.
- Victor III 439 ieiuni rabies
uesana leonis.
- 950 Stat. S I 2, 202 quod durum
permensus iter.
- 969 ¶ D 63 septemque diebus otia
lenta ferat.
- 975 ¶ IN 122 nouorum in mense.
- 988 ¶ G 145 adipemque niuaem.
- 989 ¶ D 62 sit pascha quotannis
peruigili cum nocte potens.
- 1004 Vergil. A VII 100 ¶ Gen 464
quam sol utrumque r. A.
- 1014 Paulin. Nolan. C. XXII 93 ex-
pertus quem cuncta tremant
- 1026 ¶ E 1032 atque agmine multo.
- 1033 Vergil. A VII 759 uitrea te
Fucinus unda, Te liquidi fleuere
lacus.
Ouid. M III 161 fons . . tenui
perlucidus unda.
¶ N 552 uitrea perliquidus
(perlucidus) unda.
- 1040 Vergil. A XII 592 uacuas it
fumus ad auras.
- 1041 Ouid. am. III 13, 15 et uitulinon-
dum metuenda fronte minaces.
Seneca Herc. 141 nondum rupta
fronte iuencus.
- 1060 ¶ E 562.
- 1062 Iuuen. III 330. caelo praefulgida
nubes Circumiecta oculis uestibat
lumine montem.
- 1073 ¶ E 1105 lammina conspicui . .
auri.
- 1074 ¶ L 151 in laeuum dextrumue
latus.
- 1082 Aedilulf. XX 50 sq. hic tamen
haec placuit rerum commenta
nouare, Mirificis sunt facta modis
quae: laudibus ornet Versificus.
poterit qui digne haec dicere
doctus.
- 1082 Angilbert. VI 411 multaue
praeterea.
- 1083 ¶ G 467—469 *cf.* 512 sq. Sedul.
¶ 101 cuncta quis expediet,
quorum nec lucida caeli Sidera
nec bibulae numeris aequantur
harenae.
- 1090 Iuuenal. XI 155 ardens purpura.
- 1099 Dracont. de deo I 322 frigidus
etroseo carbunculus ardethonore.
¶ G 59 prasinus huic nomen,
illi est carbunculus ardens.

- 1099 1103 Aediluluf. XXII 78 saphirus hic solium biriloque adnexus inante Fecerat eximium dominus cui insederat almus.
- 1100 Claudian. rapt. Pros. I 184 rutilum squamis intermicat aurum.
- 1114 ¶ L 223 pendeat ante tholum lychnus laquearibus altis, Noc-tibus ut praestet flammatum lumen oliuum.
Vergil. A I 726 dependent lychni laquearibus aureis Incensi et noctem flammis funalia uincunt.
- 1115 ¶ I 350 et noctem multo radi-antes lumine uincunt.
- 1122 ¶ G 1364 leue olentia tura.
- 1144 Sedul. I 205 ardentis fidei re-stricta est flamma caminis.
- 1158 ¶ IN 48 ex furua cum primum dempsit Aegypto.
- 1190 ¶ G 467 sqq.
- 1192 Ouid. M I 722 gemmis stellan-tibus.
- 1202 Vergil. A V 776 extaque salsos proicit in fluctus V 238 extaque salsos proiciam in fluctus (por-riciam *Seruius* et *Macrobius*).
- 1221 Vergil. A VIII 379 (377) obi-ciant equites sese ad diuortia nota.
- 1228 Vergil. A III 56 quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames IIII 412 improbe Amor, quid non mortalia pectora cogis? cf. Ouid. M IIII 201 VI 472.
- 1230 ¶ IN 172 dum cautes numina credit.
- 1246 ¶ F 144 celsa ceruice tumes.
- 1261 sq. ¶ E 1061 labitur aethero propeere nubs fulgida caelo.
- 1275 ¶ E 1241 at tu depropera.
- 1288 Aldhelm. p. 288: lanigeræ pecudes et equorum bellica pubes. cf. idem p. 218. septem lanigerarum pecudum (*uid. p. 210*).
¶ L 114 quae sint consortia noxae.
- 1303 Prudent. Apotheos. 544 commissa piacula soluit.
- 1304—25 Aedilulufus XIII 11 sqq. (*emend. Traube p. 23*). tri-uerat hic soles nullamque adsumpserat escam Ieiunum referens uolitanti lumine pectus. Nec mirum: excellens faciat si talia prin-ceps, Cum maiora boni patrent his aequae minores. Atque dies multas certant ieiunia Christo Reddere, ne mentes fallax eluderet astu Incautas hostis subitae uirtutis honore. Saepius ipse luit sacrae formidine plebis Bella nefanda: simul populo certante fidei Auxilium praestans Chris-tus concertat ab axe.
- 1324 Vergil. E IIII 44 croceo mutabit uellera luto.
- 1332 ¶ G 130 dum calidus deferuet apex flammisque uolutat.

LEVITICVS.

- 9 ¶ E 847 expiat ignis edax I 607 ignis edax [uoluitur].
- 14 ¶ L 440 nec longum dilata nece; nam cardine rupto.
- 17 Vergil. A VI 219 corpusque lauuant frigentis et unguunt.
- 20 Claudian. de hystrice 7 oculis rubet igneus ardor.
- 34 Horat. S I 5, 87 oppidulo quod uersu dicere non est. cf. Lucilius VI 39 M. Ouid. ex P IIII 12, 5.
- 41 pelliculam: Iuuen. XIII 104.
- 45 ¶ E 829 nil fraudis haerebit.
- 48 ¶ N 90 turtures aut simili can-dentes pluma columbas. cf. *infra* 68 et 85 sq.
- 63 ¶ N 135 riuo uiridantis oliui.
- 64 sq. Horat. Ep. I 7, 44 paruam parua (*sc. dona*) decent.
- 66 ¶ N 2 mensibus explicitis N 98 expliciti . . cursibus anni.
- 70 Vergil. A X 642 et quae sopitos deludunt somnia sensus. Auson. Eph. 203 sqq.
- 77 Auson. Mos. 41 cessante remulco.
- 86 Vergil. A V 237 taurum constituam ante aram uoti reus.
¶ N 68 utotique implere reatum.

- 110 *cf.* ¶ G 340.
 117 118 Iuuenal. VI 268 sq. lectus in quo nupta iacet.
 141 C. de mensibus 19 octobri laetus portat uindemitoruinas (*Bachrens. PLM I 211.*)
 149 surde!: Pers. I 128 lusco qui possit dicere „lusce!“
 151 ¶ E 1074 in dextrum laeuumque latus.
 161 ¶ I 89 contractas concutit iras.
 171 ¶ G 958 mercede seorsa.
 179 decembres: ¶ I 208.
 184 rutilare: *cf.* Iuuenal. XIII 164.
 190 191 Iuuenal. XIII 55 sq. si iuuenis uetulo non adsurrexerat et si Barbato cucumque puer.
 191 grandior aeuo: ¶ G 867.
 195 Iuuenal. I 124 ut iuste iusto seruire queamus.
- 197 Iuuenal. III 186 ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
 205 Claudian. IIII cons. Hon. 235 capitis in arce.
 Auitus I 82 hinc arcem capitis sublimi in uertice signat.
 223 ¶ E 1115 pendeat ut lychnus semper laquearibus altis Incensus noctemque suo de lumine uincat.
 287 Ouid. M VIII 825 plusque cupit quo plura suam demittit in aluum 837 demisso in uiscera censu. Ibis 385 ut quos demisit uastam Polyphemus in aluum.
 289 Vergil. A V 331 hic iuuenis iam uictor onans.
 290 crines: ¶ E 417 claro fulgebat crine cometae. H 68 puniceos.. capillos. Victor I 99 puniceos.. crines.

NVMERI.

- 22 ¶ N 747 quae deinde summa sexcenta ad milia uenit Atque bis octona, tercentum insuper auctis.
 48 ¶ L 200 femina, noctiuagus si quam possedit adulter.
 53 ¶ N 216 pinguique inrorat oliuo.
 56 Vergil. A I 505 media e testudine templi. ¶ I 710 media testudine templi.
 71 Horat. Ars 122 iura neget sibi nata.
 78 Pers. V 86 mordaci lotus aceto.
 86 morte obita: Vergil. A X 641 *alii.*
 87 curis mordacibus: Vitalis epit. 9.
 88 ¶ G 1267 crines carcere pastos.
 90 ¶ L 48. 68. 85.
 95 Horat. C III 30, 15 sume superbi-
 am quaesitam meritis.
 ¶ E 531 quaesitam meritis tenebo
 palmam.
 111 miserator: Iuuenal. II. 293.
 112 Vergil. A X 3 sideream in sedem.
 112 ¶ N 279 sublimi de sede N 677
 sacro de sidere rector . . uide.
 116 ¶ N 53 nec pingui inroret oliuo.
 128 ¶ N 142 discretis diebus.
 135 ¶ L 63.
 178 ¶ N 757 terrificasque tubas.
 185 ¶ G 51 primique adspicit lumina
 solis (G 534 prima sub tempora
 noctis opacae).
- 195 ¶ E 737 pecus longa in deserta
 minare.
 200 Fortunat. VII 12, 18 dulcia
 mella fauis.
 205 Vergil. A XI 855 cur, inquit,
 diuersus abis? huc dirige gressum.
 207 ¶ E 773 semper honoratus.
 216 Vergil. A VIII 580 dum curae
 ambiguae, dum spes incerta futuri.
 225 ¶ G 420 sit . . grandior actu.
 236 ¶ I 550 inpete dextra.
 243 Ouid. ex P. IIII 9, 54 detque
 bonum noto lucidus omen apex.
 248 ¶ G 778 obstipumque caput.
 287 296 ¶ I 524.
 308 nec mora cum: ¶ E 296 *al.*
 309 Vergil. A VIII 61 supplicibus
 supera notis.
 324 Vergil. A I 309 sociisque exacta
 referre.
 338 Vergil. A VIII 530 (527) turris
 erat uasto suspectu et pontibus
 altis ¶ G 364.
 342 Vergil. A I 465 multa gemens
 largoque uinctat flumine uultum.
 347 minimal: Iuuenal. XIII 129.
 354 Vergil. G III 541 iam maris
 immensi prolem et genus omne
 natantum.
 355 Iuuenal. IIII 67 propera stoma-
 chum laxare saginae.

- ¶ Rell. 7 plenam . . saginam.
 357 Vergil. G IIII 422 cresceret in
 uentrem cucumis.
 Propert. IIII (V) 2, 43 caeruleus
 cucumis tumidoque cucurbita
 uentre.
 Moret. 781 et gravis in latum
 dimissa cucurbita uentrem.
 357 sqq. Hieronym. ep. 121, 2 (856 e):
 reuersusque mente in Aegyptum
 et desiderans caenosam ac palu-
 strem regionem, peponesque et
 caepe et alia et cucumeres ollasque
 Aegyptiarum carnum . . .
 359 Iuuenal. III 293 sectile porrum.
 364 Ouid. ex P. IIII 13, 49 quantapotes
 praebere nostrae momenta saluti.
 375 ¶ G 777 Rebecca . . dorso
 defuxit ab alto.
 379 Sedul. II 37 et dictum comitata
 fides.
 379 ¶ 538 dum procubus orat 585
 quae procubus oret.
 G 704 procubus ante deum 710
 procubus audit.
 387 Vergil. A XI 282 experto credite.
 387 ¶ E 441 quae tanta fuit fiducia.
 Vergil. A I 132 tantane uos
 generis tenuit fiducia uestri?
 Vergil. A II 75 memoret quae sit
 fiducia capto.
 XI 502 sui merito si qua est
 fiducia forti.
 416 Vergil. A X 584 uaesano talia
 late Dicta uolant Ligeri XI 381 uer-
 bis Quae tuto tibi magna uolant.
 422 Vergil. G III 236 signa mouet
 praecipitque oblitum (oblicum M)
 fertur in hostem.
 ¶ N 750 illicit omnipotens
 obliquum uertere in hostem.
 440 ¶ L 14 haut multum dilata nece.
 445 ¶ IN 224 et pecora et quidquid
 rerum seruauerat idem.
 446 ¶ G 248 serpentes nex una premat.
 447 Vergil. A VI 491 ingenti trepi-
 dare metu.
 483 Vergil. A VI 149.
 488 Vergil. A X 464 magnumque sub
 imo Corde premit gemitum etc.
 ¶ G 1212 trepido sub corde
 N 505 ancipiti sub corde.
 492 Vergil. A XII 496 furis accensus
 et ira.
 494 Vergil. E X 42 hic gelidi fontes.
 495 tosto sole: cf. G 607.
 503 ¶ I 635 inrignos duris laxauit
 cotibus amnes.
 525 Vergil. A V 586 terga fuga nudant.
 530 Stat. Th. XII 536 Atthides
 obliquae secum mirantur operto
 Murmure.
 534 colorum: ¶ N 352 sqq.
 535 aequato examine: cf. ¶ E 562.
 539 lugubre: Vergil. A X 273.
 541 ¶ D 144 quo promptior esset
 Sollicitudo dei cunctorum in corde
 uirorum.
 544 Vergil. A V 489 malo suspendit
 ab alto.
 551 Vergil. A VII 759 uitrea te
 Fucinus unda, Te liquidi fleuere
 lacus. Ouid. M III 161 fons . .
 tenui perlucidus unda.
 ¶ E 1032 Euphrates uitreis
 perliquidus (praelucidus) undis.
 554 Vergil. G II 485 rigui . . in
 uallibus amnes.
 595 mittit oratores: ¶ IN 322
 I 733.
 610 ¶ N 631.
 611 Vergil. A I 405 conuectant calle
 angusto XI 524 tenuis quo semita
 ducit.
 613 ¶ IN 125 quendam mucrone
 micantem Perspicit.
 622 prona ceruice: ¶ G 1052.
 624 Vergil. A VIII 798 et mens
 exaestuatur ira.
 633 Ouid. M III 733 exegit
 ferrum al.
 639 Vergil. A VI 688 uicit iter.
 Paulin. Nol. ep. XXVIII 1 pr.
 uictor longissimarum uiarum;
 bene idem dicendus simul et uictor
 et uictus, quia uincitur caritate,
 qua uincit uias duras.
 649 cf. ¶ G 904 I 138.
 677 de sidere: cf. ¶ N 112.
 681 Vergil. A XI 441 haud ulli
 ueterum uirtute secundus.
 683 Vergil. E I 77 carmina nulla
 canam.
 687 ¶ E 707 cum sola per arua.
 688 Vergil. A VIII 53 campo sese
 arduus infert.
 695 Iuuenal. III 459 depromit pectore
 uerba.

- 698 Vergil. G II 404 siluis aquilo
decussit honorem.
707 Vergil. A VII 165 spicula
contorquent.
XI 676 quotque emissa manu
contorsit spicula dextra.
718 Vergil. A V 248 argenti magnum
dat ferre talentum.
719 Vergil. A I 359 ignotum argenti
pondus et auri.
737 Phinea hasta: Ouid. M V 8
Phineus . . . quatiens . . . hastam
745 Vergil. A VII 162 primaevio flore
VIII 160 prima genas uestibat
flore iuventas.
¶ E 73 primaevio qui flore
uident.
748 ¶ N 22 Gaadaseorsum Bis quaterna
facit (sc. milia), sexcentis com-
minus auctis.
765 Vergil. A I 194 et socios partitur
in omnes.

DEVTERONOMIVS.

- 1 ¶ E 186. 231 D 37
5 ponto: ¶ IN 103.
18 Vergil. A V 586 et nunc terga
fuga nudant.
20 Vergil. G II 309 picea caligine.
¶ G 87 detersa nocte.
30 Prudent. Cath. V 68 dum plebs
sub bifido permeat aequore.
37 Horat. C I 22, 22 in terra
domibus negata.
¶ D 202 tellus . . . abnegata tectis.
42 Auitus V 452 sqq. uincla pedum
firmante uia, dum tempore tanto
Non adtrita suum seruant
tegmina pondus Mollitieque noua
prisci durantis amictus Sic
longaeva foret, quod non damnosa,
uetustas.
¶ IN 304 sq (c. 9 13.)
50 Vergil. A III 599 per sideratestor.
51 C. de laudibus domini 60: his
aulam domini placuit contexere.
56 Ausonius Eph. 107. (Oratio 61):
non faciam cuiquam, quae tem-
pore eodem Nolim facta mihi.
60 Iuuenal. XIII 185 nil uetitum
fecisse uolet, quem non pudet . .
61 Sedul. II 39 nascendi sub lege
fuit.
Auson. Epit. 34, 3 P. nascendi
qui lege datus.
62 ¶ E 990 perugilem et noctem.
63 ¶ E 969 debet quia septimus esse
otia lenta ferens.
77 Vergil. A VI 853 parcere subiectis
et debellare superbos.
¶ D 277 parcat subditis et pios
reseruat.
Ion. 15 sqq.
89 Ouid. Ars I 100 ille locus casti
damna pudoris habet.
Claudian. bell. Gildon. 188 nec
damna pudoris.
Auson. ep. 94. 4 P. Paulin. Pell.
581 damna pudoris.
116 Iuuenal. VI 226 auolat et spreti
repetit uestigia lecti. ¶ I 744
130 iurgia-rix: Tac. H I 64 II 27.
184 Ouid. M III 136 ante obitum
supremaque funera.
198 ¶ G 1388 cohaerere deo . . . uatem.
202 ¶ D 37.
208 cf. Iuenc. III 81.
278 ¶ D 77.
279 Fortunat. III 7, 45 cecinit
modulamine dulci.
287 ¶ G 124 donec in occiduo
uenientis tempore mortis.

IESV NAVE.

- 9 Auson. Mos. 245 tranquillo qua
labitur agmine flumen.
18 Iuenc. III 315 caeli fulgens cum
regna capessam.
32 Vergil. A VII 131 quae loca quie
habeant homines, ubi moenia
gentis, Vestigemus.
40 Iuenc. I 763 cum uoce loquentis.
41 Vergil. A II 330 portis alii
bipotentibus adsunt.
48 ¶ E 1158 furua . . . Canopo.
49 Vergil. A VII 810 uel mare per
medium fluctu suspensa tumentis.
51 ¶ D 1 I 38.
58 Vergil. A VIII 461 aeratasque
acies in proelia cogit.

- ¶ IN 150.
- 72 Vergil. VIII 312 egressi superant fossas 364 excedunt castris et tuta capessunt.
- 84 sq. ¶ N 764 purgare fluentis.
- 89 Auson. Mos. 47 sicca in primores pergunt uestigia lymphas.
- 97 Tibull. III 1, 75 uel si interrupto nudaret gargite pontum. Liu. XXVI 45 septemtrio . . nudauerat uada.
- 97 ¶ IN 420 Rubenae Gadaeque simul sociaeque Manasse. N 771 Rubena tribus mediaeque Mannasses.
- 101 Vergil. G III 135 frigore saxa rumperet et glacie cursus frenaret aquarum.
- 101 ¶ IN 543 stringitur in glaciem calidum durata per aestum.
- 103 oceanum: ¶ D 5 LXX Ἰησοῦς Ναύη 3, 16 εἰς τὴν θάλασσαν Ἀραβία θάλασσαν τῶν ἀλῶν cf. LXX Δεύτερον 1, 1 πέραν τοῦ Ἰορδάνου . . πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης.
- 120 ¶ G 640 azyma quos tenui de polline candida pascit. I 282 azyma mox niuea de polline facta locantur.
- 122 ¶ E 975 primo uos mense nouorum.
- 125 ¶ N 613 uidit mucrone micantem.
- 126 Vergil. G III 169 coge gradum conferre iuencos. Sil. III 372 iunxere gradus. ¶ E 1057 secum subiungere gressus.
- 131 ¶ E 475 candens cui militat aether cf. Claudian. III cons. Hon. 98. Paulin. Petr. VM V 557 qui caelum terramque regit, cui militat aer.
- 148 Vergil. A VII 637 classica namque sonant. it bello tessera signum.
- 149 Ouid. M VIII 795 postera lux radiis latum patefecerat orbem.
- 150 Vergil. A VIII 461 aeratasque acies in proelia cogit. ¶ IN 58.
- 156 Vergil. A XII 921 murali concita nunquam Tormento.
- 161 ¶ IN 261 iumentaue tantum sunt discreta neci.
- 164 domino uirtutum: Psalm. 23, 10; 45, 8. 12.
- 171 Sedul. II 193 pronus adoraret.
- 176 Vergil. G III 429 consueta petens . . antra. (cf. Ouid. M. XI 259 al.) ¶ IN 227 consueta . . robora.
- 180 Iuuenal. X 341 nota urbi et populo contingat principis aurem.
- 184 ¶ E 1291 o domine.
- 201 Iuuenec. I 297 nullo sub crimine culpae.
- 203 Vergil. A III 589 III 7 aurora polo dimouerat umbram. XI 210 tertia lux gelidam caelo dimouerat umbram.
- 203 noctem . . opacam: Vergil. A VIII 658 X 161 III 123.
- 204 Vergil. III 572 corripit e somno corpus sociosque fatigat.
- 209 Vergil. A XI 782 femineo praedae et spoliolorum ardebat amore. Vergil. A VII 550 accendamque animos insani Martis amore. Ouid. M XI 527 laudisque accensus amore.
- 215 Vergil. E H 69 fare age quae te dementia cepit.
- 224 ¶ N 445 et pecora et quidquid fuerat sub iure nocentum.
- 226 Vergil. A VI 382 his dictis curae emotae.
- 232 Vergil. A XI 515 furta paro belli conuexo in tramite siluae.
- 241 Vergil. A XI 880 hos inimica super mixto premit agmine turba.
- 248 sq. Vergil. A III 573 sq. candente fauilla Attollitque globos flammaram.
- 249 Vergil. G I 473 flammaramque globos.
- 252—254 Vergil. A XI 887 sqq. exclusi ante oculos lacrimantumque ora parentum pars in praecipitis fossas urgente ruina Voluitur . . pars . . Arietat in portas et duros obice postis.
- 261 ¶ IN 261 femina sola fuit . . . ciuili discreta neci.
- 263 ¶ E 154.
- 264 sq. ¶ IN 368 sq. et qui dumosis habuere in collibus arces aut curuas coluit ualles camposque iacentes.

- 267 *sq.* ¶ IN 385.
 269 ¶ E 155 Ferezaea manu Gerges-
 sorumque sequente.
 271 Vergil. A XII 4 attollitque
 animos
 272 Vergil. A VIII 182 his amor
 unus erat.
 G III 244 amor omnibus idem.
 A XII 282 sic omnis amor unus
 habet decernere ferro.
 302 Iuuenal. III 150 consuto uulnere
 crassum Atque recens linum.
 305 ¶ D 42 *sq.* (Deut. 8, 4 *οἱ πόδες*
σου οὐκ ἐπολώθησαν). Alcimus
 Auitus V 452 *sqq.*
 322 mittit oratores: ¶ N 595 I 733.
 322 Liu. II 35, 5 precibus plebem
 exposcentes . . . donarent.
 337 Vergil. A VI 504 te . . . procubi-
 isse super confusae stragis ace-
 rrum.
 340 Vergil. A IIII 120, 161 commixta
 grandine nimbus V 458 multa
 grandine nimbi X 803 effusa
 grandine nimbi.
 347 librato pondere: *cf.* ¶ E 562.
 348 lunaris circulus: Ouid. M XV 790
 lunares currus *etc.*
 354 Iuuenal. X 88 in ius Ceruice
 obstricta dominum trahat.
 368 *sq.* ¶ IN 264 *sq.* et qui dumosis
 posuere in montibus aulas uel
 campos habitant laetos uallesque
 supinas.
 385 ¶ IN 267 *sqq.*
 390 Vergil. A XII 162 quadriugo
 uehitur curru.
 403 ¶ E 559 astrigera dominus nisi
 mitteret aula.
 407 Vergil. A IIII 584 *al.* ¶ E 615
 croceo ab axe.
 419 ¶ IN 98. N 771.
 440 ¶ E 1299 in prolem natosque
 patrum natosque natorum.
 445 ¶ IN 349 ut elementa.
 447 Vergil. A V 363 nunc, si cui
 uirtus animusque in pectore
 praesens.
 455 librata . . . lance: ¶ E 562.
 480 Vergil. A VI 384 ergo iter in-
 ceptum peragunt fluuioque pro-
 pinquant.
 482 monumenta patescunt: Auson.
 epit. 32, 9 monumenta fatiscunt.
 483 Horat. Ep. I 2, 7 conlisa duello.
 499 Iuuenal. XIII 142 et proferre
 libet fines.
 505 Vergil. A I 41 unius ob
 noxam.
 520 Vergil. A II 309 tum uero mani-
 festa fides III 375 te maioribus
 ire per altum Auspiciis mani-
 festa fides.
 536 Vergil. A VIII 8 latos uastant
 cultoribus. agros. Lucan. VIII 162
 linquam uacuos cultoribus agros.
 542 ¶ IN 101 stringitur et glacie
 frenatur cursus aquarum.
 551 Sedul. I 242 heu miseri qui uana
 colunt.
 560 Vergil. A II 75 quae sit fiducia
 capto.
 569 ¶ G 1084 ipse deos nullos tere-
 binthi condit in antro.

I V D I C E S.

- 14 Ouid. M VIII 679 meritasque
 luet uicinia poenas. Ibis 617 poe-
 nas pro crimine falso Morte luas.
 15 sine more: Vergil. A V 694 s. m.
 furit. VIII 635 raptus s. m.
 Sabinas.
 39 Ouid. Am. II 6, 55 explicat ipsa
 suas ales Iunonia pinnas.
 88 ¶ Rell. 15 captiuamque manum
 deformis seruitus urget.
 89 ¶ L 160 iram . . . quae contracta
 uigebat.
 98 Vergil. A IIII 267 heu regni
 rerumque oblite tuarum.
 113 fabrorum pignora: *cf.* Horat. S
 I 8, 1—3.
 121 Vergil. A V 749 haud mora con-
 siliis, nec. . .
 129 ¶ N 725 sanctusque putat quas
 uicerat aras.
 135 ¶ G 67 intonsum nemus I 381
 intonsi dumii.
 143 Paulin. Euch. 497 ad solamina
 uitae.
 148 Ennod. c. II 104, 2 (p. 182 Vogel)
 innumeris doctor dotibus ille cluit.
 164 Paulin. VM III 244 crimina
 donans.

- 59 Ouid. M V 158 tela uolant hiberna grandine plura.
- 78 Vergil. A X 788 ensem . . . eripit a femine.
- 78 Vergil. A VI 406 aperit ramum qui ueste latebat.
- 79 uterum: Iuuenal. X 309 utero pariter gibboque tumentem.
- 79 Vergil. A II 553 lateri capulo tenus abdidit ensem.
- 81 Vergil. A II 504 postes . . superbi VIII 721 superbis postibus.
- 84 Martial. I 37, 1. XIII 29, 2 uentris onus.
- 87 Horat. C I 1, 23 lituo tubae permixtus sonitus.
- 99 Vergil. A VI 739 ergo exercentur poenis ueterumque malorum supplicia extendunt.
- 206 Vergil. A VIII 596 quadrupedante — campum.
- 208 decembres: Horat. Ep. I 20, 27 me quater undenos sciat expleuisse decembres. Auson. Par 9, 25 ¶ L 179.
- 211 ¶ N 703 in omnes Iura ferens populos.
- 219 Vergil. G I 153 nitentia culta A X 141 pingua culta.
- 221 Vergil. A II 497 oppositasque euicit gurgite moles.
- 222 Vergil. A XI 608 iamque intra iactum teli progressus uterque.
- 223 ¶ I 536 quem terra tremit, cui sidera parent.
- 231 Vergil. A VIII 658 defensi tenebris et dono noctis opacae.
- 242 Silius XVII 283 Venus emoti facie conterrita ponti.
- 252 nomen . . numen: Paulinus C. X ad Auson. 115 sine numine nomina Musas. Justin. 24, 5, 9 nunc Alexandri Philippique regum suorum nomina sicut numina in auxilium uocabant. Orestis trag. 87 nomine tu . . . numine mox ipso.
- 253 ¶ *supra* 127 domino . . . laeso.
- 255 Vergil. A VIII 56 non aequo dare se campo, non obuia ferre Arma uiros, sed castra fouere. huc turbidus atque huc Lustrat equo nuros aditumque per auia quaerit. XII 540 dedit obuia ferro pectora.
- 261 famem . . ferrum: Sallust. I 24, 4 ferro an fame acrius urgear. *al.*
- 271 Vergil. A IIII 569 heia age, rumpe moras.
- 280 haedulus: Iuuenal. XI, 65.
- 281 errabat: Vergil. E I 9 II 21 *al.* nascus herbae: Vergil. G III 498 immemor herbae . . equos E VIII 2 immemor herbarum . . iuuenca.
- 282 ¶ G 640 D 120.
- 285 Vergil. A IIII 277 mortalis uisus medio sermone reliquit. VIII 654 mortalis medio aspectus sermone reliquit.
- 288 ¶ G 423 sacratas suscitatur aras.
- 296 Vergil. A I 50 flammato . . corde.
- 302 Vergil. A VII 637 classica iamque sonant VII 519 bucina signum dira dedit XI 474 bello dat signum rauca eruentum Bucina.
- 303 Vergil. G II 120 nemora Aethiopum molli canentia lana. *cf.* G III 325 dum gramina canent Et ros in tenera . . herba.
- 308 Vergil. A II 199 hic aliud maius . . Obicitur XII 244 hic aliud maius . . adiungit.
- 321 Ouid. F III 123 seu quia tot digiti per quos numerare solemus.
- 325 Vergil. G I 248 obtenta nocte *cf.* A X 82.
- 328 Ouid. ex P II 44 et uigilant sensus in mea damna mei III 3, 94 coeperunt sensus aut uigilare mei.
- 329 Vergil. A VIII 707 ipsa uidebatur ¶ G 1131, 1248.
- 339 ¶ I 302 cornea bucina.
- 347 Vergil. A VIII 503 aere canoro.
- 350 ¶ E 1174 pendeat ut lychnis . . incensus noctemque suo de lumine uincat.
- 351 Vergil. A VIII 498 hoc fletu concussi animi.
- 352 Vergil. A I 83 qua data porta ruunt et terras turbine perfiant.
- 355 ¶ G 1275 quis penitus tellus sitientibus arida uenis.
- 368 Vergil. A VI 384 inde iter inceptum peragunt. ¶ IN 481.
- 381 Vergil. A VIII 645 et sparsi rorabant sanguine uepres.

- 382 Vergil. A IIII 13 si qua manent
sceleris uestigia nostri VIII 209
ne qua forent pedibus uestigia
rectis.
- 384 Vergil. A VIII 192 scopuli in-
gentem traxere ruinam.
- 419 Iuuenal. VI 600 decolor heres.
- 420 Cicero pro S. Roscio 46 si tibi
fortuna non dedit ut patre certo
nascerere.
- 434 Vergil. G II 503 ruuntque in
ferrum A VIII 648 in ferrum . .
ruebat.
- 443 ¶ G 1323 patrios seruare labores.
- 445 Iuuenal. VI 507 et leuis erecta
consurgit ad oscula planta.
- 450 Vergil. A II 520 aut quo ruis?
inquit V 74 quo deinde ruis?
X 811 quo moritura ruis?
VI 466 quem fugis? extremum
fato quod te adloquor, hoc est.
- 453 ¶ IN 76 at meretrix secura sui.
- 459 Vergil. A VIII 107 ergo aderat
promissa dies et. .
- 462 liuor edax: Ouid. A I 15, 1 Rem.
389 Lucan. I 288 *alii* ¶.
- 464 ¶ E 863 decumbat pro caede
bouis.
- 470 sq. Vergil. A II 503 quinquaginta
illi thalami, spes ampla
nepotum.
- 524 ¶ N 287.
- 527 Auson. ep. 76 (5), 2 P. capri-
genumque pecus. Paulin. Nol.
C. XXXIII 452 caprigenum.
- 536 ¶ I 223 qua sidera mutat Quaque
tremunt terrae.
- 548 Vergil. A VIII 54 fremitu . .
horrisono.
- 548 Lucan. I 208 mox ubi se saeuae
stimulauit uerbere caudae erexit-
que iubam.
- 549 Vergil. A XII 6 tum demum
mouet arma leo gaudetque com-
mantis Excutiens ceruice toros . .
et fremit ore cruento.
- 550 Vergil. A XI 684 neque enim
labor.
impete dextra: ¶ I 701 molam
rotat impete dextra.
- 555 Vergil. A III 26 horrendum et
dictu uideo mirabile monstrum.
- 580 ¶ E 203 quod cordis secreta
uelent.
- 581 ¶ G 273 cum lumina solis Sep-
tima prodierint. cf. G 306; E 1064
terno bis lumine solis.
- 597 Vergil. A VIII 201 nam maximus
ultor Alcides aderat.
- 599 Vergil. A II 535 at tibi pro scelere.
exclamat, pro talibus ausis XII
351 pro talibus ausis Adfecit
pretio.
- 607 Vergil. A II 758 ilicet ignis
edax summa ad fastigia uento
Voluitur: exuperant flammae,
furit aestus ad auras.
- 609 Vergil. A I 130 nec latuere doli
fratrem Iunonis et irae.
- 613 Draconit. de laud. dei I 343 iam
cutis est qui pulvis erat. Orest.
trag. 569 fit nutrix quae mater
erat, regina ministra. Auitus III
370 sarcina fit quae cura fuit.
- 620 Vergil. A XII 49 letumque sinas
pro laude pacisci. V 230 uitamque
uolunt pro laude pacisci.
- 622 Vergil. A II 236 stuppea uincula
collo Intendunt.
- 635 ¶ N 503 rumpuntur cotibus amnes.
nec mora cum: ¶ E 296 N
308.
- 643 saucia: ¶ G 1190.
- 646 Vergil. A VIII 227 emuniit obice
postes.
- 650 Vergil. A II 480 limina perrumpit
postesque a cardine uellit.
VI 573 stridentis cardine sacrae
Panduntur portae.
Ciris 222 aeratus stridens in
limine cardo.
- 651 Vergil. A II 723 succedoque oneri.
- 658 Horat. A 408 natura fieret lauda-
bile carmen an arte Quaesitum
est.
- 669 Vergil. A VIII 326 toto pro-
flabat pectore somnum.
- 676 Vergil. E III 105 dic quibus
in terris . . tris pateat Caeli
spatium non amplius ulnas.
- 677 sic fiet ut: ¶ IN 479 sic fiet
ut uestra pressentur sub iuga
gentes.
- 681 Horat. ep. 11, 28 pueri longam
renodantis comam.
- 683 Iuuenal. VI 273 uberibus semper
lacrimis semperque paratis. male
sana: Vergil. A IIII 8.

Vergil. A XII 816 adiuro Stygii
caput fontis.

- 702 ¶ E 247 et geminatur opus
pondusque adiungitur ingens
Lateribus crudis.
710 Vergil. A I 505 media e testudine
templi ¶ N 56 e media pronus
testudine templi.
714 Ouid. M. VIII 691 furcas subiere
columnae.

(Iuuenal. III 28 nullo dextram
subeunte bacillo.)

- 720 Vergil. A VIII 213 absenti ferat
inferias decoretque sepulchro.
733 mittit oratores: ¶ N 596 IN
322.
754 Iuuenal. VI 226 inde Auolat et
spreti repetit uestigia lecti
¶ D 116 ne redeat sprete repetens
consortia lecti.

INCERTI DE SODOMA.

- 1 Augustin. de c. d. 21. 24 pecca-
tores deus non solum iratus,
uerum etiam miseratus euertit.
euertuntur enim peccatores duobus
modis, aut sicut Sodomitae, ut
pro peccatis suis ipsi homines
puniantur, aut sicut Niniuitae,
ut ipsa hominum peccata paeni-
tendo destruantur etc.
3 terrae cf. Ouid. M. I 283 sqq.
4 sqq. Gen. 9. 11—17.
5 Gen. 9, 14 cumque obduxero
nubibus caelum, apparebit arcus
meus in nubibus.
15 Auitus II 331 incestus pro lege fuit.
cf. Augustin. de c. d. XVI 30
¶ Ion. 9.
21 Seneca Ag. 135 inuidia pulsat
pectus.
Stat. S V 5, 77 nonne . . inuidia
superos . . pulsem?
21 sqq. Ezech. 16, 49.
26 cf. ¶ G 229—231.
31 Ouid. M. V 100 aequi cultor timi-
dusque deorum. C. de resurr.
ad Felicem 254 hic quicumque
pius aequique bonique colonus.
52—53 Fortunatus VI 1, 52 nubilis
aetas, uirginitas in flore tumens.
77 Vergil. A III 575 festinare fugam.
81 Claudian. Cons. Mall. Theod. 78
accenditque diem. Vergil. A X
895 clamore incendunt caelum.

(cf. Vergil. A V 88 Ouid. P
2, 1, 41.)

- 95—98 Gen. 19, 20—22.
104 imber: ¶ Ion. 6 imbres.
105 Gen. 19, 24 Luc. 17, 29 pluit
ignem et sulphur de caelo.
106 sqq. Ouid. N. II 19 sqq.
114 ib. 325 sqq.
115 ie. 367 sqq.
131 Gen. 13, 10.
135 sqq. ¶ Ion. 3 frustra solis oculis
nascentia poma cf. Tacit. hist.
V 7. Augustin. de c. d. 21, 5
Hegesipp. III 18 Isidori Orig.
XIII 3, 25.
138 Arator II 1176 soluitur in
cinerem.
144 ¶ Ion. 85 sq. squamosum conchis.
146 sqq. cf. Plin. n. h. VII 65 XXVIII
80. Tacit. hist. V 6. Iosephus
B. I. III 8, 4. Hegesippus III
18. Isidor. Orig. XVI 2, 1. cf.
¶ G 394.
152 sq. Tacit. l. 1. hunc manu
captum, quibus ea cura, in summa
nauis trahunt.
154 Ouid. M VI 511 ut semel im-
posita est.
157 cf. Plin. n. h. VII 65 XXVIII 80.
158 Vergil. A II 199 hic aliud maius
. . . obicitur.
159 cf. Plin. XXXI 22.
164 ¶ Ion. 2 signata incendia poenae.

INCERTI DE IONA.

- 1 Auitus II 350 terra uiuos cineres
et post incendia seruans.
2 ¶ S 164 hae Sodomum et
Gomorum signatae in saecula
poenae 130 hincque situ cano
cineres incendia signant.

- 3 ¶ S 135 sqq.
4 ¶ S 140 nec mare uiuit ibi:
mors est maris illa quieti.
5 ¶ S 120 formam sine corpore
seruans.
6 ¶ S 104 nouus inruit imber.

- 9 Augustin. de c. d. XVI, 30 ubi [sc. Sodomis] stupra in tantam consuetudinem inualuerant, quantum leges solent aliorum factorum praebere licentiam. ¶ S 15.
- 16 Vergil. A VI 853 parcere subiectis.
- 24 Vergil. A I 12 urbs antiqua fuit . . . Italiam contra.
- 25 Ion. 1, 3.
- 29 Vergil. A VI 6 semina flammae.
- 33 Vergil. G I 324 ruit arduus aether. ¶ 75 in me . . . aether ruit et mare surgit.
- 35 cf. Sedul. III 69 uentorum gaudia.
- 37 Val. Fl. I 331 pontumque polumque.
- 38 Vergil. A V 198 uastis tremit ictibus aerea puppis.
- 40 Vergil. G I 443 urget ab alto . . . notus.
- 42 nauticus clamor Vergil. A III 128 V 141 gemitus: AI 93 ingemit.
- 45 Val. Fl. III 472 aequora pectore tollunt.
- 46 Paulin. Nol. C. XXIII 250 olente sentinae lacu.
- 50 nullorum: Paulinus Ausonio (Auson. p. 297 P., 114) surda uocas et nulla rogas sine numine nomina Musas. ¶ G 1084.
- 54 Ion. 1, 5 et dormiebat et stertebat (uersio antiqua).
- 55 cf. Matth. 8, 24.
- 61 ¶ Eu. 89 tibi nota precesque.
- 59 Ion. 1, 6 (antiq. uers.) quid tu stertis?
- 63 Phaedr. I 10, 5 negabat illa se esse culpae proximam.
- 64—66 Ion. 1, 7—9.
- 65 quis et unde hominum? Homer. Od. á 170 τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; (cf. Senecae apococ. 5).
- 68 Ion. 1, 9 qui fecit mare et aridam.
- 70—74 Ion. 1, 10—12.
- 75 ¶ 33 in tenebras ruit aether et mare surgit.
- 75 sq. Auson. ep. 35 (14), 3 in me omnis terrae pelagique rapina, forsitan et caeli.
- 79 Ion. 1, 13.
- 82 Ion. 1, 14.
- 85 Ion. 1, 15. 2, 1 (uersio antiqua): ceto magno, in ventre ceti.
- 86 Ouid. M III 724 nunc terga cauis super obsita conchis. Vergil. A VII 707 magnique ipse agminis instar.
- 101 Paulin. Nol. C. XXIII 225 nam liber undis intra mare et exter maris natat in natante belua.
- 104 Vergil. A V 522 magnoque futurum augurio monstrum.
- 104 Matth. 12, 40. Augustin. de c. d. 18, 30.
- 105 non erat exitii: cf. ¶ M361 quae te cupit esse salutis.

CYPRIANI AD SENATOREM.

- 13 extenso pollice: cf. Quintilian. XI 3, 119 Appul. M 2.
- 33 cf. ¶ M 225 haec tua libertas.
- 45 Paulin. Nol. C. XXX 513 cur aliena tenes, qua spe linquenda retentas Nec retributa suis nec potianda tibi?
- 59 Maro: A VI 617.
- 78 Auson. Ep. VII (XI) pr. 24 P. tu ut tua culpa ad eundem lapidem bis offenderes.
- 85 Seneca Ag. 243 quem paenitet peccasse, paene est innocens.

HILARII GENESIS.

- 1 M 199 paruerit monitis 352 moniti sperere. ob. 27, 3. 5.
- Incerti de resurr. mort. 380 dum uita manet, dum cernere lucem, dum paenitere licet.
- 11 sqq. Vergil. G III 242 omne adeo genus in terris hominumque ferarumque Et genus aequoreum, pecudes pictaeque uolucres.
- 12 Vergil. G III 198 campi . . . natantes A VI 724 camposque liquentes. ¶ G 304.
- 13 Ep. ad Hebr. 1, 2 — Corinth. I 8, 6 Rom. 11, 36.
- 28 moenia mundi: Lucret I 1094 III 16 V 119, 371. VI 123 ¶ 78 ¶ Eu. 57 uolitant per moenia mundi.

- Manil. III 48 cum tantas strueret
moles per moenia mundi.
- 33 momine *coni. Weitz coll.* Lucret.
III 188 momine uti paruo
possent impulsa moueri.
- 37 Ouid. M. I 138 uiscera terrae
(Inc. Octania frag. 428 (416)
in parentis uiscera.)
- 39 Vergil. A VI 726 spiritus intus
alit.
- 43 Ps. 23, 2. 135, 6.
Dracont. Hexaem. 36 terra . .
solidante globo grauior per inane
pependit.
Manil. I 159 ultima subsedit
glomerato pondere tellus.
Boet. Cons. III c. 6, 24 terrae-
que graues pondere sidunt.
- 49 Vergil. G II 187 liquuntur
rupibus annes.
- 49 Iob. 38, 8. 10. Proverb. 8, 29.
- 62 Ps. 103, 22. 23.
- 63 Vergil. G I 124 curis acuens mor-
talia corda.
- 64 Ouid. Am II 9, 41 quid est somnus,
gelidae nisi mortis imago.
Inc. adu. Marcionem III 96
nox est mortis imago.
- 67 Val. Fl. VI 527 roseis it lucifer
alis.
Stat. Th. II 137 roseus . .
lucifer.
- 68 Dracont. Hexaem. 552 roscida
puniceum spargens aurora rubo-
rem. ¶ L 290.
Victor I 99 semina lucis Puni-
ceos roseo sparserunt fomite
crines.
- 69 Val. Fl. V 305 Pliadas . .
mixtumque sonoribus imbrem.
- 78 ¶ 28.
- 81 Vergil. G I 427 luna reuertentes
cum primum colligit ignis.
- 84 Vergil. A I 608 conuexa polus
dum sidera pascet.
- 85 Lucret. V 96 moles et machina
mundi.
Stat. S III 1, 181 flammigeri
machina coeli.
Victor I 76 machina firma poli.
- 89 Vergil. A II 295 pererrato . .
ponto.
- 93 Vergil. E III 32 temptare
Thetim ratibus.
- A II 176 temptanda fuga
aequora.
- 96 larem: cf. Vergil. G III 42 (apes)
sub terra fouere larem.
- 97—99 Ouid. M I 43 iussit et extendi
campos, subsidere ualles, fronde
tegi siluas, lapidosos surgere
montes.
- 99 Vergil. G I 44 zephyro putris
se glaeaba resoluit.
- 100 Vergil. G III 428 dum amnes
ulli rumpuntur fontibus.
- 101 ¶ G 13 florea uentosis consurgunt
germina campis.
- 104 Vergil. G II 237 terram pro-
scinde iuuenis.
- 106 Stat. S V 2, 69 nescia falcis
silua.
Vergil. E 7. 58 Liber pampineas
inuidit collibus umbras.
- 111 Ouid. M. II 95 quidquid habet
diues . . mundus.
- 112 cf. Ouid. M I 76—86.
- 121 opifex rerum: Ouid. M I 79.
- 125 Ouid. M I 76 sanctius his
animal.
- 127 Horat. Ep. I 6, 37 et genus et
formam.
- 129 Vergil. E 1, 69 post aliquot
mea regna uidens mirabor
aristas?
- 131 Stat. S III 4, 64 o sidere dextro
edite, multa tibi diuum indul-
gentia fauit.
- 135 Cicero pro S. Rosc. 77 uictus
quotidiani minister.
- 147 Vergil. G II 327 magno com-
mixtus corpore.
- 150 cf. ¶ M 176 hinc sumus, hinc
morimur.
- 156 Vergil. A VII 600 rerumque
reliquit habenas.
- 164 Horat. C. III 5, 24 culpam
poena premit comes.
- 171 Vergil. A VIII 326 deterior
donec paulatim ac decolor aetas
Et belli rabies et amor successit
habendi.
- 173 ¶ 63.
- 175 Vergil. A I 84 uenti . . incu-
buere mari XII 367 qua uenti
incubuere.
- 176 Vergil. G II 326 fecundis imbribus
aether . . descendit E 7, 60 Iup-

- piter et facto descendet plurimus imbri.
- 177 Vergil. G I 487 non alias caelo ceciderunt plura sereno Fulgura.
- 178 Horat. C III, 1, 29 non uerberatae grandine uineae.
- 179 cf. ¶ E 308 murmura caeli Quae domino mandante crepant ¶ Eu. 85 te murmurat unda.
- 181 Vergil. G II 364 laxis immisus habenis.
- Vergil. A XI 718 conuersisque fugax aufertur habenis.
- 182 cf. Ouid. M I 141—150.
- 184 Lucan. X 407 nulla fides pietasque uiris, qui castra sequuntur. Venalesque manus; ibi fas, ubi maxima merces.
- 189 Matth. 24, 37 Luc 17, 26 Ep. Petri I 3. 20.
- 192 Ouid. P. I 1, 31 pacatae ramus oliuae.
- Victor II 502 paciferae frugis paruum libamen oliuae.
- 197 Vergil. E VII 5 et cantare pares et respondere parati.
- 203 Vergil. E IIII 31 pauca tamen suberunt priscae uestigia fraudis.

HILARII DE MACCABAEIS.

- ex Maccab. II c. 7.
- 13 Vergil. A I 209 premit altum corde dolorem.
- 25 Ouid. Ars III 653 munera, crede, mihi, capiunt hominesque deosque.
- 38 sq. Ouid. M II 753 et tanto penitus traxit suspiria motu Vt pariter pectus positamque in pectore forti Aegida concuteret.
- 49 Vergil. A II 37 subiectis urere flammis.
- 105 Vergil. A I 614 et sic ore locuta est.
- 118 sq. Vergil. A V 1862 egregium forma iuuenem et fulgentibus armis.
- 128 Vergil. A II 675 et nos rape in omnia tecum VI 565 per omnia duxit.
- 132 Ouid. M VI 203 tacito uenerantur murmure numen.
- 137 Vergil. A X 867 consueta locauit Membra.
- 140 Vergil. A II 791 tenuisque recessit in auras.
- 159 ¶ 335 attonita mente confirma tiuentem.
- 161 Vergil. A IIII 92 talibus adgreditur Venerem Saturnia dictis.
- 176 cf. ¶ H 160 hinc loquimur.
- 196 Vergil. A IIII 621 haec precor, hanc uocem extremam cum sanguine fundo II 532 uitam multo cum sanguine fudit.
- 199 ¶ H 1 paruimus monitis M 252 monitis parere.
- 202 Vergil. A I 217 emissos longo socios sermone requirunt.
- 205 Horat. c. I 12, 14 sqq. (parentis) qui res hominum ac deorum, Qui mare ac terras uariisque mundum temperat horis.
- 212 Horat. c. II 13, 23 sedesque discretas piorum (cf. Hertz Anal. IV 25.)
- 224 Vergil. A I 561 Tum breuiter Dido uoltum demissa profatur.
- 225 cf. ¶ Sen. 33 haec tua humilitas.
- 236 ¶ 356 saecula cursus saeua suos peragunt.
- 248 arbiter orbis: Sedul. IIII 165.
- 254 ¶ Eu. 3 plena deo uirgo.
- 302 Vergil. A I 229 o qui res hominumque deumque Aeternis regis imperiis et fulmine terras.
- 312 Iuuenec. III 764 dissona lingua.
- 335 ¶ 159 attonita mente confundere coepit.
- 349 Vergil. A X II 932 miseri te si qua parentis Tangere cura potest.
- 356 ¶ 236 ordo suos pergat cursus
- 361 cf. ¶ Ion. 105 non erat exitii.
- 387 Vergil. A II 377 medios delapsus in hostis.
- 390 sqq. cf. Manilius Rh. M. XXXXV 1890 p. 157.

HILARII DE EVANGELIO.

- 3 ¶ M 254 mens maneat iam
plena deo.
- 9 Vergil. E V 40 spargite humum
foliis. G H 149 hic uer adsiduum
atque alienis mensibus aestas.
- 10 Vergil. A VI 885 purpureos
spargam flores.
- 24 Vergil. A VIII 301 salue, uera
Iouis proles.
- 34 Prudent. Cath. 3, 2 omniparens
pie uerbigena.
- 39 Vergil. G IIII 255 corpora luce
carentum 472 simulacraque luce
carentum.
- 49 Vergil. A III 426 prima hominis
facies,
- 57 ¶ H 78 caeli per moenia fertur.
ibid. 28 nascentia moenia mundi.
- 68 cf. Vergil. A V 320 proximus
interuallo.
- 84 Vergil. G III 555 ripae colles-
que supini.
- 86 Vergil. A V 60 templis sibi
ferre dicatis.
- 87 cf. Vergil. A I 441 lucus in
urbe fuit media etc.
Vergil. G III 13 et uiridi in
campo templum de marmore
ponam.
- 88 Vergil. A I 464 animum pictura
pascit inani.
- 89 ¶ Ion. 61 dic uota precesque.
- 90 numen-nomen: ¶ I 252.
- 91 Vergil. A III 658 monstrum cui
lumen ademptum.
- 95 Vergil. A VI 532 pelagine uenis
erroribus actus.
- 98 Vergil. A VII 337 tibi nomina
mille.
- 101 ¶ H 204 bonus . . doctor.
- 107 Vergil. A VIII 485 mortua . .
corpora.

II.

INDEX NOMINUM.

Ex nominibus quae saepa uncinis posui, quod ante numerum est, codicum uariam lectionem significat, post numerum adscripsi priore loco nomen ex LXX ed. Lagardiana (Gottingae 1883) petitum, adiecta si quae est aliorum librorum maxime Alexandrini uarietate; secundo loco dedi latinum uulgatae uersionis nomen, si differt a graeco; ubi deficit uulgata, indicaui.

Patrum testimonia pleraque ex Sabbatarianis copiis deprompsi, Onomastica sacra ad ed. Pauli de Lagarde (Gottingae 1870) citauit.

- Aaron *uid.* Aronus.
 Abalam *uid.* Balaam.
 Abalenius (Aballenius) I 477 (Ὀὐδς
 Ἐλλημ, filius Illel. Allel *Onom.*
 31, 19).
 Abdon I 477 (Ἀβδωμ, Λαβδωμ *c. Alex.*,
 Labdon *Augustin. c. d.* 18, 19,
 Abdon).
 Abelus G 138, 157. Abelis *gen.* ? G 193
 (Ἀβηλ).
 Abimelecha G 816 Abimelechus G
 682, 738. Abimelus G 860 (G 733)
 (Ἀβιμελεχ).
 Abirus N 437 (Ἀβηρων, Abiron). *uid.*
 Iabirus.
 Abiudus L 12 (Ἀβιουδ, Abiu).
 Abram G 403, 680. Abramus G 666
 E 122. Abraham M 167. Abrami
 G 496. Abrae *gen.* G 412. Abrae
dat. G 1087. Abramo *dat.* E 1186.
 Abramo *abl.* G 408. (Ἀβραμ, Abram
 Abraham).
 Abundans terra G 851 *uid.* Habundans
 Acalam (Acalla) *acc.* G 382, *an leg.*
 Chalannam? (Χαλανη).
 Accaron *acc.* I 47 (Ἀκκαρων).
 Acharus IN 173 (Ἀχαν, Achan *al.*
 Achar). IN 208 Achari *gen.* IN
 502 (Ἀχαρ Achan).
 Achina arua N 546 (Ἀχιλεμ χαιεμ,
 Ἀχελγαι *cod. Alex.*, leabarin).
 Achisamo *dat.* E 1128 (Ἀχισαμαχ,
 Achisamech).
 Achusa Rathomum *acc.* I 137
 (Χουσαν ρεσαρωθ, Χουσαρσαθαμ
Alex., Chusan Rasathaim).
 Acrabin *uid.* Chabinae.
 Ada G 183 (Ἀδδα, Ada).
 Adachar *uid.* Dachar.
 Adama G 373 (Ἀδαμα).
 Adam G 192 Adamus G 44, 64, 134,
 197 D 193 (Ἀδαμ).
 Adonibezec *uid.* Donibezec.
 ? Aedibus *abl.* G 54, 173 (ἔξ Ἐδεμ,
 de loco uoluptatis G 2, 10, Eden
 G 4, 16).
 Adar *acc.* N 547 (Hp, Ar).
 Aedra IN 416 (Ἀδρα, Edrai).
 Aegyptia Agar G 567.
 Aegyptiorum E 510.
 Aegyptus E 17, 185, 713, 1172, D 36.
 Aegypti G 540, E 9, 30, 147,
 293, 325, 755, IN 185, M 317.
 Aegyptum G 1281, 1435, E 187,
 500, 569, N 532. Aegyptio *abl.* E
 445, 585, IN 48, L 228, N 703, D 16.
 Aelum *uid.* Iabelum.
 Aethiopus G 61.
 Aethiopiassa N 273.
 Aeunam G 45, 101 *cf.* 125 (Ζωή [*cf.*
Augustin. l. II. de Gen. ad Man. 21,
31. Hieron. quaest. Hebr. c. 3, 20]
 Heua, Euua *Cl. Mar. Victor I 397,*
412, 497. Aeuua Ausonius Eph.
79 Vers. pasch. 15).
 Agar G 567 (Ἄγαρ).
 Aisamo in colle (Osamo) IN 73 *ex*
 Num 33, 49 (ἀνὰ μέσον Αἰσιμῶθ,
 Bethsimoth *Vulg.*, at IN 2, 16:
 ἐς τὴν δρεινήν, ad montana).
 Amalec E 671 I 42 Amalechas E 694
 Amalechi fortes I 158 (Ἀμαληκ).
 Amalech G 179 *uid.* Lamech.
 Amar pelagus IN 411 (θάλασσα
 Ἄραβα, mare Desertii).
 Amarpalus G 482 (Ἀμαρφαλ, Am-
 raphel).
 Ambri IN 173 (Ζαβδι *al.* Ζαμβρι, Ζαβρι
Alex., Zabdi).
 Amennus *uid.* Asennus.
 Ammanum *acc.* G 678 (Ἀμμαν, Ammon)
uid. Ammones.
 Ammones I 153, 429. Ammanum
gen. pl. I 405. Ammorum (Am-
 monum) G 679.
 Ammonus I 423 (Ὀϊοί Ἄμμων, filii
 Ammon, Ammanitiae *Augustin. de.*
c. d. 16, 13).
 Amorris *nom.* I 75. Amorris IN 188,
 219, 384. Amorreus G 369, 555,
 E 154, 1007, IN 196, 263, N 549.
 Amorreum *acc.* I 84. Amorreae
 gentis N 573 (Ἀμορραϊός).
 Antaei palaestras S 18.
 Aotus I 165 Aodus I 187 (Ἀωδ, Aod,
sic Augustin. qu. 22).
 ? Aaphum (apafum) IN 335 (*an ex*
aduerbio ἄφνω natum?)
 Ar *uid.* Adar.
 Arabum *gen.* G 1164, 1421, 1435.
 Arabus (Aratus) IN 379 (ἐς Ἄραβα,
 in planitie).
 Aradam *acc.* I 41 (Ἀραδ).
 Aradius G 371 (Ἄραδιος).
 Araratum (Araracum) *gen. pl.* G 323
 (τὰ Ἀραρατ, montes Armeniae,
 montes Ararat *Augustin. de c.*
d. 15, 14).

- Archata *acc.* G 382 (Ἀρχαδ, Achad).
 Ardoc IN 442 (Ἀρδς *al.* Ἀργοβ, Ἄρβο
Alex., Cariath Arbe) *f.* Arboc?
 Aredina N 547 *uid.* Zaredina.
 Ariocha G 481 (Ἀριωχ).
 Aronus E 232, 676, N 518 Aaron N
 302. Aaronis (Aronis) L 12, 96, 192,
 465, 471, IN 485 Aroni *dat.* E
 752, 1093. Aronem E 217, 1035,
 1059, 1138. Arone E 598 (Ἀρων).
 Aronis aquae *uid.* Maronis.
 Arucus G 370 (Ἀρουκίαιος, Aracaeus).
 Ascalon *acc.* I 47 (τὴν Ἀσκαλωνά,
 Ascalonem).
 Ascham *acc.* I 28 (Ἀχσαν, *al.* Ἀσχαν,
 Axam).
 Asedota IN 412 (Μεσιδωθ, *al.* Ἀσειμωθ,
 . . . σιωθ *Alex.*, Asedoth).
 Asennes G 1294 (Ἀσεννεθ Aseneth).
 Asennus (Amennus) G 370 (Ἀσενναιος,
 Sinaeus).
 Aserotum *acc.* N 269 (Ἀσηρωθ, Hase-
 roth).
 Aserum *acc.* G 1097 (Ἀσηρ).
 Asorum regna IN 373 et Asuris pube
 (Iasuris pube) *gen.* I 201 (Ἀσωρ).
 Assura *acc.* G 383 (Ἀσορ, Assur).
 Assyriae *gen.* I 403 (Ἰσσυρία, Syriae)
 Assyriam G 63 (Ἀσσυρίων) G 769
 (Μεσοποταμίαν). Assyrii G 904
 (Μεσοποταμίαν, Mesopotamiam
 Syriae). Assyrio limite I 139
 (Ἰσσυρία, Mesopotamia).
 Astarota IN 416 Astaratis daemonis
 I 402 (Ἀσταρωθ).
 Asurus regum princeps IN 399 (βασιλεὺς
 τῆς Ἀσωρ).
 Attina *uid.* Sattina.
 Auses *Iesus Naue* E 1201, 1265. (N
 13, 9 *et* 17: Ἀδση υἱὸς Ναὺη
 Ἰησοῦ, Osee filium Nun Iosue).
 Axes I 358 (Ζηβ).
 Axinus IN 377 (Χασαφ *al.* Ἀζαφ,
 Ἀχιφ *Alex.*, Achsaph).
 Azoti fines (loeti) I 47 (τὴν Ἄζωτον
 καὶ τὰ περιπόρια αὐτῆς, *deest Vulg.*)
- Babel *uid.* Confusio.
 Babylona *acc.* G 382 (Βαβυλων).
 Bachalim *acc.* I 127 (τῆ Βααλ, Baal;
 Baalim *et* Astartis *Tertullian.*
contra Gnost. 826 b).
 Balaam (Abalam) *acc.* I 68 (Ἰεβλαμ,
 Βαλααμ *Alex.*, Ieblaam).
- Balacrus N 662, Balacis *gen.* IN 554.
 Balaci *dat.* N 578, 590 (Βαλακ).
 Balamus IN 424. Balam prophetam
 N 580. Balamum N 758 (Βαλααμ).
 Balla G 967. Ballae *gen.* G 1095.
 (Βαλλά, Bala. Balla *Augustin.*
Locut. 106).
 Baracum *acc.* I 212 (Βαρακ).
 Bassamum rector IN 414 (βασιλεὺς
 Βασαν).
 Bathuelus G 905 (Βαθουηλ).
 Bebyrcum *gen.* S 18.
 Bellisephoni *dat.* E 419 (Βεελεσεφω).
 Beniaminus (Benaminus) G 1390.
 Beniamino G 1429. Beniaminum
 G 1092, 1310. Beniamine G
 1404 (Βενιαμιν).
 Beseli mutoque Phegoro N 725 (τῶ
 Βεελεφερω).
 Beselo *dat.* E 1128 (Βεελεσηλ).
 Bethel] domum domini G 933 (οἶκός
 θεοῦ, Οὐλαμμαους τὸ πρότερον,
 Bethel prius Luza). Betheli in sede
 G 1080 (Βαιθηλ, Bethel).
 Bethela(m) *acc.* I 93 (Βαιθηλ, *deest Vulg.*
 Bethelam *acc.* I 53 (Βαιθηλ, Bethel)
cf. Metibile.
 Bethsames *uid.* Midsa.
 Bethsae *gen.* I 65 (Βεθσαν). Bethsae
gen. I 73 (Βαιθενεθ, Bethanath).
 Busiridis arae S 16.
- Caderae *uid.* Gaderae.
 Cadessa *abl.* I 212 (ἐκ Κάδης, de
 Cedes). Cadessa *acc.* N 491 (Καδης).
 Cain G 147 Cainis *gen.* G 138 Cainem
 G 179 (Καν).
 Cainanus G 200 (Καιναν)
 Calcham *acc.* G 385 (Χαλακ, Χαλαχ
Alex., Chale).
 Canopi G 437, 818, E 151, 1175.
 Canopo *dat.* (ἰ. in Canopum)
 G 1164. Canopum *acc.* (ἰ. in
 Canopum) G 1450. Canopo *abl.*
 E 1159.
 Carmeli filius IN 173 (Χαρμ).
 in Carris (in castris) I 369 (Καρκαρ,
deest Vulg., Carcar *Onom.* 110, 15).
 Carras *acc.* G 897. Carris *abl.* G 906.
 995. (Χαρραν, Haran, Charran *acc.*
Augustin. *de. c. d.* 16, 13 *et* 38.
 Charra *abl. idem* 16, 15 *al.*, Carrae
Cl. Mar. Victor III 324 etc.)
 Cedmonaeos *uid.* Chedmonaeos.

- Cenaeos (Geneos) populos G 551 (Καιναίους, Cinaeos, Cenaeos *Augustin. de c. d. 16, 24.*)
- Ceneritus (Cineritis) IN 379 (Χενερειθ, Ceneroth) *cf.* Cheneri.
- Cenezae (Genezae) I 32 Cenezasatus (Zezea) I 146 (Κενεζ, Cenez, *et sic Augustin. qu. 18.*)
- Cenezaeos (Genezeos) G 551 (Κενεζαιούς).
- Cetae *gen.* I 63 (Χεττιειν, *al.* Χεττιν, Hethhim, Chettei *Wirceb.*)
- Cetaeus IN 267. Cethaeus E 1007. Cethaeo (Cetaeo Ceththeo) G 369, E 154 (Χετταίος, Hethaeus; Chettaeos *Augustin. civ. dei 16, 24.*)
- Cetius IN 385.
- Cetis *gen.* G 756 (Χετ, Heth).
- Chabinae pendentis saxa I 87 (ἐπ' ἄνω Ἀκραβειν ἀπὸ τῆς πέτρας ab ascensu Scorpionis petra) *l.* Crabinae?
- Chasbum (Chabum) *acc.* N 735 (Χασβι, Cozbi).
- Chalanne *uid.* Acalla.
- Chaldaeo de grege G 410. Chaldaea cohors E 284. Chaldaea ex gente G 519. Chaldaeam gentem S 83 (Χαλδαίος).
- Chalebus IN 425, N 378 I 29.
- Chalebo *dat.* I 51 (Χαλεβ, Caleb).
- Chalmoneos *uid.* Chedmoneos.
- Chamus G 350. Chamum *acc.* G 225 (Χαμ).
- Channanus G 368. Chananus I 69. Chanannus IN 381, Chanano I 207. Chananno *abl.* IN 450. Chanani E 539. Chananni G 554, N 412, 452. Chananos I 9. Channana iuventus G 350. Chanana manus I 5. Chananna de gente G 764, 902. regione Chananna G 1068. Chanannam terram G 1325. Chanannas urbes N 223. Chananna arua G 1111. Channana arua G 411 Chanano cultore I 43.
- Chananaeus IN 267. Channanaeus E 154. Chananaea iuventus I 23. Ch. manu I 201 Channanaea iugera G 460. Ch. regna G 1113 (Χαναναίος).
- Chebrona *nom.* I 23 *acc.* N 326 (Χεβρων, Hebron). Chebronis uallem. IN 409 (φαραγγος Ἄρρων, torrente Arnon). Chebrono in colle IN 441 (Χεβρων, Hebron; Chebron *Cl. Mar. Victor III 411. Augustin. de c. dei 16, 22.*)
- Chedmoneos (Chalmoneos) G 552 (Κεδμωναίος).
- Cheneri (Chemeri) marmora glauca IN 411 (θαλάσσης Χενερειθ, mare Ceneroth) *cf.* Ceneritus.
- Cherubin G 129 Eu. 46. Cherubinos N 150, E 1078 (Χερουβιμ, *uel* Χερουβεμ, Cherubim).
- Chettaeus *uid.* Cetius, Cethaeus.
- Chettos *acc.* (Cethos, Chetos) G 552 *uid.* Cetius, Cethaeus.
- Chlaumona *acc.* 192 (Κλαυμωνά, locum flentium. Clauthmona montem *Augustinus qu. 12.*)
- Chorebum *acc.* E 128, 655, 675. (Χωρεβ, Horeb. Choreb *Augustin. de civ. dei 20, 28.*)
- Christus Eu. 1, 61, 67. Christi imago Eu. 60 Christi antistes H 2 Christo E 413. Christum N 106 *cf. index uerbor. u. tonans.*
- Circaea pocula S 19.
- Cilicum ora Ion. 24.
- Cisonem fluium I 220 (Κισων).
- Citium *urbs.* G 366 (Κιτιοι, Cetthim).
- Clauthmona *uid.* Chlaumona.
- Confusio G 402 (Cύγχυσις, Babel).
- Coras N 436 (Κορε).
- Correus G 1071 (Cοχημ υίδς Ἐμμωρ ὁ Χορραίος, Sicheu filius Hemor Ηουαει).
- Crabinae *uid.* Chabinae *et* Acrabin.
- Crotoniezelus *cf.* Gothoniezelus *et* Gothozelus.
- cynomyia E 286.
- Dabira IN 366 (Δεβηρα, Δαβειρ *Alex.,* Dabir) I 25. Dabiram gentem IN 443 (Δαβειρ, Dabir).
- Dachar rex G 481 (Θαρχαλ, Θαρχαλ *Alex.,* Thadal).
- Dagona *acc.* I 708 (Δαγων).
- Dalila *nom.* I 680. Dalilae *gen.* I 653 (Δαλιδα, Dalila).
- Dana *nom.* I 750. Danis *gen.* I 76 587. Danem *acc.* G 1096 (Δαν). Dana tribus I 732 de Dana tribu E 1128.
- Dasemata *urbs* G 385 (Δασεμ, Dasem *Augustin. c. d. 16, 3; Resen.*)

- Dathamus N 436 (Δαθαν).
 Debbora I 209 (Δεββωρα).
 deum trina positum sub imagine
 pascit G 611 natus et altor G 634.
 deus] „Haec deus implet“ G 1013
 (παρεμβολαι, Mahanaim i. Castra).
 Deuteron IN 280 (τὸ Δευτερονόμιον,
 Deuteronomium).
 Dina G 971. Dinam G 1071 (Δινα).
 dominus], „Dominum cernens“ G 1042
 (Ισραηλ). „Domini uisi locus“
 G 1045 (Ἐἶδος Θεοῦ, Phanuel,
 Aspectus dei *Augustin. contra
 Max. l. 2, Visio dei Nouatian.
 de trin. 27 alii.* „Domus domini“
 G 933 *uid.* Bethel.
 Donibezecus I 13. Donibezelo *dat.*
 IN 316 Ἀδωνιβεζεκ, Adonibezec
 et Adonisedec).
 Dorae *gen.* I 67 (Δωρ).
 Echina *uid.* Enachina.
 Edomum *gen.* N 512 (Ἐδωμ).
 Edones E 538 (Ἐδωμ, Edon).
 Eglonus I 157. Eglomum tyrannus
 IN 584 Ἐγλωμ, Eglon).
 Eldadus N 363 (Ἐλδὰδ.)
 Eleazarus IN 580. Eleazaron N 520
 (Ἐλεάζαρ).
 Eleazarus E 116. Eleazaron E 114
 (Ἐλεάζαρ: *sic Augustinus c. d. 16, 23,
 at Eleazarus idem c. d. 18, 42 sq.*)
 Elima *acc.* E 571 (Ἀλιμ, Elim).
 Elom *uid.* Helon.
 Ematha *acc.* IN 325 (Ἐμαθ).
 Enachina (Echina L) ex gente IN
 436 (οἱ Ἐνακιμ, Enacim).
 Enochus *filius Cain* G 176 (Ἐνωσ,
 Ἐνωχ *Alex.*, Henoch. Enoch
*Augustin. c. d. 15, 8 sqq. Enoc
 Cl. Mar. Victor II 335.*)
 Enochum *Sethi filium* G 194, 200,
 205 (Ἐνωσ, *sic Augustin. c. d. 15,
 12 sqq. Cl. Mar. Victor II 326.*)
 Ephrem G 1297, 1472 (Ἐφραϊμ, Ephraim:
 Ephraem *Ambros. de bened. Patr.
 c. 1 et Augustin. c. d. 16, 40.*)
 Ephrema *sc. tribus* I 465. Ephre-
 mum (Effremum) collem IN 459.
 Ephremo in colle IN 574 (ἐν τῷ
 ὄρει Ἐφραϊμ).
 Ephrono (Effremo *uel* Ephreno ω)
dat. G 758 (Ἐφρων).
 ephudem *acc.* I 743 (ἐφουδ, ephod).
- Eridanus S 112.
 Ernadurus IN 381 (Ναφεθδωρ, al.
 Φεναιεδδωρ, in regionibus Dor).
 Esaus G 891. Esau M 174. Esauum
acc. G 883. Esau *acc.* G 801
 (Ἡσαυ, Esau).
 Esebon I 468 (Ἐσεβων, Abesan).
 Etonum nomine Solis insignem E 27
 (Ἦρ, al. Ὠν, ἐστὶν Ἡλίου πόλις, *omisit
 Vulgata.* Phiton Ramessen et
 On *Anon. de XLII mansion. ap.
 Ambros. tom. II 3e.*)
 Eua *uid.* Aeuua.
 Euaeus G 370, IN 268 (Εὐαῖος,
 Heuuaeus. Euaei *Augustin. c. d.
 16, 24.* Euaea pubes E 156.
 Eucheus = Euaeus IN 385.
 Euilam terram G 60 (Εὐιλαι, Heuilath.
 terram Euila *Hieron. in Isai. 13,
 regna Euilantum Cl. Mar. Victor
 I 278.*)
 Euphrates G 550, IN 10. Euphratis
gen. N 649. Euphrati G 62.
 Euaa *uid.* Aeuua.
 F *uid.* Ph.
- Gaada N 21, N 125 (Κααθ, Caath).
 Gabaon IN 320 (Γαβαων, Gabaon).
 Gabana (*acc.?* = Gabaona agmina)
 IN 273. Gabaona manus IN 287
 (οἱ κατοικοῦντος Γαβαων, qui habi-
 tabant in Gabaon).
 Gadum *acc.* G 1097 (Γαδ). Gada
 tribus IN 98 N 769. Gadae *tribus*
 IN 419 Gada manu N 38.
 Gaderae (Caderae ω) tecta G 1090
 (πόργου Γάδερ, turrimgregis. turrim
 Ader *Hieron. quaest Hebr 35, 21.*)
 Gaidad *uid.* Naida.
 Galaditis laetae sedes N 771 (Γαλααδ).
 Galadite natus I 416. Galaditicus
 I 397 (Γαλααδίτης).
 Galatum collem G 999 (Γαλααδ).
 Galgala *acc.* I 92 (Γαλγαλ, de Galgalis)
 IN 324 (ἐκ Γαλγαλων, de Galgalis).
 Gargara (*pro Geraris posita*) G 815
uid. Gerara.
 Gaza *acc.* G 372 (Γαζα, Gazam). Gazam
acc. I 46, 642 (Γαζα, *deest Vulg.*).
 Gazaea manus I 645 (Γαζαίσις).
 Gedeon *nom.* I 286, 297, (324), 362,
 377. Gedeum *acc.* I 270. Gedeonem
 I 301 (Γεδεων).

- Genaeos *uid.* Ceneaos.
 Genesis *gen.* (= liber I Moysis)
 G 1437.
 Geon G 61 (Γων, Γων *Alex., al.*
 Γεων, Gehon).
 Georum urbem IN 178 (Γαι, Hai; Ge
Lucifer Calar.)
 Geneza *uid.* Ceneza.
 Genezaeos populos *uid.* Cenezaeos.
 Gerarum *gen.* G 841 (Γεραρων, Geraræ
gen.). Gerarum terras G 681. in Ger-
 raris G 824 (εν Γεραροις). Gerara
 (Gargara ω) G 815 (Gerara *hoc*
loco etiam Augustin. c. d. 16, 36).
 Gergessus *uel* Gergeseus (L) G 370.
 Gergesso amico G 555. Gergessorum
 E 155. Gergessa manus IN 269
 (Γεργεσαίος, Gergesaesus).
 Gergesi ciuitatis *gen.* IN 233. Ger-
 gessos *acc.* N 247 (Γαι, Hai).
 Gersamus E 115. Gersamum E 113
 (Γηρσαμ).
 Gessae *dat.* E 288 (Γεσση, Gessen).
 Getsonum *gen.* N 20, N 122 (Γεδσων
 δῆμος, filii Gerson). Getsona manu
 N 38.
 gigantes G 238, IN 415, 431.
 Godolla gomurus *rex* G 481 (Χοδολ-
 λογομορ, Chodorlahomor).
 Gomorra G 372. Gomorrae G 625,
 642, D 253. Gomorum poenae
 S 163. Gomorum funera Ion. I . .
 (Γομορρας *gen.*, Gomorrhum *acc.*).
 Gothoniezelus (Crotoniezelus) I 32
 (Γοθονηλ, Othoniel. Gothoniel
Augustin. qu. 4 et 18).
 Gothozelus I 146 *uid.* Gothoniezelus.
 Habali montis D 280 *uid.* Nabali.
 Habea I 487 *uid.* Manoea.
 Habundans terra, putei nomen G 851
 (Εδροχωρία, Latitudo).
 Hadachar *uid.* Dachar.
 Haec deus implet G 1013 (παρεμβολή
 θεοῦ αβτη, Castra dei sunt haec;
 παρεμβολαι, Mahanaim i. Castra).
 Hebraeus L 228. Hebraeos E 38.
 Hebraea gens G 1233. Hebraea lin-
 gua E 198. Hebraeam aciem I 159.
 Hebraea de plebe E 67. Hebraeum
 uirum E 82. Hebraeos cuneos
 E 672.
 Helon I 475 (Αἴλων, Αιλων *Alex.,*
 Ahialon).
 Hermonium montem IN 410 (Αερμων,
 Hermon).
 Hesperus G 635.
 Hiericho *gen.* IN 36. *acc.* IN 140, D
 4 (Ιεριχω, Iericho).
 Hurus E 677. Hurum E 1058 (Ωρ, Hur.)
 Iabelum (Aelum ω) G 184 (Ιωβηλ,
 Iabel; Iobal *Augustin. c. d. 15, 17*).
 Iabinus I 200 (Ιαβειν, Iabin).
 Iabirus (Abirus L) IN 372 (Ιαβειν,
al. Ιαβις, Iabin).
 Iacōbus G 803, 956, 1077, 1113, E
 123. Iacōbus G 959, 1041, E 369.
 Iacōbus G 1307, 1465. Iacōb M
 174. Iacōbi IN 579, N 658, 696,
 D 198. Iacōbo *dat.* E 1186.
 Iacōbum G 874, 883. Iacōbum
 G 897. (Ιακωβ) *uid.* Israhel *et*
 Dominum cernens.
 Iadirus *uid.* Iairus.
 Iairus (Iadirus) I 397 (Ιαιρι, Iair).
 Iaphetum *acc.* G 225 (Ιαφεθ).
 Iaretus G 203 (Ιαρεδ).
 Iasuris *uid.* Asuris.
 Iazera (Sazera ω) *acc.* N 575 (Ιαζηρ).
 Idfa *uel* Idsa *uid.* Midsa.
 Ydomea I 86 (Ἰδομαίος, *deest Vulg.*)
 Iepthaea *nom.* I 434, 466 (I 416)
 Iepthaea *acc.* I 426 (Ιεφθας,
 Iepthae).
 Iericho *uid.* Hiericho.
 Ieru (Ieuru) *nom.* I 21 (Ἰερουσαλημ,
 Ierusalem) *cf.* Solymi.
 IESVS NAVE *inser.* IN *uid.* Nauete
et Auses. Iesus IN 150, 392, N
 264, I 1, E 673. Iesutis *gen.* N 379.
 Iesum *acc.* IN 1, 272. Iesutem
 E 1057 (Ἰησοῦς, Iosue).
 Ioas I 298 (Ιωας).
 Iobab *uid.* Roboamus.
 Iobal G 186 (Ιουβαλ, Iubal, *sed*
 Iobal *Augustin. c. d. 15, 17*).
 Ioela *nom.* I 232. Ioelam *acc.* I 230
 (Ιαηλ, Iahel).
 Ionas Ion. 25. Iona *nom.* Ion. 100.
 Ionam *uel* Ionan Ion. 14,
 36, 64.
 Ioppen *uel* Ioppe urbs Ion. 24.
 Iebusaeus G 369 (Ιεβουσαίος) IN 196
 (Χαναταίος). Iebusaea regna IN
 317 (Βασιλεύς Ἰερουσαλημ). Iebu-
 saea manus IN 449. Iebusaea
 uirtus N 685. Iebuso adfinis IN

384. Iebusa manus G 553, IN 269.
 Iebusa pubes E 156. [Iebuseo]s
 Solymos I 424.
- Iordanis *gen.* G 457, IN 3, 54, 464,
 D 48, I 188. Iordani *dat.* IN 263,
 N 772. Iordanem G 1029, IN 106,
 408, D 2. Iordane IN 25.
- Iosepus G 115, 1369, 1389, 1452,
 1476. Iosepi G 1361, 1403, E 3,
 408. IN 578. Iosepo G 1263.
 Iosepum G 973, 1166, 1184,
 1206, 1305, 1411, 1425, 1440,
 (Iosephus *L* G 973, 1115, 1166.)
 Iosepo *abl.* G 1457, 1489 (Ἰωσήφ)
 Iosepa cohors I 52 (οἱ οὐαῖ Ἰωσήφ,
 domus Ioseph).
- Iothorus E 98, 695, 706 (Iethorus
 et Lethorus *C*) (Ἰοθόρ, Iethro.)
- Isac *nom.* G 776 M 169 Isacus
 E 123. Isaci *dat.* E 1187 (Isaaci
C). Isacum G 708 (Ἰσαακ).
- Isiacus *Isidis minister*: si quis ab
 Isiacō consul procedat in orbem
 Sen. 25 (*non* ab Isidis templo
 procedat, *sed* ex Isidis sacerdote
 consul *intellegendum uidetur*).
- Isidis ministrum Sen. 27.
- Ismahelita G 1163. Ismahelum *acc.*
 G 568 (Ἰσμαήλ), Ismaelem).
- Israhel M 288 *cf.* G 1042 et Dominum
 cernens.
- Israhelita I 468. Israhelitarum E 1175.
- Issacharus G 969 (Ἰσσαχαρ).
- Iuda *uid.* Iudas.
- Iuda tribus N 131 de Iuda tribu I
 617 (ἐξ Ἰούδα, de Iuda) ex Iuda
 classe E 1129 (ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα,
 de tribu Iuda).
- Iudaea G 1049, IN 355 N, 722, E 245
 E 166, 300, 1157, I 3, 70, 99,
 119, 141, 152, 353, 388, 404,
 424, 467, 640.
- Iudaeus L 231 Sen. 50. Iudaeos IN
 288 (E 300). Iudaeis N 524.
 Iudaea iuuentus IN 577, I 93,
 Iudaea phalanx N 318, 490, E 177
 Iudaea cohors E 501, Iudaea
 manus D 150, E 343, 436, 1149,
 Iudaea de gente E 86, 220,
 Iudaeae genti E 298, Iudaeum no-
 men E 360, Iudaeos populos I 195.
- Iudaicus miles IN 14.
- Iuda *nom.* *Iacobi filius.* G 966
 Iudas G 1066, 1360, 1439 —
- Iudas I 78, 43. Iuda *abl.* I 52 —
 Iudam *acc.* I 729, 737, 744.
- Iuratio putei nomen G 723. (φρέαρ
 ὄρκισμοῦ. Bersabee; puteus iura-
 menti *Hieron. qu. Hebr.* 26, 32.)
 collium nomen G 853 (φρέαρ τοῦ
 ὄρκου, Bersabee).
- Labanus G 906, 948. Labanum G
 898 (Λαβαν).
- Lachis IN 364 (Λαχεῖς, Lachis).
- Laisa (Lais L) I 747 Λαισα, Lais).
- Lamech *Mathusalae filius* G 169
 (Amalech ω) *uid.* Malech. Lamechus
 G 213 (Λαμεχ).
- Lapidotha I 210 (Λαφιδωθ, Lapidoth).
- Lasa urbs G 373 (Λασα, Lesa).
- Lemnam *acc.* IN 361 (Λεβνα, Λεβμνα
Alex., Lebna).
- ad Leonem papam H *inser.*
- Leui *uid.* Leuitis.
- Leuita N 155. 436 E 216 I 751
 Leuitae *pl.* N 191. Leuitas N 18
 D 81, 141, E 1219, IN 423,
 Leuitis *dat.* IN 452, 457, N 121.
 765. Leuites E 46.
- Leuitis *Leui* G 964.
- Lia G 954, 963 (Λεια, Lia).
- Libanus IN 421. Libanon *acc.* IN 8.
- Litis de nomine puteus signatus ab
 Abram G 845 (Ἀδικία, Calumnia.
Iniustitia Ambros. l. de Isa. c. 4).
- Lod *nom.* G 407, 484. Lodus G
 450, 636, 668. Loth: S 31,
 42, 69, 79, 85, 89, 91, 99, 132.
 Lothus G 405. Lotis *gen.* (Lothis
 L) G 643 (Λωτ).
- Luza *nom.* I 54 (Λουζα) *cf.* Bethel.
- Lybicas palaestras Antaei S 18.
- Madanitis terrae alumnnum N 198.
 (Μαδιανίτη).
- Magdola tellus E 418 (Μαγδωλου *gen.*,
 Magdulum *acc.*)
- Madiae *gen.* I 254, 358, *gen. uel dat.*
 I 354 (Μαδιαμ, Madian). Madia
 ex gente N 733. Madia tellus
 (Media). E 97 Medium praedia terrae
 IN 34 *f.* Madian, *cf. etiam* I
 332 per media munimina ualli.
- Madonis (Machedonis L) aula IN
 376 (Μαδων).
- Madogi arua I 68 (Μαγεδδων, Μαγεδων
Alex., Mageddo).

- Mageddo *uid.* Madogi
Mahanaim *cf.* G 1013 *uid.* Haec deus.
Malaleela G 203 (Μαλελεηλ, Malaleel;
Maleleel *Augustin.* c. d. 15, 12).
Malechum *acc.* *Enochi filium* G 176
(Μαηλ, *al.* Μαλελεηλ, Mauiael)
an Malelum ?
Mambram G 470 Mambra *acc.* G
760 (Μαμβρη, Mambre).
Manasses G 1297, 1471 (Μανασση
gen., Manasses).
Manasses *nom.* I 65 (Μωσσης,
Μανασσης *Alex.*, Manasses).
Manasses media tribus N 769
Manasse *gen.* (*sci.*l. tribus) IN
419 Manasse tribu media IN 98.
Manoea I 487 (Habea) I 505 (Μανως,
Manue).
Mara *uid.* Myrram.
Mareotide E 604.
Mariam *acc.* N 300.
Maro poeta Sen. 59.
Maronis aquae (Aronis) IN 393
(τὸ ὕδωρ Μερρων, Μερρων *et*
Μαρρων *Alex.*, *al.* Μαρων, aquae
Merom.)
Masrefatum (Masafatum) mare IN
422 (Μασρεφωθ Μασειμ, *al.* Μασρεφθ
Μεμφωμαιμ, aquae Maserephoth).
Maspha *uid.* Thitsa.
Massam urbem G 374 (Μασση, Messa),
Mathusalamus *Lamechi pater* G 177,
211. (Μαθουσαλα, Mathusael,
Mathusalam *Augustin.* c. d. 15, 11,
Methusael *Augustin.* c. d. 15, 17).
Matrem magnam Sen. 6.
Maxillae ad oram I 623 (ξως Γιαρόνος,
ad locum Maxillae); Maxillae
(maxilla) per aua I 347.
Media tellus *uid.* Madiae.
Medium praeda terrae *uid.* Madiae.
Melchae *gen.* G 407 (Μελγα.)
Melchisedechus G 495 (Μελχισεδεκ,
Melchisedech, *et sic Augustin.* c. d.
16, 22 *sqq.* Cl. Mar. Victor
III 466).
Memphis *abl. pro acc. loci?* G 1355.
(*cf.* *Onom.* 141, 4).
Memphiticus augur G 1261 M. rector
G 1446. Memphitica tellus E 4
M. turba G 1456.
Merra *uid.* Myrram.
Merara N 33 Merara manu N 38
Merara cohors N 123 (Μεραρη).
- Metibile *abl.* I 210 (ἀνὰ μέσον τῆς
Ραμα καὶ ἀνὰ μέσον Βαιθηλ, inter
Rama et Bethel). *cf.* Bethel.
Micia *nom.* I 723. 729 Micias *nom.*
I 745 (Μιχα, *al.* Μιχαιας, Michas).
Midsa I 73 (Βαιθσαμους, Βεθσαμους
Alex., Bethsames).
Moabi *gen.* I 403. Moabum *puerum*
G 677. Moabo principe N 646.
Moabi *pl.* I 158. Moabi populi N
668, Moabae urbi N 638. Moabas
acies N 757 (Μωαβ).
Moabitarum N 579. Moabitis *dat.*
G 679 (Μωαβιτων).
Modus N 263 (Μωδαδ, Medad; Modas
Lugdun.).
Moyes N 459, 498, 513. Moses E
105, 127, M 249. Moysetis *gen.* IN
87, IN 275, E 506. Mosetis IN
104. Moysi canticum *inscr.* D 152.
Moysi *dat.* E 752. Moysetem N
552. Moysen E 1035. Mosen M
324. Mose M 319. (Μωσσης.)
Musseos nomen E 75 (Μωσση, Moyses:
cf. Proba 36 Inuenc. II 218.)
Myrram *acc.* E 551 (εις Μερραν, in
Mara; Merra *Augustin.* *quaest. in*
Exod. 56, Merrha *Ambros. de*
myst. II 14).
- Nabali montis (Habali ω) D 280
(Ναβαυ, Nebo).
Nabdus L 12 (Ναδαβ).
Nachorae tecta G 769 (Ναχωρ).
Naidae terrae G 173 (Ναιδ, *Vulg. om.*,
terra Naid *Hieron. quaest. Hebr.*
4, 16).
Naida *acc.*, *Enochi filium* G 176
(*Gaidad*, *Irak leg.* Gaidada).
Naue *uid.* Iesus. Nauete creatum
D 148.
Nassone tribuno N 131 (Νασσων,
Nahasson).
Nazaraeus] I 504 (ναζιραιος θεου,
Nazaraeus dei) I 687 (ναζιραιος
θεου, consecratus deo).
Nembrodus G 377 (Νεβρωδ, Nemrod.
Nembroth *Augustin. qu. in Hept.*
I 18).
Neptalimus G 1096 (Νεφθαλειμ,
Nephthali).
Nilus. Nili G 458 E 44. Nilo N 362.
Nilum G 1494, E 593, N 353,
532.

- Niliacus rex E 524. Niliacam lentem G 810. Niliacis terris G 549, IN 561. Niliacae gentes I 103.
 Niloticus ductor G 1247. Nilotica pubes N 3. Nilotica rura G 431.
 Nineua urbem G 384. Niniue (Nineue, Ion. 7 (Νινυου, Niniue; Nineue *Augustin. c. d. 16, 3 etc.*).
 Niniuitum (Niniuetum) *gen. pl.* Ion. 14.
 Noe G 250 (Νωε) *uid.* Noelus.
 Noelus *Noe* G 223. Noele *abl.* G 213.
 Noemma G 191 (Νοεμμα, Noema; Noemma *Augustin. c. d. 15, 17.*)
 Obabum *acc.* N 198 (Ὀβαβ, Ὀββαβ *Alex., al.* Ὀβαβ, Hobab).
 Obotha (Obetha) *acc.* N 546 (Ὀβωθ).
 Occodum *uid.* Soccodum.
 Ochozas *uid.* Ozas.
 Ocum *acc.* IN 414 (Ὠϋ).
 olympi rex magnus G 922 *etc.*
 On *uid.* Etonum.
 Or *uid.* Etonum.
 Orebus I 358 (Ὠρεβ).
 Oricham *acc.* G 382 (Ὀρεχ, Arach; Orech *Augustin. c. d. 16, 3.*)
 Oro monti N 516 (Ὠρ, Hor).
 Orus G 371 (Ἀμαθι, Amathaeus).
 Osamo in colle IN 73 *uid.* Aisamo.
 Othum (Thotum) *acc.* E 412 (Ὀθου, Etham).
 Ozas rex G 860 (Ὀχοζαθ) *f.* Ochozas.
 pascha E 372, N 167, D 61, IN 117.
 Pauleum *acc.* E 418 (τῆς ἐπαυλεως, Phihahiroth).
 Persas I 139, IN 10.
 Persica (*malu persica*) S 135.
 Petaphras *Iosepi socer* G 1295 (Πετεφρη, Putiphare. filiam Petephrae sacerdotis *Augustin. qu. in Gen. 136.*)
 Petaphretae inmitis *gen.* G 1189 (Πετεφρη, Putiphari *dat.*)
 Phagorus (Phagobus *L.*) IN 493 (Φαγορ. Beelphegor) *an* Phogorus? Beseli mutoque Phogoro (Fogoro) N 725 (Βεελφεγορ).
 Phanuel *cf.* dominus uisus (G 1045).
 Pharene *abl.* I 324 (Φαρα).
 Pharana *acc.* N 196 Pharanis *gen.* (faraonis *BC*) N 319 (Φαραν).
 Pharao E 488. Pharaonis *gen.* G 540, G 1172, E 74, 259, 446, 1158, N 679, Pharaon regem M 317, Pharaone I 103.
 Pharetem *acc.* G 1183 (Φαρες).
 Pharia harena N 4, Phariae terrae G 1312, Pharia Aegyptio N 703, Pharia regione N 351, Pharia de plebe E 80, Pharia ab urbe I 266, Pharias urbes E 369.
 Pharum *acc.* E 593. Pharium iuuenem E 93.
 Phasgan *acc.* IN 412 (τῆν Φατγα).
 Phegor *uid.* Phagorus.
 Pherezeus IN 268, 385. Pherezaca manu E 155. Pherezi I 10. Phereza gente G 552 (Φερεζαϊος).
 Phicolo *abl.* G 861 (Φικολ, Phicol).
 Philistinum turba G 826. Philistinorum G 740 E 537, Philistinum pelagus E 1031. Philistina rura G 815 (Φωλιστιαια, Palaestini; Philistinum *August. c. d. 16, 3.* Philistinorum *Augustin. c. d. 16, 36.*)
 Phineus (Phineas? Phinees?) IN 485, N 754 (Φινεες). Phinea citus N 736.
 Phisonus G 57 (Φισων).
 Phoenicum ex gente IN 128 (χώρα Φοινίκων, terra Chanaan).
 Phoenicum moenia I 37. Phoenicum victores I 160 (πολις τῶν Φοινίκων, ciuitas *uel* urbs palmarum).
 Phogor *uid.* Phagorus *et* Phegor.
 Phua (fuca) E 35 (Φουα).
 Pythoua *acc.* E 126 (Πιθου, Phithom).
 Rachaba IN 37 (Ρααβ, Rahab).
 Rachela G 942, 996, 1091. Rachelae G 972 Rachelam G 960 (Ραχηλ).
 Raguele *abl.* N 197 (Ραγουηλ).
 Ramassum *acc.* E 26 (Ραμιαστ, Ramesses).
 Raphana gente G 553 (Ραφααμ, Raphaim).
 Raphidam *acc.* E 645 (Ραφιδαν, Raphidim).
 Rebecca G 777, 874, 896. Rebecca G 791. Rebeccam G 771, M 175.
 Regum carmina Eu. 38.
 Roboamus IN 376 (Ιωαβ, Iobab) *an* Iobabus?
 Robotham urbem G 385 (Ρωωθωθ, plateas ciuitatis; Roboth *Augustin. c. d. 16, 3.*)

- Rodum urbem G 366 (Ροδοί, Dodanim).
 Rubenus G 1158, 1169, 1337, 1358.
 Rubenum G 963 (Ρουβην).
 Rubena tribus IN 97. Rubenae tribus IN 419, N 769.
 Rubrum mare *passim* E.
- Sabaeos I 369. Sabaeas merces G 1162.
 Sabaoth Eu. 81.
 Salemae gen. G 495 (Cαλημ).
 Salmana nom. I 375. (Cαλμανα).
 salsa uallis G 477 (τήν φάραγγα τήν ἀλόκην, uallem siluestrem quae nunc est mare salis; uallem sal-sam h. e. mare salis Hieron. qu. Hebr.).
 Samarus G 371 (Cαμαραίος)
 Samegras *uid.* Semegras.
 Samsona nom. I 695. Samsonis gen. I 709. Samsonem I 533, 617, 648, (693). Samsona acc. I 673. Samsone I 574 (Cαμψων, Samson).
 Sara G 585 (Cαρα, Sarai).
 Sarra G 408, 432, 562, 605, 613, 691, 695, 745, M 171, 173.
 Sarrae gen. G 682. Sarram G 438 (Cαρρα, Sara; Sarra August. c. d. 16, 26 etc.).
 Sattina (Attina L) IN 78 (Cαττειμ, Setim).
 Sazera *uid.* Iazera.
 Scythicas aras S 16.
 Scythicus colonis I 66 (Cυθηών πόλις, om. Vulg.).
 Sebona urbs. G 373 (Cεβωεμ, Seboim).
 Seger S 98, 99.
 Segorae tecta G 660 (Cηγορ al. Cηγγορ, Segor).
 Sella G 183, 188.
 Semada I 721 ex Reg. II 23, 11 (Cαμαίαι, Semma cf. Semaath et Semmaath, Ιεμοναθ et Cαμααθ Reg. IV 12, 21 = Paralip. II 24, 26).
 Semegras I 194 (Cαμεγαρ, Samgar; Samegar Augustin. qu. 25) an Samegras?
 campum Sennarum nomine dictum G 388 (Cενααρ, Sennaar; sic Augustin. c. d. 16, 3).
 Seonem regem N 569 (Cτων βασιλεύα, al. Cηγων, Seon regem).
- Sephetam acc. I 43 (Cεφεκ, Sephaath).
 Sephora Iothoris filia E 113, 226 — obstetrix E 35 (Cεπφωρα, Sephora).
 Sesi N 327 (Cεσει, Sisai).
 Seraphin Eu. 46.
 Sethum Adami filium G 193 (Cηθ, Seth).
 Sethum Noe filium G 225 (Cημ, Sem).
 Sicimam acc. G 1478 (Cικιμα, Vulg. om.; Sichimam Ambros. de bened. patr. I). Sicimas acc. G 1068 (Cικιμων Sichimorum), in Sicimis IN 578 (ἐν Cικίμοις, in Sichem) Sychemis abl. G 421 (Cυχημ, Sichem).
 Sidona urbs (nom.) G 368 (Cιδώνα, Sidonem):
 Sidonis gen. I 403 IN 422 (Cιδώνος, Sidonis).
 Sidonia in arce IN (βασιλείς τοὺς κατὰ Cιδώνα τήν μεγάλην, reges aquilonis; sed u. 8 etiam in Vulg. est Sidonem magnam). Sidonio luto E 1324.
 Symeon G 1481. Symeona nom. G 1341. Simonem acc. G 963. Simeone abl. I 8 (Cυμεων, Simeon).
 Simonem *uid.* Simeon.
 Sinainum montem (Sinamum AC, E 709 (Cυνα, Sinai)).
 Sinnacheros inter saltus G 383 (Cενααρ, Sennaar) *uid.* Sennar.
 Sinum acc. E 575 (Cυν).
 Sirum montem G 1111 (Cηγειρ, Seir, et sic Augustin. qu. in Gen. 119).
 Sisara I 202. Sisaram I 226. Sisareos cuneos I 214. (Cισαρα).
 Soccodum (Occodum) acc. I 364 (Cοκχωθ, Soccoth). Sochetum acc. E 410 (Cοκχωθ, Socoth) cf. Tabernas.
 Sodoma nom. sing. G 372. S 41.
 Sodomae G 625. Sodomam G 475, 622, 634. Sodomi n. pl. S 127. Sodomis dat. S 20, 30, 75, abl. S 84. Sodomorum procorum G 493. Sodomorum iugera S 58. Sodomum tellus S 12. Sodomum poenae S 87, 163. Sodomum incendia S 100. Sodomum funera Ion. 1.
 Solis urbs *uid.* Etonum.

- Solyimi *n. pl.* I 207. Solyimos I 424.
 Solyimis I 20 *uid.* Ieuuru et Hiero-
 solyma.
- Somorus IN 377 (Σομερών, Semeron).
 Sopheram *urbem* G 374 (Σωφερα,
 Sephar).
- Surum denia E 548 (Σούρ).
- Sychema *uid.* Sicima.
- Symeon *uid.* Simeon.
- Syrus G 995 (Σαβαν τὸν Σύρον. *om.*
Vulg.). Syrorum orbis G 350.
- Syrio limite IN 10.
- Tabalonius *uid.* Zabulonius.
- Tabernas *acc.* G 1067 (Ταβήναι, Sochoth
 i. e. Tabernacula; Tabernacula
Auctor de LIII mansion. ap.
Ambros., Hieron. quaest Hebr.
 33, 18).
- Tamnata *uid.* Thamnata.
- Tanacam *acc.* I 67 (Ἐκτανασάδ, *al.*
 Θανακ, Thanac).
- Tarsus *uid.* Tharsus.
- Terebinthi in antro G 1084 (ὁπὸ
 τὴν τερέβινθον τὴν ἐν Κικίμοις,
 super terebinthum quae est post
 urbem Sichem).
- Thalami *uid.* Thali.
- Thali: Sesique Thalique N 327 *an*
leg. Sesi Thalamique? (Θαλαμειν,
 Tholmai).
- Thali *gen.* I 537 (Ἐσθαωλ).
- Thamara G 1175 (Θαμαρ).
- Thamnatha (Tamnata) IN 460 (Θαμνα-
 θασαρ, Θαμναθ σαρα *Alex.*, Tham-
 nath Saraa).
- Thamnam *acc.* I 538 (εἰς Θαμναθα,
 in Thamnatha).
- Thanaca *uid.* Tanacam.
- Thara G 404, 410 (Θαρα, Thare).
- Tharsum *urbem* G 366
 Tharsis).
- Tharsos *in urbem* Ion. 25.
- theraphim I 727 (siraphin *L*) I 74_†
 (seraphin *L*) (θεραφεϊμ, theraphim),
 ? Thitsae *gen.* IN 386 (Μασσηφα,
 Maspha).
- Tholamus I 395 (Θωλα).
- Thotum *uid.* Othum.
- Tigris G 62, *gen.* 649.
- Titanum (Titatum *L*) *gen.* IN 415
 (τῶν γιγάντων, Raphaim).
- Tobelum *acc.* G 188 (Θοβελ, Tubalcain;
 Thobel *Augustin. c. d. 15, 17*).
- tonans *uid.* Christus.
- Visio, *putci nomen* G 784 (φρέαρ
 τῆς ὀράσεως, puteus nomine
 Viuentis et Videntis).
- Visi domini locus G 1045 *uid.* dominus.
- Ydumaea *uid.* Idumaea.
- Zabulonius *gen.* G 970 (Ζαβουλων).
- Zabulonius (Tabulonius ω) I 475
 (Ζαβουλωνίτης).
- Zambrium *acc.* N 735 (Ζαμβρι).
- Zarae *gen.* G 1183 (Ζαρα).
- Zaredina (Aredina) arua N 547
 (Ζαρεθ, Zared).
- Zebeus I 374 (Ζεβεε).
- Zelpha G 1097 (Ζελφα).
- Zezea *uid.* Geneza.

III.

INDEX VERBORVM ET LOCVTIONVM.

G Genesis.
 E Exodus.
 L Leuiticus.
 N Numerus.
 D Deuteronomius.
 IN Iesu Naue.
 I Indices.
 Rell. Relliquiae p. 209 sqq.

S de Sodoma.
 Ion. de Iona.
 Sen. ad Senatorem.
 H Hilarii Genesis.
 M Hilarii de Maccabaeis.
 Eu. Hilarii de Euangelio.

a, ab: domini maledictus ab ore G 418. a bis quinque uiris cognoscit populum uitare ruinam G 632. diuino a pectore inspirat brutum pectus G 31. a simili nomine narrauit fontem G 576. pondera tollere. ab Aegypto E 445.
 abdicat se irae N 277.
 aberrans corripitur Donibezecus I 14.
 ablat! septenis paribus G 268. bacis mitibus hortos G 72. *abl. pro dat.* fesso subponit uertice caudem G 914. *abl. abs.* puellae genitore mirante reuersae E 107. Pherezaea manu sequente E 155. pandente Josepo G 1264. quanta nobis salus referatur tribuente deo E 462 *sic saepe.* — *abl. temp.* terno bis lumine solis E 1064. septem luxere diebus G 1488. trina die IN 80. centum uixerat annis G 228. septenis diebus N 315. quaterdenis diebus G 289 *etc.*
 abnegata tectis tellus D 202.
 abnoscere E 734.
 absconsa manu E 693. absconsi (absconditi ω) I 258. absconsos IN 40.
 absona iuri est res L 130.
 abstare longe G 1440.
 abstemius N 93.
 abstinuit lugere L 18.
 abstrusos puppibus Ion. 52.
 accedere imperiis I 7.

accendere: tempore quo lux tenebras accendere (conscindere L) temptat S 81.
 accersite digna noxa, si L 189.
 accisi cibi G 1353.
 achates lapis E 1101.
 accingo: quin ergo accingeris festinare fugam S 77.
 accus. abs. instructos ignes caelo pater optime terras excolere adgrederis H 95. diuisos in trina modos E 973.
 acer: acro imperio G 360. acro uenatu G 377. acre magis E 255.
 acinus: acinum nec mordeat ullum N 75.
 acta fluminis N 700.
 acta pectoris G 806. eiusdem acta Ion. 26. post acta insignia IN 581. uitae actis expletis IN 571. paribus in actis E 271.
 actus: adscitus positae mercedis ad actum L 252. ob reliquum certaminis actum I 365. simili actu dum perfurit I 17. actu laeto G 420. actu celeri G 600. conspicuo actu I 1. actu sancto G 494. actu falso G 445. sollicito actu G 842. proprio manuum actu L 263. paterno actu G 825. placido in actu G 835. officio et actu G 893. sub actu E 161. actus conspicuos suscipit G 1115. actus sanctos E 1157. terrenos actus IN 580.
 acuit maledicta plebis N 65.

- ad cuius eloquium sanctus discessit E 230.
- adaperta tellus M 139, 297.
- adclinis cubat N 708. adclinis caudice palmae I 211. ne uetitis adclines colla sacellis E 1010.
- acclinant lembos S 153.
- adcreuit puer E 72.
- addicere poenae M 155. addicere sacris templi N 35.
- adfcio: ne ferus adficiat duro sub uerbere captum D 109.
- adfore *adesse* G 598, 1221, 1259, E 37, 83, IN 292.
- adi. fem. ad subst. masc pertinens:*
mundus . . . diuisa, hiulca (*intell.* tellus) D 161.
- adiudicat longo aeuo G 1482.
- adiungit ad undas E 105. nunquam se adiungit mendum G 667. uictori adiungere dextras IN 294. Moabae adiungitur urbi N 639. adiungitur populus aruis Edomum N 513. Amorreus Iordani adiunctus IN 263.
- adiurat natum Iacobus G 1465.
- adlapsu maiore G 276.
- adlega petenti sedem IN 439. adlegant se nescire dolos G 1320.
- pubes adlegitur N 743. adlegitur, qui sceptrum sumat, Aotus I 165. ministrum adlegerat aris N 522. adlectus domini I 498. adlecta deo milia N 20.
- adloquio G 45, I 430. mollibus adloquiis N 411. talibus adloquiis IN 326.
- admonitus secernere G 338. a. trudere G 856. iuene admonito infundere I 283.
- admorunt G 1059. admorat E 435.
- adnectit pectora licitis sacris N 290. coniugio sibi adnectere (captiuam) D 88.
- adoratos uiros G 638.
- adprendere solum M 342.
- adsciuit omnem artem I 684. Amalec adscita adiungitur aruis I 42.
- adsistere deis cultu I 101.
- adspexit caelum in altum M 22.
- adsumis mollia terrae H 121. adsumunt animos N 526. agnus adsumitur albens *manditur* E 381.
- adstructio lucis (*κατασκευή*) S 163.
- adsuetam uirgam E 653.
- adsurgo: si iuuenis uetulo non adsurrexerit L 190.
- adtingo: cum adtingeret annos septem decemque G 1118.
- adtollere se contra deum G 379.
- aduena S 123.
- aduentat ad oram I 623.
- adumbrato rogatu I 673.
- adurget Danem Neptalimus G 1096. mortis tempus adurget E 464.
- aduro: et calor et frigus adurit Sen. 53.
- aenigmata N 293.
- aequa lance E 1060.
- aeuum: (homo) procedat in aeuum H 120. damnat in aeuum G 358 *al.*
- aethera *pl.*: fuscata per aethera E 416.
- aethra L 72. machina aethrae H 85. sub aethra S 120.
- agie sancte deus Eu. 81.
- ago: incertus ageris Sen. 50. agitur seruire G 797. dominum egit tueri E 118.
- agmen corporis Ion. 86. agmina flammaram I 349.
- agnitione probrum cunctorum in corde reposita N 541.
- agnoscimus solum esse deum caeli IN 562.
- aio: sonos quos ait loquella D 156.
- alica E 317.
- aligeras sagittas G 731.
- alitus praestare G 990.
- alius *alter* G 144, 806. E 834. L 106, 228. N 27, 186. aliud dominus te cogere non uult I 240. alio *dat.* D 114.
- almae *matres* E 353.
- altar I 288. post altar celsum IN 82.
- altisono *deo* H 179.
- alta: poscit pacem ab altis E 125. deum denarrat in altis E 322. in altis IN 278, L 215.
- ambitus: ne uariis actus sub flexibus ambitus erret IN 547.
- amburo: quos nec triste solum calidis ambussit harenis N 346.
- amethystus *lapis* E 1102.
- amittere laesum sexum S 20.
- anceps pectoris populus E 667.
- angelico monitu Rell. 13. de grege angelica S. 28. angelici iuuenes S 71.

- angelus E 468. angeli D 274.
 Anguis *sidus* H 69.
 anhela per uolumina S 141.
 animae *animantia* S 45. quadripedes
 animae H 109.
 animal felix (mulier) H 125.
 animo: (mare) nullos animat fluctus
 S 141.
 anterior *maior natu* G 1111. anterior
 — iunior G 1297. anterior natu G
 1472. anterior frater — minimo
 G 890. — nuntius anterior gra-
 dietur euntem E 1245. — anteriora
 tenens G 1181. — anterior dietus
 erus G 1186. quos diximus anter-
 rius N 323. antierius ponat N 364.
 antierius solito E 108.
 antistes L 83. antistes Christi H 2.
 antrum: (uiros) lignorum antro texerat
 IN 42.
 aptus: in Ephremo colle, fuerat
 qui sedibus aptus *prope situs*
 IN 574.
 ardescit circulus (lunae) H 83.
 ardua gens E 1003. uocibus arduis
 E 519.
 arida G 12.
 arieto: captae portis sese arietat urbis
 IN 254.
 arto: quos artat linea sanguinis G 1140.
 arx uerticis L 205.
 astrigero cardine G 80. astrigero mo-
 deramine G 1012. astrigero fulchro
 G 1106. astrigera aula E 559.
 IN 403. astrigera de sede N 5.
 astu falso G 445. mendoso in astu
 E 908. astu fallace E 1309.
 auctius: sin auctius urget unda nocens
 L 90. nouies bis auctius addens
 G 487.
 augeo: sexcentis comminus auctis
 N 22. tercentum insuper auctis
 N 748.
 audenter N 378.
 auditum tribuat caelum D 153.
 aula G 50. aetheriae aulae G 961. *al.*
 auspiciis poenarum lumine multat
 S 73.
 azyma pascit laetos IN 120. azyma
pl. E 394, 975, 987. I 282.
- barbarus dux I 175. — per barbara
 culta I 219.
 barbato cuiicumque L 191.
 belligerum clamorem IN 147. belli-
 geris cateruis E 671. belligeris
 mahiplis E 1023.
 berbecem G 528.
 berillus *lapis* E 1103.
 bifirmi filo L 170.
 bis: ne forte bis unum incurras lapsum
 Sen. 79.
 bissem D 93.
 bitumen G 395 S 146.
 blandiloquis moechis L 187.
- cado: dux morte cadit E 117. omne
 quod est nimium contra cadit
 Sen. 52.
 caelicolae S. 35. caelicolum uictum
 manna parauit IN 52.
 caelorum G 518. dominum caelorum
 IN 583.
 calcaria fraterna tenens, *calcanea*
 G 802.
 calescunt odio I 616.
 caliga Sen. 22.
 caligine tectus G 208.
 calleo: mens profana uirum paribus
 callobat in actis E 271.
 camellus G 768, I 323.
 campum super aequoreum G 304.
 caprigenam prolem I 527.
 captio: quis est ea captio mercis
 S 152.
 carbunculus *lapis* E 1099.
 cardine ab aetherio G 275. cardine
 terrae IN 406. a cardine fatur
 deus G 5.
 caret proferre S 143.
 carptim E 890.
 carra duo N 122.
 cassa numina IN 550.
 caudice palmae I 211. circumfosso
 caudice S 67. *uid.* codex.
 causa: permixtis quaestio causis I 588.
 somnia paribus causis non dissona
 G 1254.
 caueo: Genesis ut formula cauit
 G 1437.
 cauus: profundo cauo egesta terra
 G 847. — cauo de fonte E 101
 celere *adu.* IN 126.
 celerante gradu E 676.
 cella tacita I 183.

- celsa: in celsis L. 295.
 censetur illa dies primo munere
 paschae E 372.
 censura dei edicit E 1117.
 centenos fructus G 834.
 cerastae N 545.
 ceriforum brachia aurea pandit N
 154.
 cernat qui tua filius *qui heres sit tuus*
 G 516. Assyriam petit iam cernens
 tectam Nachori G 769.
 certamen erat una ratis caeloque
 fretoque Ion. 37.
 certatim IN 119.
 ceu *saepius ut* G 1257, 1206. E 90,
 360, 399, 426, 1081. L 255, 274,
 286. N 220, 270. IN 349, 483.
 I 318, 319, 661.
 chaos G 4.
 chrysolithus lapis E 1103.
 cient saltus I 347.
 circos *f.*: circite perpetua uoluitur
 annus E 972.
 circulus, circlus: geminos circulos
 E 1074. circulus (lunae) H 83.
 lunaris circulus IN 348.
 circumcisa quibus (cultellis) fuerat
 Iudaea iuuentus IN 577.
 circumflua uestis G 1127.
 circumfosso caudice S 67.
 circumitus nullos N 612.
 ciuem ad suam uenere I 572.
 ciuica uerba G 397.
 ciuili femina discretam neci IN 161.
 ciuilem triumphos I 466.
 cleptat E 827, 881.
 cluo: quisque cluis regno I 237.
 cluens agmine multo Euphrates
 E 1033. qua sede cluens Ion. 66.
 uirtutis dote cluentem I 148.
 clamorosus praeco G 1293.
 clarescere H 54.
 clarigenus ortus E 1129.
 classis: germana in classe G 1122.
 coaxantes cuncta ranas E 275.
 codex: terebinthi in codice IN 569
 cf. caudex.
 coepi: coepta propagine M 172.
 coeptu praetrepidus E 161.
 cogit qui munia prorae Ion. 55.
 cognosco: testamenta mei iam non
 sunt cognita uerbi I 111.
 cohaereo: domini eloquiis uerum co-
 haeret D 166. corruptis nequaquam
 sancta cohaerent E 1289. cohaesit
 domino plebes Iacobi D 198. co-
 haerere deo uatem Iosephus con-
 firmat G 1388. mentes credit co-
 haerere loquellae IN 307.
 cohobere lineam in laxos sinus E 1107.
 cohors I 52. cohortes E 12, 523,
 694. IN 23, 327. I 219. Iudaea
 cohors E 501. cohors Chaldaea
 magi E 284.
 colonus iusti S 31. securo semper
 cultore colonum (?) N 534.
 colus: securo semper cultore colorum
 (?) N 534.
 commercia uitae E 365. commercia
 fratris sui agat L 257.
 comminus auctis sexcentis N 22.
 communit natum et orat G 901.
 communis esca uiri I 567.
 communiter G 901?
comparatiuus: anterior frater minimo
 seruire iubetur G 890. maiorem
 cunctis N 521. quo magis con-
 spectior esset G 1126. acre magis
 E 255.
 conamine festino G 1438.
 conor: semiperempta iugera conantur
 autumni opes S 135.
 concepta uerba canit socris G 957.
 conceptis uerbis G 762.
 concludere summas porrectis digitis
 I 321.
 concordant murmura uestrae uoci
 I 246.
 concordes tuos E 1006. — concordia
 pacis manent G 736. concordia
 fanti G 448. cui testamenta dei
 concordia sunt G 580. concordia
 foedera G 863.
 concretus in passum acinus N 77.
 concretam gerat barbam N 80.
 condenseo in milite N 640.
 condigna tonanti uictima I 437.
 condiscere G 1043. condiscere nomen
 domini I 524.
 conductis morsibus IN 538.
 conecite mentes legi IN 558.
 conferre intuitus E 119. conferre
 caput uisumque IN 247.
 confingunt discretam procul sese adfore
 terra IN 292.
 confiteor: confesso me fero uultu
 N 294.
 conflua turba cultorum I 609.

- confore *adesse* E 1146. IN 2. conforet E 67.
 confundere *perturbare* M 159.
 congemuit merito Iudaea reatu I 141.
 congerie cumulata graui coturnix E 617.
 congregat se turba I 610.
 congrege turba E 663. N 444. cum congrege turba I 444. congrega turba G 1051.
 congrua mensis bestia L 108. uestrae res congrua uitae I 114. uirgo germanis congrua G 971. nex congrua IN 456. congrua tela IN 22. iurgia nostris non congrua factis E 608. congrua reddens peccatis E 762. congrua mala pendens I 20.
 coniungo: eloquio domini coniungit fidem E 238. quos contiguus regio coniunxerat aruis IN 291. monti coniungitur Oro N 517.
 coniunctim E 297.
coniunctiuus: tyrannus plebem laxare uolet post cladem, quae crebra mittatur caelo E 181.
 conlidere fluctus E 498.
 conludia callida IN 290.
 conmorant agmina N 192.
 conpangere G 251.
 conpulis discedere G 814.
 conponit inuuenem in aula G 949.
 conponat membra sua sepulchris maiorum G 1466. conpositos cineres G 1495. conponere fratres in aruis G 1447. conponere sedes G 462. conpositos nepotes G 1469. conpositos passus G 811. conposta tentoria E 1256. componere *fingere* G 29. conpostus G 668. conposta E 1256. IN 64. IN 212.
 conrogo: plebes Iacobi, cuius cretio conrogatur ipsi (sc. plebi) D 199.
 conscindere tenebras S 81.
 conscia sermonis lingua G 396.
 consertus ne foret error G 1367. conserta in proelia IN 12.
 consortia lecti I 754. D 116. consortia seruae noscere G 565. consortia Sarrae cupiens G 682. consortia miscet I 134. consortia seruare D 92. consortia de populo concessa suo E 1308.
 conspargat N 102.
 conspectus: quo magis conspectior esset G 1126.
 conspicuus *passim ut* N 30. conspicuum condense in milite regem N 640. conspicuos uitulos N 643. conspicuo actu I 1.
 consternit saxa cubili G 913.
 constringit incommoda prolixae uitae G 231. constrictos scindit amictus I 446.
 constrictior ter denis annis G 204.
 consumperat annos E 366.
 consuit pelles G 132.
 contagia noxae E 1288.
 contentis umeris E 365.
 contermina regna IN 379. contermina ponto castra N 189.
 contiguus aruis IN 291. contigua noxae E 1288.
 contra cadit Sen. 52. e contra Sen. 69.
 contribulis L 257.
 conuoluit uerba uaria figura I 566.
 conus: sublimem surgere recto cono G 1132. palmae uertice celso motabant septem denos per nubila conos *cacumina* cf. κώνος E 574.
 cooperio: Dabira paribus cooperta ruinis IN 366.
 coram: domini imperio credere coram Iudaeas acies decuit N 508. se coram explicat somno lapso N 709. — dominum coram G 328. pedes coram E 228. meos coram uultus N 291. natas coram genetrice sequentes G 655.
 coriandra E 621.
 corona rara E 390. Coronae, *sidus* H 70.
 coronat anulo digitum uatis G 1289.
 corpoream sedem relinquens uita N 661. corporeas maculas N 764.
 corpore lento bitumen G 395.
 corriperem ut te tenebras praepone luci Sen. 5.
 coruscantignise domini ore D 232. regia summi luce coruscat H 74. agmina flammaram coruscant I 349. licet enses coruscent IN 341. turba ferrum coruscat IN 242.
 cos: rumpuntur cotibus amnes N 503. laxauit cotibus amnes I 635.
 coturnix E 616. N 349. D 40.

- coturnis nullis digna lingua H 5.
 creo: quemcumque creas primo de
 germine nuptae E 949. alios Zel-
 pha creat G 1097. natos creet
 D 126. partus utero creauit G
 967. creauit pignora G 1094. cre-
 aret ut coniunx heredem G 790.
 genitor creans D 193. creatur
nascitur E 763. creatus G 1100
 E 216, 789. M 341. de serua
 creatus L 251. creati M 3. crea-
 tum E 115, 826. Raguele
 creatum N 197. Nauete creatum
 D 148. creata L 121. senes quis
 illa creata est D 87. genitore
 creatae G 1056. creandus *nasci-
 turus* I 518. messem alieno in rure
 creatam D 110.
 crescentibus saxis alta congeries
 struitur G 1008.
 creterrae E 1045.
 cretio: cohaesit domino plebes Iacobi,
 cuius cretio conrogatur ipsi (*sc.*
 plebi) D 199.
 creata patris germine G 694.
 crimen habet mortis E 820 N 175.
 crimen recurrit ad auctoris merita
 E 901.
 crinigera ceruice leo N 688. crinige-
 rum caput D 85.
 crinitas moras S 66.
 crispanti coma L 184.
 cubilia fulchri N 49.
 culpabilis ausi E 1217.
 culsus: ut modico posset procumbere
 culsu I 172.
 cultellos IN 576.
 cultio *agricultura*: G 271 I 73.
 cultor: securo semper cultore co-
 lorum (?) N 534.
 culta per barbara I 219.
 cultura dum sola dei uiguit I 482.
 cum: memori cum mente G 1316.
 diuina cum mente fantur N 261.
 innocua cum mente silens N 277.
 inlaesa cum mente manet N 61.
 ambigua cum mente fuit populus
 E 668. rex exigit absconsos stabili
 cum mente loquentis IN 40. dubio
 cum pectore incutiens uirgam N
 498. — placido cum tempore G 210.
 parili cum tempore G 1274. toto
 cum tempore N 80. — claro cum
 lumine dominum uidit G 817.
 perspicuo cum lumine dominum
 cernit G 854. femina toto cum
 corpore sordet L 38. femur putri
 cum carne liquescet N 64. cum
 uisceribus lassis et pectore maesto
 G. 122. — uirides laeto cum
 palmitte uites J 545. bissem cum
 iure tenebunt D 93. multa cum
 laude decorat G 1451. structa
 cum fraude uocatos G 1372. celeri
 cum funere rapti E 937. commissa
 sibi cum cura E 100. positis cum
 sedibus G 39. strepitat cum lege
 pudenda S 41.
 cum deinde G 427 *cf.* tum deinde.
 cuncta: per cuncta uadentes N 389.
 cuneo fretus J 319. cuneos (populi)
 E 1223. c. Hebraeos E 672. c. atque
 agmina IN 29. c. hostiles N 527.
 c. Sisareos I 214.
 cupito mulier uultu H 122.
 cura tenet dominum ter denos pendere
 nummos E 869. curas uolutat non
 de praeteritis sed de puerilibus
 annis M 273. unus de quo nihi
 maxima cura est M 340.
 curare in dominum S 167.
 cursim IN 33 I 512 I 651 M 87.
 cynomyia E 286.
 daemonum sacella E 929. daemonibus
 D 226.
 damno: reum nex congrua damnet
 IN 456. terram damnantem semina
 tenui fetu G 1326.
 damnosa festa E 1150.
datiu. uirga uulsa nuci G 984. *dat.*
pro in c. acc., amisso rediisse loco
 G 1264. *dat. pro acc. loci* Canopo
 G 1164.
 de: Iudaea de gente satos E 220.
 primo de germine nuptae E 949.
 — de fraude leuas cunctos E 1297.
 oratores socio de corpore quinque
 I 733. uitam prorogat deus in-
 genti de sede E 777. fragor horri-
 sono de sidere fulmina torquet
 G 661. populus percipit optatas
 placido de numine sedes N 657.
 si pecus laxarit croceam sectis de
 faucibus undam L 112. quae de
 sensu, quo sunt diortia, missa
 est L 202. pacato de corde iubet

E 1058. quod agit sancto de corde propheta Ion. 22. domini de robore uirtus Iebusaea perfecta fiet N 686. patrem nati magno de munere dandi H 579. ignis fomite de modico solitus comprehendere nepres E 898. uirga nullo de fomite floruit N 471. sistatur cruor iste de uulnere paruī E 229. — quercum prisco de nomine Mambram G 470. patriae de nomine construit aulam I 64. causae de nomine nomen habet E 666. locos litis de nomine signat G 845. — heroum de more G 380. de more Moysetis IN 275. de more G 636. G 872. — curas uolunt non de praeteritis, sed de puerilibus annis, ne forte negent M 273. unus de quo mihi maxima cura est M 340. dimoueas nostram nullo de crimine poenam G. 1232. pari de crimine laesus E 1255. — risu solutis praebet nequitiae caeco de lumine causas I 713. nubes conscia de semine uenti Ion. 29. densa de caute uolant grandines E 311. de mense secundo *i. mensis secundi* E 577. — densa de stirpe domum repleat E 99. de plebe natantum mare exuere N 355. si quis raptō famulum de lumine priuat E 850. cultros, de quibus populi praepudia dempsit IN 112. cultros de quibus obscenos truncauerat artus IN 462. summo de uertice uirgae contigit I 284. Sarram cupido de lumine lustrat G 438. adspicit toto de lumine mentis G 916. — lumine de nimio lumen caligat E 139. nimio de lumine fulgebat E 1332. lychnus noctem suo de lumine uincat E 1116. — calidis de uestibus operiens nudos artus G 133. punica de reste ligat G 1179. rigat liquidis de fluctibus hortos G 55. Phisonus terit rauco de gurgite gemmas G 58. uasa simili de flumine lauit N 118. eadem de morte necantur E 280. solitis de cursibus arcem adit E 1285. canes lambunt caudae de uerbere crura E 346.

porta quae reserat gemino de cardine caelum G 931.
 debilis: mensura non debilis L 193.
 debilitas *ipse qui debilitatus est* E 854.
 decet: quid puero deceat (?) I 508.
 decimos fructus G 935 L 306.
 declinis E 224.
 decolor heres I 419. magnis haut decolor urbibus Ardoc IN 442.
 decorat multa cum laude G 1451. se decorat actis E 509.
 decubat G 202.
 decumbat leto E 813. decumbat *sc. morte* E 863. decubuit E 868.
 decumbunt ferro J 464. gens decubuit subdita bello N 575.
 postquam princeps decubuit J 155. — decumbere secum cogit G 1197.
 decusserat imbres Ion. 6.
 sordes deducere (*did.?*) riuo L 80.
 defero: laxis rabies defertur habenis H 181.
 deferuet apex calidus G 130. dum uolucris deferuet apex E 1333.
 defigitur Auses uocibus inmodicis populi E 1201. defige gressum E 1276.
 defore *deesse* G 1098, 1137, 1324 G 1352 E 276 IN 213
 defundere uirga amnem saxo M 327.
 dehinc *passim ut* N 744.
 deicio: res miranda satis deiecta que culmine summo Sen. 24.
 delambere carnes flamma est uisa G 560.
 demittere puteum G 842, E 870.
 demo: dempsit dispendia formae G 962. dempsit de grege *seiuungit* G 410. (uos) ex furua Aegyptō dempsit dominus IN 48. fratrem tanto discrimine demptum G 491. demitur inde *seiuungitur* E 821.
 denarrat commoda G 418. iustum deum denarrat E 322.
 denegare numen D 223.
 densare populum refertum N 553. densandos pube frequenti E 1190.
 denset aeratas acies in proelia IN 58. densentur phalanges E 8.
 denudent ne turpia E 1109.
 deponunt animos G 977. deponere animos E 251. depositum redhibere E 903. depositi reddat geminum pondus E 909. — depositi Samsonis

- clade laetantur I 709. depositis
 procumbent moenia muris IN 63.
 deportat ad aures fama E 95.
 deponit natio deum I 164. cum do-
 minum deponeret G 789.
 depremeret ore I 569. deprompsit
 pectore uerba N 695. quae cons-
 persa solo nondum deprompserat
 occa E 318.
 deproperant per opaca E 577. depro-
 pera E 1242. deproperans G 423.
 E 1275.
 deriguere metu Ion. 70.
 derodo: nec lupus insidians Christi
 deroderet agnos Rell. 14.
 descisse IN 316.
 deserit iras pastorum G 844.
 desistere iussi durum laborem E
 756.
 despexit credere S 80.
 despuit ore E 338.
 destringo *uid.* dstringo.
 desudant muli G 1428.
 desueta in uerba deus eloquium re-
 laxat (asellae) N 617.
 determino: quae hostia ferro icta
 cadat sanctumque dei determinat
 iram E 1112.
 detondent utam N 333.
 detono: haec ubi detonuit dominus
 E 164, 1034.
 deturpant corpora L 74. neu sexum
 deturpa tuum L 135.
 deuia: longinqua in deuia L 1.
 deuouet se agno G 144. haec quisquis
 deuotus agit D 134.
 dicitur ut soluat IN 137.
 dierum lumina decies septena mae-
 stitiae dedit G 1486.
 diffnere I 107.
 digerit omnia mala tempus Sen. 76.
 digestis uocibus addit N 667.
 digestu putri Ion. 103.
 dignatur adloquio G 45. dignatus
 adloquio G 148. dignatur dicere
 Eu. 41. dignetur reddere G 497.
 dignetur sumere G 1022. dignatus
 ducere G 30. dignatus adire IN 1.
 dignatus linquere sedem IN 135.
 dignetur tegmina quercus G 601.
 dignetur positos panes G 603.
 solem pleno dignaris honore H
 76. princeps domini dignatus hon-
 ore IN 86.
- dilabor: inter dominae geminos dila-
 bitur ulnas G 1199. nec pluuiis
 dilapsa situ nec diruta uentis
 S 122
 diluit cautes unda *abluit* IN 96. di-
 luere uasa L 80.
 diluuiio uindice S 2.
 dimoue te G 414.
 dirimo: iumenta sunt dirempta neci
 IN 261.
 discitat (*A*) causas E 698. *uid.*
 noscito.
 discerno: femina ciuili discreta neci
 IN 161. discretos habuere dies N
 128. discretis diebus N 142.
 discretim G 63, 345.
 discretio inter uates atque tribus
 N 462.
 discrimine duro G 115.
 discriminat dies rerum ora H 60.
 discubuit G 1396.
 disiungite ne corda deo N 398.
 disparibus orsis G 678.
 dispendia formae G 962.
 disperdere G 151. disperdidit I 253.
 dispungit amicos mensa S 39. dis-
 pungere menses solito sanguine
 S 126.
 disrumperet G 1138.
 dissona mens L 164. dissona fides
 N 383. lingua dissona M 312. nobis
 nec dissona distet synagoga IN
 501. dissona corda IN 296. dissona
 sonnia G 1254. dissona fantem
 N 664.
 dissultent ne robora rimis G 253.
 distendo: uita centum distenta per
 annos IN 572. distento uentre
 Rell. 7.
 distinctim E 1096. N 153.
 distingo: flumina toto distinxit mun-
 do dominus E 660. gentes distincto
 ex nomine noscit IN 7. distinctis
 cursibus I 413.
 distraho: domini imperio distractus
 L 255. distractis frugibus *diuen-*
ditis G 1454.
 dstringunt farra *destringunt* G 1131.
 ditescit G 408, 835. ditescere G 978.
 ditificae pacis N 677.
 diuiduus locus G 402. mare diuiduum
 I 104. aequore diuiduo D 30.
 diuiduos fratres G 472. diuiduos
 colores G 985. diuiduas dapes

- G 1398. diuidua uiscera E 877. diuiduis castris G 1030.
- do: dat membra sepulchro IN 573. nulla data est fiducia meis iussis I 116. uos spoliis dites dederat quos Aegyptus D 36. pressum dabit nauigium S 156. cum se prona dedisset Sephora E 228. — haedum dat sumere sancto I 521. quamlibet magnum des ferre talentum N 718. dat scire Iacobum G 874. dat usere nummos G 1346. dat ferre talentum G 1453. dat adhaerere S 149. quas dederat torrere uapore G 607. ordo dedit rutilare faces N 153. sese dat Sarra uideri G 605. datur *seq. acc. c. inf.* G 507.
- docilis sententia legis IN 546. dociles fatus IN 444. docili pectore N 695. docili uentura in tempora libro E 688.
- doctiloquo parenti G 1139. doctiloquae linguae I 26.
- doctor uerus Eu. 101.
- documenta poenarum uacant Ion. 9. dogmatis aetherii N 227. dogmata legis N 150.
- doleo: uota uouet dolitura parenti I 435.
- dolata caute E 1283.
- dominus *passim* G 1 *al.* domino uirtutum IN 164.
- domum diuae pectus rationis H 136. cum stirpe domuque IN 65. domus *acc.* G 415.
- donaria N 155, D 68, IN 283. celsa facit donaria I 726. sancta ad donaria I 327.
- donas piacula E 1303.
- dotatus tacitae uirtutis munere I 552.
- dragmae taxatio L 297. dragmam adsumere N 34.
- dubitaret cum rex in illos M 200.
- dubio litore G 469. dubios inferre cibos E 380. dubios fluctus *incertos* E 498.
- ducere *fungere* G 30. gratuita duci placuit, non uendere farras G 1461.
- ductilis lammina conspicui auri E 1073.
- ductat rector castra G 1012.
- duelli E 16, 530, N 9. duello I 25, 465. duellis I 106.
- dulcisoni cantate chori I 244.
- dumosis in montibus IN 264. dumosis in collibus IN 368.
- durat rex in exitium M 155.
- e, ex: dominus ametur uisceribus totis totoque e pectore nostro IN 477. fortibus e factis pariles meruistis honores IN 466. ex gemino suco G 69. leo antequam terruerit minaci ex murmure montes N 691. uentoso ex ore maledicta sibi facessit N 714. bellum Enachina ex gente superstat IN 436. ex Sodomis S 84. — *ex om. (?) germanis postremus* G 359.
- ecclesia H 190.
- ecdura corda S 165.
- e contra Sen. 69.
- edicere *dicere* L 34. uentura edicere suetus IN 424.
- edisserit *nominat* G 825.
- edo: esse G 1303. essent IN 538.
- edomitus sermone N 204.
- efficiunt puellam gaudere E 64.
- efflagitat escas regem G 1304.
- effatur fratribus G 1493. cui deus effatur G 159.
- effundere fetus E 39.
- egerit pars maris interni putidum Ion. 47.
- elementa (sol luna stellae) G 17. elementa IN 349. elementa dei D 22. sol mundi uigor atque elementa H 79. — elementa dicere pueris IN 445.
- eliminat illinc pecudes E 1287. emptos cum ueluti diuina eliminet ara N 36. nemo nuptam eliminet D 117. motus eliminat omnes E 473.
- eloquium deus relaxat N 617. cuius ad eloquium E 230. eloquio domini E 237. eloquio imperat N 716. eloquio et supplice fatu I 362. bonus eloquiis uates E 1252. eloquiis genitoris adhaere G 903. domini eloquiis uerum cohaeret D 166.
- eloquitur *narrat* G 1449. patribus eloquitur J 540.
- elucesco: cum clara dies eluxerit N 89.
- eluuies fluuio decurrere *sueta* IN 100

- emeruit patrias non perdere sedes
I 70. emeritam (coniugem) accepit
I 34.
- emetior: temporis emensi E 368.
- emicat populus ueluti cum leo sese
infert N 687. emicuere oculi
G 88.
- emitiga iram totam L 160.
- emissum post tempus L 245.
- emollita mens J 685.
- emouet dominus fame pontum
J 242. curae emotae IN 226.
- emunit portas I 646.
- enormi pondere E 916. enormi hosti
N 367.
- eo: seruitum iui G 1234.
- epulas componunt parenti G 673.
- epudem et sculptile portant I 743.
- erepto: timuit Loth ardua tardo
ereptare gradu S 92.
- errantia litora G 9.
- eualesco: nec tamen eualuit inflectere
dicta N 415. Iudaea eualuit I
153.
- euulsas pecudum de uiscere pelles
G 132.
- euerberat uirga acri (asellam) N 605.
quos Phinea citus euerberat hasta
N 737. stirpem euerberat eius
IN 223. euerberat auras I 670.
euge G 615.
- euoluunt sidera medios cursus G 855.
euoluunt iussa parentis G 1412.
euoluitur Cherubin G 129. euol-
uere fontes G 275.
- examina munera frangunt E 966.
- exanimum corpus M 194. concidit
exanimis M 393.
- excolere terras H 95. solem munere
largo excultum H 76.
- excors E 862.
- excurrit ad aulam G 1443.
- exit *existit* G 583. exiit sub auras
natus est G 177 soluitur et lasso
de corpore exit G 1104.
- exhibitis gregibus turba emit fruges
G 1456.
- exim N 435, 737 IN 388 I 81. exin
I 192.
- exinde E 1212.
- exorat *orat* G 1191.
- exossa tela IN 251.
- exosos se terram Chanannam G 1326.
expectorat iram E 1196.
- expliciti anni N 98. explicitis (annis)
G 205. explicitis mensibus E 382.
mensibus explicitis N 2.
- exponere dapes G 1398. non timuit
cratem expositam M 265.
- exposcit amicum, succurrat IN 322.
- exspatiata cynomyia compleuit omnes
locos E 288.
- expuo: undis quas maris expuit aequor
S 3.
- exsudans terram D 27.
- exsugo: exsuctas prius coniungit flu-
mine ripas IN 108.
- exter: maris intimus exter Ion. 101.
- exterminis hinc ito S 86.
- extorris I 45.
- exueret letum N 546. mare exuere
de plebe natantum N 355.
- fabula hinc habet famam S 107.
- faceffit sibi male dicta N 714.
- fac melius N 99. dedit poenas quas
fecerat I 19. non erat exitii factus
Ion. 105. faciam decrescere E 1025.
faciam se extendere E 1028. faciam
te fore procerem G 416. faciant
sordescere L 36. faciat fallere N
388. faciunt prorere ranas E 272.
fecit depromere E 646. fecerit
trudi E 840. fecerat fratres con-
ponere concordia regna G 473.
faxunt *faxint* G 342.
- fallacia uacui pomi S 138.
- falsum: hinc habet in falso de uero
fabula famam S 107.
- famam hinc habet fabula S 107.
- famulantibus armis G 1020.
- famulo sermone G 629.
- fas: si fas iuuenale habet S 51. fas
est G 212. L 76, 78? N 716. IN
518. IN 281. H 149. fas (est) E
866, 930. fas non est E 140.
fas sit E 784. Eu. 46. fass esse
I. 517. fass esse sibi N 586 *uid.*
ius est.
- fatigor metu G 96.
- fatus: hoc Christum poscite fatu
N 106. uera promere fatu I 565.
haec ubi disseruit populus fidelia
fatu IN 567. perpete fatu E 752.
amico fatu N 197. facili fatu pro-
lectat pectora G 1397. sidereo
fatu N 321. mendaci fatu N 384.
sanctifico fatu N 712. memori

- fatu IN 529. supplice fatu I 362.
 comprehendere fatu G 467. per si-
 miles fatus G 397. dociles con-
 scribere fatus IN 444.
 feriari: iuuentus fortior emicuit, ueluti
 feriata maneret E 29.
 ferens *nuntians* G 1444. — confesso
 me fero uultu N 294. se ferre per
 urbes G 1288. se quaque ferant
 H 90.
 festinus cedere terra G 1434.
 fibula: (Iris) propria est quae fibula
 nimbis S 8.
 fictilibus deis I 101.
 fictos cultus I 115.
 fidamine (?) corrige delictum Sen 83.
 fidentem proferre gradum IN 151.
 fidentior I 558.
 fides: fidis certae IN 298.
 fudit nullo in augure N 682. curuo
 nec fudit in arcu IN 57.
 fiducia nulla meis data est iussis
 I 116.
 figuram domini formando Ion. 55.
 fieri: ne uultur aut coruus picaue in
 escis fiant L 32.
 fimbria N 433.
 firmamenta fidei E 955.
 fine factorum quieuit G 40.
 firmant donandam munere I 659.
 fissilibus rimis G 253.
 flammatum lumen noctibus praestet
 oliuum L 224.
 flagrat chaos sulphura cum flammis
 S 105.
 florea germina G 13.
 fluctifrago sub ietu Ion. 39
 fluitabat modico flumine G 299. flui-
 tantis ponti E 761. fluitantia cor-
 pora E 501.
 flumineos rores N 480.
 fluit cynomyia *panditur* E 286. —
 cuncta fluunt successu secundo IN
 371. quamuis fluere optatis com-
 moda rebus N 529.
 fluores E 561.
 fodicat calcibus N 605.
 fomenta quae uires nouent I 657.
 fomes: uiroso ex fomite N 536. parili
 fomite G 676. nullo de fomite
 terrae uirga floruit N 471.
 fons: cauo de fonte E 101.
 formarum ardor ut regum natos pro-
 deret I 389.
 formatur *instruitur* G 65.
 formula E 893. Genesis ut formula
 cauit G 1437. fixo seruatur formula
 iure G 1463.
 fornix: sub fornice uixit I 418. cauo
 sub fornice puppis Ion. 53.
 forsam I 184.
 fragmina dentis si fuerint decussa
 E 853. ad singula fragmina ponti
 Ion. 49.
 fragor fulmina torquet G 661.
 frango: fractus *conmotus, mutatus*
 G 153.
 fraudigeris suadellis G 114.
 fraudem leges E 91.
 frendebat furor in Ionam Ion. 36.
 frigente metu G 96. frigentibus spiris
 G 74.
 fructus *uid.* fruges.
 fruges quintae decimae centenae *uid.*
 quintus decimus centenus.
 frustratus uirgine pacta G 957.
 fuco nullo extinguit semina E 614.
 fugacem ne reddat ero D 108.
 fugitare E 422.
 fulcra cubilia N 49.
 fulgidus E 1067. fulgidus ore uesper
 H 68.
 fulgurant montes D 237.
 fundamina propter IN 168. fundamine
 (?) Sen. 83.
 fundos tris *pampinos, propagines* G
 1221 1227 (i. q. ποθμένες).
 furantur lumina G 1213.
 fundo: legio se fudit per urbem
 IN 70. fudit ab aluo Beniaminum
 G 1092. fundere *sternere* E 85.
 fuso pectore prorepere G 109. fuso
 tractu G 278. fundere caestus
 cruore S 18.
 fungor: iuencos enormi pondere
 functos E 916.
 funera leti E 296.
 fuscabant cuncta tenebrae G 4. fus-
 cata per aethera E 416. quos cri-
 mina fuscant E 1246. quem somnia
 fuscant L 75. fuscare nomen do-
 mini L 230.
fut. pro imp. sines G 269. non credes
 E 954. non sumes E 964. etc.
fut. quartae: saeuibo M 20.
 gabata: in gabatis caelato ardentibus
 auro N 145.

- gallica redimita papyro Sen. 23.
 gaudens seruire G 910. sensu gaudente G 948
 gemescat G 727,
 gemina ira G 1138.
 gemmae signantes nomina tribuum . .
 singula nobilibus signantes nomina gemmis E 1095.
 gemmantes flore Coronae H 70.
 generat dominus lunam G 15. femina si puerum generat L 38. generant tormenta E 304.
 genitale solum E 933.
 gentiles uiros D 104. g. deos I 95.
 g. cultus IN 582. gentilibus populis I 112. gentilia templa J 290.
 g. sacra IN 491. g. idola N 725.
 germinis usus sublatus G 671. germina parere E 32. germina natarum E 98. florea germina G 13, cf. D 116, H 101.
 germinat inde suboles H 170.
gerundium: domini formando figuram Ion. 55. haec ubi dicta dedit cunctisque optando poposcit IN 479.
 gesta sua G 1063.
 gigantes N 393. IN 431 gigantum IN 415.
 gigno: genitura semina S 44.
 girus: reluctantes impellere pectore giros Ion. 45 *uid.* goerus.
 per glauca salsa G 272.
 glomerare uarios modos I 331.
 gloria uentorum Ion. 35.
 goerus: in goerum sinuata mola D 119 *uid.* girus.
 gradum inferre uel sistere contra E 1261. fidentem proferre gradum IN 126.
 gramina *pascua* G 852. herbarum gramina H 101. rident gramina D 116 *cf.* G 13, 1250.
 granata mala N 330.
 grandia comoda G 1027. g. dona G. 1074. grandia reddens maiora E 764. per grandia tempora 582. — solito de nomine grandior exit G 583. sis grandior actu N 225. sit laeto grandior actu G 420. grandior aeuo G 867, L 191 299. grandior aetas N 8 grandior poena N 454.
 grassor: grassatum damnat G 358.
 gratatur studio E 819.
 gratuita farra G 1426, 1461.
 grauidata coniunx G 790.
 graues urgentur pondere ruli G 1344.
 grauatos uultus M 233.
 gressibus nostris gentes subiecit (deus) IN 566.
 gustator mortis amarae Christus Eu. 61.
 gustus non sumpsit *aquae haustus* I 317.
 gutta: incensum et guttam G 1365.
 habuit has uoces et talia uerba locuta est M 301.
 hactenus haud S 4.
 hebetat mens D 187.
 heia age E 1275 IN 17 220 I 271 S 85. heia agite et E 1000.
 herboso in gramine G 1119.
 heremus *passim ut* L 281.
 hic: haec (locustae) deinde necantur E 338.
 honoratis precibus ambit prophetam N 582.
 horreo: stridens labor horret ab alto Ion. 40.
 horrescunt IN 251.
 horrificam noctem E 1118.
 horrisono de sidere G 661. rugitu horrisono I 548. horrisono fremitu I 626. horrisonas uoces E 357.
 hospita: solet utilis arbor in siluis latitare uelut hospita S 33.
 hostica milia N 235.
 hyacinthina fimbria N 493.
 hymno melodo D 151. hymno peritus chorus Eu. 75.
 hysopi gramen E 401 N 478.
 iaceo: iacens ingenium H 6. terrae iacenti G 125.
 iacio: fulgura iaciunt ignes E 308. latices longe iaciunt *eciunt* E 553.
 iaspis E 1100.
 idem *is* IN 224 *al.* Ion. 25.
 idola E 757, 1012, L 296, D 66 IN 171, 503, 548, 582 I 251, 401, (412), 484. idola gentilia N 725.
 ieiunum tempus G 1299.
 ignito felle G 715.
 illic *illuc* G 450.
imperf. quartae: munibat S 294. nequibant G 670 E 492. uestibat N 746. saeuibant M 116.

in: in tantum ut E 1327 I 172. in totum M 347. — pecus manere (?) longa in deserta praecipitur E 737 *uid.* minare. pecora et natos percepta in rura relinquunt IN 26 *cf. sub.* — quaterdenos uixit captius in annos IN 585. insuetis postrema in tempora uotis fit pater G 706. terquinas in ulnas pontus montes superundarat G 318. dominus in astra celsus D 191. castus in amplexus G 945. haec odio in gentes mandant populosque patresque IN 495. Iridis in nomen S 8. — nocturno in tempore N 590. I 304. irae in tempore D 139. omni in tempore belli D 76. septena in luce diei I 581. in occiduo tempore mortis G 124. quaterdenis populus bellator in annis N 418. bis ternis in annis seruire iugum patiatu E 790. femina, si puerum generat, septeno in lumine sordet L 38. — si sincero in pectore mea dicta sumperis E 564. in antro abscondit G 1084. paterna in plebe creatum E 826. indeptas uelut in uenatibus escas G 880. uestem in sanguine tinctam G 1167. cum in unda soluisset lentem G 810. cano in puluere soluit IN 225. relabenti in aequore decrecit pontus G 298. flamma solis sit librato in pondere IN 347. — in *om.*: Aegypto positus in Aegypto E 585.

incanduit ira G 147.

incensum cum ture N 438. incensum et guttam G 1365.

inceptum opus I 368. iter incoeptum IN 480.

incoctos tosta fornace penates G 994. incomitatus E 1286.

inconcessa prius praemia G 1482.

incurro: ne forte bis unum incurras lapsum Sen 79. ne rursus incurrant numinis iras I 268.

incus: nummi signata incude notati G 1430.

incutus rupi uirgam N 498.

indepressa flamma uenti D 25.

index: indice signo IN 68.

indic. pro con. cernamus, si poterunt G 1157. qui reserat *etqs.* E 208

al. — *indic. pro imp.* infers G 269.

indico: uiri quos omnipotens terrae indicit opimae N 652.

indigetans patrium numen Ion. 62.

indeptas escas G 880.

indiscreta mali facies L 92.

indo: inditur populo pensio G 1462. inditur cura sorori E 68. inditur his Iudas *praeficitur* I 8.

induco: tempore quo tauros campis inducat arator. H 92. exitium inducimus urbi S 78. hiemem cum induceret aer S 5.

indumenta pedum D 42. indumenta lauantur N 163.

induo: induitur per collum circulus auri G 1291.

indutus tristes deponere E 1253.

inexhaustos dolores E 290.

infans: quartus es a primo partus mihi, quartus et infans M 162. meus infimus infans M 326. — quamuis sis carus et infans M 350.

infectus: infecto anno nemo nouam nuptam eliminet D 117.

infecunda G 788.

infero: leo sese arduus infert N 688. si discrimina casu sint inlata E 815. inferre gradum E 1261. dubios inferre cibos *adponere* E 380. escam his omnibus infers *infer uel inferes* G 269.

inficio: infecto perfundit melle fluores E 561. infectas sordes E 733.

infinitiuus pass. mandier G 1303. miscerier E 250. moderarier I 415. *infinitiuus post uerba hortandi al. uid.* mando moneo impero do facio officio *al.*

infit: uates ingestu spiritus infit Ion. 73. talia postquam nuntius infit N 592. dum talibus infit IN 134. uiro qua uiderat infit I 512. infit somnia soluere I 337. sese germanum fratribus infit G 1414. uox qua se rex infit esse deum procerum E 141.

inflectere colla deo E 1036.

inflo: inflata resonabat nare seporem Ion. 54.

informis heremi harenis D 1. informes heremi terras D 37. informes heremi per agros E 186.

- infringo:** infractus murmurat aether H 179.
infusco: qui contingit corpora functa, templum infuscat N 482. ne gentem infuscet inanem D 127.
ingerit se E 1291.
ingestu spiritus Ion. 73.
ingrauat haec dictis G 1337. cernitis ut me senectus ingrauet IN 525.
inhiant astra pios uultus Eu. 6. **inhians** pulchris armis G 482.
inhibeat reserare N 591.
inhospita domus S 128.
inmensum dicta dura gementem N 722.
immunis donis N 126.
innocuis fratribus *inlaesis* G 1490.
inoffensa dei maneat si gratia legis IN 475.
inops natalis H 20. **inopis** heremi harenas E 231. ex inopi lecto E 342.
inpendo: tu uero, omnipotens, priuato munere largus erga hominem, manibusque tuis operisque fauore inpendens . . H 144.
inpensa medendi praestanda L 60.
imperitans uatibus proflare IN 144.
imperat acciri E 68. **imperat** depromere N 496. **imperat** moneri N 716.
impete hiberno S 62.
inpete dextra I 550. I 701. qui inpete sensu oderunt te, summe sator N 236.
inpono: inpositum illi non uoluit rex aetheris G 441. — **imponere** iurandi iura L 145. — **inposta** G 1374 IN 578 L 2.
important Pliades imbres H 69.
inpulsans increpat Ion. 58.
imputet ipse sibi nec casibus imputet ullis Sen. 82.
inrigo somno G 34. **inrigo** fletu E 1250. **inrigo** de gurgite G 728. **inrigos** puteos G 838. **inrigos** annes I 635. — **uiuus** **inrigos** repleuit undis N 567.
inserta uerbis meis nulla sunt aenigmata N 293.
insisto: si testae luciferam narem insistes S 161.
inspicit rogantem N 642. **inspiciena** *intelligens* G 26.
instigans inigrare senem G 1420.
- instinguo:** instinctus domini sententia E 651.
insueto marito G 86.
intectum corpus D 81.
intempestiuus imber H 176.
intentant dextras I 625.
inter: timide inter corda locato terrore dei E 36.
interdum *interim* S 73.
intermicat auro iaspis E 1100.
intercurstantibus gregibus G 452.
intimat haec dominus L 96.
intimus maris exter Ion. 101.
intonat deus IN 17.
intonsi dum I 1381.
intra: septem quot natos intra se retinet (mater) M 47.
intuitus pios conferre E 119.
inuisitata prius E 315.
inuro: Matrem cuius cultores infamia turpis inurit Sen. 8.
iubeo: omnipotens uertere in hosteni signa iubet uati N 751.
Iuga *sidus* H 70.
iugalem tuam S 85. **iugales** *equi* E 495.
iugera liras S 58.
ingo: optatori quaesita ingatur I 544. **uotis** **ingatis** I 505.
inunctim G 373. N 14.
inungo: admotus toto se corpore **inungit** I 176. **inuncti** leti tempora metitus G 1492. **inungere** corda deo E 379. **inungere** uela L 214.
iunior — **anterior** G 1297. **iunior** ter quinis annis G 202.
iurandi iura inponere L 145.
iuro: terram, uatibus iurata quae fuit I 109. — **iuratis** dicite uerbis IN 62.
iuratio G 723. G 855. E 906.
iurgia: ne genitor contraria **iurgia** ferret I 293.
ius est G 212, 968, 1044. E 802. L 78, N 170, 653. D 263. **ius** (est) G 243. **ius** est, ut E 920. *uid.* fas est.
iuste sumere (in matrimonium) *legitime* E 807. **iuuenale** fas S 51.
iuuenem **iuuenem** I 294.
- labascit** IN 268.
labium: litoris inlabio Ion. 23.
labores patrios seruare *praedia* G 1323.

laborat nox horrenda G 627.
 labris fictilibus N 55.
 lactat uoluptas G 234. nisi me lac-
 tasset femina I 587. lactare ad
 secunda gaudia G 564.
 lampada solis *nom.* E 248, 550. —
 lampade solis E 602. conspicuae
 lampade flammae E 1314. — lam-
 padas I 399, 604.
 lancinat E 914.
 lanigeras bidentes E 126. pecudes
 E 1287. Rell. 11.
 lance aequa E 1060 *cf.* E 562. L
 153. IN 455.
 lapis: pedis offensi lapidem uitare
 secundo Sen. 80.
 lapidosa mala N 329.
 lapsarent moenia I 27.
 lapsus: ne forte bis unum incurras
 lapsum Sen. 79.
 larem pecudum H 96.
 largitor opum E 152.
 latitare S 33.
 lauacrum: arca uenturi facies mon-
 strata lauacri H 188.
 laus: mercedis laude secunda G 1431.
 pueri pro laude precatur G 1392.
 laxare poterit uadentem *dimittere* E.
 811. laxauit cotibus amnes I 635.
 si . . aliquis laxauerit artus morte
 obita N 85. si laxarit croceam
 undam L 112. si laxarit membra
 conceptae puellae L 45. uirgam
 laxare manu E 192. uentres laxare
 sagina N 355.
 legifero libro IN 19.
 legio E 186 N 421. IN 70, 132,
 146, 389. legione IN 367. E 12.
 legiones E 703. legionibus N 188.
 lembos leues S 153.
 lenta quies IN 115. E 632. otia lenta
 E 375, 969 D 63.
 lentigrado agmine G 1064.
 leuis: temporis leuis ignes M 90.
 leuis halitus (turis) E 1123. leue
 olentia tura G 1364.
 leuo: de fraude leuas cunctos E 1297.
 exiguis celsa leuat dominus I 243.
 causam nauemque leuantes Ion. 77.
 leuigata artificio manu E 787. leui-
 gatis frondibus E 1076.
 lex: legis formula G 362.
 libamina IN 277. 515. I 526.
 liber: caeli pansus liber H 40.

libo: gregibus pastores libabant la-
 tices G 939. urbs oras Cilicum
 contra libatur Ioppe Ion. 24.
 libra antennae Ion. 81.
 libramine laterum S 153.
 libratur Ioppe Ion. 24 *uid.* libo.
 licentia facta ut carpatis iter E 182.
 licet scire G 968. licet placuisset
 G 893.
 licitata farra G 1327.
 lictore immisso G 639.
 ligurius *lapis* E 1102.
 limbus: arcum purpureo et uiridi
 limbo signantem nubila S 7.
 limata ora E 215.
 limosis faucibus Ion. 89.
 linea sanguinis G 1140. Sarra iuncta
 deducens linea sanguem G 965. —
 tertia puniceum signet cum linea
 mundum IN 24.
 lino: linuit G 254.
 linquo: terrenos actus linquit Elea-
 arus IN 580.
 liro: iugera liras S 28.
 litigium E 828.
 liuida mendacia G, 75.
 locauit dominus caelum terramque
 G 1, locatus in castra E 1134.
 terrore dei inter corda locato E 36.
 longinquos dies E 1019. longinqua
 frumenta G 1309.
 longior quinque annis G 201.
 loquellam dicere E 201.
 loquesco: mortale genus, cui lingua
 loquescit M 311.
 lubricat angues in spiras G 21.
 lubricus oceanus uentosis undis
 E 1030.
 luciferam narem S 161.
 ludentem niuea cernit cum coniuge
 uatem G 829.
 lugubre gemens N 539.
 lumina solis: redeuntis lumina solis
 N 729. primique adspectat lumina
 solis G 51. septima lumina solis
 G 273 G 306. prima ad lumina
 solis N 185. terno bis lumine
 solis E 1064. (*cf.* septena in luce
 diei I 581 prima sub tempora
 noctis G 534.) dierum lumina
 decies septena maestitiae dedit
 G 1486.
 lunaris circulus IN 348.
 lupas imundas D 106.

luctamine nullo L 175.
 luxuriat manus Iudaea N 724.
 luxus noxalis L 124. luxus corporeus
 N 69. luxus femineus L 212.
 luxu nocentem L 207. licito luxu
 G 647. foedare iuentam luxu
 quo genitura semina frustra uocant
 S 44. omne genus luxu genus est
 S 49.

maculosa propago L 208. maculosa
 decerpere J 493.
 madesco: maduit G 162.
 mage IN 192. quo mage E 27. H 64
 H 124.
 magis *potius* G 444 G 766. — magis
 conspectior G 1126.
 magistros graues pueris IN 445
 magistra: legis describit iura magi-
 stra IN 279.
 magnificus senex G 597.
 magne *deus* M 305. magne ducum
 IN 560.
 Magi Eu. 22. magorum canore E 274.
 Chaldaea cohors E 284.
 maiae *obstetrices* E 32.
 maius *magis* G 1075.
 male praiceps I 226. male praecipiti
 periclo I 182.
 maledictus domini ab ore G 418.
 malesuadis populis I 112.
 maligni temptantis sancta E 405.
 mancipe te L 187.
 mancipet si quis domum L 243.
 mando te pergere E 159. mandat
 constare G 1278. m. consistere
 I 214. m. abscedere E 291. m.
 praecedere E 652. m. procedere
 N 728. mandauit cuncta crescere
 G 23. mandarat praefari Ion. 14.
 mandatur Sarra dicere G 433.
 imperio domini mandantis E 232.
 spiras mandare morantes Ion. 43.
 haec odio in gentes mandant
 populosque patresque IN 495.
 mandere G 1049, 1257. E 384.
 mandunt (locustae) E 335. festo
 mandenda die E 629. mandenda
 feris E 971. ex mandente prodiit
 esca I 567. — mandier G 1303.
 maneo: pecus longa in deserta ma-
 nere (?) praecipitur E 737 *uid.*
 minare.

manipulis E 1023 IN 370 I 322.
 manipulos I 500. — manipulos
 (farris) uincire G 1130.
 manna E 620 IN 117. niualis manna
 IN 52. mannam D 39. mannam
 caelestem E 607. mannae minutal
 N 347.
 marcente somno N 360. marcentia
 pectora I 669.
 mater: decerpit uirgas rupto de cor-
 pore matrum G 982.
 maxillam aselli I 628 *uid.* Maxilla
 maxillae in osse I 636.
 meatu fugiente I 637.
 meabat deus super aequora G 3.
 medentis cura E 831.
 meditans E 352 N 496.
 medium: uiae medio G 1011, 1345
 E 80.
 mel *mala* S 136.
 mellitos uictus G 79. mellitis faucibus
 G 85. mellita sicera L 25.
 melodo hymno D 151.
 membratim M 46.
 mendoso in astu E 908.
 mendum *mendacium* L 143.
 mense nouorum E 977 IN 122.
 mensura non debilis L 193.
 mensuret iugera agri E 891.
 mentior: nec sors mentitur Ionam
 Ion. 64. — mentiti iuuenti membra
 E 1161. mentito munere G 954.
 mentita formidine IN 234. men-
 tita numina I 128. mentitos
 deos E 151.
 mereo: prima puer meruit qui lumina
 uitae G 1177. meruerunt fauorem
 E 40.
 mereor: laudanda meretur I 639.
 mergendis corporibus data natura
 S 160.
 merx *merces*: mercem uariam G 989
 (cf. G 952). quaesitae ad praemia
 mercis N 99. quis est ea captio
 mercis S 152.
 mergunt uestigia IN 89.
 mersant in sanguine E 402.
 met: mihimet IN 435. temet H 11.
 nosmet IN 533. uosmet D 17.
 in semet E 649.
 meta: elementa suis nescia currere
 metis IN 349.
 meto: metantes castra I 369. metata
 castra E 1134 IN 4 *al.* metati

- terminus aevi G 545. cetera metata IN 451. metato uersu L 34.
- metitur *intellegit* G 33, 521, 1168.
— metitus tempora leti G 1492.
metitus membra uiri E 110.
- mico: strincto mucrone micantem N 613. mucrone micantem IN 125.
- minimo *minori* G 890, 1310.
ministra diua *ministri* S 29.
- ministra: manus uitae ministras H 135.
- minare pecus longa in deserta (manere *libri*) E 737.
- minutal mannae N 347.
- mirificas inter flammis E 1067. mirificis modis E 1083.
- miscit (?) L 67.
- miserator N 111.
- missio et data libertas L 172.
- mitescat G 249. mitescunt iurgia E 914.
- mitificet IN 116.
- mitificus G 1005, 1061. mitificus uates E 258. mitificam pacem N 298.
- mitram oblaqueare Ion. 44.
- mitto: quo se cuncta tribus miserat N 753.
- moderamen amabile Sen. 65. — (populi) moderamen agebat D 281. qui moderamine teneant terras G 1319. patrio moderamine G 1436. moderamine astrigero G 1012. moderamine suo contentus G 499. moderamina Sen. 66. rector moderamina liquit I 476.
- modi uariati*: quae hostia ferro icta cadat sanctamque dei determinat iram E 1112. quid si capessit aut societ sese E 15.
- modulamina digna deo cecinit uates D 279.
- modulator ales S 113.
- modulatur silua sibila ramis N 699.
- modulis pinnarum prope nubila pendent S 47.
- molimine celeri IN 300.
- molle pecus G 697, 937 E 913.
molles bidentes E 100. molli de grege L 49. agnus toto grege mollior E 383. mollia terrae H 121.
- monet uisere G 897. condere G 1159. me precari N 672. monetur mer-
- sare E 43. monetur fundere E 198.
monitus uidere M 101.
- monumenta dei atque inclita iussa N 275. legis monumenta et iussa N 473. numquid parua dedit cunctis monumenta Phagorus? IN 493. sub pestiferi quondam monumenta Balacis IN 554. bina ducum monumenta (momenta?) I 363.
- mora: nec mora cum G 743. E 296. N 308.
- mordicus: illos bestiae mordicus uorabunt D 243.
- mors: somnia more capis Ion. 59.
- mortibus conductis IN 538.
- mortale tormentum gerunt *exitium adferens* IN 156.
- mortaria E 1087.
- mortiferos reatus E 1299.
- multimodum cibum parauit D 215.
multimodo uerne E 627. multimodo partu G 46. multimoda pube N 523. multimodo fructu L 269. multimodae gentes L 138. multimodos reatus G 230. multimodas pecudes G 836, E 988. multimodas uoces E 1204. multimodas acies I 278. multimodis frugibus E 153.
- multus: multa fossa E 870.
- multum misericors E 764. multum grauiora G 179. multum patulis diuisa rimis (tellus) D 161. multum gelidis scatet fluentis N 560. multum peccauit plebs E 1156. multum precatur E 1253. multum genitore maerente L 16. multum dolitura I 435. multum tolerata sitis N 347. multum pauefacta asella N 614. si multum sedes Sen. 59.
- mundana reliquit I 474.
mundificum (est) E 386.
munificos menses S 126.
munibat G 294.
- murmurat te unda Eu. 85. tonitrua murmurat aether H 179.
- musca canina *cynomyia* E 286.
- muto: dominus cui uirtus inest qua sidera mutat 232.
- nare inflata Ion. 54. si testae luciferam narem insistes S 161.

- narravit *dixit* G 106. narravit fontem
nominauit G 576. narratur *ap-
 pellatur* G 12.
- nascentes mergens E 45.
 natalis (diei) inops H 20.
 natatus plausibiles E 57.
 nec non N 768. nec . . nullus = nec . .
 ullus H 103.
- nectant quem crimina G 1408. nec-
 teret foedera G 863.
 nemorosa cubilia IN 236.
 nequeat ne ferre laborem *ne recuset?*
 G 1311. nequibant G 670. E
 492.
- nescios ante sibi ritus I 404.
 nigrantia nubila I 242.
 nihilum mentitus G 694.
 nil territus IN 392. nil turbidus
 G 1018.
- nimum metuens E 1172. omne quod
 est nimium contra cadit Sen. 52.
 nimium sapere stultum facit Sen.
 63.
- niualet adipem G 145.
 niuoso textu E 1106. niuosae uestis
 G 1432.
- noctilucum lumen H 84. noctilucis
 lucernis E 1089.
 noctiuagus adulter L 200.
 nodo exutus erili E 795.
- nomen posuit loco I 289. *cf.* S 89.
 I 125. G 851. plebem, Iudaeum
 quae nomen habet E 360. montes,
 Araratum qui nomen habent E
 323. Iridis in nomen S 8. uillarum
 nomine dominus. Leuitas priuat IN
 423. nomen dei numenque I 252.
 numenque tuum nomenque Eu. 90.
- nomismata G 1368.
 non *ne* L 123, 125 *al.*
- noscere *nosse*: se docet nullis frau-
 datum noscere nummis G 1378. —
 consortia seruae noscere G 565.
 ut uetitia natarum nosceret usum
 G 674. — cautes sit perpetuae
 testis noscenda fidei IN 570. Segor
 inde loco nomen uox barbara
 nouit S 98.
- noscitat G 883. G 1391. E 1319.
 I 585. causas noscitat (?) E
 698.
- notio cuncta perit E 5.
 nouales inter medias G 1131.
 noualia E 894.
- nouat tellus diuersos reges E 4.
 nouorum mensis E 977. IN 122.
- noxalis flamma E 902. noxalis luxus
 L 124. noxale caput IN 206. fac-
 tum noxale IN 453. N 730. cri-
 men noxale E 824. nil noxale E
 835. malum noxale G 68. noxalia
 poma G 97. zelum noxale G 435.
 noxalis ausi G 443.
- nubs clara N 239. nubs fulgida E
 1062. 1262.
- nudo: si mendoso fallax nudatur in
 astu E 908. nudatum (*sc. aqua*)
 transmeat annum IN 97.
- nullo deos *uanos* G 1084. nullorum
 numina diuum Ion. 50. — luxa quo
 nullae nuptant animae S 45. — cum
 iuga nulla forent nec uomis nullus
 aratro H 103.
- numenque tuum nomenque Eu. 90.
 nomen dei numenque I 252.
- numeralia. distributiua pro cardina-
 libus frequentia: e. g.* septena
 discrimina G. 171. decies septena
 crimina G 181. ter quinis annis
 G 202 *al.* — quintae (fruges),
 centeni fructus, decimi fructus
uid. fruges.
- numeros euoluere linguae doctiloquae
 I 26.
- numerosum permutatio*: qui habuere
 in collibus arces aut coluit ualles
 IN 368.
- obdura (?) corda S 165.
- oberro: luxus noxalis non oberret
 L 123.
- obeo: cunctis obeuntibus G 1342.
 morte obita N 86.
- oblaqueare mitram Ion. 44.
- oblido: pedem senis oblisit N 609.
- obliquus: acrius obliquus sociis IN
 319. obliquum in hostem E 503.
 N 422. N 750. obliquo agmine
 IN 239. obliqui fremitus N 530.
 obliquas arces I 30.
- obrizo auro Rell. 10.
- obstipum caput G 778. obstipa cer-
 uice N 248.
- obtentus: urbes obtentu positas et
 cardine terrae IN 406.
- obtutus: regis ad optutus E 160.
- obuersus et instans N 600. obuerso
 Belliseponi E 419. obuerso de

- cardine N 187. obuersos locat G 128. obuersis aedibus G 173.
 obunco ore miluus L 33.
 occa: quae conspersa solo nondum deprompserat occa E 318.
 occiduu mundus I 582. sole sub occiduo G 558. occidua lampade solis E 602. sub occiduo lumine G 91. in occiduo tempore. G 124. occiduo sub tempore *tempore mortis* D 287.
 occipio: cum uertere terga occipiat IN 235.
 occultim IN 42.
 occultum *occultim?* N 164.
 odio acerbo ranae congestae soluuntur *putredine* E 281.
 offero: se offert E 87. se comminus offert E 133.
 oleo: leue olentia tara G 1364.
 olido cum turbine G 662.
 olli *illi* E 197.
 olympus *pro caelo passim ut* E 944. E 1148. D 39. H 126. olympi rex G 922.
 omnibus misit in omnia M 128.
 omnigenas pecudes G 246.
 omnimodis G 438. omnimodis gregebis E 304.
 omnipotens *deus* G 107, 921, 1079. N 585, 652, 750. IN 471, 553. I 393. H 142. deus omnipotens S 1. omnipotens dominus Ion. 11. omnipotens genitor H 8.
 onero: quae super (*sc. corpora*) onerantur saxa IN 360.
 onychnus *lapis* E 1103.
 opifex rerum H 121. opifex Adam G 64.
 opimo: Geon Aethiopas opimat G 61. oppositi collis G 657, 749.
 optatori quaesita iugatur I 544.
 oracula: ad sancta oracula N 183. diuina oracula N 257. sanctae oracula legis IN 490. sancti diuina oracula templi IN 514.
 orat deum G 1070. oratur deus G 427.
 orbes *anni* G 211, 315, 1271. I 641.
 orsa *passim e. g. orsis insignibus* E 727. pectoris orsis E 681.
 ostensa carne E 914.
 ouanti sensu E 163.
 pabula flammaram G 749.
 paciferae oliuae H 192.
 pacificus G 601. pacificus uates G 703. pacifico uati G 862. pacificam uitam E 264. pacificas per aures E 173. pacificas acies N 514. pacifica uerba E 1321.
 paenitet: non erit in culpa quem paenitet ante fuisse Sen. 85.
 pagina sancta E 1200. caelesti ex pagina E 1236. sancti pagina libri E 1240. pagina legitur IN 568.
 palpat animos IN 79. palpant E 1238. palpabat amore G 808. pecus palpauerat undis G 937. palpabo E 1006. palpanda sit E 935.
 palpitat antenna Ion. 40.
 papa: ad Leonem papam H *inscr.*
 papulas arentes E 302.
 papyro molli redimita gallica Sen. 23. parasceua E 629.
 parili fulgore G 621. parili fomite G 676. parili cum tempore G 1274. pariles columbas G 529 *etc.*
 pars (uia): in partem conisa fugit (asella) N 602. diuersa in parte uadentem (asellam) N 631.
particip. praes. pro perf.: inde manum sinibus condens candore niuali protulit E 196. diuidit ablatas tantis pereuntibus urbes gentibus IN 405. — expleuit ouantes *expleti ouabant* G 1306. — natura mergendis corporibus data S 160.
 partibus primis quos ediderant maiae E 353.
 pascha D 61. IN 117. paschae E 372. pascha sacratum N 167.
 pascit *pascitur* G 611. pascere *pasci* G 24. uetito se pascere ligno non timuit H 160.
 passus: acinus in passum concretus N. 77.
 pastores *Iacob cum filiis* G 1444.
 pastus *epulas* G 811.
 patescunt D 45. IN 482. patescens rima I 636.
 pedisequis suis E 58.
 pellicula ueretri L 41.
 peluem I 305.
 pendeo: quae pinnarum modulis prope nubila pendunt S 47 *cf. suspendo* G 20, 290.
 pennigerae uolucres D 242.

- pensio quintarum frugum inditur populo G 1462.
 penset dona suo pro uulnere E 854.
 pro hospitibus pensabo dolorem S 55.
 pepones N 357.
 per: domini per iussa *iussis* N 179.
 longa per ulnas ter centum G 255. per castra fuit I 537. — terra datur lectae per saecula plebi I 110. per festa E 377.
 perago: *uid.* pergo.
 perangusto calle N 611.
 perceleri meatu G 313. aestu G 129.
 percongrua signa nostris uotis IN 565.
 percipiunt E 265. percuperes N 214.
 percupiens N 515.
 percurrit pia iura deus L 235.
 perditibus aruis N 395.
 perdocuit notio N 17.
 perdociles sensus N 1126.
 perdolesco: ubi perdoluit N 616.
 peredo: quidquid flamma peredit E 902.
 pererro: (cornipes) campo perrerat N 602.
 perfurit I 17.
 pergo: ordo suos pergat cursus M 236 saecula cursus saeua suos peragunt M 356.
 pergrande talentum I 723.
 perliquidus N 551. E 1033 (A)
 perlucidus E 1033. uitrea perlucidus unda N 551.
 permaduit uellus I 305.
 permiscet Aodus terribilis tubae sonitus I 187. permixtis quaestio causis I 588.
 permouet ira E 10.
 perosi socium I 571.
 perpete fatu E 752. in perpete uita L 240.
 perpetuum *adu.* D 204, 233.
 perscribere: summa dierum quae mundo perscripta fuit D 8.
 persegnis E 919.
 persica (mala) S 136.
 perspicit *uidit* IN 126. perspexit G 1316, perspecta somnia G 1139.
 perspiciens uestem G 1168 *al.*
 persto: sat perstat Rell. 12.
 perstrepo: ne perstreperent Chananni, populum nulla uirtute iuuari N 413.
 pertaesus crimina G 229.
 pertecta uariis figuris sidera H 66.
 perturbat luna lumine frontem H 82.
 peruigilem noctem durare E 990.
 peruigili sensu N 69.
 perusta flammis I 21.
 pestifer gladius D 272. pestiferi Balacis IN 554. pestiferos ritus D 225. pestiferos diuos D 258.
 peto: Micia matrem petit pergrande talentum I 723. concubitum de serua petit I 752.
 phalanx Iudaea N 318, N 490.
 phalangem G 1442. phalange IN 196, phalanges E 8, 426, I 222.
 phialae E 1087.
 philosophum fingis Sen. 48.
 piacula admissa G 700.
 pictura poli H 86. pictura inani Eu. 87.
 pignora *passim pro liberis*: genitor fit pignore bino G 1296. — mutos, fabrorum pignora, diuos I 113.
 plaga negat uincireliquorem *uinculum* IN 303. plaga qua mensis femina uestit *linum* S 157.
 planescunt campi H 97.
 platea media G 639.
 plausibiles natatus E 57.
 Plaustra *sidus* H 70.
 plebes Iacobi D 198. plebs *populus*, *passim e. g.* E 359.
 Pliades H 69.
 plorabile nomen loco dedit I 125.
 plumo: si quis plumat ales S 113.
 plus *magis* G 599, E 583. plus triste timebit L 283. plus terror quae-situs agit I 205.
 poculum poclum: calix regis quo mitia pocula libat G 1223. mixturus pocula G 1229. — poclum (?) G 1410. pocla N 104, 215. poclis E 1150.
 poenas dedit quas fecerat I 19.
 polenta putria *pl.* E 627.
 politis sensibus effari E 205.
 pollice extenso Sen. 13.
 polline de niuea I 282.
 ponere partum G 115, 563. — postus D 21, *uid* conpostus inpostus repostus subpostus.
 pontifices *Moses et Aron* E 254. pontificis dei *Melchisedech* G 494.
 popularis ira Sen. 49.

- porgit se ad austrum N 27.
 porricit in pelagus uitulum (focis dissolutum) E 1212.
 porrigit orbes G 211.
 posco: pro rege poposcit G 703. dominum poposcit G 1023.
 possidet ubi error Ion. 9.
 possum: si quaecumque tamen potero solacia mittam M 344.
 postquam talia nuntius infit N 592. postquam decertant IN 239. p. uidet IN 287. postquam lucifer se extulerat N 229.
 potens: pascha peruigili cum nocte potens D 62.
 potenter H 114. Eu. 35.
 potis est N 291. M 327.
 potus caelesti e gurgite I 638.
 prae munere largo pressum dabit nauigium S 156.
 praecaue Rell. 2.
 praecelsum altar G 471. praecelso uertice H 77. praecelsa uirtute E 1301. iugera I 35.
 praecerpere fructus G 66. praecerpere racemos spicasque D 113.
 praiceps egit IN 504.
 praecepit mandatum iter E 223. praecipiens prorumpere uoces G 399. praecipiens cunctis inuisum uiuere monstrum G 108. femina praecipitur ponere partum G 115. praecipitur indere E 1108. praecipitur pecus minare (manere ω) E 737.
 praeditus annis G 1449.
 praediues G 57, 804, 1112. I 399.
 praedulce decus G 1201.
 praeduram cautem G 914. praedurum ferrum G 1159.
 praefari exitium Ion. 15.
 praefulget D 51.
 praegelido cubili G 913. praegelido aluo G 563. praegelidi nimbi IN 340. praegelidas auras N 28.
 praegravis unda E 554.
 praelambit Euilam Phisonus G 60.
 praelucidus cf. E 1033.
 praemadida riuo oliui uasa N 136.
 praenatat G 550.
 praenubitur arca L 98.
 praenuntia corda G 881.
 praepinguis oliuae G 308. praepingui unguine G 254.
 praepete cursu E 1278.
 praepropero recursu IN 74.
 praeputium E 227. praeputia G 589, 1073. E 388. IN 112.
 praerorant sidera G 334.
 praesagant prophetali sermone N 262.
 praescius sciens: p. hospes S 15. praescia numeros euoluere linguae I 26.
 praes. pro fut: esse sines tecum escamque infers G 269. demitur E 821. sqq.
 praesento: qua te de parte praesentas IN 127. coram praesentet (uxorem) N 50. coram cunctos praesentat Zambrum N 735. se praesentat G 1381.
 praesto: pelles quae hirsutum fore praestent G 378. terdenos dies lacrimis praestare maerentis D 86. menses duo praestantur ouanti I 458.
 praesul E 91.
 praesumeret cur germanis commune decus N 273. praesumens E 880.
 praetego: caelum quodque supra praetexit astra D 153.
 praeter: fas nulli est quidquam adiungere praeter N 717.
 praetimidum famulum Ion. 67.
 praetrepidant N 373.
 praetrepida E 161.
 praetumida uirtute N 516. praetumidos sensus E 421.
 praeualeat quae causa tristior esse? E 581.
 praeualida ceruice E 855.
 praeuaricatores E 1160.
 praeuelo: toga praeuelans pectus G 879. sacraria praeuelat lammina auri E 1073.
 praeuidus uates N 54. uid. prouidus. praeuolat agmen fratrum G 1439.
 presbyteri D 189.
 presso: ut uestra presentur sub iuga gentes IN 478. unum pressare D 111.
 prex palmarum E 682.
 primori in ripa IN 89.
 pristis: Dagona nomine pristim (?) I 708.
 priuato munere largus omnipotens erga hominem H 142.
 pro: obliquus sociis pro foedere rupto IN 319.

- proceris *gen.* G 351; 1103. E 43. L 96. N 365, 471, 491, 762, IN 148, 487, 576. I 181. proceri *dat.* E 194, 1186. I 161. procerem G 416, 444, 1280, 1305, 1348. E 477. E 647, 1270. N 167, 677. I 212. *uid.* procorum.
- proclamat femina G 1200. sese nec posse reuerti proclamat G 1361.
- procubus ante deum G 704. procubus audit E 711. procubus orat N 379. N 539. quae procubus oret N 584.
- procuruant brachia rami G 14. procuruans cornua G 608.
- procuruus prona ceruiue G 1052. procuruus uenerare deum I 239. procuruum rubum E 130. procura inflectere colla G 1144. procura ad litora E 434.
- procorum *procerum* G 493.
- profiant pectora somnum I 669.
- proflare sonitus tubarum IN 145.
- profugum se ipsius (domini) Ion. 69.
- progenerat natum E 47. Sephora progenerat Gersamum E 114. — progenerat uictum E 614.
- progenitor E 518.
- prolectat pectora facili fatu G 1397.
- prolectat reos G 1417.
- promeritis mala G 169.
- promittunt optima se pira S 136.
- promo: conposita sibi tentoria promittit E 1256. se promittit ad auras G 799. promere gressus G 710.
- promere gressus quocumque uelint E 292. promentes deo grates I 341. uera promere I 565. promat munus ad aram L 93. farinam promat ad altar N 52. diues quae promiserat aruum N 332. uirga prompsit nuces N 472. quod regio non promeret riuos N 493. uipereas acies prompsit uiroso ex fomite N 536. sanie quae promitur aluo L 88.
- promptim G 98, 227, 704, 875, 944, 1391. E 108, 922. L 2 8. IN 83, 152. N 234.
- pronus G 638. cum se prona dedisset Sephora E 226. prona fronte G 921. prona ceruice (*de maniplis*) G 1133. fluentes in prona manus E 681.
- prope: Loth nutabat uinci prope iam S 70.
- propior culpae Ion. 63.
- prophetali sermone N 262.
- prophetis *f.* I 209. prophetin I 215.
- propagans ueniam Eu. 71.
- prorepro: puer raptim prorepsit ad annos E 72.
- prorogo: gens quae longum prorogat aeuum E 725. uitae, quam prorogat deus E 776.
- prospicatur deus omnia S 24.
- prosterno: dominum prostrata rogat Iudaea I 142. prostrata uiris sub fornice uixit I 418.
- protectio dei E 691.
- protelent elementa tempora IN 350.
- protero: protrita Iazera iugum suscepit N 577.
- proterret G 1317.
- protraho: quae per terram protracto corpore manant S 48.
- proturbo: pax, quam bella proturbare non queunt L 268.
- prouida pectora IN 181.
- prouoluo: praedam prouoluentem Ion. 89.
- prudentia *Christus* G 1105.
- pruinosis liquores I 307.
- psallit cantica E 506.
- pubentibus annis G 406, 851. pubentia gramina G 1250.
- pubescenti corpore I 538.
- pudenda cum lege S 41.
- puer *seruus*: ne puerum linquat G 600. *cf.* 747.
- pullulo: montem, quo plurima turba ferarum pullulat I 80. noua pullulat aetas S 10.
- pulso: populis, domino quos principe pulsant IN 28. sese certamine pulsant G 453. in iurgia pulsant uiros D 131. pulsabat caelum inuidia S 21.
- pulsum addunt rotis E 432.
- purgare maculas corporeas fluentis N 764.
- purificet corpora cinis N 477. purificet corpora IN 85.
- puritas L 77.
- puteos demittere G 842. E 870.

- putidum maris interni *sentinam*.
 Ion. 46.
 puto: secum putat quid sequatur G
 657. si summa putetur E 367.
- qua *quamdiu* S 161.
 quadripedes animae H 109.
 quaero: plus quam mortalia quaerunt
 pectora *student* E 1229. terror
 quaesitus I 205. optatori quaesita
 iugatur I 544.
 quaestio: permixtis quaestio causis
 I 588.
 quantis sit praeditus annis G 1449.
 quapropter E 1248.
 quasi: ecce leo quasi Maxillae per
 auia regnat I 547.
 que: teque . . te . . te Eu. 82. que
pro ue uel neue IN 327 *al.*
 quia canderet G 432.
 quaque *quacumque* H 90.
 quicumque: si quaecumque tamen
 potero solacia mittam M 344.
 qui: temporis emensi, quo Iacobus
 Pharias uenit ad urbes *i. ex quo*
 E 369.
 quiesco: quieuit G 40, 198.
 quintas ex messe G 1282. quintas
 deportet ad altar L 222. quin-
 tarum frugum pensio G 1462.
 quis *quibus, frequens* E 24 *al.*
 quisque: mea quaeque dicta E 564.
 — *quisquis* I 237. Ion. 61.
 quoquam: nec miseris quoquam re-
 spondet conscia uirtus I 130.
- rabiosae linguae N 242.
 raptim G 399. N 298.
 raucisono tremore G 805.
 reatus G 699. reati finis L 92. reatum
 poena punisset N 454. excedit
 poena reatum N 312. longum
 populi reatum I 409. reatum di-
 mitte E 1233. reatu maesto E
 1249. merito reatu I 141. redeunte
 reatu I 250. cessante reatu L 77.
 reatus mortiferos E 1299. dominus
 non reddit meritis pares reatus
 D 172.
 receptat haec rursus uerba E 258.
 receptet, quae fuerant transcripta
 prius L 239. castris receptat
 orantes IN 308. tellus aures com-
 modet et sonos receptet D 155.
- recidiua impietas S 9.
 recondo: qui nobis domineris legesque
 recondas S 57.
 recordans G 869.
 rector *rex* G 1446. *al.*
 recurro: crimen ad auctoris merita
 recurrit E 901. nec poena recur-
 rat (?) ad maritas E 33.
 recurso: crimen recursat (A) ad auc-
 toris merita E 901. lux recursat
 E 769. quotiens sacrorum cura
 recursat E 991.
 recutio: pedem senis ad saxa recussit
 N 608.
 reddo: dominus non reddit meritis
 pares reatus D 172. reddiderat
 deus famulum quieti I 2.
 redeo: annis redeuntibus octo I
 140.
 redhibere *reddere*: E 879, 886, 903.
al.
 rediuiua fuit caesaries I 704.
 refector generis populique H 186.
 referens ueniam terrigeno Eu. 71.
 refertus: aedulus solo lacte refertus
 I 281.
 refrenet: ritus ueteres plebs reformat
 I 155. aras reformant I 135. re-
 format tabulas consimiles E 1284.
 reformet mentem L 158. — re-
 format ut sumpta *reddat* E 941.
 reforma pecus E 960.
 refrenet cursum bellantium N 583.
 refugas deserit omnipotens IN 553.
 ignotam refugis praeferre gentem
 D 231.
 refugus pontus E 484. refugo moli-
 mine I 225. artus laboris refugos
 E 678.
 refutat longe omnipotens refugas
 IN 553. cuncta refutet pocula
 N 71. sordes refutat terra L 139.
 qui uentriloquos poscunt responsa,
 refuta L 196.
 reget sceptra G 544. sceptra regere
 E 91.
 regificis dapibus G 1237.
 relatus: uerba locuturus domini dic-
 tanda relatu N 638.
 relaxo: dum deus eloquium relaxat
 N 617.
 relegat repetatque fauorem G 1228.
 renascor: multi renati H 189.
 renodat crinem I 681.

- renodat ferrum N 731. secreta renodat I 580.
- reparare salutem *parare* M 84.
- repentia terris H 109.
- repono: repostas terras N 380. terrarum in parte reposta IN 5. reposta agnitione N 541.
- requies: sitis ad requiem quaesita est lympha M 322.
- reserant decreta dei S 74.
- resigno: dentem pro dente resignans dabit E 845. captum sociis Samsonem Dalila resignat I 680. pietas laetis maesta resignat I 123. consueta resignat robora *restituit* IN 228.
- resoluunt pecudes aestum E 664.
- resonabat nare soporem Ion. 54.
- respirat patria festinus cedere terra G 1434.
- responsent colles I 245.
- retracto: ni subdita colla retractent *detractent* IN 297.
- retundo: non aries turres retundit IN 153. bellum retundens I 499.
- reuelat causas Ion. 69.
- reuellunt scepra I 160. omnibus in cinerem reuulsis G 664.
- reuirescere G 1268.
- reulat uictoria IN 262.
- reuluo: fuerant quae dicta reuoluit principibus plebis E 726. reuoluta die N 449.
- rigescunt corda H 167. riguere metu G 1415.
- rigidantur pectora E 323.
- riguos fontes G 288. I 354. riguos latices N 554. riguas ad undas E 105. riguis undis G 937.
- rима: acinus in passum concretus crispo margine rimae N 77.
- rimatur silicem E 226.
- ritantur pectora E 323 *uid.* rigidantur.
- riualis G 436. riualis iras G 685.
- rixa *n. pl.* ? D 130.
- rorantur sanguine dumi I 381.
- rotat grandio frigentia tela E 310.
- rubeo: flamma rubet croceum IN 407.
- rubrantia litora D 27.
- rubrica dei perscripsit L 299.
- ruina: adgestis onerantur saxa ruinis IN 360. paribus cooperta ruinis IN 366.
- rutilans candet N 149. rutilare faces N 153. rutilare capillum L 183.
- sabbata E 632. D 58. sabbata festa E 767.
- sacella daemonum E 929. uetitis sacellis E 1010.
- sacerdoti *Moysi, an sacerdotii?* N 520.
- sacraria I 731.
- sacrauit uatem E 505. ipsum sacrobo laude E 517.
- sacrificant grates Ion. 97.
- sacrilegis ritibus L 13.
- saeclum fulcit signis parens *mundum* H 73. in saeclum *in aeternum* E 1009.
- saeuibant M 116. saeuibo M 20.
- saginam plenam Rell. 7.
- salsa: per glauca salsa G 272.
- saluator I 144. saluator *dominus* E 167.
- saluasset plebem IN 218. saluante domino N 542. saluandos populos a faucibus atris Eu. 16. saluata castra IN 221. saluare I 499.
- salutes mundi Eu. 18.
- salutiferos ad actus N 101.
- sanctificans E 1120.
- sanctificus uates D 6. sanctifici uatis G 535. L 216. sanctifici collis E 1061. sanctifico ore G 789. sanctifico fatu N 712. sanctificis dictis G 612. sanctificis loquellis E 265. sanctificis orsis IN 568. sanctificis cultibus L 43. sanctificae arcae D 147. sanctificae medellae D 207. sanctificos postes E 1328.
- sanctiloqui parentis G 887.
- sanctus *subst.* I 279, I 530. sancte deorum I 392, sanctus *angelus domini* E 228, 230. sanctorum numerum *Iudaeos* M 318.
- sanguis: sanguinem deducens G 695. sparsum corpore sanguem H 140.
- sapio: nimium sapere stultum facit Sen. 63.
- sapor est omnibus unus M 312.
- sapphira nomen habet gemma E 1053.
- sapphirus E 1099.
- sarcinulis G 1374.
- sa_{dia} *sardius lapis* E 1098.
- satrapes *sing. nom.* I 238.

saturus satur L 277.
 saucius: femina uilis iuuenibus uen-
 debat saucia noctes I 643.
 scando: inde Tarsos properus rate
 scandit Ionas. Ion. 25.
 scatebris undantibus E 662. dulcibus
 scatebris E 157. scatebras G
 728.
 scatebroso e fomite G 843.
 scinifes E 282.
 scintillantes massas G 227.
 scitatum uenisse G 1318.
 sculpo: sculptis de marmore templis
 Eu. 87.
 sculptilis: ephudem et sculptile portant
 I 743. sculptilibus saxis I 96.
 scat meatus G 56.
 secreta cordis *pectus* E 203.
 secta improba Sen. 63. sectam
 Sen. 66.
 sectile porrum N 359.
 secundus: nulli uirtutum laude se-
 cundus N 681. ad secunda gaudia
 G 564.
 secundet tristia omnipotens N 585.
 securus: naufragio secura suo arca
 G 296.
 sedes: tota sede mea *omni in domo*
mea N 289. Apaphum belli
 tenuerunt sede tyranni IN 335.
 sedo: liuida liuenti sedantur corpore
 membra E 849.
 segrego: Leuitis bis ternas segregat
 urbes IN 452.
 semiperempta iugera S 134.
 semirutus paries N 607.
 semiuir Pharaonis G 1172.
 senex *Moses* E 278. senior *subst.*
 G 780, 805. senior seruire minori
 cogitur G 1474. senior (Esau)
 G 1060.
 senio cinerum *situ* Ion. 2.
 sententia: philosophum fingis, cum
 te sententia mutet Sen. 48.
 seorsus: esset ut (terra) semper facta
 seorsa I 45. ex plebe seorsa G 590.
 sorte seorsa IN 434. mercede seorsa
 G 958, L 171.
 seorsum E 586, 1063, N 21, 40.
 sepelis: oculos sepultos G 868.
 sepulchrum duplex G 759. gemini
 sepulchri G 782.
 sequax: famulo Pharae sequaci I 324.
 sermone sequaci E 235.

sequestro: iugum uiro seruire se-
 questret L 258. castra sequestrant
 N 27.
 serenum liquidum G 99.
 serotina H 25.
 sestertia G 758, 1373.
 seruulus E 867.
 setius: pleno non setius anno G 615.
 sexus: laesum amittere sexum S 20.
 sibila: querula sibila silua modulatur
 ramis N 699.
 sicera: uina negata sibi mellitaque
 sicera L 25. ne uina et sicera
 libet I 492. — neu uinum siceramue
 bibat I 519.
 sidereus *passim*: sidereae regula legis
 I 108.
 sidus numinis alti *magorum stella*
 Eu. 21.
 horrisono de sidere G 661. sidere
 formae G 787.
 signanter G 1226.
 signo: famem diram signat (Iosephus)
 G 1274, Gersamus externa signat
 regione creatum E 115. gemmae
 signantes nomina tribuum E 1095,
 1097. fontem signant cognomine
 E 555. arcum signantem nubila
 limbo S 7. securam uiam placida
 signante carina Ion. 94. nummi
 signata incude notati G 1430.
 Sodomum signatae in saecula
 poenae S 164. cinerum senio
 signata incendia poenae Ion. 2.
 signifer dominus D 46 *al.*
 signum: in signum domini futurum
 Ion. 104. aere cauo positus signis
 Eu. 87.
 siligine niuea N 134.
 singuli: captos per singula ducit
 I 377. mouet per singula uultum
 I 546.
 sino: non sineris E 788.
 sinu fornacis E 301. in medio sinu
alueo fluminis IN 95. sinibus
 gemmae inhaerent E 1095. sinibus
 condens manum E 196. sinibus
 uacuis E 638. sinibus repletis I 727.
 sinuo: in goerum sinuata mola D 119.
 sisto: sese sistatque locetque G 885.
 situs: nec pluuiis dilapsa situ S 122.
 socialis: bellum sociale IN 496. sceptri
 socialis IN 380. castris socialibus
 N 115.

- sociare domos IN 295.
 sol dum totas contrahit umbras G 746.
 soles *dies* E 1311 *al.*
 soluo: cum lentem soluisset in unda
 G 810. cano in puluere soluit
 IN 225. soluuntur ranae congestae
 odio acerbo E 281. liquidos solu-
 uenda per artus E 859.
 sopitur labor per festa E 377.
 soporatum pace (Ionam) Ion. 57.
 sordescere L 36, N 86. sorduit N
 162.
 sorte uenienti G 460.
 spartea uincla IN 69.
 species uenales G 1327.
 sperare: sit fortior aetas, quam regem
 sperare fuit superare iubentem
 M 255.
 spiras mandare morantes Ion. 48. in
 spiras lubricat angues G 21.
 spirantum ex numero E 1282.
 spiritus (sanctus) I 535. spiritus
 domini I 148, 301. spiritus
 perennis H 18. spiritus diua
 ministeria S 28. spiritus ingestu
 Ion. 73.
 squamigeram gentem S 144.
 squamosum conchis corporis agmen
 Ion. 86.
 stabulare longe S 37.
 statio: durat adhuc nuda statione sub
 aethra S 120.
 stator gladiusque patris *Christus*
 Eu. 38.
 stellatis astris N 340.
 stelligera per astra D 267.
 stemma: princeps eximio Moysetis
 stemmata dignus IN 87.
 stimulator euntum E 917.
 sto: stat tutius illic uiuere E 452.
 strepitat Sodoma in foribus S 41.
 stringo: tacita dum stringitis ora
 E 466. strinctam aciem N 600.
 strincto mucrone N 613.
 studio *studiose* G 116.
 suadellis G 114.
 suadeo: serpentis suasa loquellis ac-
 cepi G 103.
 suadus: male suadis populis I
 112.
 suasu blando I 587.
 sub: sub lumine festo sarmenta
 legit N 427. longa sub luce G
 230. una sub nocte *unam noctem*
 L 148. trina sub luce *tres dies*
 IN 73. sub nocte sopora G 1218.
 tempore sub certo N 684. —
 sententia uobis ancipiti sub corde
 fuit N 506. sub corde tremesco
 G 95. femineo sub pectore mollia
 corda G 76. ne uariis actus sub
 flexibus ambitus erret IN 547.
 genitore sub uno G 1321. immunes
 sub cura dueili N 9. trina sub
 cura tumentum nectuntur G 1331.
 immolet hircos sorte sub oblata
 L 104. nascendi sub lege pares
 D 61. domini regna nulla sub labe
 uacillant N 207. sub crimine ex-
 tinctis natis L 95. pari sub fraude
 nocentes N 736. ne ferus adficiat
 duro sub uerbere captum D 109.
 — tegmine sub (?) fouere D 209.
 — cuius sub tecta cadauer iacet
 N 483. sub tecta tenere D 84.
 cf. in rura relinquunt IN 26. sub
 monumenta Balacis laeta despon-
 dit uati IN 554.
 subdo: domino subdente uigorem
 talibus adloquis IN 325. subdita
 bello gens decubuit N 575.
 subducta ab aluo effundere uentris
 onus I 184. pubes numeris sub-
 ducta notatur N 744.
 subseo: domus gemina subeunte co-
 lumna pendebat I 715.
 subinde D 206.
 sublimat opes Aegypti E 147. celso
 sublimat honore G 1287.
 sublimen G 1132?
 submisso lumine M 160.
 subnixus adorat E 242. E 1169. I 170.
 subnixus adores E 758, 1011.
 subnixus rogat G 522. subnixus
 precatur N 169. deus me magna
 monet subnixus dona precari N
 672. placido subnixus pectore fatur
 IN 426. ueniat subnixus ad aram
 L 85. mens hominum subnixa
 E 204. iumenta subnixa et sub-
 dita plaustris L 166.
 subponit fesso uertice caudem G 914.
 subposita genetrice G 1094. sub-
 posta G 1467.
 subprimo: subpressa gaza G 1376.
 subruit templa I 291. si te . . nec
 subruat error H 128.
 subseritur caligo S 102.

- substantia**: artus mixta geminos substantia firmet G 36. substantia regni (deus) G 1024. substantia uictus E 585.
substructi sacelli cura IN 489.
subula E 798.
subuersae mentis Ion. 7.
successibus altis IN 287.
succiduo de germine E 2.
succingo: cantu succincta sinistro mens profana uirum E 271.
sudato labore E 25.
suesceret I 7. quod suuerat IN 344.
suffragia sancta salutis contulit seni Rell. 16.
suggero: dicta suggestit domino E 257.
suggestus: ex sese suggestu uulnera complet S 124.
sum: est et esse saepe om. in perf. pass.: iussus G 463. fassus G 1146. al.; etiam in enuntiatis relatiuis: illum, qui dignatus, colimus IN 562; quin etiam post participium praesentis: turba nocens G 627. — es om. post particip. praes. in relatiuo enuntiato: tu, qui referens, ac tu .. Eu. 71. — sit om.: Ion. 63 quis culpae propior, discere sorte placet. — esse om. memorans melius (esse) G 1160. ait melius (esse) G 1166. — fui, fueram = sum, eram: quin potius nestrae fuerat res congrua uitae I 144. in colle, fuerat qui sedibus aptus IN 574, maxime in perf. et plqpf. pass.: tu cui uisa fuit sententia uerax G 117. quae fuerant transcripta, receptet L 240. haec fuerant ut iussa, fiunt E 1283. haec fuerant ut gesta E 687. cf. E 697, 726, 970 IN 577, 579. I 51, 251. — fore esse G 158, 416, 434, 619, 623, 683, 878, 934, 1086, 1240. E 254, 259. 1202. N 213. IN 473. cf. adfore confore defore. fore = futurum esse? E 362. — sum c. genetiuo: matri crede tuae, quae te cupit esse salutis M 361. non erat exitii, sed caeli gloria factus Ion. 105. — regem sperare fuit M 255.
summa: finem et summam D 196.
summula G 222.
summi regia H 73.
sumo: domini solacia sumit G 537. gentes testamenta mei uerbisument G 823. sumpturus patriae munera linguae G 873. cum sumpta tibi fuerit fiducia fandi G 1231. si mea quaeque memor dicta sumpseris E 564. fugam sumunt IN 336. sumere iuste (in matrimonium) E 807.
super iniustum iurandi inponere iura L 145. dominus super aethera lapsus mulieri adstitit I 490.
superaddo: bis centum si superaddas N 33.
superinruit ignes M 266.
superlatiuus: pro comparatiuo: anterior frater minimo seruire iubetur G 890. — ac minimum cunctis Beniaminum non sinit ire (pater) G 1310.
superpositis quinquaginta N 40.
supersto: bellum Enachina ex gente superstat IN 436.
superundarat pontus montes G 318.
supinatam uallem IN 409.
supinum uid. do, eo, uenio.
supplicat dominum G 859. quem turba supplicat IN 183.
supremo motu IN 525.
„surde“ uoc. L 149.
susceptet ille uerbera tergo D 121.
suscitat altar I 288.
suspectibus uastis G 364.
suspendit plectenda I 367. uolucres suspendunt aere pinnas G 20. uolucres suspendunt corpora pinnis G 290. suspensa fluctu tumentis unda IN 49.
sustentant meritas poenas I 128.
suspiro: mare numquam suspirat ab austro S 142.
suus = eius G 727, se = eo G 195.
synagoga L 103, N 403, IN 501, 519.
syrtibus siccis E 650.
tabescit D 159.
tantus: ut milite tanto Samsonem interimant I 617. — post funera tanta suorum I 374. tantos dixere fuisse tot I 389. — in tantum ut E 1327, I 172.
tardentur ut membra IN 525.
tartara inferna N 441.

- taurinis uultibus E 1160.
 taxatio: nummi, fuerat taxatio quorum E 804. quicquid taxatio poscit E 865. taxatio dragmae L 297.
 taxante pretium Iosepho G 1456.
 tempero: auibus qui temperas auras M 304.
 tempus mutat Sen. 76. mala digerit omnia tempus Sen. 76. temporis leuis ignes M 90. — tempora qui reserat surdis aures E 208.
 tempora mixta: si fuerit aliquis pulsatus et reciperet uires E 828 sq. demitur seiunctusque truncabitur E 821.
 temptationis nomen habet locus E 667.
 tenet uatem fiducia parua E 165.
 tenerrimus Rell. 4.
 tentigine morbi turgebit N 63.
 tenuis: uulnera passurus, tenuis quae subula pungit, aure tenuis molli E 799.
 tergoribus studio iunctis G 354.
 terebat uitam E 264. quater denos soles triuerat E 1311.
 dos: multa terrarum dote refertam Aegyptum N 532.
 terrenos actus linquit Eleazarus IN 580.
 terruerit leo minaci ex murmure montes N 691.
 terrificant E 1174.
 terrifico uisu G 690. terrifico murmure 1136. terrifico coetu I 55. terrifici reges IN 53. terrificos sonitus IN 145. terrificum signum IN 148. terrificas tubas N 178, N 756.
 terrigeno referens ueniam Eu. 71.
 tessera IN 148.
 testamenta dei G 680. testamenta mei uerbi G 823. I 111.
 testatio ueri IN 310. captae maneat testatio terrae IN 512.
 testatus: si uitium testatius fuerat E 878.
 testea uasa L 78.
 testantur flammam uindices esse I 575.
 tetricas lites G 850.
 textu niuoso E 1106.
 theca: auratae thecae munimine E 641.
 theraphin I 727, 743.
 tholus L 223.
 tinguebat se flumine corpusque lauebat E 59. uestem tinctam in sanguine G 1167,
 tinnitibus aether laudes nouet I 245.
 tituli (idolorum) E 1013. iustitiae titulo S 76. titulis gaudere natorum I 489.
 tollo: sustulit plebem hosti E 371.
 tonantis uoce formatur Adam G 64. deus iuncto tonante G 1278. domini nomen, soli quod ius est nosse tonanti G 1044. legem quam scripsit dextra tonantis D 52. tonantis siderei uoce inclita prohibetur E 134. tonantis domus G 930. tonanti magno E 728. tonantis G 793, I 412, H 125. tonanti G 141, 325, IN 500, I 236, 437. tonantem I 503. tonante G 168, IN 491.
 tondit G 992?
 tonitrua murmurat aether H 179.
 topazo adiuncta smaragdus E 1098.
 torqueo: nec clauus enim torquere sinebat (sc. cursum) Ion. 80.
 torreo: tosto cinerum torrere uapore G 607. tosto arderent corpora sole N 495. incoctos tosta fornace penates G 994.
 torua cum mole camellos I 323.
 tosto: lateribus quos solis lampada tostat E 248.
 totos in agros G 22. totis postibus IN 163. in totum M 347.
 tractabat regna IN 317.
 tractus: ualidis cum tractibus rapiens annes G 10.
 trahebant lymphas de fonte E 101.
 transcribo: cleptat et acceptis gaudet transcribere nummis E 827. transcribere fratrem uetito pacto G 1335 filia ne sit turpi transcripta toro L 188. transcribere terrae nomen G 851. tellus a deo transcripta D 50. quae fuerant transcripta, receptet L 240. cuncta deo transcripta N 194.
 transfero: quem (sanctorum numerum) tua maiestas transtulit amne M 319.
 transgressio iusti Ion. 7.
 transacta reuoluit IN 280.
 transuena Loth S 31. S 58.
 tremesco G 95. tremescunt E 1014

- tremore raucisono G 805.
 tribule nomen I 750.
 tribuni alique gradus (militares) E 701.
 trimi temporis uitulam G 526.
 triste gemit N 342.
 tristifico ore G 485. tristificae morti D 175.
 triticeas messes D 220.
 triturantis iuueni D 123.
 tum deinde G 963. E 198, 700.
uid. cum deinde.
 tumescunt N 271.
 turgescit G 791. turgescunt I 531.
 turgescere G 715.
 tutamine IN 14. tutamine ualido L 292.
- uaco: poenarum documenta uacant Ion. 9.
 uacuet formidine pectus G 502. femina quae uacuatur uiscera L 37.
 ne sit uacuata domus D 127. spoliis uacuata Aegyptum E 187.
 membra toris uacuata I 171.
 ualenter M 184.
 ualeas subducere I 272. ualeat lugere I 457. ualebant ferre M 157. non ualuit subdere I 50. ualeant frangere I 58. nec ualuisse frenare S 109.
 uariata per tempora E 708.
 uascula sordentia N 484. uascula sancta N 755.
 ubertim N 200.
 uegeo: dominus fecit quaecumque, uegent (uigent A) E 771.
 uelificabit apex flammae S 162. (uiscera uelificans Ion. 100.)
 uenam impositam (sc. bitumen) S 154.
 uenatibus in G 880.
 uenienti sorte G 460. scitatum uenisse G 1318.
 uentilat silua frondis honorem N 699.
 uentoso murmure G 1156. uentoso ex ore N 714. uentoso in marmore D 33. uentosum mare N 354. uentosa orsa N 389. uentosa ad murmura N 181. uentosa in nubila E 1081. uentosas in auras E 429. uentosis undis E 1030. IN 11.
 uentriloquos L 196.
 uerax sententia G 117.
- uerbecem G 528.
 uerber: palmes suo de uerbere pendet G 1220. — cautem uerbera uibrant E 740.
 uerbigena Eu. 34.
uerborum repetitorum retrograda conlocatio: gemmae signantes nomina tribuum . . . singula nobilibus signantes nomina gemmis E 1095.
 ueretri pellicula L 41. ueretro L 70.
 uericolae legis Sen. 43.
 ueridico ore I 569.
 uermiculus ligni Rell. 4.
 uerrere pisces N 352.
 uersabat corda tumultu I 6.
 uersura: restes qui nulla fiant uersura soluti I 667.
 uertigine tereti E 1074. in medio uertigine ulgi S 69.
 uesicas cauas E 303.
 uestibat N 746.
 uestis: geminos niuosae uestis amictus G 1432.
 uetatur, ne noceat G 1004.
 uetulus senior L 190, N 159. uetulo corpore G 755. uetula genetricis G 1100.
 uibex: multa uector uibice cohercet (asellam) N 615.
 uibro: cautem uerbera uibrant E 740.
 uigeo: iaspis uiget (uiget?) E 1100
 uigor ignee, celse Sabaoth Eu. 81.
 sol mundi uigor H 79.
 uilla: Leuitas dominus uillarum nomine priuat IN 423.
 uincimina capitis ponunt Eu. 79.
 uindemitor L 141.
 uio: populo uianti N 231, IN 93.
 uiantes (Iudaei) E 576. uiantes D 169. cura uiandi N 174. fessus uiando E 223.
 uiderit Eridanus, si S 112.
 uinosa ex pectore L 27.
 uirescunt prata H 98.
 uiridus: uiridis ripis G 1250.
 uiritim *de animantibus* G 43.
 uirorem proprium G 321.
 uiroso ex fomite N 536.
 uirtutum domino IN 164. perfecto uirtutum fine E 772.
 uiscera capta G 892.
 uisum: nocturnis uisis I 290.
 uitam mortali in carne terebat E 264.

- uitalia turgent G 676.
 uitula N 474.
 uinit felicem uitam G 210. uixit longo
 aeuo G 204.
 umbracula diuinae palmae E 1279.
 umbracula dimissa praetentis uelis
 L 97.
 umbrosis lucis D 68. umbrosis nimbis
 I 40.
 undanti ex fonte G 56.
 undisequae prorae Ion. 55.
 unguis: in unguem G 27.
 unguis (?) G 932.
 unus erat meminisse deum S 32. uno
 genitore *eodem* G 191.
 uox: has (mater) habuit uoces et talia
 uerba locuta est M 301.
 uocitare G 1067.
 uolumina per anhela S 141.
 uolens mendacia G 75. uolutat
 flammam G 130.
 uomis nullus aratro H 103.
 uomio: lucernae uomuere faces N 152.
 urgetur seruire deo I 277.
 uro: tecta ussere domorum I 612.
 ut quid sunt? Sen. 17.
 uti: muneribus, germanum quae iubet
 uti G 1015.
 utrumque *adu.* G 464, E 1004.
 uulnera complet S 124.
 uulnificus hostis D 248. uulnifica bella
 E 1306.
 uultibus taurinis *imagini tauri* E 1160.
 zelo: uxori qui zelat N 47. dominus
 zelans E 762.
 zelum noxale G 435.

IV.

INDEX METRICUS.

Corripiuntur longae syllabae uocali a terminatae passim: abl. sing. primae: quartā die G 15 tertiā luce G 1075 piā mente I 287 concessā sibi licentiā fatur G 504.

numeralia: sexagintā, septuagintā etc. G 222, 232, 256, 1102. *aduerbia:* antea: E 1267, postea L 201. *imp.:* subleuā, E 962, explicā E 1242, deturpā L 135, emitigā L 160.

multo rarius quae exeunt in e i o u; haec enotauī exempla:

e: timē G 511 ihdulgē E 1181.

i: prompsistī (*an* prompsti?) H 30 etsī IN 438.

o: optandō IN 479, formandō Ion. 55, unō uelut sensu N 257. Sardia primo loco E 1098 (*leg. prima*), hymnō peritus Eu. 75.

u: frequētius ferit (iuuenus) E 857. — *frequentius corripiuntur syllabae quae s littera concluduntur:*

as: puritās L 77. ueritās H 184, nuntiās esse G 1270, duās L 129, hydriās I 346, lampadās I 604, iudās G 1166, temperās I 237, M 304, dabās H 2 donās H 95.

es: *passim corripitur in nom. sing. tertiae nominum parisyllaborum uelut uates (non enim quod librariū plerumque scripserunt uatis usurpandum est) atque in aduerbiis numeralibus quinquies sexies septies al. (G 362, 228, 781 etc.), raro in aliis:* pedēs IN 58, 329, sedēs IN 416, herēs G 509, quadrupēs L 135, N 613; *in plurali:* orbēs G 315, turturēs L 48, 68, N 90, uindicēs I 299, 575; *in uerbis:* tenēs M 302.

is: subditis D 278, nescis Rell. 2.

os: deōs I 502, nesciōs I 403.

us: seruitūs E 1187, I 88, 156, Rell. 15, salūs IN 64, uirtūs I 223. Eu. 15; *gen. spiritūs* S 28. —

ae *diphthongus non raro corripitur, maxime in exitu uersuum, in his uocabulis:* Aegyptus Aegyptius, aemulus, aerumna, aeternus, caelestis caelorum D 264, IN 583, daemon, haerere

cohaerere adhaerere S 149 Iudaea E 166, IN 355, I 640, laetari, maerere maeror, prae, praebere, praecedere, praeco, praeire, praepone, praesagare, praesens praesentare, praeter, quaerere.

ex his in prima uersus parte leguntur: nil praeter E 637 nam praeter IN 12, I 402, namque praeter G 1093, corda haereant E 719, atque praecedentes N 598, his quaeritur IN 474.

medio in uersu: aemulum G 436, praesentibus G 266, praeco G 1293, haereat I 456, cohaerere G 1388 et IN 307, adhaerere S 149, daemonum E 929, demonis I 402. — *ae in genetiua primae decl. raro corripitur:* suae E 1162, N 365. — gloriae D 164, dexteræ D 208, bestiae D 243: *haec tria exempla in hendecasyllabis.*

corripiuntur in mediis uocibus:

abstēmius N 93.

abyssus G 288.

adūletur L 43.

ālia et caepe N 359,

āmissum G 9. 1171, āmissae E

āmissa E 87

ānulo G 1289.

ārente E 314.

azyma G 640, E 394, 975, 987,

IN 120, I 282.

bālantum G 986.

cāligat E 138.

cāligine H 30 (*si uerum est quod, praecedit prompsistī*).

cārorum G 1444.

citō IN 211.

configitur IN 258.

contribūlis L 257

conūbium G 830, 902, N 735, conūbio I 573.

cōturnix E 660 (*cōturnix Georges*) N 349, D 40.

(*permensique dēserta* N 326: *del. que*).

dūcebat I 756.

eādem de morte E 280, eādem sub morte N 451.

ēnormi N 367 (*cf. inormis*).

fācundus E 215.

fēriata E 29.

fétore E 269.
 fiam IN 65, fias L 155, fiat G 6,
 L 128, 208, N 10, 109, I 658,
 [fiat E 876], fiet N 713, IN
 478, I 496, 677, fiunt G 282.
 483, E 395, 1283, N 146,
 460, 485, [fiunt E 786], fiant
 E 718, IN 513, I 667.
 flāuo N 544.
 frāter D 125, M 373.
 frāternis N 308.
 hēres E 542.
 herēmus L 281, N 211, herēmi E
 186, 231, N 326, D 1, 37, IN 51,
 I 38, 104, 634, hēremo N 113.
 hēsopi E 401, N 478.
 idōla E 1012. L 296, N 725. D 66,
 IN 171, 503, 548, 582, I 251
 401, 412, 483.
 inuīsitata. E 315, 450.
 lābentem G 111.
 lātratu E 345.
 lāturus G 498, lāturi E 324,
 lāturah E 411.
 libamina IN 515.
 lēuigata E 787, lēuigatis E 1076,
 liuor ēdax I 462.
 mālum G 68.
 maritas E 34.
 mīserat N 753.
 nātoue nātaeue L 122, nātaram G
 1001, nātorum G 1124, 1481,
 178, I 489, nātosque nātorum
 E 1300, nāti prolesque nāto-
 rum IN 440 *ubique in quinto*
pede.
 nescīs Rell. 2.
 nōbis IN 518.
 mittitōratoris N 595, IN 322, I 733.
 pācem E 1216.
 pālantes I 353.
 pānes G 721.
 pāreatis E 163, pārendi N 158.
 plāgam (πληγή) N 738.
 pōculum G 1410 *cf. poclum*.
 praeuāricatores E 1160.
 praeputium E 227.
 prōtinus D 251.
 pūtium Ion. 46.
 pūbescenti I 538.
 rēgum IN 399.
 rōbur I 662.
 sapphirus E 1099.
 sapphīra nomen habet E 1053.

sēdem I 108.
 sēmiuir G 1172.
 suādellis G 114.
 septuāginta N 254, I 18.
 tābes N 44, tābem N 315.
 temptātionis E 667.
 trāduntur IN 451.
 tritūrantis D 123.
 uādentem G 744, E 674, 811,
 1244, N 587, 631, uādentes E
 238, N 195, 389 (*nonnisi in*
quinto pede).
 uātibus I 111.
 uēlent E 203 (*uellint codex*).
 (uēlox L 270. *C, leg. ferox I*).
 uerētri L 41. uerētro G 710 (*at*
uerētro L 70).
correptae in uerborum flexi-
onibus:
 nescīs Rell. 2.
 institūturus E 731.
 (prouolūtātam Ion. 89: *leg. pro-*
uoluentem).
producuntur breues uocali a
uel e terminatae sescenties,
e. g.
 a: dominā male saucia G 1191, castrā
 N 319, laetā pascua G 1112,
 rurā G 815, capitā N 339.
 e: dominē E 1175, 1232, 1292, senē
 G 283, famē L 287, forē G
 1086, contererē I 115, perimē
 E 778, agē E 941, agitē E 1000,
 fugē L 183, dixerē N 568, qua-
 cumquē E 356, nonnē G 159,
 deindē, N 747 millē I 629.
producuntur finales syllabae
frequenter, e. g.:
 at, et, it: ferāt G 419, perdiderāt G
 562, sistit G 461, iussit G 5, dolēt
 G 241. en: nomēn G 59. er, or, ur:
 grauitēr G 1352, obtegitūr G 878,
 genitōr G 1350, aether Ion. 33.
 es: diuēs L 64. is: regis G 700,
 1207, grandis impensa L 60. us:
 inmensus G 9, pelagus G 312,
 pecus G 697, coniugibus G 182.
ante h litteram breuis syllaba non
raro producitur, ut.: quinquē
 hircos N 140, tutum humili G
 1029, domum his G 1322, qua-
 drupedum hominumque E 283,
 dominus hos E 945, restituit hic
 L 244, putatur hinc E 362 *etc.*

ante que qui ue brevis syllaba uocali terminata frequenter producitur: morte quos E 353, madida quae L 88, curaque E 375, celsaque N 461 picæue (cf. nēquibant).

breues l littera terminatae non raro producuntur in arsi ut simul et procul.

ante su litteras syllaba brevis non producitur: malē suadus G 813, I 112, item G 114, 415, 1085, E 276, 609, IN 202, 284, 424, I 126, 182, 427, 587.

producta ante st: antemnā stridens Ion. 40.

monosyllaba breuia producuntur, maxime in arsi:

nonnē uox G 159, an ideo IN 188, an ego H 3, in angure N 682 (*aliter E 483*), uel L 148 per aua I 547, nec opus IN 509, quōd habeat E 166, quōd ubi G 485, quōd haec N 629, non quōd iste M 100; et elementa IN 445 (et IN 385 *del.*) ut elementa IN 349, sēt ut IN 309, uosmēt hostemque D 17, is igitur N 87, bis G 487 N 33.

producuntur ante mutam cum liquida:

pr: cāprum G 528. cāprigenam I 527. lēpra L 52. sūprema L 143. pl: dūplicibus G 251, 1277, D 103 dūpliciter E 886. pēplo G 1290, E 1092. br: fābris E 1126. fābro-rum I 113. fibris N 62, IN 508. lugūbre N 539. rūbrae E 1328 *etc.* rūbrantia D 27. rūbrica L 299. cr: uolūcrem G 307. uolūcres G 531, L 94. uolūcerum H 96 *at inuolūcris G 996.* gr: āgrum L 307. mīgrarat N 4. nīgranti E 1251, nīgrantia I 242. nīgrantes G 536, 800, 1170. perēgrinum E 931. tr: patri E 926. pātris G 694, H 3, 14. pātribus IN 66, 529, I 540. pūtria E 627, IN 300. ūtroque IN 352. ūtrumque G 464 *etc.* dr: quādraginta I 470, IN 99. quādriga IN 59. quādrupes L 135, N 613. quādrupedum E 283, 329. quādrupedante I 206 (*ex Vergilio*).

producuntur in ipsis uocibus

ācumine G 521.

adorata I 484.

amēthysto E 1102.

arietem N 137. arietes N 140.

bēatae D 171?

bidentes N 98.

bitumen G 394. bituminis G 254.

cācumina G 1468.

cānore E 274.

cāres E 1298. cāret L 173. cārent

E 392. cārentis E 699. cārentia

G 512.

chorēas E 1206 (ē *Vergil.*)

cītō IN 211.

clarigenus E 1129.

cōhaesit D 198?

cōlumbas G 529.

contigua E 1288 (*contagia libri.*)

cūbili L 117. cūbilia N 49.

cūcumeres N 538.

cūpidine I 593.

cūpītam E 61.

dābitur E 1167. daturus G 224.

daturum G 934. data est I 116?

data G 1373. datum G 1402.

dēcem G 1118.

decōrat G 1451, E 509.

dēhinc IN 169.

dēinde G 336, 418. deindē N 747

(deindē uoluens N 646 *leg*

deinde euoluens).

dūcenta N 130.

dūce hoc I 641 (*nisi cum breui hiatus seruandus*).

līnor edax I 462.

ēoos G 1246 (*Vergil.*)

ēquitibus E 511.

ērilem G 1203.

fācilior I 684 (*facilia E 1238, scripsi felicia*).

femine G 1037.

fidelia E 690, IN 567. fidelibus IN 523, 557.

fidem N 509. fidēi E 954, N 268, 331, 417, IN 570.

fūgacem D 108.

fūtura N 775. futurum G 1408, E 49.

gigantum IN 415.

hōnorem E 775.

inemptos N 357. inhaerent E 1095.

inhibeat N 591. iniqua E 956.

iniquum D 170? inoffensa IN 475.

iugum L 258.
 iuuencae D 82.
 iuuenibus I 643.
 laboris E 678, N 218. laborum E 28.
 lateribus E 248.
 laticibus D 222.
 leuigatos E 1076.
 leues lembos S 153.
 licentia G 504, E 558.
 liquentia flumina E 556. liquen-
 tibus E 732.
 locare E 388.
 loco I 125.
 madentis E 250.
 (magis E 497: *leg. magis et*).
 magorum E 274.
 maleficum E 927.
 mapalia G 1066 (mapale *Ausonius*
per. Od. 16).
 maribus (*masculis pueris*) G 589.
 transmeauere IN 106.
 minaci N 691.
 ministrum N 522.
 miser Rell. 2.
 misericors E 764, 945.
 molam I 701.
 mulieri I 490. mulierum D 98.
 nequibant G 670, E 492.
 nualis IN 52.
 niuoso E 1106. niuosa IN 120.
 niuosae G 1432. niuosos E 620.
 nomismata G 1368.
 noualia E 894.
 nouem IN 402 (G 577 *leg. nouies*).
 nouorum IN 122.
 omittit E 285. omittit N 304. omitti-
 tur E 375.
 opimam E 153. opimo E 157.
 originis M 165? (*sanctaeque et*
originis lego.)
 operiens G 133.
 parasceua E 629.
 patentem N 728.
 paterno G 825, E 793. paterna E
 109, 805, 826. paternum E
 1018, paternis L 420, 192.
 pseudibus N 772.
 pedem E 846, N 608, pedisequis
 E 58.
 petita E 185, G 1343.
 philosophum Sen. 47 (*sic Sido-*
nus).
 platfa G 639.
 praesinus G 59.

profanus I 292. profana E 271,
 1012, 1156, 1310, I 95, 102,
 292.
 profatur E 598.
 propheta E 1132, 1226, prophe-
 tarum N 256; prophetis Deb-
 bora I 209.
 puellae E 107.
 pudenda G 90.
 putatur E 362 (*f. reputatur*).
 quater I 479.
 quaterna N 22, 39, quaterno N
 123, quaternae G 476.
 quodque: morborum quoque effigies
 L 51: *leg. quodque cum hiatu,*
aut quoque et effigies.
 racemos D 113.
 rubrica L 299.
 demonum sacella E 929 (*an*
daemonum sacra?)
 scyphus G 1403.
 sementem E 980.
 senior IN 522.
 sepulta IN 210.
 serenos E 410.
 serras (*i. seras*) I 345 *cf. Auiti*
Homil. p. 150, 15 et Carm. III
310 IIII 587.
 seruitutemque E 453.
 siccera L 25, I 492 (*at siceram I*
519).
 siligine N 134.
 similibus G 343.
 stator Eu. 38.
 synagoga L 103, synagogam N 403
 (synagoga IN 501, 519).
 tenerrimus Rell. 4.
 tonitrua H 179.
 tribus diebus L 42.
 tribu I 617.
 triginta I 464, 478.
 tropaea IN 293.
 uafar I 661.
 uehitur? S 63.
 uelitis D 53. uelis Sen. 70.
 uidet IN 140 (*nisi legendum*
casuram Hiericho uidet). uiden-
 tes N 409. uidentum E 209.
 uiriles IN 17.
 uiritim G 43, 1398.
productae in nominum flexi-
onibus uid. supra fidei.
productae in uerborum flexio-
nibus:

- noritis IN 473.
petieritis M 326.
- cantica* *uid. hendecasyllabi.*
dēesse E 1135.
dērant G 1455.
dēhinc EN 169, *plerumque* dēhinc.
dēinde E 336, 418, dēinde E 1213.
deinde *plerumque* *disyll.* (deindē
N 747).
- hendecasyllabi continuati* E 507-
542, N 557-567, D 152-288; *ubique*
basis spondaica (at E 508 *iambus*
est cui, nisi malis cui sit uel
est cui, E 534 trochaicus nullus);
in tertio tamen cantico quater
est iambica basis, saepius etiam
trochaica. caesura in omnibus
est post choriambum aut post quin-
tam syllabam. post choriambum
brevi ubique syllaba in Exodo et
Numero praeter E 542, N 561, *in*
Deuteronomio longa syllaba
plus uicies inuenitur.
- hiatus frequens e. g.* data est I 116,
quo abiit I 102, nām aliud I 240,
iugū infensa I 753, redeuntem
adisset I 436, sui hunc L 280.
- i consona:* arietat IN 254.
temptationis E 666? (tertio E
1101: *leg. tertia*).
- monosyllaba non eliduntur ali-*
quotiens: qui est E 518, cui inerat Eu.
106, (cf. *Auson. Mos. 312* quadro cui
in fastigia cono), cūm honore E
508, tecūm escamque G 269, nām
aliud I 240 (at qui expleuit G
1306 *al.*) adde sesē N 448? D
57 — *monosyllaba producantur:*
uid. supra.
- nominum propriorum prosodia*
prorsus arbitraria est et uariabilis.
positio syllabae neglecta: G 1120
omnibus incedens natu minor quos
- generosis Progeniuit thalamis (*ane*
generosis quos genuit?) — *Benia-*
minus G 1092, 1310, 1390, 1404,
1429. Ascalon atque Accaron I 47.
- positio syllabae sublata:* hysopi *pro*
hysopi E 401, N 478 atque
abyssus (abyssus?) G 283.
- re:* rēgreditur I 441, repperit. G
187. reppererant E 335.
- synaeresis:* Amorreus G 369, E 154,
I 84 (cf. Amorrus I 75, Amorrus
IN 188, 219, 384, E 1007).
Ydomea I 86.
deinde *plerumque* *disyll.*,
dērant G 1455.
- at cooperta IN 366 (*sic Iuuenius*).
- syncope:* admorunt G 1059, admorat
E 435, conmorant N 192.
postus *uid. index uerborum.*
prompsiti *pro* prompsisti H 30.
maniplum, periculum, saeculum,
poculum *uid. ind. uerb.*
- systole:* conciderunt M 138.
- u consona:* tenuia N 537.
- ui:* cui *monosyllabum praeter* E 508
cui gloria cum honore pollens,
pro quo cui sit *legerim uel* est cui;
in G 553 IN 416 et 447 *utrum*
una an duabus syllabis sit efferen-
dum, dubitari potest.
cuique cuiquamque cuiquam *per*
diphthongum legenda.
gratuitus *trisyllabum* G 1426.
1461.
- uersus hypermeter* G 225 *laphet-*
tumque.
meris dactylis constans Ion. 92.
spondaici uersus desunt in Cypria-
neis, occurrunt in Hilarianis
Gen. 72, Eu. 68.
iusto minores aut modum exceden-
tes non inueniuntur (uid. L 174)-
mali uersus IN 566, M 106.

0 1164 0195592 1

LR_{BR60} .C6 v. 23

Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum.

DATE	ISSUED TO
	38619

38619

